

© T.C. Kùltür ve Turizm Bakanlığı
Kùtùphaneler ve Yayınlar Genel Mùdùrlùđù

Eser Adı: Kâtib-zâde Sâkıb Dîvânı

Mùellifi: Kâtib-zâde Sâkıb Mustafâ

Hazırlayan: Mehmet Kırbıyık

Yayın Yılı: 2017

ISBN: 978-975-17-3992-6

Ana Yayın Numarası: 3559

Kùltür Eserleri Dizisi-562

Adres: Anafartalar Mahallesi, Cumhuriyet
Caddesi, No: 4, B-Blok, 06030 Ulus/ANKARA

Telefon: 00 90 312 3099001

Faks: 00 90 312 3098998

e-posta: yaphaz@kulturturizm.gov.tr

www.kulturturizm.gov.tr

<http://ekitap.kulturturizm.gov.tr>

**KÂTİB-ZÂDE SÂKİB
DÎVÂNİ**

**Hazırlayan
Dr. Mehmet KIRBIYIK**

Ankara

2017

KISALTMALAR

- age. : adı geçen eser
bk. : bakınız
Böl. : Bölümü
C : Cilt
D. : Dîbâce
d. : Doğum tarihi
Ens. : Enstitüsü
G. : Gazel
H. : Hicrî
Haz. : Hazırlayan
K. : Kasîde
Kt.: : Kıt'a
Ktp. : Kütüphane, kütüphanesi
M : Kâtib-zâde Mustafa Sâkıb, Dîvan, Millet Ktp. Ali Emîrî Manzum Eserler
Böl., Nu: 78; Milâdî
M.E.B.: Millî Eğitim Bakanlığı
M.F.A.: Mikrofilm Arşivi
Mfr. : Müfred
Msm. : Musammat
Msn. : Mesnevî
Mt. : Matla
Nu : Numara
ö. : Ölüm tarihi
R. : Rubâî
s. : sayfa
TTK. : Türk Tarih Kurumu
T.Y. : Türkçe Yazmalar Bölümü
Ü1 : Kâtib-zâde Mustafa Sâkıb, Dîvan, İstanbul Üniversitesi Ktp. T.Y., Nu: 436.
Ü2 : Kâtib-zâde Mustafa Sâkıb, Dîvan, İstanbul Üniversitesi Ktp. T.Y. , Nu: 707.
v. : varak
Yay. : Yayınları, yayınevi

KÂTİB-ZÂDE SÂKİB MUSTAFA’NIN HAYATI, ESERLERİ VE EDEBÎ KİŞİLİĞİ

A. HAYATI

Sâkîb’in hayatı, kaynaklarda bulunan sınırlı sayılabilecek bilgiler ve kendi eserlerindeki birtakım beyan ve ipucu mahiyetindeki sözlerden hareketle, ele alınmaya çalışılacaktır.

Asıl adının Mustafa olduğu kaynaklarda “nâmı Mustafâdur”¹, “nâm-ı vâlâları Mustafâdur”² “ismi Mustafâ”³ şeklinde açıkça belirtilir. Bazı kaynaklarda isminden sonra “çelebi”⁴ kelimesi zikredilmektedir ki bunun kibar, okuyup yazmış zat anlamında kullanıldığını söylemek mümkündür.⁵ “Sâkîb” mahlasını taşıyan şaire bu mahlasın kim tarafından verildiği, bunu ne münasebetle, ne zamandan beri kullanmaya başladığı hakkında bir kayda rastlanmamıştır. Kendisi ile aynı mahlasa ve isme sahip olan Sâkîb Mustafa Dede (d. H.1062 /M.1652? ö. H. 1148/ M. 1735) ile birçok yerde karıştırılmıştır.⁶

Kâtib-zâde Sâkîb Mustafa’nın doğum tarihine dair kaynaklarda herhangi bir bilgi verilmemektedir. Hocası Rüşdî (ö. M.1699)’nin doğum tarihi olan H. 1047/ M. 1637 dikkate alındığında⁷, XVII. asrın ikinci yarısının başlarında doğmuş olabileceği söylenebilir.

1 Safâyî. *Tezkire-i Safâyî*. İstanbul Üniversite Ktp. T.Y. Nu: 3215. 61.

2 Sâlim. *Tezkire-i Sâlim*. İstanbul Üniversite Ktp. T.Y. Nu: 206. v. 135a.

3 Mehmed Tevfik (1290). *Kâfile-i Şuarâ*. İstanbul. 85.

4 Abdülkadir Özcan (hzl.) (1989). *Şeyhî Mehmed Efendi Vakâyi’ü’l-Fuzalâ (Şakayıkü’n-Numaniye ve Zeyilleri)*. C. II. İstanbul: Çağrı Yay. 462; Mehmed Süreyyâ (1311). *Sicill-i Osmânî yâhûd Tezkire-i Meşâhîr-i Osmânîye*. C. 2. İstanbul: Matbaa-i Âmire. 62.

5 Mehmet Zeki Pakalın (1993). *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: MEBYay. 343.

6 Süleymaniye Ktp. Nâfiz Paşa Böl. 870 numarada bulunan Sâkîb Mustafa Dede’ye ait Dîvan nüshası Kâtib-zâde Sâkîb Mustafa üzerine kaydedilmiştir. [bk. İstanbul Kütüphaneleri Türkçe Yazma Dîvanlar Kataloğu (1943). C. III. İstanbul. 627; Ahmet Arı (1995). *Sâkîb Mustafa Dede Hayatı, Eserleri, Edebî Kişiliği ve Dîvânı’nın Tenkîdli Metni*. Doktora Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi. 7, 42.] Üzerinde çalışma yaptığımız Kâtib-zade Sâkîb Mustafa Dîvânı’nın Millet Ktp. Ali Emîri-Manzum Böl. 78 numarada kayıtlı nüshasının başına düşülen bir kayıtta bu eser, Sâkîb Mustafa Dede’ye ait olarak gösterilmiştir. Bir kaynakta da Kâtib-zâde Sâkîb Mustafa’nın şu beyitleri (G.378’den) -bazı farklılıklarla- sehven Sâkîb Mustafa Dede’nin zannedilmiştir:

İzhâr-ı dâğı çeşmine şâyeste eyledük
Ol tâze verdi pîş-keş-i haste eyledük

Gül-çîn-i bâğ-ı ‘ârızı olduk o goncenin
Târ-ı nigâhı rişte-i gül-deste eyledük
(...)

(bk. Abdülkerim Abdülkadiroğlu (hzl.) (1985). *İsmail Belîğ Nuhbetü’l-Âsâr Li Zeyli Zübdeti’l-Eş’âr*. Ankara: Gazi Üniversitesi Yay. 68.)

7 Hasibe Kayhan (1991). *Rüşdî Hayatı, Edebî Kişiliği ve Dîvânı’nın Tenkîdli Metni*. Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi. 6.

İstanbul'da doğduğu hususunda kaynaklar; "Nahle-i vücûdî hâk-i İstanbul'dan neşv ü nemâ bulmuşdur"⁸, "Zât-ı bî-hemtâları şehir-i dil-ârâ-yı Kostantiniyye-i 'uzmâdan zâhir olmuşdur"⁹, "Şehrîdür"¹⁰, "İstanbul"¹¹, "İstanbul'dan"¹² "İslambol'da vilâdet..."¹³, "Mevlidi İstanbul'dur"¹⁴, "İstanbullıdur"¹⁵ şeklindeki ifadelerle ittifak etmektedirler.

Ailesi hakkında da bilgiler son derece sınırlıdır.

Penc sâle irince sinn-i fakîr

Oldı feyz-i Hudâ rehîn-i zamîr

D./47

Peder ü mâdere bu 'abd-i fakîr

Gördüğüm hvâbı eyledüm takrîr

D./54

beyitlerinden beş yaşında iken anne ve babasının hayatta olduğu anlaşılmaktadır. Memuriyet hayatındaki bir suçlamaya karşı müdafa-nâme niteliğinde olan bir manzumesinin,

Ki başa kalmadı pederden mâl

Der-i paşada iktisâb muhâl

M.2/9

şeklindeki beytinden babasının hayatta olmadığı tespit edilmektedir. Kaynaklar Sâkîb'in babasının da kendisi gibi reisülküttâb kaleminde kâtiplik vazifesinde bulunduğuna işaret etmektedir.¹⁶ Babasının vazifesinden dolayı, Sâkîb'in "Kâtib-zâde" diye anılması söz konusu olmuştur.

Şairin evli olduğuna dair bir bilgi veya işarete rastlanmamıştır. Ancak aşağıda da zikredileceği üzere memleketi İstanbul'dan uzak mahallerde bulunduğu, evlilik müessesesi hakkındaki,

Halkuñ kadın ham eyler imiş kesret-i 'iyâl

8 Safâiyî. *Tezkire-i Safâiyî*. İstanbul Üniversite Ktp. T.Y. Nu: 3215. 61.

9 Sâlim. *Tezkire-i Sâlim*. İstanbul Üniversite Ktp. T.Y. Nu: 206. v. 135a.

10 Müstakîm-zâde Süleyman Saadeddin Efendi (1928). *Tuhfe-i Hattâtîn*. İstanbul: Devlet Matbaası. 549.

11 Abdülkerim Abdülkadiroğlu (hzl.) (1985). *İsmail Belîğ Nuhbetü'l-Âsâr Li Zeyli Zübdeti'l-Eş'âr*. Ankara: Gazi Üniversitesi Yay. 68; Müstakîm-zâde Süleyman Saadeddin Efendi. *Mecelletü'n-Nisâb*. Süleymaniye Ktp. Hâlet Efendi Böl. Nu: 628.163; Nail Tuman. *Tuhfe-i Nailî*. İstanbul Üniversitesi Şarkiyat Enst. Ktp. 541; Abdülkadir Özcan (hzl.) (1989). *Şeyhî Mehmed Efendi Vakâyi'ü'l-Fuzalâ (Şakayıku'n-Numaniye ve Zeyilleri)*. C. II. İstanbul: Çağrı Yay. 462.

12 Safvet. *Nuhbetü'l-Âsâr Min-Ferâ'idi'l-Eş'âr*. İstanbul Üniversite Ktp. T.Y. Nu: 6189. v. 18a.

13 Tefvîk. *Mecmûatü't-Terâcim*. İstanbul Üniversite Ktp. T.Y. Nu: 192. v. 74a.

14 Mehmed Tefvîk (1290). *Kâfile-i Şuarâ*. İstanbul. 85.

15 Mehmed Süreyyâ (1311). *Sicill-i Osmânî yâhûd Tezkire-i Meşâhîr-i Osmâniye*. C. 2. İstanbul: Matbaa-i Âmire. 62.

16 Safâiyî. *Tezkire-i Safâiyî*. İstanbul Üniversite Ktp. T.Y. Nu: 3215. 61; Sâlim. *Tezkire-i Sâlim*. İstanbul Üniversite Ktp. T.Y. Nu: 206. v. 135a; Müstakîm-zâde Süleyman Saadeddin Efendi (1928). *Tuhfe-i Hattâtîn*. İstanbul: Devlet Matbaası. 549; Safvet. *Nuhbetü'l-Âsâr Min-Ferâ'idi'l-Eş'âr*. İstanbul Üniversite Ktp. T.Y. Nu: 6189. v. 18a; Mehmed Tefvîk (1290). *Kâfile-i Şuarâ*. İstanbul. 85; Nail Tuman. *Tuhfe-i Nailî*. İstanbul Üniversitesi Şarkiyat Enst. Ktp. 541.

Kadd-i kemân dü-hâneliginden dü-tâ imiş

G.308/6

olumsuz sözleri sarf ettiği dikkate alınır, evlenmemiş olabileceğini de düşünmek mümkündür.

Sâkıb beş yaşında iken Hz. Peygamber'i rüyasında gördüğünü, rüyasının şair münşî ve zeki olacağı şeklinde yorumlandığını, D./46-57 beyitlerinde ifade ettikten sonra, bu rüyanın gerçekleştiğini de şu beyitlerle anlatır:

Çıkdı âsâr-ı hvâb-ı hoş-ta'bir
Sinn-i endekde oldum 'âlem-gîr

Hamdü li'llâh ki oldı baña nasîb
Eser-i nazm eyledüm tertîb

Hamdü li'llâh ki itdi Hazret-i Hak
Şu'arâ silkine beni mülhak

D./58-60

Dîvân-ı hümayun kalemlerinden olan rüus kaleminden yetişmiştir.¹⁷ Şiirde üstadı devrinin müderris şairlerinden Rüşdî Efendi (ö. M.1699)'dir.¹⁸ Şairliği yanında hattat da olan Sâkıb, Hâce-zâde Mehmed Efendi'den de hüsn-i hat dersi almıştır.¹⁹

Yukarıda zikredilen reisülküttâb kalemi katipliği vazifesinden başka, yazısı ve inşâsı güzel olduğundan vezirlerin dîvan kâtipliğinde görevlendirilmiştir. Bu hususla ilgili olarak tezkirelerde, "Fenn-i inşâda dahi ziyâde mahâreti ve semt-i hutûtta kemâl-i istitâ'ati olmagla ba'zı paşalara dîvân kâtibi olup..."²⁰ ve "Hatt-ı kitâbet vâdisinde bî-nazîr bir nedîm-i hoş-ta'bir olduğundan ba'zı paşalara dîvân efendisi olur idi."²¹ şeklindeki ifadelerle yer verilmiştir.

Bir ara Maraş beylerbeyi Mustafa Paşa'nın dîvan kâtipliğinde bulunduğunu, "Bu fakîr-i pür-taksîr mahmiye-i İstanbul'da mecâlis-i ahbâb-ı hâlisü'l-cenân ve mahâfil-i yârân-ı musâdakât-nişânda teşyîd-i erkân-ı ilf ü sohbet ve tertîb-i esbâb-ı üns ü mu'âşeret ve tahsîl-i mevâdd-ı hubûr-ı meserret itmek üzere iken nâgehân hâ'iz-i şeref-i hîdmeti ve fâ'iz-i enzâr-ı mekrümeti olduğum sa'âdetlü El-Hâc Mustafâ Paşa hazretlerine eyâlet-i Mar'aş beglerbegiligi 'inâyet-i 'aliyye-i hüsrevânîden i'tâ buyurılmagla ... raht-ı huzûri ber-çîde ve hatt-ı 'azîmeti safahât-ı cevâdd-ı Mar'aş'a keşîde idüp..."²² şeklinde ifade etmektedir. Maraş'ta bulunduğu sırada, bu civardaki

17 Müstakîm-zâde Süleyman Saadeddin Efendi (1928). *Tuhfe-i Hattâtîn*. İstanbul: Devlet Matbaası. 549; Mehmed Süreyyâ (1311). *Sicill-i Osmânî yâhûd Tezkire-i Meşâhîr-i Osmânîye*. C. 2. İstanbul: Matbaa-i Âmire. 62.

18 Safâiyî. *Tezkire-i Safâiyî*. İstanbul Üniversite Ktp. T.Y. Nu: 3215. 61; Mehmed Tevfik (1290). *Kâfile-i Şuarâ*. İstanbul. 85.

19 Müstakîm-zâde Süleyman Saadeddin Efendi (1928). *Tuhfe-i Hattâtîn*. İstanbul: Devlet Matbaası. 501.

20 Safâiyî. *Tezkire-i Safâiyî*. İstanbul Üniversite Ktp. T.Y. Nu: 3215. 61.

21 Sâlim. *Tezkire-i Sâlim*. İstanbul Üniversite Ktp. T.Y. Nu: 206. v. 135a.

22 Kâtib-zâde Sâkıb Mustafa. *Kenzü'l-Vakâyi'*. Millet Ktp. Ali Emîrî-Tarih Böl. Nu: 490. v. 2a.

Dulkadirli Türkmenlerine bağlı Tâcirlü ve diğer aşiretlerin hareketleri ve onların tedibi ile ilgili yaşadığı hadiseleri de *Kenzül'l-Vakâyi'* adlı eserinde hikâye etmiştir. Bu eserin H. 1118/ M. 1606-7 senesinde meydana gelen vak'alara ağırlık verdiği (bk. *Eserler-Kenzü'l-Vakâyi'*) dikkate alındığında, Sâkıb'ın söz konusu tarihe yakın zamanlarda da Maraş'ta bulunduğu söylenebilir.

Sâkıb Dîvânı'nın Ü2 nüshasının sonunda, "Sâkıb-ı merkûm Eflâk ve Bogdân'da dahi dîvân efendîsi olmuştur. Pesendîde hidemâtdan olmadığından Sâlim Efendî tezkirede tahrîre iltifât buyurmadılar. 'Osmân-zâde der-hakk-ı û:

Senüj ahvâlini Sâkıb gelenlerden su'âl itdüm

Didiler suhre-i23 bezm-i kırâl-ı mülk-i İsvec'dür

Hezl-gûne bir kasîdedür" şeklinde kayıt düşülmüştür. Bu kayda bakarak Sâkıb'ın Eflak ve Boğdan'da da dîvan kâtipliğinde bulunduğunu ve onun hizmetinden bazılarının memnun olmadığını söyleyebiliriz. Ancak bu kayıttaki Sâkıb için söylenen "Sâlim Efendî tezkirede tahrîre iltifât buyurmadılar" sözünün yanlışlığını da belirtmek gerekir. Zira Sâlim tezkiresinin bizim görebildiğimiz yazma ve matbu nüshalarında Sâkıb'a yer verilmiştir.²⁴ Osman-zâde Tâib'in Sâkıb hakkında yazdığı iddia edilen yukarıdaki beytin, Osman-zâde Tâib'e ait olduğu hususunda şüphe duyuyoruz. Çünkü, Râmiz tezkiresinde Osman-zâde Tâib ile ilgili olarak, "Hecviyâtda Sâkibiyye gibi beş kasîdeden mâ'adâsı benim degildir diyü kase idüp cümlesi iftirâdur didiği müsebbet ü müsellemdür"²⁵ demektedir.

Sâkıb Dîvânı'nda, farklı bir konuya dair müdafaa-nâme mahiyetini haiz 26 beyitlik bir mesnevî vardır ki bu manzumeden şairin kendi ağzından hayatı ile ilgili bazı hususlar tespit edilebilir:

Sâkıb'ın haksızca kazanç elde edip harcadığı konusunda, bir paşa tarafından şikayet edildiği görülmektedir:

Ya'nî itmiş fakîrden şekvâ

Hâk-i pâk-i şerîfüne paşa

M. 2/3

Ki ola fakr ile güzârân hâl

Nice mümkün izâ'at-i emvâl

M. 2/6

Bezl için muktezî-i Servet ola

Bu nice ehl-i fakre töhmet ola

M. 2/7

23 Bu kelime metindeki "süfre-i" kelimesinin altına -kanatimizce tashih için- yazılmıştır.

24 Sâlim. *Tezkire-i Sâlim*. İstanbul Üniversite Ktp. T.Y. Nu: 206. v. 135a; Sâlim. *Tezkire-i Sâlim*. İstanbul Üniversite Ktp. T.Y. Nu: 1637. v. 73a; Sâlim. *Tezkire-i Sâlim*. İstanbul Üniversite Ktp. T.Y. Nu: 2407. v. 71a; Sâlim. *Tezkire-i Sâlim*. İstanbul Üniversite Ktp. T.Y. Nu: 6202. v. 74a; Sâlim (1315). *Tezkire-i Sâlim*. Dersaadet: İkdâm Matbaası. 196.

25 Râmiz. *Âdâb-ı Zurafâ*. Süleymaniye Ktp. Es'ad Efendi Böl. Nu: 3873. v.17b.

Aşağıdaki 9. beyitte zikredilen “Der-i paşa” sözü ile sadrazamların resmi makamlarına verilen ad olan Paşa Kapısı²⁶ kastedildiği kabul edilebilir ki bu hususa istinaden Sâkıb’ın zikredilen makamda da görev yaptığını söylemek mümkündür. Ayrıca beyitler, Sâkıb’ın zengin olmadığına da delalet etmektedir.

Varlık ile olursa ger tebzîr
İkisin dahi bilmezem bu fakîr

Ki başa kalmadı pederden mâl
Der-i paşada iktisâb muhâl

Bâ-husûs ola hazret-i paşa
Mübtelâ-yı düyûn-ı fakr u ‘anâ

M. 2/8-10

Sâkıb’a yönelik yukarıda zikredilen birtakım suçlamalara rağmen, şairin herhangi bir şekilde tecziye edildiğine dair bir işarete dahi rastlayamıyoruz. Buna dayanarak, bu suçlamaların kendisini çekemeyenlerce ortaya atılmış iftira olduğu kanaatine varmak mümkündür.

Sâkıb vezirlerden birinin dîvan kâtipliğini yapmakta iken İstanbul’da vefat etmiştir. Vefat tarihi konusunda kaynaklarda bir yıllık bir ihtilaf söz konusudur. Safâyî Tezkiresi²⁷, Sâlim Tezkiresi²⁸, Tuhfe-i Hattâtîn²⁹, Mecelletü’n-Nisâb³⁰, Nuhbetü’l-Âsâr Min-Ferâ’idi’l-Eş’âr³¹, Mecmûatü’t-Terâcim³² ve Kâfile-i Şuarâ’da³³ H. 1129/ M. 1716-7 tarihi verilirken; Vakâyi’ü’l-Fuzalâ³⁴ ve Sicill-i Osmânî’de³⁵ H. 1130/ M. 1717-8 yazılmıştır. Bazı kaynaklarda şairin vefatı “vuslat-ı Sâkıb” terkibi ile de gösterilmiştir ki bu da ebced hesabıyla H. 1129/ M. 1716-7 tarihini verir.³⁶

Sâkıb’ın ölüm tarihi ile ilgili olarak verilen H. 1129/ M. 1716-7 ve H. 1130/ M. 1717-8 tarihlerinden H. 1129/ M. 1716-7 tarihini kabul etmenin doğru olacağı kanatindeyiz. Bunun sebeplerini de şöyle izah edebiliriz:

26 Midhat Sertoğlu (1986). *Osmanlı Tarih Lûgati*. İstanbul: Enderun Kitabevi. 277.

27 Safâyî. *Tezkire-i Safâyî*. İstanbul Üniversite Ktp. T.Y. Nu: 3215. 61.

28 Sâlim. *Tezkire-i Sâlim*. İstanbul Üniversite Ktp. T.Y. Nu: 206. v. 135a

29 Müstakîm-zâde Süleyman Saadeddin Efendi (1928). *Tuhfe-i Hattâtîn*. İstanbul: Devlet Matbaası. 501.

30 Müstakîm-zâde Süleyman Saadeddin Efendi. *Mecelletü’n-Nisâb*. Süleymaniye Ktp. Hâlet Efendi Böl. Nu: 628.

31 Safvet. *Nuhbetü’l-Âsâr Min-Ferâ’idi’l-Eş’âr*. İstanbul Üniversite Ktp. T.Y. Nu: 6189. v. 18a

32 Tefvîk. *Mecmûatü’t-Terâcim*. İstanbul Üniversite Ktp. T.Y. Nu: 192. v. 74a.

33 Mehmed Tefvîk (1290). *Kâfile-i Şuarâ*. İstanbul. 85.

34 Abdülkadir Özcan (hızl.) (1989). *Şeyhî Mehmed Efendi Vakâyi’ü’l-Fuzalâ (Şakayıkü’n-Numaniye ve Zeyilleri)*. C. II. İstanbul: Çağrı Yay. 462.

35 Mehmed Süreyyâ (1311). *Sicill-i Osmânî yâhûd Tezkire-i Meşâhîr-i Osmâniye*. C. 2. İstanbul: Matbaa-i Âmire. 62.

36 Müstakîm-zâde Süleyman Saadeddin Efendi (1928). *Tuhfe-i Hattâtîn*. İstanbul: Devlet Matbaası. 549; Müstakîm-zâde Süleyman Saadeddin Efendi. *Mecelletü’n-Nisâb*. Süleymaniye Ktp. Hâlet Efendi Böl. Nu: 628; Mehmed Tefvîk (1290). *Kâfile-i Şuarâ*. İstanbul. 85.

1. Sâkib en son H. 1127/ M. 1715 senesine ait tarih manzumeleri (Kt.14, 15, 16) kaleme almıştır ki bu kabul edilmesi teklif edilen H. 1129/ M. 1716-7 tarihine daha yakındır.

2. Sâkib'in ölüm tarihini H. 1129/ M. 1716-7 olarak veren çağdaşları Safâyî (ö. H. 1138/M. 1725) ve Sâlim (d. H. 1099/M. 1687- ö. H. 1156/M. 1743) tezkirelerini onun ölüm tarihine yakın zamanda tamamlamışlardır (Safâyî, H. 1132/M. 1720'de; Sâlim, H. 1134/M. 1722'de).

3. Sâlim tezkiresini hazırlarken Sâkib'in ölüm tarihini H. 1130/ M. 1717-8 olarak veren Şeyhî (ö. H. 1145/M. 1732)'nin "Vakâyi'ü'l-Fuzalâ" adlı eserinden çok istifade ettiğini, söz konusu eser sayesinde birtakım şüphelerini giderdiğini söylemektedir.³⁷ Buna rağmen, Sâlim'in Sâkib'in ölüm tarihi hususunda Şeyhî'den farklı tarih yazmasını, onun bilgisinden emin olduğuna işaret olarak düşünebiliriz.

B. ESERLERİ

1. DÎVAN

Burada dîvân'ın tertibi, şeceresi ve nüshaları ele alınacaktır.

Dîvânının tertibi konusunda,

Hamdü li'llâh ki oldı baña nasîb

ESer-i nazm eyledüm tertîb

Hamdü li'llâh ki itdi Hazret-i Hak

Şu'arâ silkine beni mülhak

D.59, 60

Zikr-i hayra bâ'îS olmakdur hemân SÂKIB murâd

Gevher-i âSârı nazm-ı silk-i dîvândan garaz

G.317/5

sözlerini sarfeden Sâkib; onun tertip tarihine dair bilgi vermemektedir.

Şu ana kadar yapılan araştırmalar neticesinde Sâkib Dîvânı'nın biri müellif nüshası (M) olmak üzere, üç nüshası bulunabilmiştir. Nüshaların hiçbirinin bir diğerini nazım şekilleri bakımından ihtiva etmediği görüldüğünden, bunların arasındaki yakınlığın üzerinde düşünülmesi gerekmektedir. Metindeki kasîdeler: Ü1 nüshasında 11, Ü2 nüshasında 6, M nüshasında da 8 tanedir. Ü1 nüshasında 17, Ü2 nüshasında 8, M nüshasında da 17 kıt'a vardır. Ü1 nüshasında 3, Ü2 nüshasında 2, M nüshasında da 3 mesnevî vardır. Ü1 nüshasında 4, Ü2 nüshasında 1, M nüshasında da 5 musammat vardır. Gazel sayısı ise; Ü1 nüshasında 587, Ü2 nüshasında 471, M nüshasında da 536'dır. Dîvan'da bulunan 9 rubâî yalnızca Ü1 ve M nüshasındadır. Dîvan'da bulunan 3 matla ve 2 müfred yalnızca Ü2 nüshasındadır.

Nüshaların hiçbiri başkası ile aynı grupta toplanacak vasfî haiz değildir. Eldeki bu üç nüsha tam bir şecerenin ortaya çıkarılmasına yetmemektedir. Eldeki nüshaların

37 Sâlim (1315). *Tezkire-i Sâlim*. Dersâadet: İkdâm Matbaası. 400.

dışında başka nüshaların da varlığı söz konusudur. Ü1 ile M arasındaki yakınlık Ü2'ye göre daha fazladır.

Sâkıb Dîvânı'nın tenkîdli metninin kuruluşunda istifade edilen üç nüsha şunlardır:

1. M Millet Ktp. Ali Emîrî-Manzum Eserler Böl., Nu: 78.

Kâtib-zâde Sâkıb Mustafa'nın el yazısı olan bu nüshada 8 kasîde, 17 kıt'a, 3 mesnevî, 5 musammat (2 murabba, 1 tahmîs, 1 tesmîn, 1 tercî'-i bend), 536 gazel, 9 rubâî vardır.

Baş: Hamdü li'llâh Hudâ-yı bî-enbâz

İtdi insânı nutk ile mümtâz

Son: Kudsiyân SÂKIB anuñ didi hemân târîhini

Eyledi feth-i Anabolı vezîr-i ekrem Sene 1127

İstinsah tarihi: -

İstinsah eden: Kâtib-zâde Sâkıb Mustafa

İstinsah kaydı: Dîvân-ı Sâkıb bi-hatt-ı nâzîmihi

131 yaprak, 248S146 ölçü, ta'lik yazı, 15 satır, abadî taklidi kağıt, yeşil renkli meşin cilt, üstü kağıt kaplı.

1a Millet Kütüphanesinin mührü yanında, başka bir eser (bk. Eserleri-Künûzü'l Hikem) için yazıldığı söylenen mesnevî nazım şekli ile yazılmış,

Hamdü li'llâh ki Cenâb-ı Mevlâ

Nûr-ı 'akl eyledi insâna 'atâ

beyti ile başlayan 15 beyitlik bir dîbâce vardır.

i Ne şekvâ çarhdan ne şîve-i takdîrden feryâd

Figân baht-ı denîden âh-ı bî-te'Sîrden feryâd

matları ile başlayan 77. gazel, yer bulunamadığından buraya yazılmıştır.

ii Ali Emîrî'nin vakıf mührü ve Millet Kütüphanesi'nin mührü bulunmaktadır. Bu mühürlerin yanında -muhtemelen temellük kaydı olan- okunamayan iki kayıt vardır. Seyyid Sadullah b. Müderris-zâde Abdülkerîm adına bir temellük kaydı düşünülmüştür. Kâtib-zâde Sâkıb Mustafa'yı Mevlevî şeyhi Sâkıb Mustafa (d. H.1062 /M.1652? ö. H. 1148/ M. 1735) zanneden biri tarafından “Şeyh-i dergâh-ı Mevlevî gavnâs-ı bahr-i mesnevî merhûm u magfûrun leh Sâkıb Efendî rahmetu'llâhi 'aleyhiñ kendi hatlarıyla muharrer dîvân-ı belâgat-unvânlarıdır” şeklinde bir kayıt düşünülmüştür.

Ayrıca bu sahifede 87. ve 88. gazellerin

Çeşm-i gam-dîdeye ne fakr ne devlet görünür

Pîş ü kem dâde-i Mevlâ'ya kanâ'at görünür

Dil seng-i cevr-i yâr-ı sitem-kîşe şîşedür

Ser-mâye seng-i harc-ı reh-i pîşe şîşedür

şeklindeki matlaları, Sâkıb'a ait olup olmadığından emin olunamayan,

Ey Sâkıb-ı şîrîn-keîâm

Şehdî'ye (?) vir bizden selâm

V'ey özlemiş seni Seyfî

İster mükâtible peyâm

Ger hamd-ı Hudâ olmasa miftâh-ı kelâm

Nâ-kâbil idi feth-i der-i genc-i merâm

Nüşa ki dîbâce-tırâzı ola hamd

Elbette olur mukârin-i hüsn-i hitâm

şeklindeki şiirler, okunmayan bir beyit, Hâfız-ı Şîrâzî ve Sâ'ib'e ait birer Farsça beyit bulunmaktadır.

iiii "Dîvân-ı Sâkıb bi-hatt-ı nâzîmihi" şeklindeki kayıt, Millet Kütüphanesinin mührü ve Kerîm Efendi-zâde Mehmed Gâlib b. Pertev adına temellük kaydı bulunmaktadır.

Bu nüshanın müellif nüshası olması hasebiyle, iii sahifesindeki "Dîvân-ı Sâkıb bi-hatt-ı nâzîmihi" şeklindeki kayıttan başka şu hususlar da dikkati çekmektedir:

1. Nüşhada değiştirme ve silintiler bulunmaktadır.

2. Sonradan yazılan şiirler ilgili nazım şekli ile ilgili kısımda yer olmayınca, bulunabilen boş yerlere yazılmıştır. Meselâ dâl harfindeki "feryâd" redifli gazel (77. gazel) kenarda da yer bulunamayınca baş tarafa (i sahifesine); 14 (129b) ve 15. (130a) kıt'alar ile tahmis (130b) de son varaklara yazılmıştır.

3. Nüşa bazı varakların görünüşü ve kağıdının kalitesi bakımından, müsvedde vasfını arz etmektedir.

4. Başka bir eseri için (bk. Eserleri-Künûzü'l Hikem) için yazıldığı söylenen mesnevî nazım şeklindeki dîbâceye (1a) yer verilmesi ve bu manzumenin başlığında birinci şahıs ekinin kullanılması söz konusudur.

2. Ü1 İstanbul Üniversitesi Ktp. T.Y., Nu: 436

Bu nüshada 11 kasîde, 17 kıt'a, 3 mesnevî, 4 musammat (2 murabba, 1 tesmîn, 1 tercî'-i bend), 587 gazel, 9 rubâî vardır.

Baş: Hamdü li'llâh Hudâ-yı bî-enbâz

İtdi insânı nutk ile mümtâz

Son: Ey Ka'be-i iclâlûne mihrâb 'Alî

V'ey şehri-i 'azîm-i 'ilmüğe bâb 'Alî

Bir katrece şefâ'atünj itme dirîg

Ol dem k'ide teşnegâni sîr-âb 'Alî

Rûh-ı pâk-i SÂKIB'a el-Fâtiha

İstinsah tarihi: -

İstinsah eden: -

İstinsah kaydı: -

121 yaprak, 213S146 ölçü, ta'lik yazı, 21 satır, aharlı Avrupa kağıt; arkası ve kenarları meşin üstü kırmızı kadife kaplı, zencirekli ve miklepli cilt.

1a İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'nin mührü, Çelebî-zâde İsmail Âsım Efendi'nin şeyhülislâm oluşuna dair biri Râgıb Paşa tarafından kaleme alınmış iki tarih manzumesi, Seyyid Mehmed Nuri ve Ali Rıza isimlerine ait iki temellük kaydı ve mühür vardır.

Sonda bulunan "Rûh-ı pâk-i SÂKIB'a el-Fâtiha" şeklindeki sözden, nüshanın Sâkib'in ölümünden sonra istinsah edildiği anlaşılmaktadır.

3. Ü2 İstanbul Üniversitesi Ktp. T.Y., Nu: 707.

Bu nüshada 6 kasîde, 8 kıt'a, 2 mesnevî, 1 musammat (1 terci'-i bend), 471 gazel, 3 matla ve 2 müfred vardır.

Baş: Di her ân lâ ilâhe illâ'llâh

Her zamân lâ ilâhe illâ'llâh

Son: Nemnâk olur dûcâr olıcak çeşm-i eşk-rîz

Rahm eyle hâl-i âşika ey şûh çek çevir

İstinsah tarihi: -

İstinsah eden: Müstakîm-zâde Süleyman Saadeddin Efendi

İstinsah kaydı: -

123 yaprak, 200S134 ölçü, ta'lik yazı, 15 satır, Avrupa kağıt, kırmızı başlıklar, siyah bez kaplı cilt.

Abdûlbaki Gölpınarlı, nüshanın Müstakîm-zâde Süleyman Saadeddin Efendinin el yazısı ile yazıldığını tespit etmiş ve nüshanın baştaki kapağının iç kısmına "Müstakîm-zâde merhûm Sa'âdeddîn Süleymân Efendî'niñ hatt-ı destidir" diye imzası ile birlikte bir kayıt düşmüştür.

1a İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'nin mührü, Arapça yazılmış fikhî bir mesele, Mehmed Said ve Şerif Yahya adına temellük kaydı vardır.

Arka kapağın iç kısmında, Sâlim Tezkiresi'nin Sâkib ile ilgili kısmı "nakl-i min-Tezkire-i Sâlim Efendî 20" şeklindeki sözle beraber yazılmıştır. Ayrıca şu notlar da düşünülmüştür:

“Sâkıb-ı merkûm Eflâk ve Bogdân’da dahi dîvân efendîsi olmuştur. Pesendîde hidemâtdan olmadığından Sâlim Efendî Tezkirede tahrîre iltifât buyurmadılar.³⁸

‘OSmân-zâde der-hakk-ı û:

Senüj ahvâlini Sâkıb gelenlerden su’âl itdüm

Didiler suhre-i39 bezm-i kırâl-ı mülk-i İsvec’dür

Hezl-gûne bir kasîdedür”

2. KENZÜ’L-VAKÂYİ’

Osmanlı-Türk tarihçiliğinin sosyal hadiseleri konu edinen ürünleri arasında sayılabilecek nitelikteki eserlerindedir. Maraş beylerbeyi Mustafa Paşa’nın dîvan kâtibi olan Sâkıb, bu eserinde Maraş ve civarındaki Dulkadirli Türkmenlerine bağlı Tâcirlü ve diğer aşiretlerin hareketlerini ve onların tedibini hikâye etmektedir. Eserin 1692’den 1706-7’ye kadar meydana gelen olayları ihtiva ettiği, tahmin edilmektedir.⁴⁰ Ancak biz, eserin H. 1118/ M. 1606-7 tarihli ferman⁴¹ gereğince meydana gelen vak’alara ağırlık verdiğini söyleyebiliriz. *Kenzü’l-Vakâyi*’de yer yer manzum parçalara da yer veren müellif, gördüğü ve yaşadığını anlatmaktadır.

Kronik grubunda değerlendirilerek, iskân meselesi hakkında kaynak olarak istifade edilen⁴² bu risale; H. 1118/M. 1706-7 telif edilmiş ve İlhan Şahin tarafından da mevcut iki nüshası karşılaştırılarak neşredilmiştir.⁴³

Aşiret ve şahıs adları yanında eser, hadiselerin geçtiği Maraş ve civarına ait yer adları bakımından da zenginlik arz etmektedir.

Kenzü’l-Vakâyi’in tespit edilebilen iki nüshası bulunmaktadır: İlki, Millet Ktp. Ali Emîrî-Tarih Böl., Nu: 490. Diğeri, İstanbul Üniversite Ktp. İbnülemin Mahmud Kemal İnal Böl. Nu: 3356.

3. KÜNÛZÜ’L-HİKEM

Sâkıb Dîvânı’nın M nüshasının 1a varağında yer alan dîbâce mahiyetindeki mesnevînin başlığındaki “Bir dîbâce-i ‘ibret-fermâdur ki terceme itdüğümüz *Künûzü’l-Hikem* nüshası inşâ’ Allâhü ta’âlâ itmâm-pezîr oldukda aña dîbâce olmak üzere tanzîm olunmuşdur” sözleri, Sâkıb’ın “*Künûzü’l-Hikem*” adlı bir eseri Türkçe’ye kazandırmış olabileceğini düşündürmektedir. Ancak zikredilen başlıktaki “...*Künûzü’l-Hikem* nüshası inşâ’ Allâhü ta’âlâ itmâm-pezîr oldukda..” ifadesi bu satırların telifi sırasında eserin tamamlanmadığını göstermektedir.

Eser hakkında yukarıdaki başlıktan başka bir kayda rastlanılmaması; onun varlığı ve tamamlandığı hakkındaki şüpheyi devam ettirmektedir.

38 Bu bilgi yanlıştır; Sâlim, tezkiresinde Sâkıb’a da yer vermiştir. Bk. Sâlim. *Tezkire-i Sâlim*. İstanbul Üniversite Ktp. T.Y. Nu: 206. v. 135a.

39 Bu kelime metindeki “süfre-i” kelimesinin altına -kanatimizce tashih için- yazılmıştır.

40 İlhan Şahin (1977). “*Kenzü’l-Vekâyi*’ Mustafa Sâkıb ve Eseri”. *İstanbul Üniversitesi Tarih Enstitüsü Dergisi* 7-8: 97.

41 bk. Kâtib-zâde Sâkıb Mustafa. *Kenzü’l-Vakâyi*. Millet Ktp. Ali Emîrî-Tarih Böl. Nu: 490.v. 3b.

42 Cengiz Orhonlu (1987). *Osmanlı İmparatorluğunda Aşiretlerin İskânı*. İstanbul: Eren Yay. 124.

43 İlhan Şahin (1977). “*Kenzü’l-Vekâyi*’ Mustafa Sâkıb ve Eseri”. *İstanbul Üniversitesi Tarih Enstitüsü Dergisi* 7-8: 95-118.

C. EDEBÎ KİŞİLİĞİ

Sâkıb'ın edebî kişiliği, hakkında bilgi veren kaynaklar, kendi şiirleri ve şairliği hakkındaki mütâlâaları ve eserlerinden hareketle ele alınmaya çalışılacaktır.

Edebî kişiliğinden söz eden kaynaklar, onun şairliği ve münşîliği hakkında övgü dolu sözler sarfetmektedir:

Safâyî "... mızâmâr-ı suhanda yekke-süvârân-ı avâna sebkatı takrîb itmişdür. Fenn-i inşâda dahi ziyâde mahâreti ve semt-i hutûtta kemâl-i istitâ'ati olmagla..."⁴⁴ diyerek onun şiir ve inşası hakkındaki olumlu kanaatlerini ortaya koyar.

Sâlim, "... bir şâ'ir-i mâhir-i sihr-me'âSirdür...hatt-ı kitâbet vâdîsinde bî-nazîr bir nedîm-i hoş-ta'bir olduğundan..."⁴⁵ şeklinde görüşlerini belirtir.

Safvet de tezkiresinde, Safâyî'nin görüşlerini "...mezâmîr-i suhanda yekke-süvârân-ı avâna sebkatı takrîb itmişdür..."⁴⁶ şeklinde özetler.

Mehmed Tevfik, "Fenn-i inşâda ve 'ilm-i hatda mehâreti pek ziyâde imiş."⁴⁷ diyerek diğer kaynakların görüşlerini aktardığını hissettirir.

Sâkıb şiirlerinde kendi şiirini "sihr ü füsûn" (G.384/7), dür-i şeh-vâr (G.578/5), dürr-i âbdâr (G.538/5), şî'r-i pâk (G.514/6), gevher-i nâ-süfte (G.363/5), gevher-i nazm (G.58/5), şî'r-i ter (G.26/5), anber-hîz (G.107/5), puhte (G.156/5); şairliğini de âteşîn-cevâb (G.37/5), şair-i âteş-zebân (G.96/5), mû-şikâf (G.194/5), Hudâ-dâd (G.241/5), tâze-gû, tâze-edâ (G.458/5) gibi sözlerle değerlendirir.

Sâkıb'ın şiirlerinin özünü aşk ve hikmet teşkil etmektedir. Onun aşk yolunda söylediği şiirlere şu beyitler örnek olarak verilebilir:

Hâk olduğunı ol şehe 'arz eyleme SÂKIB

Zîrâ ki gubârın dil-i cânâna girândur

G.97/9

Ey nâme hod-be-hod saña bu sûz-ı dil neden

Yohsa hurûf-ı şekve-i gamdan eser mi var

G.129/4

Meger tasvîr-i Kays u Kûhken'dür var ise SÂKIB

Gelen meydân-ı 'aşka bu dil-i dîvâneden sonra

G.542/5

Sâkıb'ın şiirlerinde Nâbî'nin hakîmâne sözlerine benzeyen örnekler de önemli bir yer tutar. Bu vadiye dile getirilen beyitlerden bazıları şunlardır:

Kanaat:

44 Safâyî. *Tezkire-i Safâyî*. İstanbul Üniversite Ktp. T.Y. Nu: 3215. 61.

45 Sâlim. *Tezkire-i Sâlim*. İstanbul Üniversite Ktp. T.Y. Nu: 206. v. 135a.

46 Safvet. *Nuhbetü'l-Âsâr Min-Ferâ'idi'l-Eş'âr*. İstanbul Üniversite Ktp. T.Y. Nu: 6189. v. 18a

47 Mehmed Tevfik (1290). *Kâfile-i Şuarâ*. İstanbul. 85.

Künc-i gamda nân-ı huşke kâni‘ ol râhat budur
Sîr-çeşm ol bakma hvân-ı dîgere ni‘met budur

G.205/1

SÂKIBÂ kand-i kanâ‘at ile şîrîn-kâm ol
Telh ider kâm-ı dili mîve-i bustân-ı tama‘

G.327/5

Tevekkül:

Hudâ matlûbı müşkil ise de elbette feth eyler
O kim SÂKIB tevekkül nâmına bir derde kalmışdur

G.219/5

Mala düşkünlük:

Düşme kayd-ı mülke çünki resm-i mihmânân-ı pîş
Bir nefes gam-hâne-i ‘âlemde mihmân olmadur

G.145/3

Dedikodu etmek:

Dâmân-ı nutkı kûteh olur pâk-dillerün
Şeh-râh-ı kîl ü kâlde kim çirk-i lâf olur

G.194/4

Yumuşaklık:

Her câ mülâyemetle olur hall-i müşkilât
Kim kufl-ı nâ-güşûdeye penbe kilîd olur

G.167/4

Kabiliyetsize eğitim imkânı vermeme:

Nâ-kâbilâna eyleme itlâf-ı terbiyet
K’olmaz zemîn-i şûre ile cûda kân-sadef

G.334/4

Ömrün değerini bilmek:

Haşrde feryâd u efgân eylemez dellâl-veş
Gevher-i ‘ömr-i girân-kadrün bilenler kıymetin

G.435/8

Ümit ve korku arasında kalmak:

Ümîd ü bîm miyânında kalsa râhat olur
Netîce-yâbî-i râh-ı taleble sür‘at iden

G.446/3

Allah’tan ümit kesmemek:

SÂKIB ne deşlü garka-i bahr-i günâh iseñ
Kesme ümîdi sâhil-i lutf-ı Gafûr'dan

G.457/7

Şöhretten sakınmak:

Geh naks u geh kemâl ile şöhretten it hazer
Ey meh zebân-ı halkda kem aduñ olmasun

G.479/2

Alçak gönüllülük:

Mânend-i sürme çeşm-i cihânda 'azîz olur
Ol kimse kim tevâzu' ile hâk-i pâ ola

G.538/4

Cömertlik:

Çokdur ahlak-ı pesendîde halâyıkda velîk
Bulmadum hoş-terini cûd u sehâdan gayrı

G.567/5

Aşağılık kimselerden uzaklaşma:

Semt-i dînâna karîb olma hazer kıl SÂKIB
Sehv ile reh-güzerüñ olsa eger sûy-ı recâ

G.16/5

İnsanların aybını örtmek:

Besdür güvâh-ı penbe-i ser-şîşe-i şarâb
Bâlâ-nişîndür 'aybını halkuñ nihân iden

G.450/6

Eser bırakmak:

Bekâ-yı nükteverân var imiş meger SÂKIB
ESerle ehlini hay dirler idi gerçek imiş

G.309/4

Bildi ki gelen bu hâk-dâna kalmaz
Kala eser-i hayrı varsa bâkî

Kt.6/2

Kibirilenmek:

Şâhân bile tekebbür iderse revâ degül
Muhtâc-ı dest-i lutf-ı du'â-yı gedâ iken

G.472/4

Dünyaya bağlanmamak:

Cihâna beste-dil olma sakın sakın SÂKIB
Hayâl ü hvâb ile bu nakş-ı bî-bekâ birdür

G.140/5

Allah'tan başka kimseye yalvarmamak:

Bî-câ degül mi gayra el açmak niyâz ile
SÂKIB du'â karîn-i kabûl-i Hudâ iken

G.472/7

Bir kimsenin ahını almaktan sakınmak:

Âhdan kıl hazer olursa da kalbün pûlâd
Ki nefesden keder-âlûde hemân âyinedür

G.162/5

Dua etmek:

Hatar görmez hurûş-ı sarsar-ı idbârdan hergiz
Sütûn-ı kasr-ı ikbâlin o kim dest-i du'â eyler

G.92/2

Sâkıb şiirlerinde hicviyeye yer vermemiştir. Bunun sebabını,

Yazduñsa eger medh ü zem-i halkda yek harf
Her hatvede mânend-i kalem nice sücûd it

G.41/3

diyerek sezdirmek istemiştir. Yazdığı medhiyelerin sayı ve beyit bakımından azlığı, bu manzumelerde yapılan îtâ-yı celîler dikkate alındığında bu tür konusunda da şairin iddialı olmadığı söylenebilir. Nitekim bu hususla ilgili olarak özür beyanı mahiyetinde kabul edilebilecek,

O deñlü âyîne-i dilde jeng-i gam var kim
Suhan degül baña bu cân u ten degül manzûr

K.3/32

Sâhibâ vasf-ı şerîfün de kusûr itmez idüm
Lîk kudret komadı harfe gelû-gîrî-i gam

K.7/20

Böyle vasf itmez idi vasf-ı şerîfün SÂKIB
Eşheb-i hâmeye teng olmasa sahrâ-yı rakam

K.7/21

gibi sözlerini yalnızca şairin tevazuuna bağlamamak gerekir.

Sâkıb Dîvânı'nda 3 ve 4. kasidelerdeki tegazzül bölümü ile birlikte 606 gazel bulunmaktadır. Diğer nazım şekillerinin [11 kaside, 17 kıt'a, 3 mesnevî, 5 musammat

(2, murabba, 1 tahmîs, 1 tesmîn, 1 tercî'-i bend), 9 rubâî, 3 matla, 2 müfred] sayıca az olması, onun gazele çok fazla önem verdiğini gösterir mahiyettedir.

Sâkıb, mesnevî nazım şeklinden -kâfiyedeki kolaylığının da tesiriyle- değişik maksatlarla istifade etmiştir. 67 beyitlik Dîvan dîbâcesi, 142 beyit küçük hikâye (M.1), 26 beyitlik müdafa-name (M.2) ve 15 beyitlik Künûzü'l-Hikem dîbâcesini hep mesnevî nazım şekli ile yazmıştır. Bu nazım şekli ile şair, döneminin vezirlerinden biri için Kenzü'l-Vakâyi'48 isimli eserinde medhiye dahi kaleme almıştır.

Sâkıb önce yazdığı bazı ifadelerinin üstünü çizerek onları iptal etmiş ve şiirlerinde değişikliklerde bulunmuştur. Dîvân'ın müellif nüshasında tespit edilen bu hususla ilgili şu örnekler verilebilir:

Hamdü li'llâh Hudâ-yı bî-enbâz

İtdi insânı nutk ile mümtâz

D./1

beytinde “halkı ” yerine “insânı”49;

Tasliye tarziye selâm u du'â

Bârgâh-ı Hudâ'ya 'arz-ı recâ

D./5

beytinde “Sûrî vü ma'nevî Niyâz u” yerine “Bârgâh-ı Hudâ'ya 'arz-ı”50;

Sebeb-i nutk ile husûle gelür

Ara yerde zebân miyâncı olur

D./5

beytinde “Arada elsine” yerine “Ara yerde zebân”51;

Yekke-peymâ şehriyâr-ı dâdkâr-ı rûzgâr

Oldı 'âlem sâye-i 'adlinde âsûde-nişîn

Kt.15/4

beytinde “tâc-bahş-ı” yerine “dâdkâr-ı”52;

İşidüp peygâm-ı feth-i kal'ayı târîh için

Gark iken deryâ-yı fikre nükte-sencân-ı güzîn

Kt.15/22

beytinde “Garka-i bahr-i tefekkür oldı yârân-ı” yerine “Gark iken deryâ-yı fikre nükte-sencân-ı”53;

Bir kec-nazar elinde meger dâg dâgdur

Nâyuy hevâ mıdur bu kadar âh u nâlişi

48 Kâtib-zâde Sâkıb Mustafa. *Kenzü'l-Vakâyi'*. Millet Ktp. Ali Emîrî-Tarih Böl. Nu: 490. v. 9a.

49 Kâtib-zâde Mustafa Sâkıb. *Dîvan*. Millet Ktp. Ali Emîrî-Manzum Eserler Böl. Nu: 78.v. 1b.

50 Kâtib-zâde Mustafa Sâkıb. *Dîvan*. Millet Ktp. Ali Emîrî-Manzum Eserler Böl. Nu: 78. v. 1b.

51 Kâtib-zâde Mustafa Sâkıb. *Dîvan*. Millet Ktp. Ali Emîrî-Manzum Eserler Böl. Nu: 78. v. 1b.

52 Kâtib-zâde Mustafa Sâkıb. *Dîvan*. Millet Ktp. Ali Emîrî-Manzum Eserler Böl. Nu: 78. v. 130 a.

53 Kâtib-zâde Mustafa Sâkıb. *Dîvan*. Millet Ktp. Ali Emîrî-Manzum Eserler Böl. Nu: 78. v. 130 a.

G.559/4

beytinde de “bîhûde mi neyûn” yerine “Nâyûn hevâ mıdur”⁵⁴ kelimeleri tercih edilmiştir.

Sâkıb’ın şiirinde, sosyal tenkit mahiyetinde sözlerin önemli bir yere sahip olduğu görülmektedir. Bu hususta söylenmiş bazı örnekler şunlardır:

Gitdükce harâb olsa bu dünyâ n’ola SÂKIB

Ol köhne esâsuñ nem-i rüşvet var içinde

G.512/7

Kâdî ki hukûkî ola ibtâla müsâ‘id

Ferdâda ‘aceb mahkeme-i mahşeri n’eyler

G.201/6

Âfitâb-âsâ kemâlât ehlini görmez cihân

Mâh-ı nev olur müşârün bi’l-benân noxsân için

G.452/2

Revâcgâh-ı cihânda metâ‘-ı ma‘rifete

Ne isteseñ bulunur i‘tibârdan gayrı

G.597/5

Şiirlerinde gurbet bahsine önemli seviyede yer vermiştir. Bu hususa,

Mecmû‘a zîb-i hâlümüz oldu bizüm bu dem

Ol güfteler ki var elem-i gurbet üstine

G.502/2

beyti ile işaret eden şair; gurbete düşmüş olmaktan mütevellit pişmanlık, elem ve huzursuzluk gibi duygularını şöylece belirtmiştir:

SÂKIB diyâr-ı gurbete sevdâ-yı hâm ile

Kim düşdi ise oldu peşîmân benüm gibi

G.592/5

Her kim ki dil-rübâsı ile ‘azm-i râh ide

Tuymaz metâ‘ib-i rehi âlâm-ı gurbeti

G.596/5

Bâdesi bî-neşve bî-reng-i letâfet dil-beri

Hâsılı SÂKIB safâ-yı dâr-ı gurbet kalmamış

G.310/5

Sâkıb’ın şiirlerinde zaman zaman tasavvufî unsurlara, ifadelere, terimlere, rastlansa da onu mutasavvıf bir şair olarak değil de tasavvufa vukufiyeti ve temayülü olan şair olarak değerlendirmek mümkündür.

⁵⁴ Kâtib-zâde Mustafa Sâkıb. *Dîvan*. Millet Ktp. Ali Emîrî-Manzum Eserler Böl. Nu: 78. v. 119 a.

XVII. yüzyıldan itibaren Türk şiirinde görülmeye başlayan sebk-i Hindî (Hint üslubu) noktasında Sâkîb'in şiirlerine bakıldığında, yer yer bu üslubun izlerini gösteren örneklere rastlamak mümkündür. Aşağıdaki beyitlerde anlaşılması zor ifadeler, mücerret ve müşahhas kelimelerle yapılmış zincirleme terkipler görmek mümkündür:

‘Aks-i tebhâle-i tefsîde-lebân-ı gamdur
Hâl-i müşgîn degül çâh-ı zenahdân üzre

G.490/5

Tîr-i âteş-bâl-ı cân-sûz-ı nigâh-ı hışmınun
Çün semender şu‘lezâr-ı sîne oldı lânesi

G.575/4

Şeb-zindedârî-i elem-i intizâr ile
Reng-i beyâz-ı dîde olur subhgâhumuz

G.280/2

Sâkîb şairliğinin yanında sosyal hadiseleri işleyen münşîliği ile de dikkati çeker. Aşiretlerin iskânı meselesi üzerine vücuda getirdiği “Kenzü'l-Vakâyi” adlı tarih eserinde müellif, tarihçiliğini ve münşîliğini ortaya koymaktadır. Bu eserden örnek olarak şu satırlar verilebilir:

“Nizâm-ı mülk-i devlet, menba‘-ı lütf u cevdet, mefhar-ı vezâret, fahr-i sadâret, ber-güzîn-i desâtîr-i sultânî, bihterîn-i vüzerâ-yı Osmânî, matla‘-ı neyyir-i ikbâl, mehbit-i envâr-ı celâl...”⁵⁵

“Rüstem kadar da‘vâ-yı mürüvvet idüp ferahnây-ı cihâna sıgmazlardı. Süvâr olup bâdiye-gerd-i istihbâr iken ba‘zan çeşm-i ‘askere müsâdif oldukları gibi gürîz ü firârdan bî-mecâl olup... sad-çâkî-i girîbân-ı hayâtları kabza-i şemşîr-i ‘askere kısmet olup bi‘l-küllîye giriftâr-ı varta-i helâk ve tu‘me-i şemşîr-i zehrîk oldılar. Bu dem-i kârzârda ta‘yîn olunan ‘askerden fakat iki kimsenün sîrâbî-i çeşme-i şehâdet-i mukadderi olup sâ‘irinüñ el-hamdü li‘llâhi ta‘âlâ haber-i in‘idâmı ile peder ü mâderi giryân olmayup...”⁵⁶

Bir gazelinde, şiirde eskilerin izini sürmenin ve onların rehberliğinden istifade etmenin gerektiğine,

Tarîk-i nazmda eslâfa pey-rev ol SÂKİB

Düşen bu meslege dâmân-ı reh-nümâ-keş olur

G.209/5

beyitleri ile işaret eden şair, söylediği gibi klasik şiirin birikimlerinden yararlanmasını bilmiştir. Kendinden önce yaşamış ve devrinde usta olmuş şairlerin etkisinde kalarak onların bir vesile ile adlarını anmış; mısralarını tazmîn, şiirlerini tahmîs ve tesmîn etmiş; onların şiirlerine nazireler yazmıştır.

XVI. asır şairlerinden Emrî’yi muammâda üstad olarak kabul ettiğini,

55 Kâtib-zâde Sâkîb Mustafa. *Kenzü'l-Vakâyi*. Millet Ktp. Ali Emîrî- Tarih Böl., Nu: 490. v. 1b.

56 Kâtib-zâde Mustafa Sâkîb. *Dîvan*. Millet Ktp. Ali Emîrî-Manzum Eserler Böl. Nu: 490. v. 5a.

Mu‘ammânun egerçi Emrî-i üstâd kânıdur
Biz âbdan mihr-veş a‘lâ-terüz eflâkümüz vardur

Mfr.1

şeklinde belirtmiştir.

Eserlerini ekseriyetle Farsça yazan ve “Sebk-i Hindî” ekolünün kurucularından olan XVII. yüzyılın Azerî şairi Sâ’ib’i beğendiğini, onun bir mısraını tazmîn etmek yoluyla göstermiştir:

Sâ’ib’ün SÂKIB bu mısra‘ nazm-ı gevher-bâridur
Cân virürler ehl-i gayret derd-i bî-dermân için

G.452/7

Şiirde üstadı olan ve müzeyyel bir gazel (G.397) yazdığı SVII. yüzyıl şairlerinden Mostarlı Rüşdî (ö. M.1699)’nin bir mısraını da tazmîn etmiştir:

Vasf idüp Rüşdî didi zülf-i nigârı SÂKIB
Nâfe-i Çîn ü Hutenturrene olmaz hem-bû

G.480/5

Sâkıb Dîvânı’nda bulunan tek tahmîsi, Aziz Mahmud Hüdâyî’nin bir gazeli için; yegâne tesmîni de XVI. yüzyıl ümmî Dîvan şairlerinden Enverî’nin bestelenmiş bir şiirinin⁵⁷

N’ideyüm sahn-ı çemen seyrini cânânım yok
Bir yanumca salınur serv-i hırâmânım yok

şeklindeki matlaı için yazmıştır.

Muhtelif şairlerin dîvânlarının taranması suretiyle, Sâkıb’ın şiirlerine nazire yazdığı şairler tespit edilmiş ve onun edebî yönden etkilendiği kimselerin bir kısmı da bu yolla ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Sâkıb’ın nazire yazdığı şairlerin bazı şiirlerine, başka şairlerin de nazire yazdığı görülmüş ve böylece onun diğer Dîvan şairleri ile ortak zevki paylaştığı düşünülmüştür. Bu hususla ilgili olarak şu örnekleri verebiliriz:

Nâbî’nin gazeli:

Mey ü mahbûb ile ber-bâd ki dirler o bizüz

Fârig-i ta‘ne-i zühhâd ki dirler o bizüz

(...)

Nâbiyâ meclis-i ahhâbda şî‘r-i ter ile

Âteş-i hırmen-i hussâd ki dirler o bizüz⁵⁸

Sâkıb’ın naziresi, G. 241

57 Cemal Kurnaz (1993). “Ümmî Dîvan Şairleri”. *Marmara Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türklük Araştırmaları Dergisi (Âmil Çelebioğlu Armağanı)* 7: 376-378.

58 Ali Fuat Bilkan (1997). *Nâbî Dîvânı*. C. II. Ankara: MEB Yay. 680-681.

Nâbî'nin yukarıdaki gazeli şairlerce çok beğenilmiş ve Sâkıb'dan başka şu şairlerin de bu şiire nazire yazdığı görülmüştür: Emîrî-i Âmidî, Vâlî-i Âmidî, Âgâh-ı Semerkandî-i Âmidî, Güzârî-i Âmidî, Ümnî-i Âmidî, Dürrî-i Vânî Büyük Tezkireci, Lebîb-i Âmidî, Vahîd Mahtûmî, Mücîb Kemâlî-i Âmidî, Şeyhî.

Fehîm Dîvânı'nda "sonra" redifli,

Varur zâhid 'ibâdet-gâhına mey-hânedenden sonra

Gelür mestâne başı secdeye ammâ neden sonra⁵⁹

matla'ını muhtevî bir gazel vardır ki bu şiire Mezâkî'nin edebiyat tarihimizde birtakım yanlışlıklara maruz kalarak ilgi gören,

Sunar bir câm-ı memlû biñ tehî peymânedenden sonra

Döner vefk-i murâd üzre felek ammâ neden sonra⁶⁰

matla'ı⁶¹ ile başlayan gazelinin nazire olduğu kanaatine varılmıştır.⁶² Ayrıca bu gazele Âşık Ömer'in de

Gönül kadrin o mehpâre bilür ammâ neden sonra

59 Tahir Üzgör (1991). *Fehîm-i Kadîm Hayatı, Sanatı, Dîvân'ı ve Metnin Bugünkü Türkçesi*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yay. 634-636.

60 Ahmet Mermer (1991). *Mezâkî Hayatı, Edebî Kişiliği ve Divanı'nın Tenkidli Metni*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yay. 518.

61 Tahir Üzgör, bu matla' ile ilgili olarak "... Mezâkî Dede'nin bu gazel matlaının Necmeddin Halil Onan tarafından (İzahlı Dîvan Şiiri Antolojisi s. 330) Sâbit'e aitmiş gibi gösterilmesi ve aynı beyti zikreden Bursalı Mehmed Tahir Efendi'nin (*Osmanlı Müellifleri*. cilt 2. 229) bu gazelin Neşâtî Ahmed Dede'ye nazire olarak söylendiğini ifade etmesi yanlıştır. Zirâ baktığımız iki Sâbit (Sül. Ktp. Lâleli Bl. 1735 ve aynı ktp. Hüsrev Paşa Bl. 522) ve üç Neşâtî (Aynı ktp. Halet Efendi Bl. 699, aynı ktp. Nafiz Paşa Bl. 942 ve Millet Ktp. Ali Emîrî Man. 449) dîvânı yazmasında bu redifte bir gazel, hatta tek bir beyit bulunmamaktadır. Vasfî Mahir Kocatürk'ün de, Mezâkî'nin ikinci mısraını bir yerde (*Türk Edebiyatı Antolojisi*. 194) bizim andığımız şekilde andığı hâlde diğer bir yerde (*Dîvan Şiirinde Meşhur Beyitler*. 24) 'Felek ehl-i dili dil-şâd eder ammâ neden sonra' şeklinde alışının sebebini, gördüğümüz dîvânlardan anlayamadık" şeklindeki açıklamalarda bulunmaktadır. (Tahir Üzgör (1991). *Fehîm-i Kadîm Hayatı, Sanatı, Dîvân'ı ve Metnin Bugünkü Türkçesi*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yay. 66.) Bu matla üzerinde Ahmet Mermer de durmuş; Tahir Üzgör'ün tespitlerine Ziya Paşa'nın da (*Harâbât*. C. II. 145) bu beyti Sâbit'e ait olarak gösterdiğini eklemiştir (Ahmet Mermer (1991). *Mezâkî Hayatı, Edebî Kişiliği ve Divanı'nın Tenkidli Metni*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yay. 42-43).

62 Bu hususu Tahir Üzgör "... Bosnalı Süleyman Mezâkî (Ölm. 1087/1675)'nin o çok meşhur

Sunar bir câm-ı memlû bin tehî peymânedenden sonra

Felek vefk-ı murâd üzre döner ammâ neden sonra

matlaı (Bu matla'ın ikinci mısraı Mezâkî Dîvânı'nın tenkidli neşrinde, 'Döner vefk-i murâd üzre felek ammâ neden sonra' şeklindedir. bk. Ahmet Mermer (1991). *Mezâkî Hayatı, Edebî Kişiliği ve Divanı'nın Tenkidli Metni*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yay. 518.) ile başlayan gazeli ile Fehîm'in

Varur zâhid 'ibâdet-gâhına mey-hânedenden sonra

Gelür mestâne başı secdeye ammâ neden sonra

matlaıyla başlayan gazeli ve

Zihî lutf u atâ görse humâr-âlûd-ı gam ammâ

Sunar bir demde sad rıtl-ı girân bir câm-ı firkatden

şeklindeki beyitleri arasındaki benzerlikleri de gözden uzak tutamayız. Tabiatıyla bu ve benzeri hususları Fehîm'in Mezâkî'ye tesirleri olarak değerlendirmekte isabet vardır." şeklinde ifade etmektedir (Tahir Üzgör (1991). *Fehîm-i Kadîm Hayatı, Sanatı, Dîvân'ı ve Metnin Bugünkü Türkçesi*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yay. 66).

Reh-i vasla saâdetle gelür ammâ neden sonra
matla'lı gazelinin nazire olduğu tespit edilmiştir.⁶³ Fehîm'in ilgi uyandıran "sonra"
redifli anılan gazeline, Sâkîb'in da

İdersün bir nigeş biş şîve-i bîgânededen sonra
Yaparsun hâtır-ı vîrânımı ammâ neden sonra

G.542/1

beyti ile başlayan nazire yazdığını tespit etmiş bulunuyoruz. Ancak Sâkîb'in Fehîm'in
bu gazeline nazire yazmadan önce, Mezâkî'nin Fehîm'e naziresi olduğu iddia edilen
"sonra" redifli gazeli de görüp etkilendiğini zannediyoruz.

Sâkîb Dîvânı'nda bulunan "bile" redifli,
'Âşıkun eşk-i revân dîde-i giryânı bile
Sağa ey şûh fidâ dür (ü) güher kâni bile

G.494/1

matla'ı ile başlayan gazel, Riyâzî'nin

Cilvede basdı kadün serv-i gülistânı bile
Yalunuz servi değül kebg-i hırâmânı bile⁶⁴

matla'lı gazeline nazire niteliğindedir. Riyâzî'nin bu gazeline Neşâtî'nin

Gitdüñ ammâ ki koduñ hasret ile cânı bile
İstemem sensüz olan sohbet-i yârânı bile⁶⁵

matla'ını muhtevî gazelinin de nazire olduğu tespit edilmiştir.⁶⁶

Sâkîb Fuzûlî'nin "henûz" redifli bir gazeline⁶⁷ nazire (G. 272) yazmıştır.
Anılan gazele Nâbî Dîvânı'nda bulunan aynı redifli gazelinin⁶⁸ de nazire olduğu
tahmin ediyoruz.

Sâkîb'in nazire yazdığı şairler arasında en çok Nâbî görülmektedir. Nâbî
Dîvânı'ndaki,

Yok şem'-i nümâyânı bu pervâne kimüñdür
Gencînesi nâ-bûd bu vîrâne kimüñdür⁶⁹

Nâbiyâ meclis-i ahbâbda şî'r-i ter ile

63 Tahir Üzgör (1991). *Fehîm-i Kadîm Hayatı, Sanatı, Dîvân'ı ve Metnin Bugünkü Türkçesi*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yay. 71.

64 Nâmık Açıkgöz (1990). *Riyâzî Divânı'ndan Seçmeler*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yay. 218.

65 Mahmut Kaplan (1996). *Neşâtî Divânı*. İzmir: Akademi Kitabevi. 156.

66 Nâmık Açıkgöz (1990). *Riyâzî Divânı'ndan Seçmeler*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yay. 24.

67 Kenan Akyüz - Süheyl Beken - Sedit Yüksel - Müjgân Cunbur (1958). *Fuzûlî Türkçe Divânı*. Ankara: TTK. Basımevi. 245.

68 Ali Fuat Bilkan (1997). *Nâbî Divânı*. C. II. Ankara: MEB Yay. 663.

69 Ali Fuat Bilkan (1997). *Nâbî Divânı*. C. I. Ankara: MEB Yay. 605.

Âteş-i hırmen-i hussâd ki dirler o bizüz70
beyitlerindeki altı çizili mısralar, Sâkıb Dîvânı'nda,
Ketm itdi kimünj râz-ı gamın sîne-hırâşân
Gencînesi nâ-bûd bu vîrâne kimüñdür

G.195/6

Mahrem-i meclis-i vuslat olalı şem' gibi
Âteş-i hırmen-i hussâd ki dirler o bizüz

G.241/4

beyitlerinde aynen bulunmaktadır. Bir gazelinde,

Zîb-i dest-i bâgbân olmaz gül-i gülzâr-ı gayr
Sunmasa SÂKIB n'ola mecmû'a-i yârâna dest

G.47/5

diyen Sâkıb'ın intihâlde bulunmadığı, Nâbî'yi çok okuduğu ve ondan ileri seviyede etkilendiği kanaatindeyiz. Nitekim Sâkıb Dîvânı'ndaki, Nâbî'nin şiirlerine yazılmış nazirelerin çokluğu da bunu göstermektedir. Bunlar şöylece gösterilebilir:

Nâbî'nin gazeli:

Yok şem'-i nümâyânı bu pervâne kimüñdür
Gencînesi nâ-bûd bu vîrâne kimüñdür
(...)
Çok kimseyi gördüm bu çerâgâhda Nâbî
Bilmez ki kimünj nânını yer hâne kimüñdür71

Sâkıb'ın naziresi; G. 195.

Nâbî'nin gazeli:

O şûhuñ itdüğü tarz-ı cefâ ne müşkil imiş
Tahammül eylemeden mâ'adâ ne müşkil imiş
(...)
Gubâr-ı hat araya Nâbiyâ bıraktı nifâk
Münâsebetle olan iftirâ ne müşkil imiş72

Sâkıb'ın naziresi; G. 306.

Nâbî'nin gazeli:

Bilmem ki bu bâzâr-ı cihânuñ nesin alduk
Hep bundadur esbâb-ı fenânuñ nesin alduk
(...)

70 Ali Fuat Bilkan (1997). *Nâbî Dîvânı*. C. II. Ankara: MEB Yay. 681.

71 Ali Fuat Bilkan (1997). *Nâbî Dîvânı*. C. I. Ankara: MEB Yay. 605-606.

72 Ali Fuat Bilkan (1997). *Nâbî Dîvânı*. C. II. Ankara: MEB Yay. 716.

Ser-mâye-i cân oldı revân küncine Nâbî
Bilmem arada sûd u ziyânuñ nesin alduk73

Sâkıb'ın naziresi; G. 349.

Nâbî'nin gazeli:

Ey mâh-pâre 'âşık-ı zârûñ benüm senüñ
Ey şâh-bâz-ı hüsn şikârûñ benüm senüñ
(...)
Şevk-i ruhuñla nagme-serâlıklar itmede
Nâbî-sıfat hezâr-ı bahârûñ benüm senüñ74

Sâkıb'ın naziresi; G. 361.

Nâbî'nin gazeli:

Dil-i şikeste ile zülf-i yâr bir yire gelse
Bir iki şifte-i rûzgâr bir yire gelse
(...)
Kemîne na're-i gülşen-fürûz dur dile Nâbî
Olur remîde hezârân hezâr bir yire gelse75

Sâkıb'ın naziresi; G. 521.

Sâkıb; Riyâzî76(Sâkıb G. 429) , Fehîm77 (G. 352), Nâ'îlî78 (G. 24) ve Neşâtî'nin79 (G. 487) şiirlerine de nazireler yazmıştır.

Yukarıda verilen örneklerden yola çıkarak Sâkıb'ın nazireleri hakkında şunlar söylenebilir: Sâkıb kendisine edebiyatımızın kudretli şairlerini kendisine örnek olarak almış ve onların söyleyiş güzelliğine yaklaşılmaya gayret sarf etmiştir. Nazirelerinde tanzir edilen şiire göre, bazen farklı sayıda beyit ve kafiye teşkil eden kelime kullanmak suretiyle değişik hususlara da temas etmiştir.

73 Ali Fuat Bilkan (1997). *Nâbî Divânı*. C. II. Ankara: MEB Yay. 749-750

74 Ali Fuat Bilkan (1997). *Nâbî Divânı*. C. II. Ankara: MEB Yay. 796-797.

75 Ali Fuat Bilkan (1997). *Nâbî Divânı*. C. II. Ankara: MEB Yay. 1052-1053.

76 Nâmık Açıkgoz (1986). *Riyâzî, Hayatı, Eserleri ve Edebî Kişiliği Divân, Sâkî-nâme ve Düstûru'l-Amel'in Tenkidli Metni*. C. II. Doktora Tezi. Elazığ: Fırat Üniversitesi. 494-495.

77 Tahir Üzgör (1991). *Fehîm-i Kadîm Hayatı, Sanatı, Divân'ı ve Metnin Bugünkü Türkçesi*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yay. 548-550.

78 Haluk İpekten (1990). *Nâ'îlî Divânı*. Ankara: Akçağ Yay. 157.

79 Mahmut Kaplan (1996). *Neşâtî Divânı*. İzmir: Akademi Kitabevi. 144.

SONUÇ

“Kâtib-zâde Sâkîb Mustafa Hayatı, Eserleri, Edebî Kişiliği ve Dîvânı'nın Tenkîdli Metni” başlığı ile yapılan çalışmanın sonuçları şöylece özetlenebilir:

1. Kâtib-zâde Sâkîb Efendi, siyasî durum bakımından Osmanlı Devleti'nin duraklama döneminin sonları ile gerileme döneminin başına rastlayan buhranlı bir dönemde yaşamıştır. Edebî bakımdan bu devrede Nâbî (1642?- 1712)'nin hikemî tarzının yanı sıra Sebk-i Hindî akımının da etkisi görülmektedir.

2. Kâtib-zâde Sâkîb Mustafa, babası reisülküttâb kaleminde kâtiplik vazifesinde bulunduğundan, “Kâtib-zâde” diye anılmıştır. İstanbul'da doğduğu hususunda kaynaklar ittifak etmişlerdir. Dîvân-ı hümayun kalemlerinden olan rüüs kaleminden yetişmiştir. Şiirde üstadı devrinin müderris şairlerinden Rüşdî Efendi Efendi (ö. M.1699)'dir. Şairliği yanında hattatlığı da bulunan Sâkîb reisülküttâb kalemi katipliği vazifesinden başka, yazısı ve inşâsı güzel olduğundan vezirlerin dîvan kâtipliğinde görevlendirilmiştir. Dulkadirli Türkmenlerine bağlı Tâcirlü ve diğer aşiretlerin te'dibi ile görevlendirilen Maraş beylerbeyi Mustafa Paşa'nın dîvan kâtibliğinin yanı sıra, Eflak ve Boğdan'da da dîvan efendisi olarak bulunmuştur.

3. Kâtib-zâde Sâkîb Mustafa, kendisi ile aynı mahlasa ve isme sahip olan Sâkîb Mustafa Dede (ö. M. 1735) ile birçok yerde karıştırılmıştır ve bu hususta düzeltmelerde bulunulmuştur.

4. Sâkîb, Dîvân dîbâcesinde beş yaşında iken Hz. Peygamber'i rüyasında gördüğünü, rüyasının şair, münşî ve zeki bir kimse olacağı şeklinde yorumlandığını belirtmektedir.

5. Şairin ölüm tarihi üzerinde kaynaklarda mevcut olan ihtilaflar tartışılmış ve bu hususta, H. 1129/ M. 1716-7 tarihi kabul edilmiştir.

6. Sâkîb'in Dîvân'dan başka Maraş ve civarındaki Dulkadirli Türkmenlerine bağlı Tâcirlü ile diğer aşiretlerin hareketlerini ve onların te'dibini hikâye eden Kenzü'l-Vakâyi' isimli içerisinde yer yer nazım da bulunan bir risalesi vardır. Osmanlı-Türk tarihçiliğinin sosyal hadiseleri konu edinen ürünleri arasında önemli bir yere sahip olan eser, iskân meselesi hakkında kaynak olarak kullanılmıştır. Sâkîb, bu risalede gördüğü ve yaşadığı vak'aları anlatmış; Maraş ve civarına ait aşiret, şahıs ve yer adları bakımından eserini zenginlik arz edecek mahiyette telif etmiştir. Kenzü'l-Vakâyi'nin İstanbul kütüphanelerinde 2 yazma nüshası mevcuttur. Ayrıca Sâkîb Dîvânı'nın M nüshasının başında yer alan dîbâce mahiyetindeki mesnevînin başlığı, Sâkîb'in “Künûzü'l-Hikem” adlı tercüme bir eserinin varlığını akla getirmektedir. Bu başlıktan başka bir kayda rastlanılmaması; adı geçen eserin varlığı ve tamamlandığı hakkındaki şüpheyi devam ettirmektedir.

7. Şiirlerinde zaman zaman değişiklerde bulunan Sâkîb'in şiirlerinin özünü aşk ve hikmet teşkil etmektedir. Sâkîb, birtakım tasavvufî unsurlara, ifadelere, terimlere yer vermişse de mutasavvıf bir şair olarak değerlendirilmemiştir.

8. Sâkîb'in şiirlerinde sebk-i Hindî (Hint üslubu)'nin izlerini bulmak mümkündür. Nazire yazdığı şairlerin bir kısmı sebk-i Hindî akımı içinde temayüz etmiş Nâ'îlî, Fehîm ve Neşâtî gibi sîmâlardır.

9. Şair, mesnevî nazım şeklinden değişik maksatlarla istifade etmiş; 67 beyitlik Dîvan dîbâcesi, 142 beyitten oluşan küçük hikâye (M.1), 26 beyitlik müdafaname (M.2) ve 15 beyitlik Künûzü'l-Hikem dîbâcesini bu nazım şekli ile yazmıştır. Ayrıca, Kenzü'l-Vakâyi' isimli eserinde, döneminin vezirlerinden biri hakkındaki medhiyesini de mesnevî şeklinde kaleme almıştır.

10.Sâkıb'ın nazireleri, çeşitli şairlerin dîvanları taranmak suretiyle tespit edilmiştir. En çok Nâbî'nin şiirlerini tanzir ettiği görülen Sâkıb'ın, ileri seviyede Nâbî'den etkilendiği kanaatine varılmış, ayrıca onun Fuzûlî, Mezâkî, Fehîm, Riyâzî, Neşâtî, Nâ'ilî gibi hemen hemen hepsi usta sayılabilecek şairlerin şiirlerine nazire yazdığı görülmüştür. Sâkıb'ın tanzir ettiği şiirlerin bir kısmını başka şairlerin de tanzir ettiği tespit edilmiş ve böylece onun ortak bir zevki paylaştığı edebî sîmâlara dikkat çekilmiştir.

11.Sâkıb atasözlerini sınırlı sayıda; deyimleri ise daha çok kullanmıştır. Dîvan'da vecîz sayılabilecek ifadelere, mısra-ı berceste değerindeki söyleyişlere çokça rastlanmaktadır.

12. Nesirde münşiyâne bir üsluba sahip olan Sâkıb, şiirlerinde de bayağı sözden uzak durmuş ve asaletten uzaklaşmamıştır.

KAYNAKÇA

- Kur'ân-ı Kerîm ve Açıklamalı Meâli* (1993). Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yay.
- Abdülkadiroğlu, Abdülkerim (hızl.) (1985). *İsmail Belîğ Nuhbetü'l-Âsâr Li Zeyli Zübdeti'l-Eş'âr*. Ankara: Gazi Üniversitesi Yay.
- Açıkgöz, Nâmık (1986). *Riyâzî, Hayatı, Eserleri ve Edebî Kişiliği Dîvân, Sâkî-nâme ve Düstûru'l-Amel'in Tenkidli Metni*. Doktora Tezi. Elazığ: Fırat Üniversitesi.
- Açıkgöz, Namık (1990). *Riyâzî Divanı'ndan Seçmeler*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yay.
- Akyüz, Kenan - Süheyl Beken - Sedit Yüksel - Müjgân Cunbur (1958). *Fuzûlî Türkçe Dîvân*. Ankara: TTK Yay. Basımevi.
- Ali Emîrî (1328). *Tezkire-i Şuarâ-yı Âmid*. C. I. Dersaâdet: Matbaa-i Âmidî.
- Arı, Ahmet (1995). *Sâkîb Mustafa Dede Hayatı, Eserleri, Edebî Kişiliği ve Dîvânı'nın Tenkidli Metni*. Doktora Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi.
- Bilkan, Ali Fuat (1997). *Nâbî Dîvânı*. Ankara: MEB Yay.
- İpekten, Haluk -Mustafa İsen - Recep Toparlı - Naci Okçu - Turgut Karabey (1988). *Tezkirelere Göre Dîvân Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay.
- İpekten, Haluk (1990). *Nâ'ilî Dîvânı*. Ankara: Akçağ Yay.
- İstanbul Kütüphaneleri Türkçe Yazma Dîvanlar Kataloğu* (1943). C. III. İstanbul.
- Kaplan, Mahmut (1996). *Neşâti Divânı*. İzmir: Akademi Kitabevi.
- Kâtib-zâde Mustafa Sâkîb. *Dîvan*. Millet Ktp. Ali Emîrî-Manzum Eserler Böl. Nu: 78.
- Kâtib-zâde Mustafa Sâkîb. *Dîvan*. İstanbul Üniversitesi Ktp. T.Y. Nu: 436.
- Kâtib-zâde Mustafa Sâkîb. *Dîvan*. İstanbul Üniversitesi Ktp. T.Y. Nu: 707.
- Kâtib-zâde Mustafa Sâkîb. *Dîvan* (Millet Ktp. Ali Emîrî-Manzum Eserler Böl. Nu: 78.). Millî Ktp. M.F.A. Nu: A-4001.
- Kâtib-zâde Mustafa Sâkîb. *Kenzü'l-Vakâyi'*. Millet Ktp. Ali Emîrî-Tarih Böl. Nu: 490.

- Kâtib-zâde Mustafa Sâkib. *Kenzü'l-Vakâyi'*. İstanbul Üniversite Ktp. İbnülemin Mahmud Kemal İnal Böl. Nu: 3356.
- Kâtib-zâde Mustafa Sâkib. *Kenzü'l-Vakâyi'* (Millet Ktp. Ali Emîrî-Tarih Böl. Nu: 490.). Süleymaniye Ktp. M.F.A. Nu: 744.
- Kayhan, Hasibe (1991). *Rüşdî Hayatı, Edebî Kişiliği ve Dîvânı'nın Tenkîdli Metni*. Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi.
- Kurnaz, Cemal (1993). "Ümmî Dîvan Şairleri". *Marmara Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türklük Araştırmaları Dergisi (Âmil Çelebioğlu Armağanı)* 7: 367-391.
- Mehmed Süreyyâ (1311). *Sicill-i Osmânî Yâhûd Tezkire-i Meşâhîr-i Osmânîye*. C. 2. İstanbul: Matbaa-i Âmire.
- Mehmed Tefvik (1290). *Kâfile-i Şuarâ*. İstanbul.
- Mermer, Ahmet (1991). *Mezâkî Hayatı, Edebî Kişiliği ve Divanı'nın Tenkidli Metni*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yay.
- Müstakîm-zâde Süleyman Saadeddin Efendi. *Mecelletü'n-Nisâb*. Süleymaniye Ktp. Hâlet Efendi Böl. Nu: 628.
- Müstakîm-zâde Süleyman Saadeddin Efendi (1928). *Tuhfe-i Hattâtîn*. İstanbul: Devlet Matbaası.
- Orhonlu, Cengiz (1987). *Osmanlı İmparatorluğunda Aşiretlerin İskânı*. İstanbul: Eren Yay.
- Özcan, Abdülkadir (hızl.) (1989). *Şeyhî Mehmed Efendi Vakâyi'ü'l-Fuzalâ (Şakayıkü'n-Numaniye ve Zeyilleri)*. C. II. İstanbul: Çağrı Yay.
- Pakalın, Mehmet Zeki (1993). *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: MEB Yay.
- Râmiz. *Âdâb-ı Zurafâ*. Süleymaniye Ktp. Es'ad Efendi Böl. Nu: 3873.
- Safâyî. *Tezkire-i Safâyî*. İstanbul Üniversite Ktp. T.Y. Nu: 3215.
- Safvet. *Nuhbetü'l-Âsâr Min-Ferâ'idi'l-Eş'âr*. İstanbul Üniversite Ktp. T.Y. Nu: 6189.

- Sâlim. *Tezkire-i Sâlim*. İstanbul Üniversite Ktp. T.Y. Nu: 206.
- Sâlim. *Tezkire-i Sâlim*. İstanbul Üniversite Ktp. T.Y. Nu: 1637.
- Sâlim. *Tezkire-i Sâlim*. İstanbul Üniversite Ktp. T.Y. Nu: 2407.
- Sâlim. *Tezkire-i Sâlim*. İstanbul Üniversite Ktp. T.Y. Nu: 6202.
- Sâlim (1315). *Tezkire-i Sâlim*. Dersaâdet: İkdâm Matbaası.
- Sertoğlu, Midhat (1986). *Osmanlı Tarih Lûgatı*. İstanbul: Enderun Kitabevi.
- Şahin, İlhan (1977). “Kenzü'l-Vekâyi' Mustafa Sâkib ve Eseri”. *İstanbul Üniversitesi Tarih Enstitüsü Dergisi* 7-8: 95-118.
- Tevfik. *Mecmûatü't-Terâcim*. İstanbul Üniversite Ktp. T.Y. Nu: 192.
- Tuman, Nail. *Tuhfe-i Nailî*. İstanbul Üniversitesi Şarkiyat Enst. Ktp.
- Üzgör, Tahir (1991). *Fehîm-i Kadîm Hayatı, Sanatı, Dîvân'ı ve Metnin Bugünkü Türkçesi*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yay.

METİN

TENKİDLİ METNİN HAZIRLANMASINDA GÖZETİLEN ESASLAR

1. Metin kurulurken, “M” remzi ile belirtilen müellif nüshası [Millet Kütüphanesi (Ali Emîrî Manzum Eserler) Nu: 78z esas alınmıştır. Bu nüshada zaman zaman görülen iki rivayetten şairin sonradan yazdığı tahmin edilen metne alınmış; diğeri ise dipnotta gösterilmiştir. Yalnız 1. mesnevînin 141. beytinin ikinci mısraında sonradan yazılmış olan rivayetin vezne uymaması sebebiyle bu hususa, bağlı kalınamamıştır. Müellif nüshasında bulunmayan ve yalnızca Ü1 (İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi T.Y. Nu: 436) ile Ü2 (İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi T.Y. Nu: 707) nüshalarında bulunan şiirler için, herhangi bir nüsha esas alınmamış; “tercih metodu” uygulanmıştır.

2. Şiirler; dîbâce, kasîdeler, kıt’alar, mesnevîler, musammatlar (murabba, tahmîs, tesmîn, tercî’-i bend), gazeller, rubâîler, matla ve müfredler şeklinde sıralanmıştır. Nüshalarda değişik yerlere yazılmış olan şiirler, nazım şekli ile ilgili kısma alınmıştır.

3. Nazım şekillerinde (kasîde, gazel, rubâî) tür gözetilmek suretiyle tevhîd, münâcât, na’t sırası izlenmiştir. Gazeliyatta bu tür sıralama, gazelin yer aldığı harf içinde uygulanmıştır.

4. Şiirlerin nüshalardaki başladıkları varak, o şiirin sonunda remizleri ile belirtilmiştir.

5. Şiirin herhangi bir beytinin bir nüshada bulunmayışı, o nüshanın remzinden önce (-) işareti konulmak suretiyle gösterilmiştir. Meselâ 276. gazelin 4. beytinin Ü2 nüshasında bulunmayışı, “4 - Ü2” şeklinde; 14. kıt’anın 5. beytinin Ü1 nüshasında bulunmayışı da, 5 - Ü1 şeklinde dipnotta belirtilmiştir. Eksik olan başlık ve kelime için de dipnotta, (-) işareti konulmuştur.

6. Şiirlerde beytin mısralarının nüshalarda yer değiştirmesine dipnotta işaret edilmiştir. Beyitlerdeki sıra değişikliğine temas edilmemiştir.

7. Tercih edilmeyen nüsha farkları, dipnotta tercih edilen şeklin karşısına (:) konulduktan sonra remizleri ile yazılmıştır. Beyitlerin birinci mısraı (a) ve ikinci mısraı da (b) harfi ile belirtilmiştir.

Örnekler:

1b sebzezâr: cûybâr Ü1.

5b nedâmet: hamâkat Ü1.

2a Bîhûdedür: Bî-sûddur Ü2.

8. Mısra veya beyit şeklindeki tercih edilmeyen nüsha farkları, dipnotta metne alınan beyit veya mısra verilmeden gösterilmiştir. Meselâ 34. gazelin 3. beytinin 1. mısraı ve 4. beytinin tamamı Ü2 nüshasının farkı olarak metne alınmayıp, dipnotta şu şekilde gösterilmiştir:

3a Gül âteş olsa n'ola aña keşf-i râzdur Ü2.

4 Gül gösterürdi rûy-ı dil-i zâra lutf ile

Bir dem açılsa tâli'-i nâ-sâz-ı 'andelîb Ü2.

9. Metinde bulunmadığı hâlde, tarafımızdan eklenen kelime veya harf () işareti içinde gösterilmiştir. Okunuşu hakkında şüpheye düşülen kelimenin karşısına (?) yazılmıştır.

10. Mısraların vezne uymadığı, dipnotta “Mısra vezne uymamaktadır.” şeklinde ifade edilmiştir.

11. Nüşhalarda mısra sonunda yer alması gereken kelime hâlindeki rediflerin bazen yazılmadığı görülmüş; ama bu özellik dipnotta gösterilmemiştir.

12. Farklı okunuşu olan kelimeler, metinde tek şekli ile yazılmıştır: Meselâ ‘ayş, ‘ışk, ‘ayâr, ‘ayân, pâdşâh, âşnâ, ‘ıyd yerine; ‘ış, ‘aşk, ‘ıyâr, ‘ıyân, pâdişâh, âşinâ (Bu kelime; tanıdık, yakın anlamında değil de yüzme, yüzücü anlamında ise “âşnâ” şeklinde yazılmıştır.), ‘îd yazılmıştır.

13. Farsça birleşik isim ve sıfatlarda kelimeler arasına kısa çizgi konulmuştur. Örnek:

tâc-bahş, dil-haste, dil-sâde, teşne-leb, cân-sûz, cur'a-gedâ, büt-hâne

14. Farsçanın yapım eki görevindeki -çe, -dân, -zâr, -istân, -kâr, -gede, -în gibi son ekler, ilâve olundukları kelimeye kısa çizgi (-) kullanmaksızın bitişik yazılmıştır. Ancak bunlar arasında -âsâ (gibi), -veş (gibi), -ter (daha), -fâm (renkli), gûn (renkli), -güne (renkli) gibi Türkçedeki karşılığı kelime olanlar ayrı yazılmıştır.

15. Farsça tekrar edilen kelimelerin arasına giren ekler her iki kelimeye kısa çizgi (-) ile birleştirilmiştir.

Örnek:

ser-â-ser, dem-â-dem, mâl-â-mâl, pey-der-pey, leb-be-leb, Dem-be-dem, yek-be-yek, mû-be-mû.

16. Farsça ön eklerden sonra kısa çizgi (-) konulmuştur.

Örnek:

nâ-şâyeste, bî-cân, der-âgûş, ber-âteş

17. Bir mısradaki birden fazla fark ortaya çıktığında, bu farkların arasına (/) işareti konulmuştur.

Örnek:

2b kârvânsuz : kâr-ı dendân Ü1, kârvândan Ü2. / hânumân : hânedân Ü1

18. XVII. asrın sonu ve XVIII. asrın başını da içine alan fonetik hususiyetlere dair yeterli ilmî çalışmaların olmaması hasebiyle, Osmanlıca'nın klâsik devrinin imlâsına uyulmuştur. Ancak “yer” kelimesi bunun dışında tutulmuş ve yeni şekli tercih edilmiştir. Çünkü bu kelime Ü1 nüshasındaki birkaç yer hariç “ ry ” şeklinde yazılmış ve dil-ber, ahmer, zer, ar'ar, -güster, serverler, -perver (G.101); keder, neler, hüner, ter (G.125); haber, ser (G.127) gibi kelimelerle kâfiyeyi teşkil etmiştir.

19. Türkçe “ elif, be ” harfleriyle yazılan gerundium eki -up, -üp şeklinde ve “ he, b ” harfleriyle yazılan kelime de “heb” değil de “hep” şeklinde yazılmıştır.

KÂTİB-ZÂDE SÂKİB MUSTAFA DÎVÂNİ'NİN TENKİDLİ METNİ

D İ B Â C E

1

Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

- 1 Hamdü li’llâh Hudâ-yı bî-enbâz
İtdi insânı nutk ile mümtâz
- 2 Nâtıka mahz-ı lutf-ı Mevlâ’dur
Şükri bâyistebir ‘atâyâdur⁸⁰
- 3 Nâtıka zıkr-i Hakk’a vâsıtadur
Şeref-i imtiyâza râbitadur
- 4 Bâ-hususâ kırâ’at-i Kur’ân
Zıkr-i takdîs-i Hazret-i Sübhân
- 5 Tasliye tarziye selâm u du‘â
Bârgâh-ı Hudâ’ya ‘arz-ı recâ
- 6 Sebeb-i nutk ile husûle gelür
Ara yerde zebân miyâncı olur
- 7 Kerem-i Hâlık’a hezârân hamd
Ni‘am u lutfına firâvân hamd
- 8 Sad salât u selâm ola her gâh
Vâsıl-ı hazret-i Habîb-i İlâh⁸¹
- 9 Yâr-ı gâr-ı Resûl-i Yezdân’a
Ma‘den-i sıdk u genc-i îkâna
- 10 Menba‘-ı ‘adl ü dâd Fârûk’a
A‘del-i ‘âdilîn-i mahlûka

80 2b bâyiste: şâyeste Ü1.

81 8a salât u: salât Ü1.

- 11 Kân-ı hilm ü hayâ o zî-şâna
Cem‘-sâz-ı kelâm-ı Sübhân’a
- 12 Melce’-i teşnegân-ı âhirete
Esedu’llâh-ı ‘âlf-menzilete⁸²
- 13 Dü imâm-ı hümâm-ı kevneyne
Kıdve-i âle kurretü’l-‘ayne
- 14 ‘Amm-ı pâkân-ı mefhar-ı kevne
Mazhar-ı lutf u savlet ü ‘avne
- 15 Yek-be-yek âle cümle ashâba
Minneti m’ola kim ki ol bâba
- 16 Şu‘le-i çeşm-i müctehidîne
Çâr şem‘-i bezimgeh-i dîne
- 17 Sad tahiyyât u sad dürûd u Senâ
Vâsıl-ı rûh-ı pâk-ı cümle ola
- 18 Ba‘de-zîn nây-ı hoş-nevâ-yı kalem
Medh-işâhen-şehîde ide negam⁸³
- 19 Ya‘nî evsâf-ı pâdişâh-ı zamân
Ola pîrâye-i ser-i dîvân
- 20 Ki odur pâdişâh-ı devlet ü dîn
Ber-güzîn-i şehân-ı pür-temkîn
- 21 Dâver-i nîk-re’y ü endîşe

⁸² 12 Beytin mısraları Ü1’de yer değiştirmiştir.

⁸³ 18b Medh-i: Vâsf-ı Ü1. Bu mısram M’de ilk rivayeti, “Demidür vâsf-ı şâhda ura dem” şeklindedir.

- Şeh-i Cem-câh ma‘delet-pîşe⁸⁴
- 22 Müntehâ serv-i gülşen-i devlet
Zill-ı Hak ilticâgeh-i ümmet
- 23 Neyyir-i burc-ı şevket ü ikbâl
Mâh-ı rahşende evc-i câh u celâl
- 24 Dür-i yek-tâ-yı silk-i sultânî
Berterîn-i mülûk-i ‘Osmânî
- 25 Hâmî-i dîn ü devlet-i sermed
Şâh-ı ‘âlem-penâh Hân Ahmed⁸⁵
- 26 Devr-i ‘adlinde ‘âlem âsûde
Gurg ile gûsfend âlûde⁸⁶
- 27 Neyyir-i zâtı ideli leme‘ân
Halk gün gördi güldi rûy-ı cihân⁸⁷
- 28 Yok zamânında düzd bir yerde
Var ise gamze çeşm-i dil-berde
- 29 Yokdur ‘ahdinde zulmden meksûr
Ya dil-i âşıkân ya câm-ı bilûr⁸⁸
- 30 Katre-rîz-i bükâ degül zâhir
Var ise kilik-i şâ‘ir-i sâhir
- 31 İtse ‘arz-ı şecâ‘at-i kem-ter
Şîr teb-lerze-i hirâsa düşer

⁸⁴ 21b Cem-câh: Cem Ü1.

⁸⁵ 25b Şâh-ı ‘âlem-penâh: M’de ilk rivayet, “Kâmi‘-i fetk ü zulm” şeklindedir.

⁸⁶ 26a Devr-i ‘adlinde ‘âlem: M’de ilk rivayet, “Sâyesinde cihân” şeklindedir.

⁸⁷ 27b rûy-ı cihân: cihân Ü1.

⁸⁸ 29a zulmden: hiç bir Ü1.

- 32 Bâb-ı meftûh-ı lutfına muhtâc
Cümle şâhen-şehân-ı zerrîn-tâc
- 33 Ham-ı mihrâb-ı tîgına her hâl
Ser-fürû-gerdedür cemî' -i kral
- 34 MebhaS-i lutfinuñ hamûşı bihâr
Şermsâr-ı 'atâsı ebr-i bahâr
- 35 İdeli hıfz-ı mülkete fermân
Görmedi gûsfend rûy-ı şubân
- 36 Devr-i 'adlinde yok figân eyler
Var ise bezm-i sûrda neyler⁸⁹
- 37 'Adl ü dâd ile ol şeh-i 'âdil
Saldı âvâze dehre ve'l-hâsıl
- 38 Ki o şâhen-şeh-i kerem-güster
Oldı te'yîd-i Bârî'ye mazhar
- 39 Ne ki melhûz idi husûli 'asîr
Oldı vakt-i sa'âdetinde yesîr
- 40 Ya'nî ol zübde-i selâtînüñ
Bihterîn-i mülûk-i pîşînüñ⁹⁰
- 41 Ser-keş-i emri ser-nigûn oldı
Zûrdârân heme zebûn oldı⁹¹
- 42 Hak ta'âlâ o şâh-ı zî-şânı

⁸⁹ 36a Devr-i 'adlinde: Dem-i lutfında Ü1.

⁹⁰ 40a Pâdişâh-ı sipihr-temkînüñ Ü1.

⁹¹ 41b Zûrdârân: Zûr-bâzân Ü1.

Pâdişâh-ı bülend-‘unvânı

- 43 Tâ ki me’sûr ola cihânda du‘â
İde hem-vâre bî-gezend ü hatâ⁹²
- 44 Pes ez-în kıssa-hvân-ı bezm-i beyân
Kalem-i nükte-senc-i nâdire-dân⁹³
- 45 Vak‘a-perdâz-ı meclis-i âsâr
Revnağ-efzâ-yı mecma‘-ı ahbâr
- 46 İde âgâz-ı dâstân-ı latîf
Ya‘nî takrîr-i hâl-i ‘abd-i za‘îf
- 47 Penc sâle irince sinn-i fakîr
Oldı feyz-i Hudâ rehîn-i zamîr⁹⁴
- 48 Bir gice vâkı‘amda fahr-i enâm
Künc-i mihrâbı eylemişdi makâm
- 49 Bâ-niyâz-ı tazarru‘ u ikbâl
Eyledüm hâk-i pâyine rû-mâl⁹⁵
- 50 Lutf ile ol şehen-şeh-i dü cihân
İtdi bu ‘abd-i efkâra ihsân
- 51 İki üç pâfta miSâl-i kemer
Dürr ü gevher ile murassa‘ zer⁹⁶
- 52 Dahi bî-rişte bir nice incü
Eyledüm dest-mâlûmi memlû

⁹² 43b İde: Ola Ü1.

⁹³ 44b nâdire-dân: tâze-zebân Ü1.

⁹⁴ 47a sinn-i: ‘abd-i Ü1.

⁹⁵ 49b Eyledüm: Eyledi Ü1.

⁹⁶ 51b Dürr ü: Dürr- Ü1.

- 53 Çünkü subh oldu mihr-i ‘âlem-gîr
Çeşm-i dünyâyı eyledi tenvîr
- 54 Peder ü mâdere bu ‘abd-i fakîr
Gördüğüm hvâbı eyledüm takrîr
- 55 Eyleyüp bir mu‘abbiri ihzâr
İtdiler nakl-i hvâb-ı gevher-bâr⁹⁷
- 56 Didi ol dem mu‘abbir-i dâna
Eylemiş çok ‘atâ bu tıfla Hudâ
- 57 Ki mu‘ammer olunca bu kûdek
Ola münşî vü şâ‘ir ü zîrek
- 58 Çıkdı âsâr-ı hvâb-ı hoş-ta‘bîr
Sinn-i endekde oldum ‘âlem-gîr
- 59 Hamdü li’llâh ki oldu başa nasîb
ESer-i nazm eyledüm tertîb
- 60 Hamdü li’llâh ki itdi Hazret-i Hak
Şu‘arâ silkine beni mülhak
- 61 Şu‘arâdur ‘anâdil-i insân
Revnak-efzâ-yı gülsitân-ı beyân
- 62 Şu‘arâ bihterîn-i âdemdür
Na‘t-perdâz-ı fahr-i ‘âlemdür
- 63 Şu‘arâdur hatîb-i nâdire-dân
Hutbe-pîrâ-yı cümle-i şâhân

⁹⁷ 55b İtdiler: İtdi Ü1. / hvâb-ı: hvâbı Ü1.

- 64 O gürûh içre ya'nî bu ahkar
Hâk-i pâ-y-i heme suhan-perver
- 65 Feyz-i mahz-ı mevâhibi tâlib
'Özr-hvâh-ı suhanverân SÂKIB⁹⁸
- 66 Bu temennâdadur ki ehl-i hüner
Zâhir olan kusûrın 'afv ideler
- 67 Ya İlâhî be-câh-ı fahr-i enâm
Vir bu dîvâna hüsn-i hatm ü nizâm

Ü1 1b, M 1b.

K A S Î D E L E R

1

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

- 1 İlâhî rû-siyeh bir mücrimüm 'abd-i günehkârum
Ser-â-pâ garka-i çirk-âb-ı 'isyân lâyık-ı nârum
- 2 İlâhî her ne deñlü kullaruñ kârı 'ibâdetdür
Ben ol deñlü mutî'-i nefis olan 'âsî siyehkârum
- 3 İlâhî sûretâ bir mûr-ı kem-terden za'îfüm lîk
Ma'âsîye cerâ'etde dilîr-i kûh-ber-dârum
- 4 İlâhî nefis (ü) şeytâna uyup bî-had günâh itdüm
'Înâyet senden olmazsa sezâ-yı kahr u âzârum
- 5 İlâhî bu ticâretgehde bir bî-sûd-a'mâlüm

⁹⁸ 65b Özr-hvâh-ı: Kem-terîn-i Ü1.

Ziyânnum mâye-i ‘ömr olsa da ben germ-bâzârum⁹⁹

- 6 Saña ma‘lûm İlâhî mû-be-mû pinhân u peydâ hep
Ki bîrûn u derûnum cürm ile âlûde bed-kârum
- 7 Kusûrum bî-‘ad u cürm ü günâhum hadden efzûndur
Bütün dûzah ‘azâbı ger baña olsa sezâ-vârum
- 8 Hevâ-yı nefste itdüm telef ser-mâye-i ‘ömri
Tehî dest-i‘amel bâr-ı girân ber-dûş evzârum
- 9 Tereddüd üzreyüm semt-i salâh-ı hâle geldükce
Velîkin muktezâ-yı nefis ile ‘isyânda hem-vârum
- 10 Degül havf-ı ‘azâb u mekr-i dûzah zerdî-i rûyum
Hemîşe derd-i mâl ü câh-ı dünyâ ile bîmârum
- 11 Zebânında dürûg u medh ü zemm-i halkdur her dem
Ne yek harf-âşinâ-yı tevbe ne meşgûl-i ezkârum
- 12 Hisâb-ı sarf-ı îrâd ile girmez çeşmüme uyhu
Degül kârum‘ibâdât ile ihyâ gerçi bîdârum
- 13 Ümmîd-i hâm ile selb-i tevekkül eyleyüp sad hayf
Pehin deşt-i emelde ‘âciz ü dermânde vü zârum
- 14 Tururken dergeh-i ‘âlem-penâh-ı lutf u ihsânıñ
‘Aceb dîvâne-yüm bâb-ı halâ’ikdan talebkârum
- 15 Çü sensün mâni‘ (ü) mu‘tî Kerîm ü Râzık u Fettâh
Ne ahmak sâ’ilüm muhtâc-ı lutf-ı sâ’ilüm hvârum
- 16 Hudâyâ şermsâr-ı kesret-i cürm-i firâvânım

⁹⁹ 5a ticâretgehde: ticâretgede Ü1.

Hudâyâ Sıklet-i ‘isyân ile ham-geşte-i bârum

17 Hidâyet kıl meded yâ Rab hidâyet yohsa güm-râhum
‘Înâyet eyle yâ Rabb(î) ‘înâyet yohsa nâ-çârum

18 Meded yâ Rab meded üftâde-i vâdî-i hirmânüm
Meded yâ Rab meded magbûn-ı nefsum ‘âcizüm zârum¹⁰⁰

19 Elümde huccet-i *lâ taknatû*¹⁰¹dan gayrı şey’ yokdur
Hemân gufrânuña kaldum İlâhî bir siyâhkârum

20 Penâhum yâ İlâhî cân u dilden mahz-ı lutfuñdur
Ki ser-tâ-pâ garîk-i bahr-i bî-pâyân-ı evzârum

21 Şefi‘ü’l-müznibînüñ hürmet’içün cürmüm ‘afv eyle
Ki a’nuñ ümmetinden bir siyeh-rû müznibüm zârum

22 Girîbânüm halâs it nicesinden nefis ü şeytânüñ
Beni kurtar bu râm-ı ibtilâdan kim giriftârum

23 Dem-i âhirde îmânüm emîn it şerr-i şeytândan
İlâhî bu hatardan sen selâmet vir ki bîzârum

24 Tehî-destüm budur yâ Rab ümîdüm mahz-ı lutfuñdan
Ki mahsûs oldı gufrânüñ ‘usâta ben günehkârum

25 Kemîne ‘abd-i ‘âsî SÂKIB’um bî-mâye-i tâ‘at
Ne magrûr-ı ‘ibâdâtum ne pür-da‘vî-i bîzârum

Ü1 5a.

¹⁰⁰ 18a üftâde-i: fütâde-i Ü1

¹⁰¹ Zümer S, 39/53: “Allah’ın rahmetinden ümid kesmeyin.”

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 Habbezâ gurre-i garrâ-yı celîlü'l-‘unvân
Aña ham-geşte-i ta‘zîm sipîhr-i gerdân
- 2 Habbezâ gurre-i garrâ ki hilâle döndi
İştîyâkından anuñ cümle-i hûrân-ı cinân¹⁰²
- 3 Habbezâ gurre-i garrâ ki anuñ reşkinden
Kad-i ebrû-yı bütân dönse kemâna şâyân¹⁰³
- 4 Habbezâ gurre-i garrâ ki anı görmek için
Muntazır germ-i nigâh ile nice pîr ü cevân¹⁰⁴
- 5 Habbezâ gurre-i garrâ ki tulû‘ından anuñ
Oldı pür-nûr ser-â-ser nîgeh-i ‘âlemiyân
- 6 Habbezâ gurre-i garrâ-yı rebî‘ü'l-ülâ
Ki ola mazhar-ı mevlûd-ı Habîb-i Yezdân
- 7 On ikinci gicesi k’olmehüñ isneyni idi
Veche-i arza kadem basdı o fahr-i dü cihân¹⁰⁵
- 8 Hem-ser-i çarh-ı berîn oldı o rif‘atle zemîn
Yeri var olsa o reşk ile felek ser-gerdân
- 9 Müşrikînüñ o gice yılduzı düşdi bî-şek
Mü‘minüñ togdı günü o gice bî-reyb ü gümân

¹⁰² 2b cümle-i: ebrû-yı Ü1.

¹⁰³ 3a reşkinden: eşkinden Ü1./b) Kad-i: Yek-ser Ü1.

¹⁰⁴ 4b germ-i nigâh ile nice: dikkat-i nezzâre ile Ü1.

¹⁰⁵ 7a k’ol: k’o Ü1 / b) arza: ‘arza Ü1.

- 10 Bâreka'llâh zihî mâh-ı meserret-bahşâ
Bâreka'llâh zihî şâm-ı sabâhat-leme'ân
- 11 Ki toga rahmet ile ol meh-i burc-ı *Tâ-hâ*¹⁰⁶
Nice olmaz o şeb-i mihr-nümâ reşk-i şebân
- 12 Matla'-ı nûr-ı hüdâ bedr-i dücâ şems-i verâ
Güher-i tâc-ı nübüvvet şeref-i kevn ü mekân
- 13 Menba'-ı rahmet-i Hak 'ayn-ı 'atâyâ-yı Hudâ
Teşne-i merhameti cümle gedâ vü şâhân
- 14 Hazret-i Ahmed-i Muhtâr ki oldı bî-şek
Enbiyâ vü rüsülün efdali fahr-i dü cihân¹⁰⁷
- 15 Maşrik-ı nûr-ı nübüvvet ola nûrı çün anuñ
Hazreti hatm-i risâlet idüğinde ne gümân
- 16 Bâ-husûs oldı o şâyân-ı hitâb-ı *levlâk*¹⁰⁸
Bâ'îS-i hilkat-i nüh tâk-ı revâk-ı gerdân
- 17 Oldı hem zâtını teşrîf *ve mâ erselnâk*¹⁰⁹
Rahmet olmakda iki 'âleme kâfi bürhân
- 18 İsmi ismi ile yazdı rakam-bend-i ezel
Bâreka'llâh zihî 'izzet-i şân rif'at-i şân
- 19 Olmaz anuñ gibi dürr-i sadef-i *leyse ke-misl*¹¹⁰
Bulamaz miSlini biñ kez dahi dönse devrân

¹⁰⁶ Taha S, 20/1.

¹⁰⁷ 14b fahr-i: şâh-ı Ü1.

¹⁰⁸ Hadis-i kudsi: "Sen olmasaydın felekleri yaratmazdım."

¹⁰⁹ Enbiya S, 21/ 107: "(Resûlümî), biz seni ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik."

¹¹⁰ "Benzeri yoktur."

- 20 *Li-ma ‘allah¹¹¹* şebînün hem o mehi togduğı dem
“Ümmetî” diyü tazarru‘la ola leb-cünbân
- 21 Öyle bir hamî-i ümmet k’ola mahbûb-ı Hudâ
Kul u kurbânnice olmaz yolına halk-ı cihân¹¹²
- 22 Urdı hâk-i nedeme rûy-ı siyâhın asnâm
Dem ki ol âyîne-i nûr-ı hüdâ oldı ‘ıyân
- 23 ‘Adli mihrâbı müşeyyed olalı şer‘i ile
Tâk-ı Kısra dil-i kâfir gibi kaldı vîrân
- 24 Bir gazâda ki susuz kalmış idi hep ensâr
Eyledi çeşme-i engüş-t-i şerîfi reyyân
- 25 Dü güvâh olmag için mu‘cizesin isbâta
Şakk olup mâh müşâr oldı *ilâ-haze’l-ân¹¹³*
- 26 Reşha-i mu‘cize-i feyz-eserinden oldı
Mîve-res şâhçe-i huşki yere dikdüğü ân¹¹⁴
- 27 Mu‘cizâtı nice ta‘dâd olunur hazretinün
Hîn-i terkîm-i kalem dökse nikât-ı bârân
- 28 Kem-terîn bende olan ol şeh-i ‘âlî-câha
Nice kâbil k’ola şâyân-ı ‘azâb-ı nîrân
- 29 Katre-cûyı olan ol menba‘-ı cûd u keremün
Görmeye teşnegî-i rûz-ı kıyâmet bir ân

¹¹¹ Hadis: “ Benim Allah ile öyle anlarım olur ki, ne bir mukarreb melek ne de gönderilmiş bir nebi öyle bir yakınlığı elde edebilir.”

¹¹² 21b Kul u: Kurbân- Ü1.

¹¹³ “Şu ana kadar.”

¹¹⁴ 26a eserinden: eserden Ü1.

- 30 Hazretin medh ide bi'z-zât Cenâb-ı Bârî
Nice tâb-âver ola vâsîl-ı şerîfînde zebân
- 31 Sen de SÂKIB salavâtına tevaggul eyle
Midhati hazretinüñ çünki degüldür imkân
- 32 Her nefes ola hedâyâ-yı tahâyâ vü selâm
Vâsîl-ı bârgeh-i müstenid-i 'âlemiyân¹¹⁵
- 33 Her nefesde o penâh-ı dü cihânuñ olsun
Ravza-i pâkine züvvâr-ı tahiyyât revân
- 34 Enbiyâ vü rüsülün cümlesine hem her dem
Salavât ile selâm ola firistâde her ân
- 35 Çâr yâra *Radyallahü te'âla anhüm*¹¹⁶
Sad tahiyyât ola mevsûl be-ihlâs-ı cenân
- 36 Merdüm-i dîde-i Hak-bîn-i Resûl ol dü imâm
Hazerâtîdur anuñ kurretü'l 'ayn u şübbân
- 37 Munkatı' olmaya âmed-şud-ı emvâc-ı selâm
Ravzasından olaruñ tâ ola deryâ cûşân¹¹⁷
- 38 Âl ü evlâdına ashâbına etbâ'ına hem
Ola vâsîl tuhaf-ı tarzıye-i bî-pâyân
- 39 Cümlesinden budur ümmîd meded-res olalar
Vâdî-i haşrde ol dem ki olam ser-gerdân
- 40 O zamân ki güneş-i ümmet ola müsteşfa'

¹¹⁵ 32a tahâyâ vü: tahâyâ- Ü1.

¹¹⁶ "Allah onlardan razı olsun"

¹¹⁷ 37b olaruñ tâ ola deryâ: ola tâ mevc-i bihârân Ü1.

Ola feryâd-res-i cümle ‘usât-ı nâlân¹¹⁸

- 41 Budur ümmîd ki bir çâre ide lutfından
O Resûl-i dü cihân çâre-i derd-i ‘isyân¹¹⁹

Ü1 4a, M 5a.

3

Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

- 1 Sepîde-dem ki fûrûg-ı ruh-ı peyâm-ı sürûr
Cihân-fürûz-ı sımâh oldı çün eşî‘‘a-i hûr
- 2 Hoşâ peyâm-ı ferah-zâ ki oldı şevkinden
Reg-i semâ‘-ı cihân hem-çü târ-ışem‘a-i sûr¹²⁰
- 3 Haber ki neşve-i şevk ile toldı bezm-i cihân
N’ola ayaga urılsa metâ‘-ı câm-ı bilûr
- 4 Haber ki şevk-i vürûdile raksa geldi cihân
Ne gûne gerdiş iderse felek bu dem ma‘zûr¹²¹
- 5 Cihân bu şevk ile bâg-ı bihişte dönse sezâ
Çü gonca olsa revâ halk hande-rûy-ı hubûr¹²²
- 6 Bu demde zinde degül mürde bile raksândur
Ki döndi rişte-i sâza reg-i dil-i rencûr
- 7 Bu demde halk-ı cihân nice kâm-bîn olmaz
Ki rû-nümâola teşrîf-i hazret-i düstûr¹²³

¹¹⁸ 40a müsteşfa müsteşfâ (?)‘Ü1, M.

¹¹⁹ 41b derd-i: derd ü Ü1.

¹²⁰ 2b târ-ı: tâze Ü1.

¹²¹ 4a vürûd: vukû‘ Ü1.

¹²² 5 - Ü1, - M.

- 8 Müşerref eyleye devletle sadr-ıvâlâyı
Yegâne âsaf u dâdâr-ı ma‘delet-meşhûr¹²⁴
- 9 Bahâr-ı bâg-ı kerem serv-i ser-firâz-ı himem
Medâr-ı refh-i ümem ber-güzîde-i cumhûr
- 10 Nizâm-ı mülk üdüvel nâzım-ı menâzım-ı dîn
Penâhgâh-ı ra‘iyyet girih-güşâ-yı umûr¹²⁵
- 11 Semiyî-i fahr-i cihân hazret-i vezîr-i a‘zam
K’ider cenâbına nisbetle iftihâr sudûr¹²⁶
- 12 O kim tenessüm-i hulk-ı latîfi itmişdür
Dimâg-ı ‘âlemi müstagnî-i ‘abîr ü bahûr¹²⁷
- 13 O kim tasavvur-ı berk-i nigâh-ı hışmı ile
‘Adû çü müy-ı ber-âteş pür-ıztırâb-ı zârûr¹²⁸
- 14 O kim terevvuh-ı bâd-ı bahâr-ı lutfından
Bu köhne bâg-ı harâb oldu ser-be-ser ma‘mûr¹²⁹
- 15 Mübeddel oldu zamânında nûşa nîş o kadar
Suvarı nîşterin engübîn ile zenbûr
- 16 Murâd eylese ger imtizâc-ı ezdâdî¹³⁰
Bir âşiyânede olurdu bâz ile ‘usfûr
- 17 Vireydi neşve-i te’sîr câm-ı meskeneti

¹²³ 7b rû-nümâ: rû-nümûd Ü2. / hazret-i: makdem-i Ü2.

¹²⁴ 8a sadr-ı: sudûr-ı Ü2.

¹²⁵ 10a mülk ü: mülk- Ü1.

¹²⁶ 11a hazret-i vezîr-i a‘zam: dâver-i sûtûde-hisâl Ü2. b) Ki buldı müjdeli teşrîfi ile halk sürûr Ü2. / cenâbına nisbetle: cenâbı ile yek-ser Ü1.

¹²⁷ 12a latîfi: lutfi Ü1.

¹²⁸ 13 - Ü1, -M.

¹²⁹ 14b harâb: cihân Ü1, fenâ Ü2. / ser-be-ser: yek-sere Ü2.

¹³⁰ 16a Mukârin olsa eger emri mezc-i ezdâda Ü2. / eylese ger: ider eger Ü1.

- Tutardı sâgarı elde dürtüst her mahmûr¹³¹
- 18 Ger olsa kâbil-i tasvîr sâz-ı a‘tâfi
Olurdu mıstar aña târ-ı cebhe-i tanbûr¹³²
- 19 Der-i celâline hizmetle ‘izzet oldı ‘azîz
Vakâr bârgeh-i haşmetinde oldı vakûr¹³³
- 20 Himem mukârenet-i himmetiyle oldı bülend
Kerem muvâfakat-i lutfi ile buldı nüşûr¹³⁴
- 21 Cihânda kalmadı bir dil-şikeste devrinde
Meger ki nehyi ile câm-ı mey ola meksûr
- 22 Bahâr-ı lutfi ile nâ-güşûde-dil yokdur
Meger ki şîşe-i sahbâ-yı nâb ola memhûr¹³⁵
- 23 Cihânda kalmadı giryân meger ki ola sehâb
Bükâ-yı bâde-perestân yâhûd sirişk-i sürûr¹³⁶
- 24 ‘Adûsını bile sîr-âb-ı tîg-ı tîz itdi
Degül ki dostları kala lutfına mahrûr¹³⁷
- 25 ‘Aceb mi takviyet-i lutf-ı bî-dirîginden
Nişîmen eyler ise püşt-i şîr-i şerzede mûr
- 26 Gubâr-ı kevkebe-i mevkib-i şükûhından
Yeridür olsa eger dîde-i hasûdân kûr

¹³¹ 17a Vireydi:Virürse Ü1.b) Tutar dürtüst elinde piyâleyi mahmûr Ü1.

¹³² 18 - Ü1. - M.

¹³³ 19a hizmetle: nisbetle Ü1.

¹³⁴ 20b muvâfakat-i: müzâheret-i Ü2.

¹³⁵ 22a Dem-i bahâr-ı ‘atâsında beste-dil yokdur Ü1. b) Meger ki gonca-i tasvîr ola nemâdan dîr Ü2, bu mısraın M’de ilk rivayetidir.

¹³⁶ 23b Hazîn kalmadı var ise ‘âşık-ı mehcûr Ü2, bu mısraın M’de ilk rivayetidir.

¹³⁷ 24 - Ü1, - M.

- 27 Sütûde-menkabetâ sâhibâ keremkârâ
Eyâ zebân-ı kalem medh-i pâküñe me'mûr
- 28 Ne sûd her ne kadar itse germ olup itnâb
İder senâ-yı şerîfünđe dil hezâr kusûr¹³⁸
- 29 Olurdı hakk edâ midhat-i latîfünđe
Ger olsa âyine-i dilde incilâ-yı şu'ûr
- 30 Hücûm-ı gerd-i kederden felek göz açdursa
Ki hâk-i pâ-y-ı şerîfünđen olsa sürme-i nûr¹³⁹
- 31 Sezâ-yı nazra-i tahsîn olurdı nazmum eger
'Arâ'is-i suhanuñ olsa hidmeti makdûr¹⁴⁰
- 32 O deñlü âyine-i dilde jeng-i gam var kim
Suhan degül baña bu cân u ten degül manzûr
- 33 'Ale'l-husûs ki nâr-ı gamuñla sûzândur
Misâl-i şem'a-i mâtem-sarâ dil-i mehcûr¹⁴¹
- 34 Hücûm-ı hayret ile ser-be-ceyb-i fikret iken
Bu gûne bir gazel-i tâze dilden itdi zuhûr¹⁴²
- 35 Ki derd-i fûrkati işrâba bir tevessüldür
Meger bu sûret ile kasd-ı hâtır-ı meksûr¹⁴³
- 36 Vusûl ümîdin ider kûyına dil-i mehcûr
O zârı şifte itdi bu fikr-i dûr-â-dûr
- 37 Açılmasa n'ola çeşm-i hazîni bahtı gibi

¹³⁸ 28a itse: ise Ü1. b) dil hezâr: yine nice Ü2.

¹³⁹ 30a gerd-i: gerd ü Ü2.

¹⁴⁰ 31a Sezâ-yı:Karîn-i Ü2. / nazmum eger: ser-â-ser Ü2. b) hidmeti: zîneti Ü1.

¹⁴¹ 33b mâtem-sarâ: mâtem-sarây Ü2.

¹⁴² 34b dilden: dîvâna Ü1.

¹⁴³ 35b sûret ile: sûret Ü1.

Anuñ ki eylemeye hâk-i kûy-ı yârı zerûr¹⁴⁴

38 Olursa şem‘-i cihân-tâb âfitâba karîn
Zalâm-ı gamla yine bezm-i dil kalur bî-nûr¹⁴⁵

39 ‘Aceb mi almasa ol şûh dest-i ikrâma
Ki döndi sâgar-ı işkesteye dil-i meksûr¹⁴⁶

40 Firâk hâtıra SÂKIB o deñlü müstevlî
Ki dil hevâ-yı visâl ile muztarib rencûr¹⁴⁷

41 Yegâne sadr-ı kerem-güsterâ cihân yek-ser
Safâ-yı şevk-i kudûmuñla oldılar mesrûr¹⁴⁸

42 Gam-ı firâk ile dil-teşne kala lâyık mı
Kemîne cur‘a-i ser-bezm-i vasluña mahrûr¹⁴⁹

43 Demidür ola rehâ-yâb meclis-i gamdan
Nigâh-ı gûşe-i rahmuñla bu dil-i mehcûr¹⁵⁰

44 Terâne-sencî-i hecr ile eyledüñ tasdî‘
Yeter çü bülbül-i nâlende ey gönül mecbûr¹⁵¹

45 Zamânı geldi kıyâm-ı du‘â-yı devletine
Müdâvemet idesün bâ-hulûs u sıdk-ı vüfûr¹⁵²

46 Cihânda tâ ki ola kârger mekârim ü cûd
Hisâr-ı hâfıza-i Hakk ile ola mahsûr¹⁵³

¹⁴⁴ 37b kûy- : pây-ı Ü1.

¹⁴⁵ 138a şem‘-i: câm-ı Ü1.

¹⁴⁶ 39a almasa: olmasa Ü1.

¹⁴⁷ 40b Ki dil: Ki Ü1.

¹⁴⁸ 41b oldılar: oldı çün Ü1.

¹⁴⁹ 42a kala: ola Ü2. b) vasluña: vuslata Ü1.

¹⁵⁰ 43b mehcûr: magdûr Ü2.

¹⁵¹ 44a eyledüñ: eyledi Ü2. b) ey gönül: dil seni Ü2.

¹⁵² 45a devletine: devletüñe Ü2. b) idesün: ide tâ Ü2. / bâ-hulûs u sıdk-ı:bâ-hulûs u Ü1, bâ-hulûs sıdk u Ü2.

¹⁵³ 46b Nigâh-ı lutf-ı Hudâ ile olusun manzûr Ü2. / ola: olup Ü1.

47 Hücûm-ı ceş-i hatardan hemîşe sâlim ola
Du‘â-yı halk icâbetle tâ ola me’sûr¹⁵⁴

Ü1 11b, Ü2 1b, M 15a.

4

KASÎDE DER-MEDH-İ RÂMÎ EFENDÎ¹⁵⁵

Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

- 1 Hezâr-ı hâme iderse n’ola hoş elhânı
Ferâmûş eyledi bîm-i hazân-ı ahzânı¹⁵⁶
- 2 Terânesiyle pür olsa ‘aceb mi gûş-ı cihân
Ki oldı gülşen-i şevküñ hezâr destânı
- 3 Ne şevk müjde-i feth-i tılısm-ı ‘ukde-i baht
Ki itdi goncaya âSârı feyz-i handânî
- 4 Ne şevk müjde-resân-ı kudûmı olmışdur
O kâmilüñ ki olur kâmilüñ nigejbânı¹⁵⁷
- 5 Penâhgâh-ı suhan-perverân u kân-ı sehâ
‘Atâsı eyledi şermende kân u ‘ummânı
- 6 Cenâb-ı Hazret-i Râmî Efendî kim oldı
Hezâr-ı hâme gibi dehr anuñ Senâ-hvânı
- 7 Şeh-i cihân-ı ma‘ârif ki olsa lâyıkdur
Hemîşe Hüsrev ü Hâkânî ola derbânı¹⁵⁸

¹⁵⁴ 47a Hemîşe eyleye ber-pâ nihâl-i ikbâlüñ Ü2. ola: olup Ü1. b) me’sûr: me’mûr Ü2.

¹⁵⁵ - M.

¹⁵⁶ 1b Ferâmûş: Ferâmüş Ü2.

¹⁵⁷ 4b o kâmilüñ: o dâverüñ Ü2.

¹⁵⁸ 7b Hemîşe: Revân Ü2. / Hüsrev ü: Hüsrev-i Ü2. / Hâkânî ola: Hâkânî olsa Ü1, şîrin-
makâl Ü2.

- 8 Ne şeh ki itmege deryûzekârî kâse-be-kef
Der-i kemâline istâde rûh-ı Hâkânî
- 9 O kim yerâ‘asıdur nâvdân-ı bâg-ı emel
Muhazzar itdi o hâşâkzârı feyzânı
- 10 Bahâr-ı devr-i ‘atâsında feyz-i cûdından
O deñlü eyledi handân ehl-i ‘irfânı¹⁵⁹
- 11 Ki oldı pençe-i zûrîn-i reşkle üftâde
Hezâr pâre olup goncanuñ girîbânı
- 12 Kemîne katre-i kilik-i suhan-tırâzîdür
İden safâiyih-i âmâli reşk-i Rıdvânı¹⁶⁰
- 13 Pür itdi hûn-ı hased nâfe-i gazâlânı
Cihânı itdi mu‘attar o deñlü ihsânı¹⁶¹
- 14 Nazîri ola ne mümkin sehâda Hâtem anuñ
O dürr-i bahr-i ‘atânıñ ki yokdur akrânı
- 15 Le’âl-i nazm-ı girân-kadri zîb-i gûş-ı hayâl
Nizâmî olsa ‘aceb midür âferîn-hvânı¹⁶²
- 16 Reşâşe-i kalemi feyz-bahş-ı bâg-ı hüner
Selâset-i suhanı reşk-i âb-ı hayvânı¹⁶³
- 17 Dilinde zerre kadar jeng-i kîneden yok eSer
MiSâl-i âyîne-i mihr kalbi nûrânî

¹⁵⁹ 10b handân ehl-i ‘irfânı: leb-rîz-i hande yârânı Ü1.

¹⁶⁰ 12a katre-i: reşha-i Ü1. b) İden safâiyih-i: İder sahayif-i Ü1.

¹⁶¹ 13b itdi mu‘attar o deñlü: eyledi ta‘tîr bûy-ı Ü2.

¹⁶² 15a zîb-i gûş-ı hayâl: ruh-bahşâdur Ü1.

¹⁶³ 16a hüner: safâ Ü2.

- 18 Şemîm-i hulki şikest itdi ragbet-i müşgi
Gazâluñ oldu perîşân şâh-ı sâ mânî¹⁶⁴
- 19 Zihî hısâl ki ‘aciz ile SÂKIB’uñ başlar
Tegazzül eylemege hâme-i dür-efşânî¹⁶⁵
- 20 İdüp çü hâle der-âgûş o mâh-ı tâbânı
Şeb-i gamı idelüm reşk-i rûz-ı rahşânı
- 21 Nezâre-pâş olan âyîne-i ruh-ı yâra
Ger olsa hüsn ile hurşîd ola hayrânı
- 22 Görenler ‘aks-i hat-ı la‘lini kadehde sanur
Kenâr-ı cûy-ı safâda demîde reyhânı
- 23 Süyûl-i eşküme eflâk seng-i râh olmaz
Tutar mı har u hasuñ seddi râh-ı tûfânî¹⁶⁶
- 24 İderdi rûzını şeb dûd-ı âh ile SÂKIB
Göreydi hvâbda rûz-ı visâl-i cânânı
- 25 Sütûde-menkabetâ ben o nâ-murâdum kim
İder dü çeşm-i terüm dûd-ı gamla giriyânî¹⁶⁷
- 26 Huzûr-ı sâ mî-i devlet-penâha ‘arz ideyüm
Cefâ-yı baht-ı siyâhı olursa imkânî¹⁶⁸
- 27 Nüvişte itsem anı safha-i leyâle eger
İde zebân-ı kalem ‘arz-ı ‘aciz-i noksânî¹⁶⁹

¹⁶⁴ 18a ragbet-i: revnak-ı Ü1. b) şâh-ı: zülf-i Ü2.

¹⁶⁵ 19a SÂKIB’uñ başlar: başladı halkuñ Ü1, vâsıfuñ başlar Ü2.

¹⁶⁶ 23a Süyûl-i: Seyl-i Ü1. / seng-i: sedd-i Ü1. b) har u hasuñ seddi: har ile hâşâk Ü1.

¹⁶⁷ 25a nâ-murâdum: nâ-murâda Ü2. b) terüm dûd-ı: emel derd-i Ü2.

¹⁶⁸ 26a sâ mî-i: sâkî-i Ü2.

¹⁶⁹ 27a anı: eger Ü1.

- 28 Ben ol zahım-hor-ı tîr-i cefâ-yı devrânım
Ki itdi her bün-i mûyumda hûn hurûşânı
- 29 Şikeste itdi felek seng-i nâ-revâyî ile
Çü kalb-i ‘âşık-ı gam-hvâre câm-ı ‘irfânı
- 30 Kesâd-ı sûk-ı hüner âteş-efken oldı çeker
Hayât-ı mûr-sıfat hecr-i dâne-i cânı¹⁷⁰
- 31 Felek ideydi eger çeşm-i ragbet ile nazar
Cemâl-i şâhid-i nazmunı olurdu hayrânı
- 32 Görürdi katre-i nâ-çîz olan nümâyîşde
Muhît-i fazl u hicâb-ı yem-i hurûşânı
- 33 Cihânı zemzemesi pür iderdi baht-ı siyeh
Gelû-yı hâmeye itmezse sürme-efşânî
- 34 Hezâr hamd ki bî-kayd-ı târî-i bahtum
Reh-i merâma yeter meş‘al-i fûrûzânı
- 35 Şu‘â‘-ı şem‘-i harîm-i terahhumı ki anuñ
Kemîne nazrası bay eyledi garîbânı
- 36 Sarîr-i hâme olup tâ hamûş-sâz-ı hezâr
Firâz-ı şâh-ı suhanda ide hoş elhânı¹⁷¹
- 37 Riyâz-ı devleti bâd-ı fenâdan ola masûn
Müdâm ola kerem ü lutf-ı Hak nigejbânı

Ü1 12a, Ü2 14b, M 16b.

¹⁷⁰ 30b dâne-i: dâne Ü2.

¹⁷¹ 36 b ide: ider Ü1.

KASÎDE DER-MEDH-İ HASAN PAŞA¹⁷²

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 Yine dil bir haber-i şevk ile şâdân oldu
Eyledi def‘-i keder gül gibi handân oldu
- 2 Yine bir tâze peyâm-ı ferah-efzâ ile dil
Bî-mecâl-i gam iken şevk ile raksân oldu
- 3 Yine bir müjde ile toldı cihân ser-tâ-ser
Anı gûş itdi gamuñ ‘aklı perîşân oldu¹⁷³
- 4 Ne haber feyz-resân hem-çü bahâr-ı tâze
Ki cihân neşve-i şevk ile gülistân oldu
- 5 Ne haber mürde-dilân-ı eleme virdi hayât
Sîne-rîşân-ı gamuñ derdine dermân oldu
- 6 Ne haber ‘âleme âvâze-i şâdî saldı
Ser-be-ser halk-ı cihân nagme-serâyân oldu¹⁷⁴
- 7 Var ise müjde-i teşrîfidür ol düstûruñ
İşidenler anı ser-cümle hamıd-hvân oldu
- 8 Gül-bün-i câh-ı sa‘âdet Semeri tâzeledi
Tehniyet-perveri murgân-ı hoş-elhân oldu
- 9 Şeref-i makdem-i pâki ile Kûtâhiyye
Ta‘ne-endâhte-i günbed-i gerdân oldu
- 10 Âsaf-ı mekrümet-endîşe Hasan Paşa kim

¹⁷² - M.¹⁷³ 3b ‘aklı: cem‘i Ü1.¹⁷⁴ 6b nagme-serâyân: bülbül-i nâlân Ü2.

- Güher-i zînet-i ser-silk-i müşîrân oldu
- 11 Sâye-güsterde nihâl-i çemen-i devlet kim
Ser-be-ser bergi kerem mîvesi ihsân oldu¹⁷⁵
- 12 Şerm ü hacletle hamûş itdi nice deryâyı
Kef-i zer-pâş-ı ‘atâsı ki hurûşân oldu¹⁷⁶
- 13 İhtiyâc ile el açdı aña yek-ser asdâf
Ebr-i ihsân-ı güher-bârı ki cûşân oldu
- 14 İntisâb ile kerem buldı hezârân ikrâm
Hidmeti ile sehâ şöhre-i devrân oldu
- 15 Nazar-ı terbiyeti ile o kân-ı keremün
Pâre-i seng-i siyeh la‘l-i Bedahşân oldu¹⁷⁷
- 16 Eyledi emri muhâlâtı sudûra ta‘lik
Bülbül-i gülşen-i tasvîr serâyân oldu
- 17 Nice vîrâneleri eyledi ‘adli ma‘mûr
Ehl-i zulmün nice ma‘mûresi vîrân oldu
- 18 Zulmet-i zulm ü fesâd oldu mübeddel nûra
Neyyir-i ‘adl-i cihân-gîri ki tâbân oldu
- 19 İncilâ buldı mürâ’î-i kulûb-ı ‘âlem
Cilve-i dest-i ‘atâsı ki nümâyân oldu¹⁷⁸
- 20 Kârgerdür o kadar hâssiyet-i hıfzı ki düzd
Rûz u şeb müstetir-i perde-i kitmân oldu

¹⁷⁵ 11a kim: iken Ü1.

¹⁷⁶ 12b zer-pâş-ı: dür-pâş-ı Ü2.

¹⁷⁷ 15b Pâre-i: Pâre Ü1, Ü2.

¹⁷⁸ 19a mürâ’î-i: mürâ’î M. b) dest-i ‘atâsı: sûret-i lutfi Ü1.

- 21 Hulk-ı müstahseni te'Sîri ile 'âlemde
Nâ-sezâ gerdişine çarh peşîmân oldı
- 22 İtdi sîr-âb nice hâk-nişîn-i 'aczi
Cur'a-i kâse-i ikrâmı ki rîzân oldı
- 23 Keff-i mîzân-ı 'atâsında dem-i bezl ü nisâr
Sîm ü zer dürr ü güher hâk ile yek-sân oldı¹⁷⁹
- 24 Teng-destân-ı hüner-pîşeye vâsi' lutfi
Kahrı âteş-fiken-i hırmen-i nâ-dân oldı¹⁸⁰
- 25 Sâhibâ dâdverâ sâf-zamîra sadrâ
Ey kudûmünle cihân hurrem ü handân oldı
- 26 Makdem-i pür-şerefün müjde-i cân-bahşı ile
Halk müstagnî-i ser-çeşme-i hayvân oldı
- 27 Neşve-i müjde-i sad feyz-i kudumünle senün
Dil-i pejmürde-çemen ravza-i Rıdvân oldı
- 28 Lîk ezhâr-ı çemenzâr-ı derûn-ı pür-sûz
Lâle-veş dâg-be-dâg-ı gam-ı hicrân oldı
- 29 Ya'nî mehcûr olalı hâk-i der-i lutfundan
Dîde-i zâr gam-ı hecr ile giryân oldı¹⁸¹
- 30 Kanı ol dem ki gönül lutfun ile hurrem idi
Gam-ı hecrünle bu dem cümlesi yalan oldı¹⁸²

¹⁷⁹ 23a bezl ü: bezl Ü1. b) zer: zer ü M.

¹⁸⁰ 24a vâsi' lutfi: vâsi' nutkı Ü1, lutfi vâsi' Ü2.

¹⁸¹ 29a zâr: râz Ü1, Ü2.

¹⁸² 30b Gam-ı: Elem-i Ü2. / bu dem cümlesi: cümlesi Ü2. / yalan: tâlân Ü1.

- 31 Kanı ol dem ki ferahnâk idi dil bezmünde
Şimdi hecrünle esîr-i gam u ahzân oldu¹⁸³
- 32 Sarsar-ı hecr ü firâkuñla dilüñ ser-tâ-ser
Berg-i sâ mânı gibi hâli perîşân oldu¹⁸⁴
- 33 İnkisâr-ı dil-i âyîne-nijâdum gördi
Hecr ü fûrkat bile ahvâlüme hayrân oldu¹⁸⁵
- 34 İtdi fûrkat o kadar hısn-ı dile istîlâ
Ancak ümmîd-i rehâ terk-i ser ü cân oldu
- 35 N'ola el arkası yerde dise hicrâna gönül
Küş-t-gîr-i gam ile dest ü girîbân oldu
- 36 Kâmkâra olalı bezm-i şerîfünden dûr
Dil gam-ı hecri çeküp haylî peşîmân oldu¹⁸⁶
- 37 Reşha-i lutf-ı revân-bahşuñ ile ola halâs
Ki yeter âteş-i hicrân ile sûzân oldu¹⁸⁷
- 38 Pây-mâl eylemesün SÂKIB-ı zârı hecrün
Ki o ser-nâme-i menşûr-ı vezîrân oldu¹⁸⁸
- 39 Şeker-i lutfuñ ile olsa n'ola şîrîn-kâm
Ki o tûtî gibi hem-vâre Senâ-hvân oldu
- 40 Yeter insâf yeter merhamet it sultânım

¹⁸³ 31b hecrünle: fûrkatle Ü2.

¹⁸⁴ 32a hecr ü: hecr Ü1 / firâkuñla: firâk ile Ü2. b) Berg-i sâ mânı gibi: Ser ü sâ mânım ile Ü1.

¹⁸⁵ 33a gördi: urdı Ü1.

¹⁸⁶ 36b peşîmân: perîşân Ü1.

¹⁸⁷ 37a Da'vet ümmîdin ider dergehüñe lutfundan Ü2.

¹⁸⁸ 38a Çok mı SÂKIB gibi bir 'abd-i kemîne o kerem Ü2. b) ser-nâme-i: pîrâye-i Ü2.

Tâ-be-key dil teb-i hicrân ile lertzân oldu

41 Dest-gîr ol meded ey dâver-i mazlûm-nevâz
Elemüñ zulmi bu mehcûra firâvân oldu¹⁸⁹

42 Ba‘d-ezîn sıdk ile hengâm-ı du‘âdur ki gönül
Şekve-sencî-i gam u fûrkate pâyân oldu

43 ‘Arz-ı hâl ise garaz derd-i gam-ı fûrkatden
Maksaduñ cilveger-i ma‘raz-ı îkân oldu¹⁹⁰

44 Tâ ki ed‘iyye-i me’Sûre-i erbâb-ı hulûs
Vâsıl-ı bârgeh-i Hazret-i Yezdân oldu

45 Zâtı hem-vâre emîn ola hatâdan ki anuñ
‘Âleme bâsıra-i hıfzı nıgehbân oldu¹⁹¹

46 Ola âyîne-i ikbâli mücellâ her dem
Mıhr ü meh tâ ki cihân içre nümâyân oldu

47 Gül-bün-i câhını hem-vâre mutarrâ ide Hak
Nev-bahâr ile cihân tâ ki gülistân oldu¹⁹²

48 Pâydar ide Hudâ bârgeh-i iclâlin
Tâ ki ‘âlemde bu nüh günbed-i gerdân oldu

Ü1 13a, Ü2 13a, M 18a.

¹⁸⁹ 41a Elemüñ: Fûrkatüñ Ü2.

¹⁹⁰ 43a fûrkatden: hicrândan Ü2. b) ma‘raz-ı: rütbe-i Ü2.

¹⁹¹ 45a Zâtı hem-vâre: Zât-ı pâki ki Ü1. / hatâdan: hatâlardan Ü1, hatardan Ü2.

¹⁹² 47a Gül-bün-i câh u celâlin ide meymûn Hudâ Ü2.

KASÎDE DER-MEDH-İ ‘ABDÎ PAŞA¹⁹³

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 Her kime yandım ise anı da sûzân buldum
Ben kebâbum didüğüm dilleri biryân buldum
- 2 Sûret-i hâlümü ‘arz itdüğüm âyîne-dili
Hayret-âlûde-i kec-bînî-i devrân buldum
- 3 Katre-i eşki gibi derdi dahi bî-had imiş
Agladumsa kime çeşmüm gibi giryân buldum
- 4 Gülde cem‘iyyet-i dil var kıyâs eyler idüm
Varak-ı nüsha-i dil gibi perîşân buldum¹⁹⁴
- 5 Bülbüli mutrib-i bezm anlar idüm gülşende
Var hezârân gamı âhengini efgân buldum
- 6 Gülsitânda nice râhat bulur âdem ki benüm
Zahmumı tâzeledi goncayı peykân buldum
- 7 Çâk çâk olmayacak vaz‘ı mı vardur felegün
Kim ki bî-çâk-i girîbân ola ‘uryân buldum
- 8 Zann iderdüm ola âsûde tehî-kâseleri
Bildüm ahvâlini tanbûrı ki nâlân buldum
- 9 Anda kim hande ümîd eyler idüm gonca gibi
Kendüyi teng-dil ü zahmını handân buldum¹⁹⁵
- 10 Baña zann eyler idüm zulmini çarhuñ yalnız

¹⁹³ - M.¹⁹⁴ 4a kıyâs: ümîd Ü2.¹⁹⁵ 9a gonca gibi: gonca-lebi Ü1.

- Kimi gördümse derûnum gibi vîrân buldum
- 11 Ber-karâr anlar idüm neşvesini ikbâlün
Dem-i vuslat gibi hem-vâre şitâbân buldum
- 12 Gâyet-i tûl-i emel ki aña irmiş yokdur
Kat‘-ı ser-rişte-i ümmîd ile pâyân buldum
- 13 Kolayın bulmadı bir kimse husûl-i emelün
Nâ-murâd olmağı ben cümleden âsân buldum
- 14 Anlamaz kimse açılısam da lisân-ı hâlüm
‘Aksüm âyîne de ben dahi zebân-dân buldum
- 15 Dâfi‘-i gam diyü içdükce bükâda mestân
Neşvesinde mey-i nâbuğ gamı pinhân buldum
- 16 Halk nâ-yâb idüğün söyler idi iksîrün
Nazar-ı merhametinde anı erzân buldum
- 17 O vezîrün ki cihân medhin ider ve’l-hâsıl
‘Âlemi hep kalemüm gibi Senâ-hvân buldum
- 18 Âsaf-ı mihr-i kerem Hazret-i ‘Abdî Paşa
Nazar-ı lutfına mazhar olanı kân buldum
- 19 Neşve-i feyz-i bahâr-ı kereminden yek-ser
Dil-i pejmürde-i dünyâyı gülistân buldum
- 20 ‘Alem olmuşdı cihân içre keremde Hâtem
Bulmadum andan eser bunda firâvân buldum
- 21 Dil-berânı bile düzdîde-nigâh itmezler
Çeşm-i hıfzın ki ne kişverde nigejbân buldum

- 22 Bir bulur medhe sezâ hulkı medîhinde cihân
Hak bu kim her tarafın midhate şâyân buldum¹⁹⁶
- 23 İştigâl eylemiş ol denlü senâsıyla cihân
Ki bu dem bülbül-i tasvîri serâyân buldum¹⁹⁷
- 24 Kulu kurbânı cihân tâ o kadar kim şimdi
Kimi buldumsa aña bende-i fermân buldum
- 25 Genc-i nâ-yâb diyü müştahir olmuşdı kerem
ESerin dest-i şerîfnde nümâyân buldum
- 26 Tîg-i tîzin ki ala destine hengâm-ı vegâ
Çâre-i hasmı hemân terk ü ser ü cân buldum
- 27 Gamze-i dil-berüñ üftâde-i bî-cânı gibi
Havf-ı şemşîri ile ‘âlemi lertzân buldum¹⁹⁸
- 28 Takvîyet bulduğımı aňladum eltâfindan
Lâne-i bâzda ‘usfûrı ki mihmân buldum
- 29 Dest-i muhtâcı sadeğ gibi ider pür-gevher
Feyz-i eltâfını hem-meşreb-i nîsân buldum
- 30 Hulk-ı müstahseni te’sîri ile gerdûnı
Nâ-sezâ vaz‘ ki itmişdi peşîmân buldum¹⁹⁹
- 31 Rüstem olmuşdı şecâ‘atde ‘alem lîk bunıñ
Savlet ü şânına nisbet anı destân buldum²⁰⁰
- 32 Tutalı nâm-ı cihân-gîri ser-â-ser dehri

¹⁹⁶ 22b tarafın: yerini Ü2.

¹⁹⁷ 23b tasvîri: tasvîr Ü1.

¹⁹⁸ 27a dil-berüñ: dil-beri Ü1.

¹⁹⁹ 30a Hulk-ı: Hulkı M. b) vaz‘ ki: vaz‘ı gibi Ü2.

²⁰⁰ 31b Savlet ü: Savlet- Ü2.

- Nice ‘ankâları der-perde-i kitmân buldum
- 33 Sâhibâ dâdverâ nazra-i lutfuñla senüñ
Dil-i ehl-i hüneri yek-sere şâdân buldum
- 34 Sensün ol menba‘-ı ihsân ki cihânı yek-ser
Feyz-i cân-perver-i eltâfuña ‘atşân buldum
- 35 Sensün ol gevher-i nâ-yâb ki zât-ı pâkûñ
Hak bu kim lâyıık-ı ser-silk-i müşîrân buldum
- 36 Sensün ol hulk-ı kerîm ile medîh-i ‘âlem
Seni ser-defter-i nazm itmege şâyân buldum
- 37 Dâverâ neşve-i lutfuñla güşâyış bulsun
Gonca-i hâtırı pejmürde-i ahzân buldum
- 38 Dest-i ikrâm ile lutf eyle nevâziş demidür
SÂKIB-ı zârı ki âzürde-i devrân buldum²⁰¹
- 39 Zahm-ı hâr-ı gam u dest-i siteminden felegüñ
Ki o bî-dilde ne dâmen ne girîbân buldum²⁰²
- 40 VASF-ı pâkûñde senüñ böyle kusûr itmez idi
Hâlini nazmı gibi haylî perîşân buldum
- 41 Keremüñle dil-i bîmârı şifâ-yâb olsun
Ey seni derd-i dil-i ‘âleme dermân buldum
- 42 İrdi encâma suhan vakt-i du‘âdur pes-ez-în
Ki bu elfâz-ı perâkendeye pâyân buldum
- 43 Görmesün bâd-ı fenâ devha-i ikbâli k’anuñ

²⁰¹ 38a İkrâm ile: ikrâm Ü1.

²⁰² 39a gam u: gam- M.

Sâyesinde hüner erbâbını hvâbân buldum²⁰³

44 İrmesün neyyir-i iclâline bir zerre zevâl
Baht-ı ehl-i dili anuñla dıraşân buldum

45 Zât-ı pâkin ide hem-vâre Hudâ âsûde
Ki anı melce' -i her bî-ser ü sâ mân buldum²⁰⁴

Ü1 14a, Ü2 3b, M 20a.

7

Fe' ilâtün Fe' ilâtün Fe' ilâtün Fe' ilün

1 Hamdü li' llâh ki yine itdi gönül def' -i elem
Hûn iken gonca gibi açılup oldu hurrem

2 Hamdü li' llâh ki yine tâb-ı ruh-ı şâhid-i kâm
Oldı bahşende-i envâr-ı dü çeşm-i pür-nem

3 Hamdü li' llâh ki mücellâ olup âyîne gibi
Kalmadı zerre kadar hâtır-ı pür-şevkde gam

4 Nice şâd olmaya gam-dîde gönül kim anda
Zerrece kalmadı âsâr-ı keder jeng-i dijem

5 Nice pür-dâg gönül itmesün âheng-i tarab
Olmaya ney gibi feryâdı neşât ile nagam²⁰⁵

6 Yeri vardur gülüp açılsa gönül bu demde
K'oldı şâyeste-i ikrâm-ı hıdv-i 'âlem

7 Bihterîn-i vüzerâ kuvvet-i kalb-i zu'afâ

²⁰³ 43a devha-i: devha Ü2.

²⁰⁴ 45b K'anuñ imdâdı ile râhata imkân buldum Ü2, bu mısram M'de ilk rivayetidir.

²⁰⁵ 5a itmesün: itmeye Ü1.

Sened-i ‘âlemiyân dâver-i pâkîze-şiyem

- 8 Âsaf-ı ma‘delet-endîşe Halîl Paşa kim
Kâsır-ı vasf-ı şerîfi dü zebân ile kalem
- 9 Öyle bir âsaf-ı pür-cûd u keremdür ki anuñ
Der-i iclâline rabt ile şehîr oldu kerem²⁰⁶
- 10 Öyle bir dâver-i âgâh u müdekkikdür kim
Dikkat-i fikri ider kadd-i Aristû’yı ham
- 11 Kem-terîn himmet-i vâlâsına makrûn olalı
İrdi tâ zirve-i eflâke bülendî-i himem
- 12 Cân-fezâ lûle-i ser-çeşme-i cândur kalemi
Teşne-i reşha-i eltâfi ser-â-pây-ı ümem
- 13 Dil-güşâ hatt-ı latîfi çemen-i sahn-ı bihişt
Nukatı merdümek-i dîde-i sükkân-ı İrem
- 14 Sünbül-i bâg-ı cinân zülfe-i tugrasıdur
Sâ’ir evsâfın anuñ hâsılı ta’bîr idemem²⁰⁷
- 15 Kankı kişver ki ola sâye-i hıfzı memdûd
Deşt-i ülfetde olur gurg ile hem-cilve ganem
- 16 Şemme-i hulk-ı pesendîdesi te’Sîrinden
Nâz iderse ne ‘aceb ‘itra dimâg-ı ‘âlem²⁰⁸
- 17 Nazar-ı terbiyet-i feyz-eserinden itdi
Niceyi kân o bihîn âsaf-ı hurşîd-i kerem²⁰⁹

²⁰⁶ 9a pür-cûd u: pür-cûd- Ü1.

²⁰⁷ 14b Beyzası beyza-i Sîmurg ile olmuş tev’em Ü1.

²⁰⁸ 16b ‘itra: ‘itr Ü1.

²⁰⁹ 17a itdi: oldu Ü1. b) Pençesi kân ile hem-dest-i ‘atâyâ vü kerem Ü1.

- 18 Halk râhat o kadar sâye-i hıfzında ki düzd
Cânî yokdur ola meşhûd-ı nigâh-ı ‘âlem²¹⁰
- 19 Rûz u şeb dergeh-i ikbâline rû-mâl iden
Meh ü hurşîd gibi oldu cihân içre ‘alem²¹¹
- 20 Sâhibâ vasf-ı şerîfünde kusûr itmez idüm
Lîk kudret komadı harfe gelû-gîrî-i gam
- 21 Böyle vasf itmez idi vasf-ı şerîfüñ SÂKIB
Eşheb-i hâmeye teng olmasa sahrâ-yı rakam
- 22 Li’llâhi’l-hamd siyeh-rûz-ı gam u mihnet iken
Yüz sürüp pâyuña gün gördi dü çeşm-i pür-nem
- 23 Ba’d-ezîn geldi du‘â vakti ki zât-ı pâkûñ
Hazret-i Hak ide mahfûz hatâdan her dem
- 24 ‘Ömr ü devletle Hudâ dâ’im ide hem-vâre
Tâ ki me’lûf-ı du‘â ola zebân-ı ‘âlem

Ü1 15b, M 6b.

²¹⁰ 18b meşhûd: meşhûr Ü1.

²¹¹ 19a Rûz u: Rûz- Ü1. b) Meh ü: Meh- Ü1.

KASÎDE-İ DÎGER²¹²

Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün

- 1 Hamd kim bir dergeh-i vâlâya itdüm intisâb
Hâk-rûbıdur anuñ müjgân-ı çeşm-i âfitâb
- 2 Ol der-i devlet-me'âba hidmet-i rû-mâl ile
Şark u garbı tutdı mihr ol deñlü buldı ferr ü tâb
- 3 Çarh ile hem-seng olur mîzân-ı rif'atde o kim
İntisâb ile ola ol bârgehden behre-yâb
- 4 Halka-i bâb-ı digerden el çeker olsa hilâl
Halkasına iden ol bâbuñ ta'alluk iktisâb
- 5 İntisâbı şevkine ol âsitânuñ dem-be-dem
'Âlemi çok mı tokuz tolansa çarh-ı nüh-kıbâb
- 6 Boynı baglu 'abd-i hâcibdür felek sanma hilâl
Halkasını eylemiş ol dergehün tavk-ı rikâb
- 7 Habbezâ bâb-ı mu'allâ melce'-i dânişverân
Kim müşerrefdür kudûmıyla anuñ bî-irtiyâb
- 8 Ol hıdîv-i kâmkâr u mekrümet-kirdâr kim
Bâb-ı lutfidur esîrân-ı gama ni'me'l-me'âb
- 9 Menba'-ı lutf u kerem ser-çeşme-i ehl-i kalem
Zîver-i sadr-ı riyâset dâver-i 'âlî-cenâb
- 10 Mültecâ-yı 'ilm ü 'İrfân (?) Beg Efendî kim sezâ

²¹² - Ü1, - M.

Safvet-i tab‘ın görüp âyîne-i mihr olsa âb

- 11 Ol re‘îs-i bî-müdânî kim dem-i tahrîrde
İtse şâyeste midâd-ı hâmesin la‘l-i müzâb
- 12 Lûle-i ‘ayn-ı ‘inâyet kîlk-i gevher-pâşıdur
Kim anuñ leb-teşnedür bir katresine şeyh ü şâb²¹³
- 13 Mevc-i deryâ-yı fesahat satr-ı gevher-bâridur
Noktası olmuş o mevc-i ‘anberîn üzre habâb²¹⁴
- 14 Buldı şöhret yümn-i ikbâl ile ol deñlü kalem
Kim süyûfa hvâbgâh olsa revâ bu dem kırâb
- 15 Ol yegâne zât-ı pür-cûd u ahâlî-perverüñ
Feyz-i hulkiyla sutûr-ı nazm olur mevc-i gül-âb
- 16 Reng ü bûy-ı lutfi ol deñlü cihânı tutdı kim
Goncalar dem-beste pür-hûn oldu nâf-ı müşg-i nâb²¹⁵
- 17 Nice beñzer keff-i gevher-zây-ı lutfına sadef
Nice beñzer dest-i pür-feyz-i ‘atâsına sehâb²¹⁶
- 18 Gül gibi üşkûfte-rû itdi ‘atâsı ‘âlemi
Şerm ile ebr-i matîr oldu ‘arak-rîz-i hicâb
- 19 Dest-i lutfi eyledi ol deñlü ta‘mîr-i kulûb
Hâtır-ı ‘uşşâkdur var ise ger şimdi harâb²¹⁷
- 20 Takviyet virse za‘îfâna i‘ânet eylese
Gamze-i hûbân ile ‘uşşâk olurdı pençe-tâb

²¹³ 12b leb-teşnedür bir katresine:bir katresine teşne-lebdür Ü1

²¹⁴ 13b Noktası: Noktalar Ü1.

²¹⁵ 16a lutfi: hulki Ü2.

²¹⁶ 17a Nice beñzer: Nice Ü1. / lutfına: latîfine Ü1.

²¹⁷ 19b var ise ger: ya mey-keşân Ü1.

- 21 Himmeti ile himem ‘âlemde oldu ser-bülend
İ‘tibârıyla kerem itdi ta‘ayyün iktisâb²¹⁸
- 22 Gonca-i tasvîr olurdu nefha-rîz olsa eger
Cûy-bâr-ı lutfinuñ bir katresinden neşve-yâb²¹⁹
- 23 Vâye-gîr-i terbiyet olsa sükûnından eger
Bahrler hâmûş olup itmezdi emvâc ıztırâb
- 24 Nazm-ı ahvâl-i ahâlî lutfına vâ-bestedür
Beste-i efkâr-ı hayr-endîşidür kâr-ı savâb
- 25 Teşnedür tab‘-ı selîs ü sâfina mâ’ü’l-hayât
Kim aña nisbet bihâr-ı pür-hurûş ednâ serâb²²⁰
- 26 Dâverâ ben midhatünde böyle itmezdüm kusûr
Fikr ü hâtır olmasa hem-çün ketân u mâh-tâb
- 27 Cem‘-i hâtır bî-Sebât olsa ‘aceb mi kim olur
Sûret-i ümmîdümün âyînesi nakş-ı ber-âb
- 28 Bî-karâr olup husûl-i rişte-i âmâl için
Mûy-ı ber-âteş gibi oldum esîr-i pîç ü tâb
- 29 Kâmkâra tâ-be-key genc-i emel der-bestedür
Ba‘d-ezîn itsün kilîd-i dest-i lutfuñ feth-i bâb
- 30 Dest-gîr olsun meded bennâ-yı lutfuñ k’eyledi
Seyl-i pür-cûş-ı keder gam-hâne-i kalbi harâb
- 31 Bir çerâg eyle beni ednâ nigâh-ı lutf ile

²¹⁸ 21a ‘âlemde oldu: oldu cihânda Ü1.

²¹⁹ 22b nefha: nefha Ü1, Ü2, M. b) neşve-yâb: feyz-yâb Ü1, Ü2.

²²⁰ 25b Kim aña nisbet: Aña nisbetle Ü1.

Âteş-i cân-sûz-ı reşk ile hasûd olsun kebâb

- 32 Gevher-i zâtum sezâdur iltifâtuñ silkine
Kâle-i ‘irfânuma lâyıkk bahâ-yı intihâb
- 33 Rûy-ı dil gösterse mir’âtü’s-safâ-yı himmetüñ
Tûtüyânı eylerüm iskât mânend-i gurâb²²¹
- 34 SÂKIBÂ besdür ki tasdî‘ eyledüñ tatvîl ile
‘Arz-ı hâlüñ oldı ma‘lûm-ı cenâb-ı kâm-yâb²²²
- 35 Ba‘d-ezîn demdür zebân-ı hâme-i gevher-feşân
İde ihlâs ile âgâz-ı du‘â-yı müstetâb²²³
- 36 Tâ ola seyf ü kalem pîrâye-i nazm-ı cihân
Müstedâm-ı ‘ömr ü devlet ola ol ‘âlî-cenâb²²⁴
- 37 Ravza-i ikbâlini her dem mutarrâ ide Hak
Tâ ola cârî füyûzât-ı du‘â-yı müstecâb

Ü1 16a, Ü2 16a, M 21b.

9

KASÎDE DER-MEDH-İ DEVLET GİRAY²²⁵

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Müjdeler ey dil yine ol hân-ı zî-şândur gelen
Rahne-endâz-ı esâs-ı kâfiristândur gelen
- 2 Müjdeler ey dil giriftârân-ı derd ü mihnete

²²¹ 33b mânend-i: sanma kim Ü1.

²²² 34a ile: idüp Ü2. b) cenâb-ı: hidiv-i Ü2.

²²³ 35b müstetâb: müstecâb Ü1.

²²⁴ 36a pîrâye-i: pîrâye Ü2

²²⁵ - M.

- Lutf-ı mahz-ı Hakk ile bî-şübhe dermândur gelen²²⁶
- 3 Müjde ey dil giryeler oldı mübeddel handeye
Dest-gîr-i cümle-i bî-dest ü giryândur gelen
- 4 Müjde ey dil ilticâya hâzır olsun hass u ‘âmm
Zıll-ı Hak bir hân-ı ‘âlî-şân-ı devrândur gelen²²⁷
- 5 Hayr-hvâh-ı dîn ü devlet Hazret-i Devlet Giray
Nûr-ı çeşm-i ‘âlem-efrûz-ı Selîm Hân’dur gelen
- 6 Yâd-ı tîg-ı bî-dirîg-i hûn-feşânından anuñ
Dîde-i a‘dâ-yı dîne eşk-rîzândur gelen
- 7 Düşmenüñ gelse elinden her ne deñlü kârzâr
Dest-i kahrından bunuñ şemsîr-i bürrândur gelen
- 8 Kasd-ı şeb-hûn eylese ma‘mûre-i hasma eger
Zann ider seyr eyleyen bir seyl-i cûşândur gelen
- 9 Balsa sıhhat devr-i lutfında n’ola dil-hasteler
Kim elinden merhem-i cân-bahş-ı ihsândur gelen
- 10 Çihre-i pâkindeki nûr-ı salâh u ‘adlini
Kim görürse zann ider hurşîd-i rahşândur gelen²²⁸
- 11 Hulk-ı pâkinden sabâ bir şemme îsâr eylese
Zann ider ‘âlem şemîm-i bâg-ı Rıdvân’dur gelen²²⁹
- 12 Keff-i gevher-pâş-ı a‘tâfi ki kâfidür anuñ
Hâtıra ne genc ne ma‘den ne hod kândur gelen

²²⁶ 2a derd ü: derd- Ü1.

²²⁷ 4a hâzır: hâtır Ü1.

²²⁸ 10b Kim görürse zann ider: Hep gören zann eyledi Ü1.

²²⁹ 11b Zann ider ‘âlem şemîm-i: İşidenler sandı bûy-ı Ü1.

- 13 Hem şecâ'at hem metânet hem kiyâset müctemi'
Zât-ı 'âlisinde bir kâmil cihânbandur gelen
- 14 Her kişi ümmîd-i dermân eylemekde derdine
Cümleye nâfi' mu'allâ-rütbe bir hândur gelen
- 15 'Arz-ı hâl eyle yüzün sür hâk-i pâ-y-ı esbine
SÂKIBÂ pîş-i reh-i ümmîde meydândur gelen
- 16 Bendesün çünkü der-i devlet-me'âbında anuğ
Çekme gam şimden gerü endûha pâ-yândur gelen²³⁰
- 17 Müstedâm-ı 'ömr ü devlet eylesün anı Hudâ
Kim elinden halka hayr-ı mahz u ihsândur gelen
- 18 Bârgâh-ı devleti olsun hemîşe ber-karâr
Yanına gamgîn gidüp anuğ ki şâdândur gelen²³¹
- Ü1 17a, Ü2 5a, M 23a.

²³⁰ 16b Çekme gam: Gam yime Ü1.

²³¹ 18a ber-karâr: ber-devâm Ü2.

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

- 1 Bâreka'llâh ey vezîr ibn-i vezîr-i nâmdâr
Merhabâ ey âsaf-ı Rüstem-neberd-i rûzgâr
- 2 Bir 'Alî-sîret vezîr-i Kahramân-kirdârsuñ
Kim ider zât-ı şecî'ünle zamâne iftihâr
- 3 Sâ'id (ü) akdâmı teşmîr eyleyüp ihlâs ile
Râh-ı Hak'da eyledün bezl-i tüvân (u) iktidâr
- 4 Tâbi'-i emr-i cihâd-ı fî-sebîli'llâh olup
Bir gazâ itdün ki nâmuñ toldı her şehr ü diyâr²³²
- 5 Kahramânî heybetün den düşdi a'dâ lerzişe
Rüstemâne darbuñ itdi sîne-i hasmı fîgâr
- 6 Şu'le-i şemşîr-i hûn-rîzün ciger-sûz-ı 'adû
Tîr-i dil-dûzuñ belâ-yı cân-ı hasm-ı nâ-be-kâr
- 7 Ey şecî'-i bî-bedel dâdâr-ı Haydar-menkabet
Saf-der-i a'dâ-küş ü sadr-ı dilîr-i kâmkâr
- 8 Bir şecâ'at eyledün izhâr-ı hengâm-ı vegâ
Cânı yokdur ide anı Rüstem ü İsfendiyâr
- 9 Bu gazâda itdün ihyâ resm-i ceng-i Haydar'ı
Kâfiri kırduñ 'Alîlik itdün ey 'âli-tebâr
- 10 Vasfuna şâyeste dirlerse n'ola halk-ı cihân
*Lâ fetâ illâ 'Alî lâ seyfe illâ zülfekâr*²³³

²³² 4a Tâbi':Tâbi' Ü1.

²³³ "Ali'den başka genç (yiğit er), Zülfikâr'dan keskin kılıç yoktur."

- 11 Bûsgâh-ı âsumân seng-i rikâbuñdur n'ola
Berk-i na'l-i eşhebün itse hilâli dâgdâr
- 12 Berk-i hâtif hem-rikâbıdur semend-i 'azminün
Düşmene irse ecel gibi kafâsında ne var
- 13 Şâh-bâz-ı dest-i ikbâli hümâya nâz ider
'Azm-i sayd itse ne dem ol dâver-i 'ankâ-şikâr
- 14 Nâfe-i müşgi n'ola pür eylese hûn-ı hased
Şemme-i hulkı dimâg-ı dehri itdi müşg-bâr
- 15 Her ne yer kim dîde-i hıfzı nigâh-endâz ola
Mekr-i düzd-i gamzeden râhat bulur 'uşşâk-ı zâr
- 16 Devr-i 'adlinde figân itmez meger kim âsiyâ
Kimse dövmez taş ile kendün meger kim cûy-bâr²³⁴
- 17 Keffe-i mîzân-ı ihsânında yek-sân hâk ü zer
Dest-i gevher-bâr-ı in'âmuñ sehâb ider niSâr
- 18 Hükmi olsa terk bî-dâda revân zâlimlere
Dest-i gül-çîne olur hasret-keşide zahm-ı hâr
- 19 Pençe-gîr-i âfitâb olurdı kem-ter zerreler
Takvîyet-bahşîş-i eltâfî olursa dest-yâr²³⁵
- 20 Dil-şikeste yok zamânunđa meger tehtîk ide
Şîşe-i nâmûsını rez duhterinün sengsâr
- 21 Dest-tehîsi yok dırâz eyler zamânunđa meger
Cânib-i kâlâ-fürûşâna suna el hvâstgâr

²³⁴ 16a âsiyâ: eşyâ Ü1. b) dövmez: döymez Ü1.

²³⁵ 19b -bahşîş-i: bahşîşi Ü1.

- 22 İncilâ-yâb-ı zamîr-i rûşenüñ olsa eger
Mâni‘ olmaz safvet-i âyîne-i âba gubâr
- 23 İ‘tibâruñla ‘adîm iken kerem buldı vücûd
İltifâtuñla himem buldı ‘ulüvv-i iştihâr
- 24 ‘İzzet oldı hidmet-i bâb-ı refi‘üñle ‘azîz
Feyz-i tevkîrüñle ‘âlemde vakûr oldı vakâr
- 25 Ey yegâne gevher ü pîrâye-i silk-i sudûr
Bû ‘Alî-fitnat Aristû-dâniş u fahr-i kibâr
- 26 ‘İzz ü rif‘atle Ruhâ’yı dem ki teşrîf eyledüñ
Herkes itdi midhat-i pâkûñde mikdârın niSâr
- 27 Bende-i dîrîne SÂKIB düşdi ol şevke külûl
Hâk-i pâya ol dahi gevher-feşân-ı iktidâr
- 28 Ya‘nî pây-endâz ide dîbâ-yı nazm-ı hoş-terîn
Budur ümmîdi ola manzûr-ı çeşm-i i‘tibâr
- 29 Çünkü bu takrîb ile ‘arz-ı rakıyyetdür garaz
‘Arz-ı hâlûñ oldı ma‘lûm-ı hıdv-i kâmkâr
- 30 Ba‘de-zîn ey dil du‘â-yı devlet ü ikbâline
İştîgal eyle hulûs-ı tâm ile leyl ü nehâr
- 31 Mansıb-ı subhı ide teşrîf tâ kim âfitâb
Gevher-i encüm kudûmine ola her gün niSâr
- 32 Hak ta‘alâ câh-ı vâlâsın mübârek eyleyüp
Ola her hâlinde ‘avn u nusret ile sâzkâr
- 33 Eyleye eyyâm-ı ‘ömr ü devletin Mevlâ füzûn

Tâ ki enfâs-ı cihânda olmaya hadd ü şumâr

- 34 Necm-i ikbâli sa'îd ü devleti ola mezîd
Tâ zebânda ola âmîn ü du'âya iktidâr

Ü1 18a.

11

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

- 1 Gubâr-ı sürme-i çeşm-i garazla mugberdür
Göñül ki âyîne-i âfitâb-gevherdür
- 2 Harâb-ı seyl-i sitem nâ-kabûl-i âbâdı
Göñül ki Ka'be-i nûr-ı şühûd (u) mazhardur
- 3 Hat-ı cebîni şikestî-i ta'n-ı seng-dilân
Göñül ki sâgar-ı Cem gibi neşve-güsterdür
- 4 Hümây zîve(r-i) çengâl-i ragbet itmez idi
Göñül ki dâm-ı belâ-beste bâz-ı bî-perdür
- 5 Nesîm-i subh-ı bahârı iderdi müşg-âgîn
Göñül ki gonca-i pejmürde bâg-ı bî-berdür²³⁶
- 6 Sipihr hanzal-ı cevr ile telh-kâm itdi
Göñül ki zehr-i firâkında hem-çü şekkerdür
- 7 Dü çeşmi hasret-i gül-gonca-i riyâz-ı ümîd
Göñül ki hvâhişi bülbül gibi gül-i terdür
- 8 Kebâb âteş-i cân-sûz-ı gurbet olmışdur

²³⁶ 5b bî-berdür: bî-perdür Ü1.

- Göñül ki şu‘le gibi nûr-ı çeşm-i ahkerdür
- 9 Dirîg buldı fenâ huşk-sâyî-i gamdan
Göñül ki ravza-i cennet nişân-ı hoş-terdür
- 10 Sehâb-ı neşv ü nemâ-bahş-ı lutfi ile meger
Tarâvet-i çemen-i ârzû müyesserdür
- 11 Anuñ ki şemme-i gül-bûy-ı hulk-ı pâkinden
Meşâmm-ı ‘âlemiyân her nefes mu‘attardur
- 12 Anuñ ki cilve-i nûr-ı dil-i mücellâsı
Cilâ-yı âyîne-i âfitâb-ı enverdür
- 13 Anuñ ki şemme-i rez tâk-ı bâb-ı iclâli
Felekde ta‘ne-i rahşende mihr-i hâverdür
- 14 Bahâr-ı bâg-ı kerem serv-i ser-firâz-ı himem
Gül-i hadîka-i ikbâl ü devlet ü ferdür²³⁷
- 15 Yegâne-i küremâ Hazret-i Hüseyin Aga
Nigâh-ı himmeti iksîr ile berâberdür
- 16 Derûnı nûr-ı salâh ile reşk-i mihr-i münîr
Birûnı zîver-i hüsn-i hisâle mazhardur
- 17 Nigâh-ı gûşe-i hıfzında ‘âlem âsûde
Mazalle-i keremi cây-ı rûh-perverdür
- 18 Zamânı hvâbgeh-i râhat-ı (a)hâlîdür
Vücûdı mâye-i emn ü amân-ı kişverdür
- 19 Tabîb-i müşfik-i rencîde-hâtîrân-ı felek

²³⁷ 14a ser-firâz: ser-efrâz Ü1.

- Hemîşe derd-i dil-i halka çâre-güsterdür
- 20 Kemîne rîze-keş-i hvân-ı lutfinuñ her dem
Degül gözinde eger kurs-ı mihr-i enverdür
- 21 Miyân-ı gurg u ganem beste-i uhuvveddür
Nigâh-ı hıfzına meşmûl kankı yerlerdür
- 22 O hâksâr ki reh-yâb-ı bâg-ı lutfi ola
Kemîne jâle ise âfitâba hem-serdür
- 23 Külâh-ı gûşe-i fahri kemîne bendesinüñ
Sipihre beste vü Keyvân ile berâberdür
- 24 Ne deñlü hâk-i siyâh olsa da gözine giren
Cihânda sürme gibi rif'ati mukarrerdür
- 25 Semûm-ı kahrı ciger-sûz-ı cümle bed-hvâhân
Nesîm-i lutfi riyâz-ı hulûs-perverdür
- 26 Kemîne zerreye kim lutfi bahş-ı kuvvet ider
Şikest-i pençe-i ikbâli mihr-i enverdür
- 27 Bülend-menziletâ dest-gîr-i ehl-i dilâ
Eyâ vücûduñ ile çeşm-i cân münevverdür
- 28 Kapuñda râbıta-i intisâbla SÂKIB
Egerçi mertebede mihr gibi ber-terdür
- 29 Velîk vâdî-i hayretde kaldı ser-gerdân
Ümîdi merhametünñden halâsa reh-berdür
- 30 Hudâ bilür ki hemân müttekâsı bâbuñdan
Ki bendegânuñ içinde kemîne çâkerdür

- 31 Ümîdgâh cihânda hemân cenâbuñdur
Niyâzı merhametünñden nigâh-ı kem-terdür
- 32 Yeter gönül bu kadar kasduñ ‘arz-ı hâl ise ger
Anuñ ki sırr-ı ‘alî-tab‘ına ‘ıyân-terdür
- 33 Du‘â-yı devletine başla bâ-husûs-ı derûn
Du‘â kabûle karîn olması mukarrerdür
- 34 Hemîşe Hazret-i Bârî hatâdan ide masûn
Cihânda tâ ki du‘â feyz ile mü’eSSerdür

Ü1 19a.

KIT'ALAR

1
TÂRÎH-İ VEFÂT²³⁸

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Şeyh-i gavsî pîşvâ-yı sâlikân-ı Mevlevî
Kimse bâkî kalmadı gördi bu fânî tekyede
- 2 N’eydügin fehm itdi *Küllü şey’ün hâlik*²³⁹ sırrını
Cânib-i ‘ukbâya döndi kalmadı bu dünyede
- 3 Fevtini gûş eyleyüp SÂKIB didi târîhini
Gülşen-i cennet ola menzilgeh-i Ahmed Dede

Sene H. 1109-M. 1697/8

Ü1 115a, Ü2 122b, M 125b.

²³⁸ - Ü1, -M.

²³⁹ Kasas, 28/88 “ O’nun zâtından başka herşey yok olacaktır. ”

TÂRÎH-İ HÂNE²⁴⁰

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 Habbezâ hâne-i pür-feyz-i keder-fersâ kim
MiSlini var ise cennetde görür ehl-i safâ
- 2 Bâreka’llâh zihî hâne ki olmuşdur anuñ
Sâye-i sakfi penâgâh-ı gürûh-ı zurafâ²⁴¹
- 3 Hâne kim ravzasıdur reşk-i riyâz-ı cennet
Hâne kim sâhasıdur cân u dile cilve-nümâ²⁴²
- 4 Hâne kim havzına dil-teşne zülâl ü Tesnîm
Hâne kim kasrına vâ-beste dil-i lutf-ı hevâ²⁴³
- 5 Hâne kim tâk-ı nigârendesi reşk-i Erjeng
Hâne kim her tarafı lutf ile reşk-i Me’vâ²⁴⁴
- 6 Hâne kim manzarası çihre-nümâ-yı behcet
Hâne kim câmları çeşm-i dile nûr-ı cilâ²⁴⁵
- 7 Öyle bir hâne ki bennâ-yı esâs-endâzı
Olmış ârâmgeh olmaga ta‘ayyün-fermâ²⁴⁶
- 8 Aña kim sâye-i dîvâr-ı ‘atâsında bulur

²⁴⁰ - Ü1. - M.

²⁴¹ 2a Bâreka’llâh: Levhaşal’llâh Ü2. b) penâgâh-ı gürûh-ı zurafâ: penâh-ı emel-i bay u gedâ Ü2.

²⁴² 3b cân u: şevk-i Ü2.

²⁴³ 4a Tesnîm: nesîm Ü1.

²⁴⁴ 5a nigârendesi reşk-i Erjeng: nigârîni hasedgâh-ı cenân Ü2. b) her: bir Ü1.

²⁴⁵ 6a behcet: şâdf Ü2. b) çeşm-i dile: âyîneye Ü2.

²⁴⁶ 7a bennâ-yı: binâsı Ü1.

Meclis-i râhatı ser-cümle gürûh-ı fukarâ

- 9 Melce' -i gam-zedegân müstened-i hurd u kelân
Kâm-bahşâ-yı cihân yâver-i erbâb-ı 'anâ²⁴⁷
- 10 Zât-ı Bircîs-haşem dâver-i ferhûnde-şiyem
Matla'-ı mihr-i kerem kuvvet-i kalb-i zu'afâ²⁴⁸
- 11 Hazret-i Râmî Efendî ki anuñ lutfından
Oldı çeşm-i küremâ hasret-i rûy-ı fukarâ²⁴⁹
- 12 Şeref-i feyz-i kudûmıyla olunca anuñ
Rif'at-i çarh ile bu hâne-i 'âlî hem-tâ²⁵⁰
- 13 Bu temennâya gönül düşdi hulûs ile k'anı
'İzz ü ikbâl ile iskân ide dâ'im Mevlâ
- 14 Hâne-i devleti müstahkem ola ehl-i suhan
Âhir-i nazma binâ eyleye tâ beyt-i du'â²⁵¹
- 15 SÂKIB-ı dâ'î görüp didi o dem târîhin
Bâreka'llâh zihî cây-ı meserret-efzâ

Sene H. 1114-M. 1702/3

Ü1 115a, Ü2 120b, M 125b.

²⁴⁷ 9a hurd u: hurd- Ü2.

²⁴⁸ 10a haşem: çeşm Ü1. b) kalb-i: kalbe Ü1.

²⁴⁹ 11a anuñ lutfından: zamân-ı cûdı Ü2. b) Eyledi fâkayı müstagnî-i çeşm-i küremâ Ü2.

²⁵⁰ 12b 'âlî: zîbâ Ü2.

²⁵¹ 14b nazma binâ eyleye: nazm binâ Ü1.

TÂRÎH-İ KASR²⁵²

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün

- 1 Ta‘âla’llâh zihî kasr-ı mu‘allâ tâk-ı bî-hem-tâ
Nazîrin görmedi mânend-i cennet dîde-i dünyâ²⁵³
- 2 Ne kasr-ı bî-bedel göz gezdürür hurşîd ü meh sanma
‘Adîlin bulmaga dünyâda çarh-ı kej-nigeh hâlâ²⁵⁴
- 3 Ne kasr-ı dil-güşâ ahter gibi her şeb nümâyândur
Şu‘â‘-ı dîde-i seyrâniyân-ı ‘âlem-i bâlâ
- 4 O kasruñ nev-bahâr-ı nakşına âşüfte olmışdur
Revân-ı Mânî vü Bihzâd hem-çün bülbül-i şeydâ
- 5 Ne kasr-ı dil-rübâ kim tâk-ı rengîni letâfetde
Cihânuñ tâkatin tak itdi ebrû-yı bütân-âsâ
- 6 Safâ-yı dîde-i resm-i nukûşı vasf olunmaz kim
Gelû-gîr-i kalemdür sürme gibi nûr iken mahzâ
- 7 Degül fevvâre cûşân havzı bir rûşen-dil âşıkdur
Lisân-ı hâli ile mâ-cerâsın nakl ider gûyâ
- 8 Nezâfetde ruhâm-ı pîşgâhı âb-ı gevherdür
Ki eyler gerd-i gamdan dilleri âyîne-veş iclâ
- 9 Bulur reng-i tarâvet ravza-i tasvîr feyzinden
O deñlü mümtezicdür lutf ile ol âb-ı cân-bahşâ

²⁵² - Ü1, - M.

²⁵³ 1b mânend-i cennet dîde-i dünyâ: dünyâda cennet gibi ferd aslâ Ü1.

²⁵⁴ 2b kej-: kec Ü1. / -nigeh: -nazar Ü1.

- 10 Letâfette hevâsı aındurur kûy-ı dil-ârâmı
K'ider bî-bâde ser-mest-i safâ sükkânını ol câ
- 11 O kasruñ pîşgâhında olan gülzâra söz yokdur
Meger kim vaz'ın ide 'andelîbân-ı nagam-pîrâ
- 12 Gül-i şâd-âbına hem-reng idi ruhsâre-i hûbân
Ger itse âb u âteş hem-nişînlik resmini icrâ²⁵⁵
- 13 Müşâbihdür dinürdi lâlesi şem'-i dil-efrûza
Açılrsa her seher bâd-ı sabâdan olmasa mutfâ²⁵⁶
- 14 Leb-i la'îln-i yâra goncası yek-reng ammâ kim
Bütândan olmamışdur bûy-ı cân-bahş-ı vefâ peydâ²⁵⁷
- 15 'İtir-sây-ı meşâmm-ı kudsiyân şeb-bûyudur k'olmuş
Bahûr-ı Meryem'i 'anber-fürûz-ı meclis-i 'Îsâ
- 16 O rütbe nûkhet-i zerrîn kadeh mest itdi dünyâyı
Dimâg-ı halk döndi meclis-i sahbâya ser-tâ-pâ
- 17 Bakılrsa nergisi beñzer o bâgun çeşm-i hûbâna
Hat-ı sâde-ruhân hem-bûyudur reyhânına zîrâ²⁵⁸
- 18 O bâg-ı dil-nişînün çün degüldür midhati kâbil
Yeridür hâme bülbül-veş bekâsın itse istid'â
- 19 Cihân gülzârınuñ sayf u şitâ mihmânı oldukca
Masûn itsün fenâdan ol makâmı Hazret-i Mevlâ²⁵⁹

²⁵⁵ 12a hem-reng idi ruhsâre-i hûbân: beñzer yeri yok rûy-ı hûbânunñ Ü2. b) Ger itse : Ki itse Ü1. Ki itmez Ü2.

²⁵⁶ 13a dil-efrûza: dil-fürûza Ü1, Ü2, M.

²⁵⁷ 14a yek-reng: hem-reng Ü2.

²⁵⁸ 17b hem-bûyudur: yek-rengdür Ü2.

²⁵⁹ 19a mihmânı: me'lûfi Ü2

20 Dil-i sükkânı olsun gonca gibi münbasıt her dem
Hudâ itsün nihâl-i ravza-i ikbâlini ber-pâ

21 Görüp SÂKIB o kasrı hem riyâz-ı ‘âlem-ârâyı
Tefekkür itdi itmâmına bir târîh ide inşâ²⁶⁰

22 Bu yek-tâ mısra‘-ı pâkîze geldi hâtıra ol dem
Zihî kasr-ı mu‘allâ tarh-ı zîbâ cây-ı rûh-efzâ

Sene H. 1117-M. 1705/6

Ü1 115b, Ü2 120a, M 126a.

4

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

1 Âsaf-ı mekrümet-endîşe Yûsuf Paşa kim
Tab‘-ı sâfidur anuñ menba‘-ı eltâf u ‘atâ

2 Kârı hayr olmag ile dâr-ı fenâda her dem
İtdi bu ‘ayn-ı hayâtı reh-i Hak’da icrâ²⁶¹

3 Eyleye zâtını hem-vâre hatâlardan emîn
ESer-i hayrını makbûl ide fazl ile Hudâ²⁶²

4 Düşdi târîhine bu mısra‘-ı yek-tâ SÂKIB
Eyledi âb revân çeşme-i Yûsuf Paşa

Sene H. 1122-M. 1710/11

²⁶⁰ 21a kasrı: kasr Ü1.

²⁶¹ 2a Kârı:İşi Ü2.

²⁶² 3a Eyleye zâtını: Zâtını eyleyüp Ü2. b) fazl ile: her-bâre Ü1.

Ü1 116a, Ü2 121b, M 127a.

5

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün

- 1 Fahrü'l-vüzerâ menba'-ı lutf u kerem ü cûd
Kim çeşme-i ihsânı revân 'âleme her sû
- 2 Hayrâta dili su gibi akmagla dem-â-dem
Meyl itdi ki bünyâd ide bir çeşme-i dil-cû
- 3 İtmâmı müyesser olup ol çeşme-i pâkûñ
Târîhine sa'y eyledi yârân-ı suhan-gû
- 4 Çıkdı biri SÂKIB didi târîhini anuñ
Ma 'aşk-ı Hasan rûh-ı Hüseyñ'e içiñiz su

Sene H. 1122-M. 1710-11

Ü1 116a, Ü2 122a, M 127a.

6

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ul
Mef'ûlü Mefâ'ilün Mef'ûlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'ilün Mef'ûlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'ilün Mefâ'ilü Fe'ul
Mef'ûlü Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilün Fa'

- 1 Fahrü'l-vüzerâ âsaf-ı pür-cûd u kerem
Kim tutdı cihânı bûy-ı ahlâkı²⁶³
- 2 Bildi ki gelen bu hâk-dâna kalmaz
Kala eSer-i hayrı varsa bâkî
- 3 İtdi Özi'de binâya bu câmi'i sa'y
Pür itdi sadâ-yı hayr ile âfâkı²⁶⁴
- 4 Hâtif didi bu câmi'e SÂKIB târîh
ÂSârını makbûl ide Hayyü'l-Bâkî

Sene H. 1122-M. 1710/11

Ü1 116b, Ü2 121a, M 127a.

²⁶³ 1b bûy-ı ahlâkı: bûy-ı hüsn-i ahlâkı Ü1, M.

²⁶⁴ 3a binâya: beyâna Ü1.

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

- 1 Bahâr-ı gülsitân-ı devlet İsmâ'îl Paşa kim
Revâ lutfıyla açılsa cihân gül gibi her-bâre²⁶⁵
- 2 Özi'ye 'izz ü devletle olunca sâye-güsterde
Medâr-ı râhat oldu cümle hvâb-âlûd u bîdâra²⁶⁶
- 3 Velâkin bulmadı bir cân-fezâ devlet-sarâ anda
K'ola kesb-i safâ-yı hâtıra ser-mâye bir pâre
- 4 Yeniden bir sarây-ı dil-güşâ tarh itdi kim anuñ
Temâşası havâsı eyledi dil murgın âvâre
- 5 Ta'âla'llâh ne dil-keş tarhı düşmiş ol sarâyuñ kim
Hemân seyr eylemekdür incizâb-ı hâtıra çâre
- 6 Tûrâbı müşg-bû ya sengi hem-çün keh-rübâ dil-keş
Letâfetde müraccahdur bu mesken kûy-ı dildâra
- 7 Olinca ol sarâyuñ hüsn-i tarhı güş-zed SÂKIB
Dür-i târih için müstagrak oldu bahr-i efkâra
- 8 Ele girdi bedîhî silk-i gevher-bâr-ı târihi
Sarây-ı bî-misâl ola Hudâ ma'mûre hem-vâre²⁶⁷

Sene H. 1122-M. 1710/11

Ü1 116b, Ü2 122a, M 127b

8

²⁶⁵ 1b Revâ: Sezâ Ü2. / her-bâre: bir pâre Ü1.

²⁶⁶ 2a 'izz ü devletle: 'izz ü devlete Ü1, yümn ü devletle Ü2.

²⁶⁷ 8b ma'mûre: ma'mûr Ü1, Ü2.

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün

- 1 Vezîr-i kâmil İsmâ‘îl Paşa-yı mükerrerem kim
Cihân âsûde oldu sâye-i lutfında ser-tâ-pâ
- 2 Özi’ye sâye-endâz olduğunda ‘izz ü devletle
Harâbı müşrif olmuşdı o muhkem hısn-ı bî-hem-tâ²⁶⁸
- 3 Keremle meşrebi olmagla hâtır yapmag ‘âlemde
Bunuñ da itdi ta‘mîrinde lutf-ı meşrebin icrâ
- 4 Zihî mi‘mârî-i tab‘-ı vezîr-i bî-müdânî kim
Kemîne himmet ile oldu âbâdan dil ü dünyâ
- 5 Büyük hizmet degül mi devlete bu az şey’ ile
Yeñiden virdi istihkâm Özi’yi eyledi ihyâ²⁶⁹
- 6 Ne kal‘a ilticâ itse halâs olmak mukarrerdür
Niğâh-ı hûn-feşân-ı dil-rübâdan âşık-ı şeydâ
- 7 Ne kal‘a çarhdan bir kaç kat a‘lâdur metânetde
K’olur burc-ı mu‘allâsı burûc-ı çarh ile hem-pâ²⁷⁰
- 8 Muhassal ol vezîrün himmet-i ‘âlem-pesendinden
Karîn oldukda itmâma o ‘âlî hısn-ı gerdûn-sâ
- 9 Zebân-ı hâmeyi kat‘ eyleyüp târîhini yazdum
‘Aceb yapduñ Özi’nün kal‘asın temhîdle hakkâ

Sene H. 1122-M. 1710/11

²⁶⁸ 2a olduğunda: olduğundan Ü1.

²⁶⁹ 5b Özi’yi: o hısnı Ü2.

²⁷⁰ 7b K’olur: Olur Ü2. / çarh: mihr Ü2.

Ü1 116b, Ü2 121b, M 127b.

9

Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün

- 1 Vezîr-i kâmil İsmâ‘îl Paşa-yı kerem-güster
Ki ta‘mîr-i kulûb itmekle itdi ‘âlemi mesrûr
- 2 Cihânı yümn-i ‘adli eylemekde ser-te-ser âbâd
Dil-i vîrân-ı ‘âlem olsa lutf ile n’ola ma‘mûr
- 3 Husûsâ Bender’e geldükde sad ikbâl ü devletle
Olur bu câmi‘ünj dîk olduğu bir dem aña manzûr²⁷¹
- 4 Mudayyak ‘âlemi tevsî‘ itmek ‘âdet olmagla
Bunun tevsî‘ ü tecdîdinde itdi sa‘y-i nâ-mahsûr
- 5 Bi-hamdi’llâh bu âsâra muvaffak eyledi Mevlâ
O düstûrî ki hiç mazhar degüldür aña bir düstûr²⁷²
- 6 Bunı gûş eyleyüp sad şevk ile SÂKIB didi târîh
Mu‘allâ câmi‘-i pâk-i mübârek ma‘bed-i pür-nûr

Sene H. 1124-M. 1712

Ü1 117a, M 128a.

²⁷¹ 3b bir dem aña manzûr: ol dâvere mansûr Ü1.

²⁷² 5a bi-hamdi’llâh: bi-hamdi li’llâh Ü1.

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fe'ûlün

- 1 Dirîg ol mîr-i mîrân-ı Temeşvâr
Cihândan âhirü'l-emr itdi rihlet
- 2 Olup gufrân-ı Bârî'ye mukârin
Ola ârâmgâhı kasr-ı cennet²⁷³
- 3 Şefâ'at idüp ola dest-gîri
Aña mahşerde ol kân-ı şefâ'at
- 4 Didi târîh-i fevtin SÂKIB anuğ
Vedûd ide Hasan Paşa'ya rahmet

Sene H. 1125-M. 1713

Ü1 117a, M 127a.

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

- 1 Beligrâd a'zam-ı dâru'l-cihâd-ı mülk-i 'OSmânî
Ki hûn-âlûde hâki ferş-i merdân-ı gazâ oldı
- 2 Gerüp a'dâ-yı dîne sîne hem-çün âşık-ı ser-bâz
Nişân-ı darb-ı top-ı düşmen-i ceng-âzmâ oldı
- 3 O hisn-ı kûh-temkîn-i metînüñ hırmen-i hasma
Şerâr-ı kem-terîn-i gûy-ı cân-sûzı belâ oldı
- 4 İrince devr-i Sultân Ahmed-i Gâzî'ye bu hısnuğ
Harâbî-i dili yapıldı ta'mîr-âşinâ oldı

²⁷³ 2a Olup: Ola Ü1. b) Ola: Olup Ü1.

- 5 Şehen-şâh-ı kerem-kirdâr u ‘âlî-şân ki devrinde
Cihân âsûde râhat halk ger bay u gedâ oldı²⁷⁴
- 6 Kühen takvîm-i ‘adlûñ eyledi ahkâmını tecdîd
Mezâlim dest-mânde zâlimüñ hâli fenâ oldı
- 7 Nice yek-sân olur şâhân o şâhen-şâh-ı a‘zamla
Ki bâlîn-i şerî‘at aña her dem müttekâ oldı
- 8 Muhassal ol penâh-ı dîn ü devlet zıll-ı Sübhânî
Cihân halkına mahzâ cânib-i Hak’dan ‘atâ oldı
- 9 O dâdâr-ı mu‘azzam şâh-ı ‘âlem her umûrında
Karîn-i lutf u te’bîd-âşinâ-yı Kibriyâ oldı
- 10 O ser-hadd-i güzînüñ kal‘a-i bâlâ-tırâzında
Mukaddem Câmi‘-i Sultân Süleymân Hân binâ oldı²⁷⁵
- 11 Harâbı müşrif olmuşdı mürûr-ı dehr ile anı
Yeñiden bir vezîre yapmaga fermân revâ oldı²⁷⁶
- 12 Vezîr-i kâr-dân serdâr-ı ‘âlî-şân Halîl Paşa
Ki ser-hadd-i Beligrâd’a vücûdı mültecâ oldı²⁷⁷
- 13 İdüp sarf-ı mesâ‘î-i cemîle eyledi ta‘mîr
Beligrâd’ı görünce zann idersüñ nev binâ oldı
- 14 Güzel tecdîd ü ihyâ eyledi hem câmi‘-i pâki
Ser-â-ser kal‘anuñ ta‘mîri de hakkâ be-câ oldı

²⁷⁴ 5 a kerem-kirdâr u: kerem-kirdâr- M.

²⁷⁵ 10b Hân: kim Ü1.

²⁷⁶ 11a olmuşdı: olmagla Ü1. / anı: ammâ Ü1. b) bir: bu Ü1.

²⁷⁷ 12a ‘âlî: vâlâ Ü1.

- 15 Suhan encâma irdi SÂKIBÂ vakt-i du‘â geldi
Ki vasf-ı kal‘a vü câmi‘de nazma intihâ oldu
- 16 Hudâ eksükligin göstermeye sultân-ı devrânı
Ki ol zıll-ı İlâhî melce‘-i bay u gedâ oldu
- 17 Hatâyâdan masûn u devlet ü ‘ömrin ide efzûn
Ki ‘âlem nûr-ı zât-ı pâki ile rûşenâ oldu²⁷⁸
- 18 Ola hem ol vezîr-i kâr-dân sâlim hatâlardan
Cihânda tâ ki halkı pîşesi hayr-ı du‘â oldu
- 19 Çıkınca dest-i mi‘mârân içinden didiler târîh
Münevver Câmi‘-i Sultân Süleymân dil-güşâ oldu

Sene 1126-M. 1714

Ü1 117b, M 125b.

12

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 Kal‘a-i zîr-i Beligrâd’daki Bâb-ı ‘Azab
Müşrif olmuşdı harâbı çü derûn-ı pür-gam
- 2 Gûş idince anı sultân-ı cihân Hân Ahmed
Ki odur cümle-i şâhân-ı cihândan a‘zam²⁷⁹
- 3 Anda serdâr olan âsaf-ı ‘âli-câha
İtdi fermân k’ide ta‘mîre anı bezl-i himem
- 4 Ya‘nî düstûr-ı girân-kadr Halîl Paşa kim
Zâtıdur ma‘den-i ihsân u ‘atâ kân-ı kerem

²⁷⁸ 17a masûn u: masûn- Ü1.

²⁷⁹ 2b odur cümle-i: olur cümle Ü1.

- 5 Kâr-gîr itdi kemer üzre binâ idüp anı
Hak bu kim oldı yeñiden eSer-i müstahkem
- 6 Bâreka'llâh zihî sa'y-i cemîl-i mevfûr
Zîr ü bâlâsına bu kal'anuñ oldı munzam
- 7 Bünye-i zât-ı şehen-şâhı hatâsuz ide Hak
Tâ ki teşyîd-i binâ ide cihânda 'âlem
- 8 O vezîrûñ hem ola devlet ü 'ömri efzûn
Tâ ki dünyâda ide sa'y-i mebânî âdem²⁸⁰
- 9 İhtişâma iricek ol der-i nusret eSerüñ
Oldı itmâmına târîh bu gûne mülhem
- 10 Düşdi târîhine bu mısra'-ı yek-tâ SÂKIB
Buldı temkînin 'Azab Kapsı el-hak muhkem²⁸¹

Sene 1126-M. 1714

Ü1 117b, M 126b.

13

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

- 1 Şehen-şâh-ı mu'azzam Hazret-i Sultân Ahmed Hân
Hemîşe müstedâm-ı 'ömr ü devlet eyleye Bârî
- 2 Ser-efrâz-ı selâtîn-i 'ızâm-ı âl-i 'Osmân'dur
Ki virdi devlet ü dîne şeref zât-ı keremkârı
- 3 Yegâne pâdişâh-ı 'âlem-ârâdur ki itmişdür
Hirâs-ı tîg-ı düşmen-çâki pür-hûn çeşm-i küffârı²⁸²

²⁸⁰ 8a o: ol Ü1.

²⁸¹ 10b temkînin: temkîn Ü1.

- 4 Güzîde şehriyâr-ı dâd-güsterdür ki devrinde
Figân eyler bulunmaz ‘andelîbüñ olmasa zârı
- 5 Ta‘âla’llâh zihî te’yîd-i mahz-ı Kird-gârî kim
Karîn itdi aña bir âsaf-ı pâkîze-kirdârî²⁸³
- 6 Cenâb-ı sadr-ı ‘âlî-kadr ‘Alî Paşa-yı dâd-âver
Dem-â-dem Îzid-i Bî-Çûn ola anuñ mededkârı
- 7 Ne semt-i hasm-ı dîne ‘azm ide mansûr ola her gâh
Ki oldur hayr-hvâh-ı devlet ü mülk-i cihândârı
- 8 Zihî tevfk-i Rabbânî ki ol dâdâr-ı hayr-endîş
Ne emr-i müşkile ‘azm itse teysîr eyledi Bârî
- 9 Zamânında anuñ gün gördi mazlûmân-ı gam-dîde
Ki tutdı ser-te-ser dünyâyı nûr-ı birr ü âSârı
- 10 Husûsâ mîr-i mîrân-ı mûkerrem Mustafâ Paşa
Odur şâh-ı cihânuñ bir vekîl-i ma‘deletkârı
- 11 Temeşvâr’a salınca devlet ile sâye-i hıfzın
Nihân oldı o şehriñ düzd ü menhiyyât u eşrârî²⁸⁴
- 12 Der-i devlet-me’âba eyledi ahvâlini i‘lâm
Harâb olmuş görüp ol hüsn-i pâk-i nusret-eSmârı
- 13 Bi-hamdi’llâh Hudâ’nuñ oldı lutf-ı bî-dirîginden
O hısnı ser-te-ser ta‘mîre emri anlaruñ cârî²⁸⁵

²⁸² 3b düşmen-çâki: düşmen-sûzı Ü1.

²⁸³ 5a te’yîd-i: tevfk-i Ü1.

²⁸⁴ 11a Temeşvâr’a gelince yümn ü ikbâl ü sa‘âdetle Ü1.

²⁸⁵ 13a bi-hamdi’llâh: bi-hamdi li’llâh Ü1. b) O hısnuñ cümle ta‘mîrine emr-i pâdişeh cârî Ü1.

- 14 Güzel yapıldı ta‘mîr iktizâ iden yeri hakkâ
Zihî sarf-ı himem sad bâreka’llâh tab‘-ı mi‘mârî
- 15 Hudâ her dem masûn ide bu hısnı keyd-i a‘dâdan
Budur SÂKIB guzât-ı müslimînün vird ü ezkârî²⁸⁶
- 16 O paşa-yı kerîmü’l-halkı dâ’im eyleye Mevlâ
Sügûr-ı mü’minînün hadd-i tâm ile nigehdârî
- 17 Tamâm oldukda ta‘mîr-i der ü dîvârı ser-te-ser
Didüm târîh yaptı Mustafâ Paşa Temeşvâr’ı

Sene 1126-M. 1714

Ü1 118a, M 127b.

14

TÂRÎH BERÂY-I KASR-I TOPCI BABA²⁸⁷
Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün

- 1 Makâm-ı Topcı Baba kim ziyâretgâh-ı ‘âlîdür
Safâ-bahş-ı derûn bir tekyedür ol cây-ı rûh-efzâ
- 2 Ahâlî-i Temeşvâr’uñ teferrücgâh-ı pür-şevki
‘Aceb mi ehl-i diller bunda her dem eylese me’vâ²⁸⁸
- 3 Bu gûne ruh-perver bir makâm-ı feyz-bahşânun
Harâb olmuşdı kasr-ı cân-fezâsı çün dil-i şeydâ
- 4 Temeşvâr’a gelince yümn ü ikbâl ü sa‘âdetle
Hıdîv-i ma‘delet-pîrâye Hâcî Mustafâ Paşa²⁸⁹

²⁸⁶ 15b guzât-ı: cemî‘-i Ü1.

²⁸⁷ - Ü1.

²⁸⁸ 2a pür-şevk-i: vâlâsı Ü1.

²⁸⁹ 4 Temeşvâr’a gelüp ol mîr-i mîrân-ı kerem-perver
Çavuşbaşı-i sâbık ya‘nî Hâcî Mustafâ Paşa Ü1.

- 5 Keremle kârı hâtır yapmak olmag ile hem-vâre
Bunuñ da itdi ta‘mîrinde lutf-ı meşrebin icrâ²⁹⁰
- 6 Binâya itdi bir nev kasr-ı râhat-güstere himmet
K’ola seyrângeh-i hâtır-güşâ-yı halk ser-tâ-pâ
- 7 Kusûr-ı gülsitân-ı dehrde tâ halk ola râhat
O paşa-yı keremkârı mu‘ammer eyleye Mevlâ²⁹¹
- 8 Bu kasr-ı dil-nişîn üzre safâ kesb ide tâ ‘âlem
Ola âsûde her dem görmeye kat‘â gam-ı dünyâ²⁹²
- 9 Bi-hamdi’llâh o paşa-yı celîlü’l-kadr-i pür-cûduñ
Tamâm oldukda ednâ himmetiyle kasr-ı bî-hemtâ²⁹³
- 10 Yegâne geldi SÂKIB hâtıra bir mısra‘-ı târîh
Zihî kasr-ı bülend-eyvân yapıdı Mustafâ Paşa
Sene H. 1127-M. 1715

Ü1 118b, M 129b.

15

TÂRÎH BERÂY-I FETH-İ KAL‘A-İ GÖRDÖS²⁹⁴

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Hazret-i Hân Ahmed-i Gâzî şeh-i kişver-güşâ
Pâdişâh-ı heft kişver nâsır-ı dîn-i mübîn

²⁹⁰ 5 - Ü1.

²⁹¹ 7 - Ü1.

²⁹² 8a Bu: O Ü1. / safâ kesb ide: safâlar ide Ü1. b) Ola âsûde her dem: O paşa-yı keremver

Ü1.

²⁹³ 9a bi-hamdi’llâh: bi-hamdi li’llâh Ü1.

²⁹⁴ - Ü1.

- 2 Zill-ı Hak şâhen-şeh-i fermân-revâ-yı bahr u ber
Melce'-i âsâyiş-i 'âlem penâh-ı mü'minîn
- 3 Ber-güzîn-i âl-i 'Osmân a'zam-ı şâhân-ı dehr
Râfi'-i a'lâm-ı 'adl ü nâfiz-i şer'-i metîn²⁹⁵
- 4 Yekke-peymâ şehriyâr-ı dâdkâr-ı rûzgâr
Oldı 'âlem sâye-i 'adlinde âsûde-nişîn
- 5 Tâyi'-ı emr-i cihâd-ı fî-sebîli'llâhdur
N'ola baş egse görüp mihrâb-ı tîgîn müşrikîn
- 6 Âfitâb-ı saltanatdur ol şeh-i encüm-sipâh
Berf gibi mahv olur havf ile dil-serdân-ı kîn
- 7 Mazhar-ı te'yîd-i Hak'dur ol şeh-i 'âlî-tebâr
K'oldı bir dânâ vezîr-i ma'deletkâra karîn
- 8 Bû 'Alî-fitnat Aristû-re'y ü Eflâtûn-meniş
Dâver-i kâr-âzmûde sâhib-i re'y-i zerîn
- 9 Hayr-hvâh-ı dîn ü devlet âsaf-ı rûşen-zamîr
Îtdi dehri ser-te-ser hurşîd-veş zîr-i nigîn
- 10 Sadr-ı 'âlî-kadr 'Alî Paşa-yı nîgûkâr kim
Oldı âsûde mezâlimden zamânında zemîn
- 11 Gördi düşmiş dest-i hasm-ı dîne bir takrîb ile
Mora gibi bir cezîre gûyiyâ fass-ı nigîn

²⁹⁵ 3a şâhân-ı dehr: şâhândur Ü1.

- 12 Ne cezîre var idi içinde nice kal‘alar
Hep şehen-şâha sezâ gevher-nigîn hısn-ı hasîn
- 13 Eyledi tahlîs için anı Venedik’e sefer
Niyyet-i hâlisle ol sadr-ı dilîr-i kâm-bîn
- 14 Bâ-du‘â-yı hayr-ı şâhen-şâh-ı İskender-haşem
Bâ-vüfûr-ı gayret ü ikdâm-ı düstûr-ı güzîn²⁹⁶
- 15 Hamdü li’llâh düşmen-i dîni müdemmer eyleyüp
İtdi gâlib ‘asker-i İslâm’ı Hayru’n-nâsırîn
- 16 Kal‘a-i Gördös ki sedd-i mu‘tenâ-yı hasm iken
Aldı anı ibtidâ kem-ter cünûd-ı müslimîn²⁹⁷
- 17 Nûr-ı feth ü nusret ile rû-sefid olup guzât
Rû-siyâh-ı inhizâm oldu gürûh-ı hâsirîn
- 18 Bâreka’llâh gûşîş-i bâ-gayret-i sadr-ı dilîr
Habbezâ da‘vât-ı hayr-ı pâdişâh-ı mü’minîn
- 19 Tâ hezîmetle ‘adû-yı dîn olup mâtem-zede
‘İd ide peygâm-ı nusretle ‘ibâd-ı pâk-dîn
- 20 Ol şehen-şâh-ı cihânbanı mu‘ammer eyleyüp
Hıfz ide âfâtdan hem-vâre Rabbü’l-‘Alemîn
- 21 Ol vezîr-i kâr-dânuş devletin efzûn idüp
Her ne emr-i müşkile ‘azm ide Hakk ola mu‘în
- 22 İşidüp peygâm-ı feth-i kal‘ayı târîh için
Gark iken deryâ-yı fikre nükte-sencân-ı güzîn

²⁹⁶ 14a şâhen-şâh-ı: şâhen-şeh-i Ü1.

²⁹⁷ 16b Aldı: Eyledi Ü1.

- 23 Hâtif-i gaybî hemân SÂKIB didi tahsîn ile
Döke döke Gördös'i kâfirden alduñ âferîn²⁹⁸

Sene H. 1127-M. 1715

Ü1 118b, M 130a.

16

TÂRÎH BERÂÛ-I FETH-Î ANABOLİ²⁹⁹

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

- 1 Şeh-i Cem-kevkebe sultân-ı cihân Hân Ahmed
Nâsır-ı dîn ü nesak-sâz-ı umûr-ı 'âlem
- 2 Ma' delet-pîşe şehen-şâh-ı cihân-perverdür
Hâmî-i şer'-i metîn melce'-i ahyâr-ı ümem³⁰⁰
- 3 Ber-güzîn pâdişeh-i 'âdil ü a'dâ-küş kim
Beste-i dest-i kerem-güsteridür seyf ü kalem
- 4 Bî-gümân mazhar-ı te'yîd-i Cenâb-ı Hak'dur
O cihândâr-ı mu'azzam şeh-i ferhunde-kadem
- 5 Ki cülûs eyleyeli tahtgeh-i saltanata
Gerçi itdi iki def'a sefere ref'-i 'âlem
- 6 Bu iki def'a seferde alınan kal'alaruñ
Fethine her birinüñ sa'y olunurdu nice dem³⁰¹
- 7 Li'llâhi'l-hamd bu şâhen-şeh-i 'âlî-himemüñ
Oldı âsânlıg ile destine fethi munzam

²⁹⁸ 23a Hâtif-i: Hâtife Ü1.

²⁹⁹ - Ü1.

³⁰⁰ 2a cihân-perverdür: memâlik-perver Ü1.

³⁰¹ 6b her birinüñ sa'y olunurdu: sa'y olunurdu dil ü cânla Ü1.

- 8 Biri Moskov seferidür ki Cenâb-ı Bârî
Eyleyüp ‘asker-i İslâm’a zafer lutf u kerem
- 9 Çâr-nâ-çâr kalup ortada Moskov çarı
El-amân zemzemesin itdi sipihre munzam³⁰²
- 10 Virdi Kamanke Sancar u Azak u Taygan’ı
Tek ide cân-ı habîsini rehâ-yâb o dem³⁰³
- 11 Rû-siyâh oldı hezîmetle adı akpey (?) iken
Hîç hasm ancılayın görmedi âlâm u nedem
- 12 Biri de bu Venedik kâfiridür ki el-ân
Üzerine sefer emr itdi o şâh-ı a‘zam
- 13 Nez‘ ü tahlîs ide Mora atasın ser-tâ-ser
Her ne deñlü aña vâ-beste kılâ‘ var ise hem
- 14 Ya‘nî düstûr-ı hayır-hvâh-ı celîlü’l-kadri
Feth ü teshîre ide sarf-ı himem bezl-i kerem
- 15 Kâr-dân sadr-ı nigûkâr u Aristû-dâniş
Bî-bedel sâhib-i rûşen-dil ü hurşîd-i ‘ilm
- 16 Ahsenü’l-hulk-ı desâtîr-i şehen-şâh-ı cihân
Sened-i hurd u kelân dâver-i pâkîze-şiyem³⁰⁴
- 17 Âsaf-ı mekrümet-endîşe ‘Alî Paşa kim
Ser-te-ser halk senâ-güsteridür hem-çü kalem
- 18 Öyle bir sadr-ı girân-kadr-i kerîmü’ş-şândur
Ki şehîr oldı der-i lutfına nisbetle kerem

³⁰² 9a Çar-nâ-Çar: Çâr u nâ-çar Ü1. b) itdi sipihre munzam: eyledi gerdûna be-hem Ü1.

³⁰³ 10 - Ü1.

³⁰⁴ 16b Sened-i: Mesned-i Ü1.

- 19 Öyle bir mûy-şikâf âsaf-ı âgeh-dildür
Ki olur mebhas-i ‘ilminde Felâtûn ebkem³⁰⁵
- 20 Bâreka’llâh zihî âsaf-ı Rüstem-kirdâr
K’eyledi Gördös’i teshîr hemân varduğı dem
- 21 Ba‘dehu Anabolı kal‘asın idüp mahsûr
Feth idüp anı dahi itdi cihânı hurrem
- 22 Nice dil-şâd olup ‘îd itmesün ehl-i İslâm
K’ide küffâr hezîmetle enîn ü mâtem
- 23 Nice küffâr ide tahrîk-i leb-i da‘vî-i mürd
Agzını bozdı anuğ muşta-i şemşîr-i dü-dem³⁰⁶
- 24 Li’llâhi’l-hamd ki hurşîd-i cihân-tâb-ı zafer
Oldı bahşende-i envâr-ı ‘uyûn-ı ‘âlem³⁰⁷
- 25 Tâ ki ser-tîz olup tîg-ı guzât-ı İslâm
Gerden-i hasma ola beste hamâ’il her dem
- 26 Eyledi Hazret-i Hak pâdişeh-i zî-şânı
Dâ’imâ cümle hatâlardan emîn ü bî-gam
- 27 Dahi ol sadr-ı nigûkâr-ı cemîlü’ş-şiyemi
‘Ömr ü devletle mu‘ammer ide bî-renc ü elem³⁰⁸
- 28 Müjde-i feth-i Anabolı ki toldı dehre
Şevk-i târîhine düşdi şu‘arâ-yı hoş-dem³⁰⁹
- 29 Kudsiyân SÂKIB anuğ didi hemân târîhini
Eyledi feth-i Anabolı vezîr-i ekrem

³⁰⁵ 19b Felâtûn: Aristû Ü1.

³⁰⁶ 23a da‘vî-i. da‘vî Ü1.

³⁰⁷ 24b bahşende-i: bahşende Ü1.

³⁰⁸ 27b ‘ömr ü: ‘ömr- Ü1.

³⁰⁹ 28a dehre: dehri Ü1.

Sene H. 1127-M. 1715

Ü1 119a, M 131a.

17

Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

- 1 Bâreka’llâh bu nüsha-i dil-keş
Hırz-ı bâzû-yı pîr ü bernâdur
- 2 Ki sevâd-ı midâdı sürme-i feyz
Rûşenâ-bahş-ı çeşm-i dünyâdur
- 3 Her nikâtı çü hâl-i mahbûbân
Habbe-i nûrdur u sevdâdur
- 4 Şübhesüz SÂKIBÂ bu nüsha-i pâk
Sihhat-âbâd-ı feyz-i Mevlâ’dur

Ü1 18a, M 23b.

MESNEVÎLER

1

HIKÂYET-İ LATİFE³¹⁰

Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

- 1 Nâkılân-ı vakâyi‘-i eslâf
Râviyân-ı menâkıb-ı eşrâf
- 2 Nagme-sencân-ı gülşen-i ahbâr
Bülbülân-ı hadâyık-ı âSâr
- 3 Eyledi bu hikâyeye âgâz
Oldı bâg-ı beyânda zemzeme-sâz³¹¹
- 4 Didi var idi sâbıkâ bir şâh
Sâye-i lutfi hâss u ‘amma penâh³¹²
- 5 Menba‘-ı çeşmesâr-ı devlet ü dîn
Âb-ı rûy-ı mülûk-i ‘adl-âyîn³¹³
- 6 Şeh-i Hâtem-nihâd u kâr-güzâr
Dâver-i kâm-rân u cûd-âsâr³¹⁴
- 7 Pâdişâh-ı sûtûde-haslet idi
Ber-güzîn-i mülûk-i devlet idi³¹⁵
- 8 O şehûñ bûy-ı hüsn-i ahlâkı

³¹⁰ * -Ü1, -M.

³¹¹ 3a bu: bir Ü2.

³¹² 4a var idi sâbıkâ: sâbıkda var idi Ü2. b) Sâye-i: Şâne-i Ü1.

³¹³ 5b Âb-ı rûy-ı: Ber-güzîn-i Ü2.

³¹⁴ 6b kâm-rân: kâmkâr Ü1, kâm-bahş Ü2.

³¹⁵ 7b Ber-güzîn-i mülûk-i: Nev-bahâr-ı riyâz-ı Ü2.

Tutmış idi dimâg-ı âfâkı³¹⁶

9 ‘Ahdî bir sâyebân idi gûyâ
İlticâ eylemişdi bay u gedâ

10 Hurrem itmişdi lutfi hem-çü bahâr
Dil-i nâsı çü gonca-i gülzâr³¹⁷

11 Nazm-ı ahvâl-i mülket idi hemân
O şehûñ kasdı itmeden dîvân

12 İdüp ikâd-ı şem‘-i cûd u kerem
Rûşen olmuşdı merkad-i Hâtem³¹⁸

13 Şâhid-i ‘adli kad-keşîde idi
Tâk-ı Kısra aña hamîde idi³¹⁹

14 Yog idi devletinde bir rencûr
Dil-i ‘âşık meger o da mehcûr³²⁰

15 Zulmden eylemezdi kimse figân
Hârdan varsa bülbül-i nâlân³²¹

16 Yog idi seng-i cevri ile meksûr
Var ise nehy ile câm-ı billûr

17 Giryeden kimsede yog idi eser
Şem‘ ola ol da sûrgehde meger³²²

18 Yogdı ‘ahdinde hiç hâne-harâb

³¹⁶ 8a hüsn-i: hüsn ü Ü2.

³¹⁷ 10a Hurrem itmişdi lutfi: Lutfi şâd eylemişdi Ü2.

³¹⁸ 12b merkad-i: dîde-i Ü1.

³¹⁹ 13a kad: med Ü1.

³²⁰ 14, 15 ve 17. beyitler Kenzü'l-Vakâyi‘de aynen var. 14b o da: ola Ü2.

³²¹ 15a eylemezdi kimse: kimse eylemezdi Ü1.

³²² 17b surgehde: sûzgehde Ü1.

Mey-perestân ola meger ya habâb

- 19 Feth-i ebvâb-ı lutf ile her-bâr
Gösterürdi girih-güşâyî-i kâr
- 20 Eylese mevc-i keff-i bezli hurûş
Nice deryâları iderdi hamûş
- 21 Oldı gül-mîh-i dergehi gûyâ
Rû-be-râh-ı ümîde necm-i hüdâ³²³
- 22 Nâm u şân ile toldı cümle cihân
Meger ‘ankâ bu yüzden oldı nihân
- 23 Hâsılı ol şeh-i cihân-perver
Âfitâb-ı sipihr-i şevket ü fer³²⁴
- 24 İtdi esbâb-ı nazm-ı mülki tamâm
Virdi silk-i umûr-ı dehre nizâm
- 25 Lîk ber-muktezâ-yı tab‘-ı şehî
‘Azm-i sayd u şikâr iderdi gehî³²⁵
- 26 Bir gün ol şâh-bâz-ı evc-i vakâr
Âşiyânından itdi meyl-i şikâr
- 27 Oldı esb-i sabâ-hırâma süvâr
İtdi taraf-ı şikârgâha güzâr
- 28 Kolına aldı ol şeh-i dâna
Şâh-bâzın çü dil-ber-i ra‘nâ³²⁶

³²³ 21b necm-i: tohm-ı Ü1.

³²⁴ 23a ol: o Ü1.

³²⁵ 25b.sayd u: sayd- Ü1.

³²⁶ 28a ol: o Ü2.

- 29 Şâh-bâz-ı sebük-per ü hûn-hvâr
Cân-şikâr idi çeşm-i dil-ber-vâr
- 30 Görüp ol bâz-ı dil-rübâ-nazarı
Cân virürdi yolında kebg-i deri³²⁷
- 31 Ser-i düşmen-veş ol şeh-i çâlâk
Eyleyüp saydı zîver-i fitrâk³²⁸
- 32 Döndi sayd u şikârdan çün şâh
İtdi etrâf-ı reh-güzâra nigâh³²⁹
- 33 Çeşm-i şâha görindi bir gülzâr
Yok nazîri cihânda cennet-vâr
- 34 Gülşen ammâ ki kıt‘a-i cennet
Güli ra‘nâ ‘izâr-ı yâr-sıfat
- 35 Goncası çün dehân-ı teng-i bütân
Bülbülânı çü âşık-ı nâlân
- 36 Sünbülü hem-çü zülf-i dil-ber-i şeng
Nergisi çeşm-i yâr ile yek-reng
- 37 Serv ü ney hem-çü kâmet-i hûbân
Âşiyân eylemişdi tâ’ir-i cân
- 38 Virmiş ol bâga başka bir sûret
Hem-çü âyîne havz-ı pür-safvet³³⁰
- 39 Havz-ı sâfında cûş-ı fevvâre

³²⁷ 30a dil-rübâ: dil-berâ Ü1. b) virürdi: virdi Ü1.

³²⁸ 31b saydı: sayd-ı Ü1.

³²⁹ 32a sayd u: sayd Ü1.

³³⁰ 38a Virmiş: Virdi Ü2.

- Döndi çeşmân-ı ‘âşık-ı zâra
- 40 Kasrı reşk-âver-i kusûr-ı cinân
MiSlini görmemişdi ‘âlemyân
- 41 Sâha-i pîşgâh-ı kasr-ı latîf
Dil-i âyîne gibi sâf u nazîf
- 42 Ferah-efzâ hevâsı cennet-vâr
Neşve-bahş âbı hem-çü feyz-i bahâr³³¹
- 43 Tâk-ı pür-nakşı ol kadar rengîn
K’oldı reşk-i nigâr-hâne-i Çîn³³²
- 44 Mâ-hasal gördi çün bu gülzârı
Akdı cûy-ı dil-i cihândârı
- 45 Reh-güzârında serv-i hûb-hırâm
Gördi teşrîf-i şâhı itdi kıyâm
- 46 Makdem-i şâha bîd-i sâye-tırâz
Bir siyeh atlas itdi pây-endâz³³³
- 47 Geldi çün şâh-ı ma‘delet-sâye
Der-i gülzâr-ı cennet-âsâya
- 48 Kef-i mün‘im gibi güşâyış-i der
İtdi bahşâyış-i cilâ-yı basar
- 49 O riyâzuñ ki cennet idi nazîr
Bâgbânı idi meger bir pîr

³³¹ 42b hem-çü feyz-i bahâr: çün şarâb-ı bahâr Ü1.

³³² 43b K’oldı reşk-i: Gıpta-bahş-ı Ü1.

³³³ 46b siyeh: siyâh Ü1.

- 50 Oldı ruh-sây-ı makdem-i şâhî
İtdi sad korniş ü ‘özür-hvâhî
- 51 Hânesinde görüp o pîr-i dü-tâ
Sürdi yüz pâyına rikâb-âsâ
- 52 Bâgbân oldı mîve-çîn-i merâm
Virdi ya‘nî selâm o şâh-ı be-nâm
- 53 Kasr-ı gülşende şâh-ı Cem-haşmet
Gül gibi ‘âlem eyledi kat kat³³⁴
- 54 Pîrden vaz‘-ı dil-nevâzâne
İtdi tahrîk-i lutf-ı şâhâne
- 55 Vaz‘-ı ta‘zîm ile o pîr-i kemîn
Oldı eltâf-ı pâdişâha karîn³³⁵
- 56 Şâh izhâr-ı lutf idüp pîre
Güherin çekdi silk-i takrîre³³⁶
- 57 Didi ey pîr-i gülsitân-perver
Müjde nahl-i ümîd virdi Semer
- 58 Vaz‘-ı hâtır-nevâzuñ oldı tamâm
Zevk-bahşâ-yı kâm-ı dil ber-kâm
- 59 Gel sabâh âsitân-ı ma‘delete
Mazhar ol mihr gibi menzilete
- 60 Kıl temâşâ riyâz-ı devletümi

³³⁴ 53 Bu beyitten sonra, Ü2’de şu beyit vardır:

Bir zamân böyle hoş geçürdi demin
Rûzgâr ol hüdîv-i muhteremin

³³⁵ 55a kemîn: kihîn Ü1. b) eltâf-ı pâdişâha: a‘tâf-ı şehriyâra Ü2, M’de ilk rivayettir.

³³⁶ 56a İtdi izhâr-ı ‘atıfet pîre Ü2.

Gör safâ-yı gül-i sehâvetümi

61 Ki o bâğuñ içinde ser-tâ-ser
Yâsemen oldu sîm ü zer gül-i ter

62 Gonca muşt-ı güher-niSârumdur
Revnağ-ı gülsitân kârumdur

63 Lâle dâğ-ı derûn-ı a‘dâdur
Sûseni tîğ-ı düşmen-ârâdur

64 Sünbülü zülf-i tug-ı şâhîdür
‘Anber ü müşğ hâk-i râhîdur

65 Nergisi dîde-i himâyetdür
Servi kadd-i büleñd-himmetdür

66 Oldı lahn-i ‘anâdili gûyâ
Der-i cûdumdaki sadâ-yı gedâ³³⁷

67 Pâdişâh eyleyüp bu zikri tamâm
İtdi âğâz-ı sâz-ı râh-ı makâm

68 Çün bunı pîr istimâ‘ itdi
Zevk ü şevke gelüp semâ‘ itdi

³³⁷ 66b Der-i lutfumda bâğ-ı hamd-ı gedâ Ü1.

- 69 Bâgbân düşdi çâh-ı teşvîşe
Eyledi gûne gûne endîşe³³⁸
- 70 Bîh-i efkârını idüp derhem
Fikr-i pür-pîçi itdi kaddini ham
- 71 Düşdi efkâr-ı dûr u pehnâyâ
İntizâr-ı visâl-i ferdâyâ³³⁹
- 72 Subha dek yâdına gelen efkâr
Câme-hvâbını itdi başına tar³⁴⁰
- 73 Tâ seher şem‘ zindedâr oldu
Meclis-efrûz-ı intizâr oldu
- 74 İtdi encüm-şumârlık ol şeb
K’ide ta‘dâd-ı inhisâr-ı taleb³⁴¹
- 75 Hvâba vardı gehî vü geh turdı
Gâh hayr ile düşlerin yordı
- 76 Nazm ahvâlin eyleyüp takrîb
Pîçişe düşdi rişte-veş o garîb³⁴²
- 77 Leylî-i hüsn-i hulk-ı şahâne
Kays-veş itdi anı dîvâne
- 78 Der-i subh oldu gördi çünki güşâd
Reh-i ümmîdi tutdı ol nâ-şâd
- 79 Girdi hurşîd-veş yola seherî

³³⁸ 69 - Ü1.

³³⁹ 71b İntizâr-ı vusûl-i cerdâyâ Ü1

³⁴⁰ 72a yâdına: hâtıra Ü2. b) Başına câme-hvâbın eyledi dar Ü1.

³⁴¹ 74b K’ide ta‘dâd-ı: Ki ide tayy-ı Ü1.

³⁴² 76b rişte-veş o: rişte gibi Ü1.

Ki ola çihre-sâ-y-ı hâk-i deri

80 Bâd-veş geldi ol cihân-peymây
Gördi olmuş güşâde bâb-ı sarây

- 81 Bildi kim âsitân-ı devletdür
Süddesi bâliş-i sa‘âdetdür³⁴³
- 82 Îstâde ‘asâ-be-kef derbân
Reme-i devlete misâl-i şubân³⁴⁴
- 83 Meger ol gün şeh-i kerem-kirdâr
Eylemiş ba‘zı mücrimi ihzâr³⁴⁵
- 84 Gazâbî âteşî olup pür-cüş
Şem‘ün itmiş zebânını hamûş³⁴⁶
- 85 Çeşm-i hışm ile şâh-ı âteşnâk
Kanda baksa yakardı çün hâşâk
- 86 Bâgbân gördi bir gürûh âdem
Pîşgâh-ı şehîde dest-be-hem³⁴⁷
- 87 O gürûha çün âşinâ-yı kadîm
Güher-i zâtın eyledi tanzîm³⁴⁸
- 88 O gürûha meger kazâ vü kader
Olmış âmîhte çü şîr ü şeker³⁴⁹
- 89 Gonca-veş râzın açmayup ferde
Ugramış hârhâr-ı pür-derde³⁵⁰
- 90 Pîşgâh-i şehîde ol hayrân
Bunlar ile turur iken dîvân³⁵¹

³⁴³ 81a Bildi kim: Bilmedi kim Ü2.

³⁴⁴ 82 -Ü1, -M.

³⁴⁵ 83b Hiref erbâbını idüp ihzâr Ü2.

³⁴⁶ 84b zebânını: zebânesin Ü1.

³⁴⁷ 86b şehîde: şehde Ü1.

³⁴⁸ 87 - Ü1. b) zâtın: zâtını Ü2.

³⁴⁹ 88b olmuş: oldu Ü1, Ü2./ çü: çün Ü2.

³⁵⁰ 89b ugramış: ugradı Ü1, Ü2.

91 Leb-i şâh oldı şu'le-rîz-i gazab
Yandılar cümlesi ol âteşe hep

92 Vaz'-ı zindân olınmaga ol ân
Pâdişâh itdi bunları fermân³⁵²

93 Zann iderdi meger o bî-çâre
Görine dîde-i cihândâra³⁵³

94 Sûret-i lutf umar iken bî-dil
Oldı mir'âtına kazâ hâ'il³⁵⁴

95 Didi hâli bilüp o sâf-nazar
Kuru yanında yaş dahi yanar³⁵⁵

96 Oldı mahbesde bâgbân-ı gamîn
Nice meh hem-nişîn-i mahbûsîn³⁵⁶

97 Eyleyüp ihtiyâr-ı künc-i 'anâ

³⁵¹ 90b Turmuş iken o zümre içre hemân Ü1.

³⁵² 92b bunları: cümlesin Ü1.

³⁵³ 93 - Ü2, - M.

³⁵⁴ 94a Sûret-i lutf: Der-i lutfin Ü2

³⁵⁵ 95a bilüp: tuyup Ü1.

³⁵⁶ 96a mahbesde: meclisde Ü1, bâgbân-ı Ü2. / bâgbân-ı gamîn: meclisde hazîn Ü2.

b) Nice gün anlar ile nişîn Ü1. / mahbûsin: kavm-i hazin Ü2.

Muztarib idi tende cân-âsâ

98 Geşt-i gülzâr iderken ol bî-kes
Oldı bülbül gibi esîr-i kafes³⁵⁷

99 Yine bir gün o şâh-ı ‘âlî-şân
İtdi ıtlâka bunları fermân

100 Çeh-i târîknây-ı zindândan
Çıkdı ol dil-şikeste çn Bîjen

101 Dönmiş iken kemâna gamdan o pîr
Gıtdi togrı tazallme çn tîr

102 Olarak muşt-hvâr-ı redd ü kabûl
Eyledi dâdgâh-ı şâha duhl

103 İtdi o şâha pîr-ı dâg-be-ser
Ser-nviştini nakl-ı bi’l-mıstar

³⁵⁷ 98a geşt-i gülzâr: geşt ü güzâr Ü1.

104 Mâ-cerâsın be-dîde-i giryân
Eyledi yek-be-yek ‘ıyân u beyân

105 Oldı âgâh çünki şâh-ı kerîm
‘Özrin itdi nedâmete takdîm

106 Eyleyüp şâh tesliyet-fermâ
O gedâdan kusûrın isti‘fâ³⁵⁸

107 İtdi ol dâver-i felek-mesned
Pîr-i bî-berge tesliyet bî-had

108 Mütesellî ola diyü anı
İtdi ihsân ki yogdı pâyânı³⁵⁹

109 Def‘ ide diyü dildeki rencin
Virdi şeh pîrûñ eline gencin

110 Pîr-i nâ-kâma devlet el virdi
İzn olup genc-i şâhîye girdi³⁶⁰

111 Dil-i ‘ârif gibi o gencîne
Olmış idi güherle pür-sîne

112 Bu kadar gevher-i girân-kıymet
Seng-i reh-veş yaturdı bî-minnet

113 Bildi çün var fenâsı ol dânâ
Oldı hursend-i *kenz-i lâ-yefnâ*³⁶¹

³⁵⁸ 106a Eyleyüp: Eyledi Ü2. b) kusûrın: kusûrı Ü1.

³⁵⁹ 108 - Ü1, - M.

³⁶⁰ 110b İzn olup: Az alup Ü1, İzn alup Ü2.

³⁶¹ 113b hursend-i: hursende Ü2. Hadis:“(Kanaat), tükenmez bir hazinedir.”

114 İtmeyüp iltimâsı gayra telef
Bir teber aldı dahi bir mushaf

115 Bunlar ile o zâr-ı pür-mihnet
Taraf-ı şâha eyledi ‘avdet³⁶²

116 Didi şeh varsa geldi buña cünûn
K’almamış bir nice güher mecnûn³⁶³

117 Mütehayyir olup didi nüdemâ
Aslı vardur bu şîvenün şâhâ³⁶⁴

118 Yok edâsında reng-i şeydâyî
Cünbişinden nümûde dânyâ³⁶⁵

119 Gûş idüp bunı şâh-ı Sidre-matâf
İtdi mâhiyyetinden istikşâf³⁶⁶

120 Oldı cüyâ-yı ittilâ‘-ı eser
Deliden ala ya‘nî uslı haber

121 Bâgbân itdi feth-i ‘ukde-i leb
Eyledi aşikâre derdini hep

³⁶² 115a Aldı çün bunları o pür-mihnet Ü1.

³⁶³ 116b güher: gevher Ü1.

³⁶⁴ 117b Aslı olmak gerek bunun zîrâ Ü2.

³⁶⁵ 118 - Ü1, - M.

³⁶⁶ 119b mâhiyyetinden: keyfiyyetinden Ü1.

- 122 Didi ey dâver-i sûtûde-hısâl
V'ey penâgâh-ı devlet ü iclâl
- 123 Geldüñ ol dem ki gülşene mihmân
İtdüñ ihyâ bu nâ-tüvânı çü cân
- 124 Eyledüñ va'd lutfi ferdâya
Ba'is olduñ bu hâm sevdâya
- 125 Çün sabâh oldu yanuğa geldüm
Mihr-veş âsitânuğa geldüm³⁶⁷
- 126 Nûr idüñ gayra baña nâr olduñ
İllere gül bu zâra hâr olduñ
- 127 Dîgere lutf u baña olduñ kahr
Yada şehd olduñ âşinâlara zehr
- 128 Rûy-ı dil gayra baña çîn-i cebîn
Halkı şâd eyledüñ beni gamgîn³⁶⁸
- 129 Keremünle güşâd iken 'âlem
Beni itdüñ esîr-i bend-i elem
- 130 Nice dem eyledüñ beni mahbûs
Ser ü berg-i hayâtdan me'yûs

³⁶⁷ 125a Çün: Çü Ü2.

³⁶⁸ 128b Halkı: Gayrı Ü1.

- 131 Çîn-i hışm oldu rûy-ı lutfâ bedel
Virmedi nev-‘arûs-ı ümmîd el³⁶⁹
- 132 Çünkü ber-muktezâ-yı baht-ı nigûn
Çâre isterken oldu derd efzûn
- 133 Mushafa el urup yemîn ideyüm
Terk-i bâb-ı şeh-i güzîn ideyüm
- 134 Olsa hâk-i siyâhı kuhl-ı cilâ
Bakmayum tâ olinca nâ-bînâ³⁷⁰
- 135 Bir dahi bu teberle ser-tâ-ser
Kesem anda ne deñlü varsa şecer
- 136 Çeküp el devha-i temennâdan
Geçeyüm cümle hâm sevdâdan³⁷¹
- 137 Mâ-hasal pâdişâh-ı dâd-âver
Pîrden oldu râz-dân-ı haber
- 138 Bildi kim hvâstgârî-i maksûd
Olmayınca mukadder itmez sûd³⁷²
- 139 Eylemek rass-ı bünye-i ümmîd
Eyler erkân-ı mihneti teşdîd³⁷³

³⁶⁹ 131a rûy-ı: - Ü1.

³⁷⁰ 134a kuhl-ı: nûr-ı Ü2.

³⁷¹ 136b geçeyüm: Ki geçe Ü1. / hâm: câm-ı Ü1.

³⁷² 138b olmayınca: olinca Ü1.

³⁷³ 139 - Ü1.

140 Düşmek ümmîd-i kesb-i sâ mâna
Düşürürmiş kişiyi hırmâna³⁷⁴

141 Tesliyet buldı bu haberden şâh
İtmedi ragbet ile dehre nigâh³⁷⁵

142 Didi meddâh-ı tab‘-ı çâbük-dest
*Kalem încâ resîd ve ser besikeşt*³⁷⁶

Ü1 5b, Ü2 6b, M 8a.

³⁷⁴ 140 - Ü1.

³⁷⁵ 141b İtdi o şahsa lutf-ı hâtır-hvâh Ü1, bu mısraın M’de ikinci rivayeti, “Eyledi ol şahsa lutf-ı hâtır-hvâh” şeklindedir.

³⁷⁶ 142a Didi şeyyâd-ı ma‘zeret der-dest Ü2, bu mısraın M’de ilk rivayetidir.

b) resîdve : resîd Ü2.

“Kalem buraya ulaştı ve ucu kırıldı.”

2

Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

- 1 Kâmkârâ sûtûde-menkabetâ
Ma‘den-i lutf u kân-ı merhametâ
- 2 Gûşuma irdi bir peyâm-ı garîb
Ber-taraf-sâz-ı ‘akl u sabr u şikîb
- 3 Ya‘nî itmiş fakîrden şekvâ
Hâk-i pâk-i şerîfüne paşa
- 4 Ne şikâyet hikâyet-i itlâf
Ne hikâyet rivâyet-i isrâf
- 5 Allâh Allâh garîb hikmetdür
Cürm-i nâ-kerde özge töhmetdür
- 6 Ki ola fakr ile güzârân hâl
Nice mümkin izâ‘at-i emvâl

- 7 Bezl için muktezî-i s³⁷⁷ervet ola
Bu nice ehl-i fakre töhmet ola
- 8 Varlık ile olursa ger tebzîr
İkisin dahi bilmezem bu fakîr³⁷⁸
- 9 Ki başa kalmadı pederden mâl
Der-i paşada iktisâb muhâl
- 10 Bâ-husûs ola hazret-i paşa
Mübtelâ-yı düyûn-ı fakr u ‘anâ

³⁷⁷ 7a için: çün Ü2, M. / muktezî-i: muktezâ-yı Ü1.b) fakre: fakîre Ü1.

³⁷⁸ 8b bilmezem: bilmez Ü1, bilmezsin Ü2.

- 11 Bende vü bendegân ser-â-ser hem
Nice olmaz esîr-i fakr u elem
- 12 Böyle olunca hâl-i ‘abd-i fakîr
Nice olur izâ‘at u tebzîr³⁷⁹
- 13 Kîse hâlî çü kîse-i müflis
Ceyb tenhâ çü bezm-i bî-mûnis³⁸⁰
- 14 Dîde hasret-keşîde-i dînâr
Olmuşum bu gam ile zerd ü nizâr
- 15 Gök zügürd oldugum ider iş‘âr
Zahm zahm-ı kebûd-ı sîne-i zâr
- 16 Yok rutûbet dimâg-ı hemyânda
Meger eşk ola çeşm-i giryânda
- 17 Fûls görmezdi çeşm-i gam-dîde
Gördüğü fûls-i dâg-ı tâbîde
- 18 Nukre girmezdi destüme her ân
Girse de nukre-i sirişk-i revân³⁸¹
- 19 Habbe bilmem meger ki hâl-i bütân
O da tahsîli hâric-i imkân
- 20 Nem ola ey güzîde-i eşrâf
Eşkden gayrı k’eyleyüm itlâf

³⁷⁹ 12b olur: mümkün Ü1.

³⁸⁰ 13a hâli: hâli Ü2.

³⁸¹ 18a Nukre girmezdi: Girmede nukre Ü1.

- 21 Seyl-veş nakd-i dâde-i pür-hûn
Harc olurken be-kûrî-i gerdûn
- 22 Kanda ben kanda töhmet-i tebzîr
Kanda Servet husûlî kanda fakîr
- 23 Bu yeter şâhid-i teşettüt-i hâl
Bu yeter müdde‘âya istidlâl³⁸²
- 24 Oldı ‘ilmünj muhîr çün hâle
İ‘timad eyleme bu akvâle
- 25 Hak ta‘alâ vücûd-ı mes‘ûduñ
Zât-ı pâk-i mekârim-âlûduñ
- 26 İde âsûde-i kürûb u keder
Ola hem-vâre ‘avn-i Hak yâver
- Ü1 9a, Ü2 6a, M 12b.

³⁸² 23a teşettüt-i: tekeddür-i Ü1.

MUSAMMATLAR

1

Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

I

Olalum sâlik-i reh-i temcîd

Diyelüm *lâ ilâhe illâ ‘llâh*³⁸³

İdelüm kesb-i neşve-i tevhîd

Diyelüm *lâ ilâhe illâ ‘llâh*

II

Yem-i tevhîdde olup gavvâs

Sadef-i dilde bulalum dür-i has

Rûz u şeb her nefesde bi’l-ihlâs

Diyelüm *lâ ilâhe illâ ‘llâh*³⁸⁴

III

Hâk-i dergâh-ı evliyâ olalum

Mahrem-i sırr-ı asfîyâ olalum

Zevk-i tevhîde âşinâ olalum

Diyelüm *lâ ilâhe illâ ‘llâh*³⁸⁵

IV

Kuhl-ı zikr ile olalum bînâ

Virelüm çeşm-i kalbe nûr-ı cilâ

Olalum kâbil-i şühûd-ı likâ

Diyelüm *lâ ilâhe illâ ‘llâh*³⁸⁶

V

SÂKIBÂ tâ şefâ‘at ide Resûl

Hem füyûzât-ı Hakk ola mahsûl

Olalum zikr-i Hakk ile meşgul

³⁸³ “Allah’tan başka hiçbir ilâh yoktur.” Saffât S. 37/35; Muhammed S. 47/19.

I-1 temcid: tecrîd Ü1.

³⁸⁴ II-3 Rûz u : Rûz- Ü1.

³⁸⁵ III-3 Nûr-ı zikr ile rûşenâ olalum Ü1.

³⁸⁶ IV-1 Sürme-i dîger ile olup bînâ Ü1.

Diyelüm *lâ ilâhe illâ'llâh*

Ü1 3b, M 4a

2

Mef'ûlü Fâ'ilâtün
(Müstef'ilün Fe'ûlün)

I

Ey ümmet-i ser-âmed
Sallû 'alâ Muhammed *
V'ey bendegân-ı Ahmed
*Sallû 'alâ Muhammed*³⁸⁷

II

Ol fahr-i enbiyâdur
Ser-tâc-ı asfiyâdur
Mahbûb-ı Kibriyâdur
Sallû 'alâ Muhammed

III

Ol kıdve-i rüsüldür
Hem pîşvâ-yı küldür
Hem hâdî-i sübüldür
Sallû 'alâ Muhammed

IV

Ol fahr-i evvelîndür
Hem fahr-i âhirîndür
Peygamber-i güzîndür

³⁸⁷ “Hz. Muhammed için salavat getiriniz.”

*Sallû ‘alâ Muhammed*³⁸⁸

V

Kârı hemîn keremdür

Hem lutf ile ‘alemdür

Nûr-ı dil-i kıdemdür

Sallû ‘alâ Muhammed

VI

SÂKIB derinde matrûd

Olmaya ola mes‘ûd

Budur hemîşe maksûd

*Sallû ‘alâ Muhammed*³⁸⁹

Ü1 3b, M 4b.

3

TAHMÎS-İ FAKÎR BE-GAZEL-İ KUTBU’L-AKTÂB ŞEYH MAHMÚD-I
ÜSKÜDÂRÎ EL-CELVETÎ KUDDİSE SIRRUHU’L-‘AZÎZ

Fâ‘ilatün Fâ‘ilatün Fâ‘ilün

I

Ey açan şevk ile uçmaga cenâh

Ey yelen ‘aşk ile mânend-i riyâh

V’ey salât-ı Kadr’e iden iftitâh

Ko hevâyı olagör ehl-i salâh

Tâ‘at-ı Hak’dur çü miftâh-ı necâh

³⁸⁸ IV-1 Ol: Hem Ü1.

³⁸⁹ VI-2 olmaya: olmayup Ü1.

II

Ber-ta‘arrüş kevnde yokdur Sebât
Buña olmaz beste-dil her pâk zât
‘Âkıl iseñ eyle tebdîl-i sıfât
Zulmet-i nefsi geçen bulur hayât
Çün gice âhir ola olur sabâh

III

Sendeki birden eger âgâh iseñ
Şevk ü ihlâs ile merd-i râh iseñ
Pey-rev-i iSr-i Resûlu’llâh iseñ
Ger mücâhid fî-sebîli’llâh iseñ
Hâlik’ı zikr it odur hayr-ı silâh

IV

Eyle mir‘ât-ı derûnuñ pür-safâ
Saykal-ı zikr ile bulsun incilâ
Tâ ola ‘arz-ı tecellâya sezâ
*Leyse li ‘l-insâni illâ mâ sa‘â*³⁹⁰
*Fectehid fî’llâhi in şî ‘te ‘l-felâh*³⁹¹

V

SÂKIB eyle terk-i hubb-ı mâ-sivâ
Ko kabâyı ihtiyâr eyle ‘abâ
Diñle bu pendi dedeñden evvelâ
Ey Hüdâyî Hakk’ı zikr it dâ’imâ
Tâ ki sadre hâsıl ola inşirâh

M 130a.

³⁹⁰ “Bilsin ki insan için kendi çalışmasından başka bir şey yoktur.” Necm S, 53/39

³⁹¹ “Eğer kurtuluş istersen, Allah için çalış.”

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

I

- 1 Nev-bahâr oldı yine halk-ı cihân hurremdür
Dem-i gül-geşt-i çemen mevsim-i def ‘-i gamdur
- 2 Elde zerrîn kadeh bâde-keşân hurremdür
Bülbüle bülbül-i hoş-nagme ile hem-demdür
- 3 Gerçi bu vakt-i safâ-bahş-ı dil-i ‘âlemdür
‘Âleme sûr başa fûrkat ile mâtemdür
- 4 N’ideyüm sahn-ı çemen seyrini cânânım yok
Bir yanumca salınur serv-i hırâmânım yok³⁹²

II

- 1 Mutrib-i encümen-ârâ-yı gülistân bülbül
Saldı gül-bâng-ı ferah-zâ ile her sû gulgul
- 2 Zülf-i müşgîn-i dil-ârâya müşâbih sünbül
Gonca gerçi leb-i cânân gibi câm-ı pür-mül
- 3 Görmeyüm sünbülü bî-şûh perîşân gönül
Bî-ruh-ı yâr olur çeşmüme âteş her gül
- 4 N’ideyüm sahn-ı çemen seyrini cânânım yok
Bir yanumca salınur serv-i hırâmânım yok

III³⁹³

- 1 Ta‘ne-i bâg-ı bihişt oldı egerçi gülzâr
Akdı sahrâya cihân halkı miSâl-i enhâr
- 2 Herkesün bir gönül eglencesi gül-çihresi var
Gülüp açılmaga gülzârda hengâm-ı bahâr

³⁹² I- 1b def‘-i gamdur: ‘îş ü gamdur Ü1.

I- 2a: hurremdür: bî-gamdur Ü1.

I- 3b ‘Âleme sûr: ‘Âlemüñ sûrı Ü2.

³⁹³ Bu bend yalnız M’de var.

- 3 Nice mümkin baña gül-geşt-i çemen bî-ruh-ı yâr
Gülsitâna bakamam her gül olur çeşmüme hâr
- 4 N'ideyüm sahn-ı çemen seyrini cânânım yok
Bir yanumca salınur serv-i hırâmânım yok

IV

- 1 Gülsitân oldu bu dem cây-ı karâr-ı herkes
İtdi sad şevk ile tahrîk-i per ü bâl heves
- 2 Lânedür murg-ı dil-i halka nihâl-i nev-res
Halk gülşende baña külhen-i fûrkat mahbes
- 3 Döndüm ol bülbüle kim ola giriftâr-ı kafes
Beni rencûr-ı firâk eyledi baht-ı nâ-kes
- 4 N'ideyüm sahn-ı çemen seyrini cânânım yok
Bir yanumca salınur serv-i hırâmânım yok³⁹⁴

V

- 1 Çeşm-i pür-hûnuma pejmürde gelür bâg u çemen
Şâm-ı gurbetle müsâvî görünür subh-ı vatan
- 2 Gül-i cennetle pür olursa da yek-ser gülşen
SÂKIB'a sûziş-i hicrân ile olur külhen
- 3 Gülşeni aña dil-şude-i mihnet iken
Besdür ol haste-dile gûşe-i 'uzlet mesken
- 4 N'ideyüm sahn-ı çemen seyrini cânânım yok
Bir yanumca salınur serv-i hırâmânım yok³⁹⁵

Ü117b, M 8a.

³⁹⁴ IV- 1a bu dem: yine Ü1. b) Açdı bülbül gibi gülzâra per ü bâl heves Ü1.

IV- 2b külhen-i fûrkat: gûşe-i külhen Ü1.

³⁹⁵ V- 2 Pür olursa gül-i cennet'le ser-â-pâ gülşen

Nâr-ı hecr ile olur SÂKIB-ı zârda külhen Ü1.

V- 3a aña dil-şude-i mihnet: baña gûşe-i mihnetde Ü1.

b) Dil-i mehcûra yeter külhen-i fûrkat mesken Ü1.

5

TERCÎ'-İ BEND-İ DİL-PESEND³⁹⁶

Fe' ilâtün Fe' ilâtün Fe' ilün

I

- 1 Hamd kim Hazret-i Hak Celle Celâl
Kalem erbâbını itdi hoş-hâl
- 2 Hamd kim lutf-ı Hudâvend-i Kerîm
İtdi ehl-i kalemi fârig-i bâl
- 3 Kaleme eyleyüp i'tâ-yı şeref
Ehlini eyledi şâyân-ı nevâl
- 4 Habbezâ 'âtıfet-i Hak ki kalem
Ehlini itdi rehîn-i âmâl³⁹⁷
- 5 Ne şeref kim berekât-ı âyât
Kalem erbâbına itdi îsâl
- 6 Oldı hem ol şeref ile küttâb
Nâ'il-i lutf-ı Hudâ-yı müte'âl

³⁹⁶ Tercî'-i bend Ü1, - M.

³⁹⁷ 4b Ehlini: sâhibin Ü1.

- 7 Oldı bu feyz ile hem ehl-i kalem
Vâsıl-ı mesned-i ‘izz ü ikbâl
- 8 Ey göñül sen de kanâ‘at eyle
Bîş ü kem kısmet olanla her hâl³⁹⁸
- 9 Kalemün kıl berekâtına nazar
Hele akmazsa da bârî tamlar

II

- 1 Bâreka’llâh kalem-i feyz-i kıdem
Beste-i cünbişi esnâf-ı ni‘am³⁹⁹
- 2 Ne kalem hûb-hırâm u dil-keş
Bihterîn serv-i çemenzâr-ı kerem
- 3 Ne kalem lûle-i ser-çeşme-i cân
Çeşme-i feyzi nice mürde-i gam

³⁹⁸ 8b Bîş: Pîş Ü1.

³⁹⁹ 1a kıdem: rakam Ü1, Ü2.

- 4 Ne kalem mûkhale-i sürme-i feyz
Nûr-bahşâ-yı ‘uyûn-ı ‘âlem
- 5 Ne kalem ney-şeker-i mısır-ı ümîd
Mâye-i zevk-i dil ü cân-ı ümem
- 6 Ne kalem şâhçe-i nahl-i emel
Nev-nihâl-i ser-i bûstân-ı himem⁴⁰⁰
- 7 Sânehu’llâh * kalem-i ‘âlfî-câh
Ki ider ehlini her dem ekrem⁴⁰¹
- 8 Bu tesellî ile besdür çü saña
Ba‘de-zîn eyle gönül def‘-i elem
- 9 Kalemün kıl berekâtına nazar
Hele akmazsa da bârî tamlar

⁴⁰⁰ 6a şâhçe-i nahl-i emel: şâh-ı nihâl-i ümmîd Ü1. b) Nev-nihâl-i:Tâze-nahl-i Ü1.

⁴⁰¹ 7b her dem ekrem: ekrem her dem Ü1, dâ’im ekrem Ü2.

“Allah onu korusun.”

III

- 1 Hâmedür vâsîtatü'l-'ıkd-i beyân
Kasabu's-sebk-ı fezâ-yı 'ırfân
- 2 Hâmedür mazhar-ı a'tâf-ı Hudâ
Lâyık-ı lutf-ı Cenâb-ı Yezdân
- 3 Hâmedür 'ukde-güşâ-yı 'âlem
Nâzım-ı memleket-i pâdişehân
- 4 Nâvdân-ı çemen-i devlet ü dîn
Cedvel-i feyz-i çemenzâr-ı cihân
- 5 Kufl-ı gencîne-i esrâr-ı derûn
Fâtih-i dahme-i râz-ı dil ü cân
- 6 Mahrem-i meclis-i erbâb-ı suhan
Hem-nişîn-i bülegâ-yı devrân
- 7 Ey olan râh-ber-i hâme ile
Reh-i tahsîl-i emelde pûyân
- 8 Saña düstûru'l-'ameldür bu pend
Gam yime sen de olursun şâdân⁴⁰²
- 9 Kalemün kıl berekâtına nazar
Hele akmazsa da bârî tamlar

⁴⁰² 8a Bu yeter elde saña ser-mâye Ü2.

IV

- 1 Kalem olmasa eger râh-nümâ
Şerefi kanda bulurdu füsehâ
- 2 Dûr-bîn-i kalem olmasa be-kef
‘İzzeti nice görürdi bülegâ
- 3 Tayy olunmazdı pehin deşt-i suhan
Kalem olmasa eger elde ‘asâ
- 4 Çeşm-i ter görmez idi hüsn-i hatı
Virmese mükhale-i hâme cilâ
- 5 Seyf olaydı yalnız ‘âlemde
Olmasaydı kalem imdâd-resâ
- 6 Nokta gibi dökileydi başlar
Hâl-i ‘âlem nic’ olurdu ‘acebâ⁴⁰³
- 7 Li’llâhi’l-hamd ki seyf ile kalem
İkisi oldı memâlik-pîrâ
- 8 Mükrim olmazdı kalem olmasa ger
Kalem erbâbı cihânda kat‘â⁴⁰⁴
- 9 Kalemün kıl berekâtına nazar
Hele akmazsa da bârî tamlar

⁴⁰³ 6a başlar: yaşlar Ü2.

⁴⁰⁴ 8a Mükrim: Meger Ü1.

V⁴⁰⁵

- 1 SÂKIBÂ eyle nigâh-ı dikkat
Gör nedür nüsha-i kilik-i kudret
- 2 Her kese Hâlık-ı Bî-Çûn u Çirâ
İtmiş i'tâ-yı nevâl ü devlet
- 3 Lîk ehl-i kalemi Râzık-ı kül
Eylemiş nâ'il-i 'izz ü rif'at
- 4 Kalemün feyzini gör ki çü bahâr
Açdı gül-gonca-i kâmi kat kat
- 5 Mâşîta olmasa ger elde kalem
Sûret-i nazmı ne kâbil zînet
- 6 Buldı meşşâta-i kilik ile hele
Safha-i bikr-i ma'ânî sûret

⁴⁰⁵ Bu bend Ü2'de yoktur.

- 7 Hele sad hamd Cenâb-ı Bârî
Eyledi saña bu yüzden kısmet
- 8 Bî-gam ol sen de olursuñ şâdân
Berekât-ı kalemi bil ni‘met
- 9 Kalemüñ kıl berekâtına nazar
Hele akmazsa da bârî tamlar

Ü1 9b, Ü2 11b, M 13b.

GAZELLER

ELİF⁴⁰⁶

1

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 Ey dest-gîr-i cümle-i bay u gedâ Hudâ
V'ey çâre-sâz-ı derd-i dil-i bî-devâ Hudâ
- 2 Ey dergehünđe bende vü âzâde kâm-cû
V'ey tâc-bahş-ı yek-sere-i pâdişâ Hudâ
- 3 Ey lutf-ı bî-kerânına muhtâc hass u 'âm
V'ey bâng-ı sâ'il-i der-i cûdı Hudâ Hudâ
- 4 Ey ism-i pâki cümle-i 'âlemde hırz-ı cân
V'ey ser-be-ser zebân-ı halâyıkda yâ Hudâ⁴⁰⁷
- 5 Tutdı reh-i tevekküli SÂKIB bu şevk ile
Tevfikün it refik hemîşe aña Hudâ⁴⁰⁸

Ü1 21b, Ü2 18b, M 24a.

⁴⁰⁶ - Ü1, İbtidâ-i Gazeliyyât Ü2, Fî-Harfi'l-Elif M.

⁴⁰⁷ 4a hırz-ı: hırs-ı Ü2.

⁴⁰⁸ 5a reh-i: - Ü1.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 *Rûhî fidâk*⁴⁰⁹ ey güher-i kân-ı ictibâ
Rûhî fidâk ey dür-i yek-tâ-yı ıstıfâ
- 2 *Rûhî fidâk* zâtuñı ey rahmet-i Rahîm
İtdi dü 'âleme kereminden 'atâ Hudâ⁴¹⁰
- 3 *Rûhî fidâk* ey sened-i cümle-i 'usât
Ümmet senüñ şefâ'atüñe eyler i'tinâ⁴¹¹
- 4 *Rûhî fidâk* olmasa nakd-i şefâ'atüñ
Kâlâ-yı 'afv ü rahmete yetmez idi bahâ
- 5 *Rûhî fidâk* SÂKIB-ı pür-cürm her nefes
Îsâr ider dür-i salavât-ı girân-bahâ

Ü1 4a, M 4b.

⁴⁰⁹ *Cânım saña fedâ olsun.*"

⁴¹⁰ 2b 'âleme: 'âlem Ü1.

⁴¹¹ 3b i'tinâ: ittikâ Ü1.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 Virmedi dûrî-i gül âteşini hâre Hudâ
Elem-i fûrkati göstermedi agyâre Hudâ
- 2 Zahm zahm-ı dil-i pür-derd ü gam-ı hicrâna
Eyleye merhem-i sabr ile meger çâre Hudâ
- 3 Hall ola ‘ukde-i ser-rişte-i âmâl meger
Vire lutf ile güşâyış girih-i kâre Hudâ⁴¹²
- 4 Cevrini gün-be-gün ‘uşşâka füzûn itmededür
Vire insâf o siyeh-mest-i sitemkâre Hudâ

⁴¹² 3a ‘ukde-i ser-rişte-i: rişte-i pîçîde-i Ü1.

- 5 Haste-i derd-i firâk oldu ide lutfından
Şerbet-i vaslı ‘atâ SÂKIB-ı bîmâre Hudâ

Ü1 21b, Ü2 18b, M 24a.

4

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Sâye-i müjgân-ı cânân hvâbgâh olmuş baña
Menzil-i tîr-i kazâ cây-ı penâh olmuş baña
- 2 Pençe-i hurşîd olursa şânesi hall idemez
Ca‘d-ı zülfi ‘ukde-i baht-ı siyâh olmuş baña

- 3 Çeşm-i bîmârı nice dil-hastenüñ dermânıdur
Âfet-i cân bir büt-i câdû-nigâh olmuş baña
- 4 Dâde-i Hakk'a rızâ ile idelden ser-fürû
Bir gelür ya tâc-ı zerrîn ya külâh olmuş baña
- 5 Olmasun pâyende SÂKIB tevbe-i yârân gibi
Her ne kim bezm-i şarâba sedd-i râh olmuş baña

Ü1 21b, M 24a.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Şûriş-efzâ-yı cünûn bâd-ı bahâr oldu baña
Halka-i zencîr mevc-i sebzezâr oldu baña⁴¹³
- 2 Berk-i na‘linden hilâl-i çarh olmuş dâgdâr
Âfet-i ârâm-ı dil bir şeh-süvâr oldu baña
- 3 Pâyına düşmekde ol serv-i çemânun sû-be-sû
Hem-‘inân-ı cezbe-i dil cûybâr oldu baña⁴¹⁴
- 4 İntizâr ile beni bir mû-miyân itdi za‘îf
Dîde-i pür-hûnumun müjgânı bâr oldu baña
- 5 Bî-figân ta‘n-ı ‘adûdan olmuşum SÂKIB helâk
Hatt-ı çîni hatt-ı ser-levh-i mezâr oldu baña

Ü1 22a, M 24b.

⁴¹³ 1b sebzezâr: cûybâr Ü1.

⁴¹⁴ 3b cezbe-i dil cûybâr: şevk-i dil cûy-ı bahâr Ü1.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

- 1 Olmışdı cân-ı zâr o zamân ki gam-âşinâ
Gamla dahi degüldi henûz 'âlem âşinâ
- 2 Hem-kâse-i nigâh-ı siyeh-mest-i yâr iken
Mestân degüldi bâde-i câm-ı Cem-âşinâ
- 3 Ne ebr var idi ne matar ne yem ü ne eşk
Ol dem ki çeşm-i cânumuz oldu nem-âşinâ⁴¹⁵
- 4 Zahm-âşinâ-yı 'aşk idi ol dem ki cân-ı zâr
Ne zahmdâr var idi ne merhem-âşinâ⁴¹⁶
- 5 SÂKIB olurdu dâ'ire-i vaslına karîn
Olsa ger ol perî-veş ile âdem âşinâ

Ü1 22a, M 25a

⁴¹⁵ 3a Ne eşk-i dîde var idi ne bahr ne sehâb Ü1.

⁴¹⁶ 4b zahmdâr: zahm-ı sîne Ü1.

Mef'ûlü Mefâilü Mefâ'îlü Fe'ûlün

- 1 Ser-şâr iken emvâc-ı mihnet-i gam-ı dünyâ
Kimdür ola âsûde-i bî-zahmet-i dünyâ
- 2 Bir sâhiredür zîveri efsûn diyü hergiz
Girmez nazar-ı ehl-i dile zînet-i dünyâ
- 3 Telh eyleye kâm-ı dil-i erbâb-ı ferâğı
Gül-bâ-şeker-i çâşnî-i lezzet-i dünyâ
- 4 Âyîne ise olmaya şâyân-ı tecellâ
Bir dil ki ola cilveger-i sûret-i dünyâ
- 5 Mihnet diyü rû-gerde-i erbâb-ı nazardur
Dil-sâdelerün istedügi râhat-ı dünyâ
- 6 Bir demde güzâr itdügünün subh güvâhı
Hurşîd ise de câm-ı mey-i devlet-i dünyâ
- 7 Lâ-büd tayanur maksim-i takdîr-i Hudâ`ya
Müstelzim-i sa'y olsa dahi ni'met-i dünyâ
- 8 SÂKIB meh ü kettân eger âmîziş iderse
'Ukbâyile bir yerde olur ülfet-i dünyâ

Ü1 22a.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Dûd-ı dildür sünbül ol zülf-i mu‘anberden cüdâ
Âteş-i dâg-ı derûn gül-rûy-ı dil-berden cüdâ
- 2 Şem‘-i mâtem ol siyeh-rûzuñ yanar hâline kim
Subh-veş çâk ola bir hurşîd-i enverden cüdâ
- 3 Dil ki bî-bûy-ı hünerdür dâg-ı gam bilmez nedür
Micmer olmaz âşinâ âteşle ‘anberden cüdâ
- 4 Oldı micmer vâsıta temyîz-i ‘ûd u ‘anbere
Şöhret-i ehl-i kemâl olmaz sitemgerden cüdâ
- 5 Hâtır-ı SÂKIB şikest-i hecr-i yârândur k’olur
Sengsâr âyîne tûtî-i suhanverden cüdâ

Ü1 22b.

- 1 Olmaz nasîb ehline ihsân-ı kec-'atâ
İnsân gürisne behre-i seg nân-ı kec-'atâ
- 2 Gül-gonca teşne şeb-nemi hurşîde münkalib
Hem-reng bâg-ı dehr ü gülistân-ı kec-'atâ
- 3 Sîr-âb nâ-sezâ (vü) sezâ-vâr teşne-leb
Peyveste bahre cûy-ı firâvân-ı kec-'atâ
- 4 Kurbindaki gürisneliginden helâk iken
Bîmâr-ı imtilâya salâ-hvân-ı kec-'atâ
- 5 SÂKIB kec oldı harf-i suhan çün hutût-ı çarh
Nazma girince vasf-ı perîşân-ı kec-'atâ

Ü1 22b.

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün

- 1 O deñlü sînede ‘aşk ile sûz u tâb olur peydâ
Ne cân u dilde âsâyiş ne gözde hvâb olur peydâ
- 2 O kim yâd-ı lebüñle nûş-ı sahbâdan helâk oldı
Füşürde itseler hâkin şarâb-ı nâb olur peydâ
- 3 Gelû-gîr-i kazâdur seng-i râh âyine-tab‘âna
Ecel geldükde âb-ı kûzda gird-âb olur peydâ
- 4 Hulûs-ı niyyeti halkuñ olur â‘mâline reh-ber
Göñülde şevk olunca secdeye mihrâb olur peydâ
- 5 Şeb-i târîk-i ‘usruñ yüsri vardur ‘âkıbet SÂKIB
Ya hurşîd-i cihân-ârâ ya bir meh-tâb olur peydâ

Ü1 22b.

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

- 1 Neşve-i teh cur'a-i 'aşk oldu çün matlab baña
Hâk gibi vir mezellet rütbesin yâ Rab baña
- 2 Bâde-i gül-gûn diyü kanın içerdüm düşmenün
Nergis-i mahmûr-ı cânân olsa hem-meşreb baña⁴¹⁷
- 3 Şem'-veş şeb zindedâr oldum o meh-rû gelmedi
Kuhl-ı çeşm-i intizâr oldu sevâd-ı şeb baña⁴¹⁸
- 4 Ders-i şevk-i rûyına şugl ideli bülbül gibi
Berg-i gül ser-safha oldu gülsitân mekteb baña
- 5 Derd ile ölsem n'ola SÂKIB o şûh-ı kîne-cû
Lutfını agyâra mahsûs itdi kahrın hep baña

Ü1 22b, Ü2 19a, M 24b.

⁴¹⁷ 2a içerdüm: içerdü Ü2.

⁴¹⁸ 3a meh-rû: meh-veş Ü1.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 Urmış meger ki mühr-i hamûşî edeb saña
Açılmamak budur sebab ey gonca-leb saña⁴¹⁹
- 2 Teh-cur'a-i firâkına hursend ol ey göñül
Câm-ı Safâ-yı vuslatı düşmez taleb saña
- 3 Ey cân güzîn-i gûşe-i fûrkat yeter dilün
Feryâd u zârı nagme-i sâz-ı tarab saña
- 4 Cem'den bakıyyesün bilürüz ey şarâb-ı nâb
Düşmez bu deñlü germî-i lâf-ı neseb saña⁴²⁰
- 5 SÂKIB nigâh-ı bahtdan itsen n'ola figân
Düşdi tegâful-i geh ü bî-gâhî hep saña

⁴¹⁹ 1a hamûşî : 4b germî-i : cûşî-i Ü1.hamûş-ı Ü1. b) Açılmamak budur sebab: Budur sebab açılmadığı Ü1.

⁴²⁰

Ü1 23a, Ü2 19a, M24b.

13

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 Bir dil-rübâ mı var k'ola agyârdan cüdâ
Kem-yâbdur o gül ki olur hârdan cüdâ
- 2 Çün şâne olsa erre-i muhtelev çâk çâk
Olmaz gönül ol zülf-i siyehkârdan cüdâ

- 3 Bir bâde yok ki derd-i humârı çekilmeye
İkbâl görmedük k'ola idbârdan cüdâ
- 4 Olmazdı reste lâlesi gülzâr-ı 'âlemün
Dâg-ı gamuñ olaydı dil-i zârdan cüdâ⁴²¹
- 5 Mümkindi bir nefes dile ekdârdan halâs
SÂKIB olaydı âyine jengârdan cüdâ

Ü1 23a, Ü2 19b, M 24b.

⁴²¹ 4a lâlesi : lâsı Ü1.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 Olmışdı zevk-i la'l-i lebi cânâ âşinâ
Sahbâya olmadın dahi peymâne âşinâ
- 2 Yek-reng olursa nîk ü bede ehl-i dil n'ola
Bilmez miSâl-i âyîne bîgâne âşinâ
- 3 Dil-hvh-ı mûnisi kişi bir 'ömr ile bulur
Cân virür olsa şem'ile pervâne âşinâ
- 4 Bîgâne düşdi derd-i hîred-sûz-ı 'âleme
Oldı cünûna tâ dil-i dîvâne âşinâ⁴²²
- 5 Yâ Rabb eyle SÂKIB'ı bîgâne cân ile
Tek itme derd-i fûrkat-i cânâna âşinâ

Ü1 23a, Ü2 20a, M25a.

⁴²² 4b cünûna : cünûn Ü2.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 Gelsün Safâ-yı la'l-i lebi yâda ibtidâ
Bezmüñ luzûmıdur meze-i bâde ibtidâ
- 2 Bir bâb koymamış tarab u şevk için iden
Gam-hâne-i vücûdumı bünyâda ibtidâ⁴²³
- 3 İtmiş hamîr-i mâye-i terkîbini keder
Vaz'-ı esâs iden bu gam-âbâda ibtidâ
- 4 Sıdk u vefâdan eylemiş erkânını iden
Âyîn-i bezm-i ülfeti îcâda ibtidâ⁴²⁴
- 5 Hûn oldu gonca-veş dil-i cânâne çün hezâr
SÂKIB idince 'aşk ile feryâda ibtidâ⁴²⁵

Ü1 23b, Ü2 18b, M 25a.

⁴²³ 2b vücûdumı: derûnumı Ü1.

⁴²⁴ 4a vefâdan : vefâda Ü1.

⁴²⁵ 5a Hûn : Çün Ü1. / dil-i cânâne çün hezâr : dil-i nâzûk-terîn-i yâr Ü2.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 Bî-dimâg eyledi ye’siyle bizi bûy-ı recâ
Cilvegâh-ı heves olmasa n’ola kûy-ı recâ⁴²⁶
- 2 Neşve-i ye’s ile tevcîh-i nigâh eylemezüz
Ham-ı ebrû-yı bütân olsa da ebrû-yı recâ
- 3 Olsa nezzâresi cân-bahş çü rûy-ı hûbân
Yokdur âyîne-i dilde heves-i rûy-ı recâ
- 4 İtmezüz ter leb-i ikbâlümüzü ölse de
Mâ-hasal ‘ayn-ı hayât olsa eger cûy-ı recâ
- 5 Semt-i dînâna karîb olma hazer kıl SÂKIB
Sehv ile reh-güzerüñ olsa eger sûy-ı recâ⁴²⁷

Ü1 23b, Ü2 20b, M 25a.

⁴²⁶ 1a bizi : dili Ü2. b) olmasa : olmazsa Ü1.

⁴²⁷ 5b Sehv : Mihr Ü1.

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün

- 1 Ne mümkün bî-gam olmak bu ten-i zârumda cân tenhâ
Kalur mı mîhmânsuz bir nefes hiç mîzbân tenhâ
- 2 Göñül âmed-şud-ı âlâmdan bir dem degül hâlî
Ki kalmaz kârvânsuz bir nefes ol hânumân tenhâ⁴²⁸

⁴²⁸ 2b kârvânsuz : kâr-ı dendân Ü1, kârvândan Ü2. / hânumân : hânedân Ü1.

- 3 MiSâl-i sâye agyâr-ı siyeh-dil pey-revânıdur
Gelür mi meclis-i uşşâka ol serv-i revân tenhâ⁴²⁹
- 4 Gönülde âteş-i cân-sûz-ı ‘aşk olmasa âh olmaz
Meseldür kim olur elbette cây-ı bî-duhân tenhâ⁴³⁰
- 5 Zebân-ı mâ-cerâ takrîrümi iskât ider SÂKIB
Hücûm-ı şevk-i vuslat olsa ol şûh-ı cihân tenhâ⁴³¹

Ü1 23b, Ü2 20a, M 25b.

⁴²⁹ 3a siyeh-dil : sipih-r-i Ü1.

⁴³⁰ 4b elbette : elbedde Ü1.

⁴³¹ 5a takrîrümi : takrîri Ü2

Müfte‘ilün Fâ‘ilün Müfte‘ilün Fâ‘ilün

- 1 Muktezî-i cân u dil ‘aşk u hevâdur baña
MûriS-i hem-sohbetân derd ü belâdur baña
- 2 Câzibe-i ‘aşk ile muztaribüm ol kadar
Rîg-i beyâbân-ı şevk kâh-rübâdur baña⁴³²
- 3 Tâze bahâr-ı hatı eyledi mecnûn beni
Sebze-i bâg-ı cünûn mihr-giyâdur baña
- 4 Çarh-veş ‘aksinedür çün revîş-i dil-rübâ
Cevr ü cefâsı anuñ mihr ü vefâdur baña⁴³³
- 5 SÂKIB o şûh eylemez gayra telef derdini
Nâz u tegâfûl gazab cümle bañadur baña⁴³⁴

Ü1 23b, Ü2 19b, M 25b.

⁴³² 2a muztaribüm ol kadar : Kays’a dönersem n’ola Ü2.

⁴³³ 4a Çarh-veş ‘aksinedür : Çarh gibi ‘aksdür Ü2. b) cevır ü : cevır- Ü1. / mihr ü: mihr- Ü1, Ü2.

⁴³⁴ 5a derdini : lutfını Ü1.

Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

- 1 Ne dem ki hatt-ı ruh-ı şü‘le-tâb olur peydâ
Gubâr-ı âyine-i âfitâb olur peydâ
- 2 Safâ-yı la‘l-i leb-i dil-rübâ hayâlinden
Derûnda neşve-i sahbâ-yı nâb olur peydâ⁴³⁵
- 3 Döner bihişte gülistân-ı hüsni ol şuhûn
Bahâr-ı neşve ile âb u tâb olur peydâ
- 4 Gelince hâtıra şemşîr-i gamze-i cânân
Çü murg-ı bismil o dem ıztırâb olur peydâ
- 5 Dahîl-i bezm-i visâl olsa bahtı kör SÂKIB
Karîn-i vasl olamaz bir hicâb olur peydâ

Ü1 24a, Ü2 20b, M 26a.

⁴³⁵ 2a la‘l-i leb-i dil-rübâ hayâlinden : la‘l-i lebi fikri ile ol sanemüj Ü1.

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün

- 1 Safâ-yı hâtır-ı ehl-i hünerdür neşve-i sahbâ
Cilâ-yı dîde-i rûşen-güherdür neşve-i sahbâ⁴³⁶
- 2 N’ola tîz-âbdan bâlâ-ter olsa reng-i te’sîri
Nerim-sâz-ı bütân-ı sîm-berdür neşve-i sahbâ⁴³⁷
- 3 Bezingâh-ı cihân sahbâ-perest-i câhına her dem
Humâr ile fenâsından haberdür neşve-i sahbâ
- 4 Gelür şîrîn mezâk-ı mey-güsârân-ı Safâ-kîşe
Zehirden ehl-i derde telh-terdür neşve-i sahbâ
- 5 Derûna incilâsı her ne deñlü olsa da SÂKIB
Yine âyîne-tab‘âna kederdür neşve-i sahbâ

Ü1 24a, Ü2 21a, M 26a.

⁴³⁶ 1b dîde-i rûşen-güherdür : çeşm-i erbâb-ı nazardur Ü1.

⁴³⁷ 2b bütân-ı : beyân-ı Ü1.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 Mânend-i câm-ı bâde olan meşreb âşinâ
Âhir olur ol gonca-dehâna leb âşinâ
- 2 Feryâd-reslik eyleye bîgânele k'ola
Gûş-ı sürûşa zemzeme-i yâ Rab âşinâ
- 3 'Ömrinde Kadr'e irmiş ola var ise meger
Ol mâh-pâre ile olan bir şeb âşinâ
- 4 Hurşîdi dâg ider dil-i gerdûna kim ola
Ol âfitâb-tal'at ile kevkeb âşinâ
- 5 Bîgâne itse cevri kim aglardı SÂKIBÂ
Mânend-i çeşm-i yâr idenler hep âşinâ

Ü1 24a, Ü2 21a, M 26a.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Reng ü bûy-ı neşve bî-te’Sîrdür sensüz baña
Şîşe-i sahbâ gül-i tasvîrdür sensüz baña⁴³⁸
- 2 Zahmum artar nîş olur hengâm-ı hicrânunda nûş
Mevc-i sahbâ cevher-i şemsîrdür sensüz baña⁴³⁹
- 3 Âfet-i hirmengeh-i şâdî olur nâr-ı gamuñ
Şu‘le-i mey berk-i çeşm-i şîrdür sensüz baña
- 4 Cilve-i âzâdî-i gam bend-i hecründe muhâl
Cây-ı râhat hâne-i zencîrdür sensüz baña
- 5 Eylemez mir’âta bî-‘aks-i ruhuñ SÂKIB nigâh
Çeşme-i hurşîd cûy-ı kîrdür sensüz baña⁴⁴⁰

⁴³⁸ 1a neşve bî-te’sîrdür : neşve-i te’Sîrdür Ü1.

⁴³⁹ 2a zahmum : zahm Ü1

⁴⁴⁰ 5b kîrdür: mîrdür Ü1

Ü1 24b, Ü2 19b, M 26b.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Mâ-cerâ-yı ‘aşkı açdı çeşm-i giryânum saña
Ben ne lâzım söylemek hâl-i perîşânum saña
- 2 Kârum itdün sen benüm bülbül gibi feryâd u âh
Ben didükce gel açıl ey verd-i handânum saña
- 3 Göz göre âyîne-i şeytân degülken ey perî
Bed-nefes agyâra yüz virdükce hayrânnum saña
- 4 Cism ü cân-veş ittihâduñ gayr ile olur füzûn
‘Âşık-ı dil-mürde-i hecrün dise cânnum saña⁴⁴¹
- 5 Ey şeh-i hûbân aña bî-dâda başlarsun hemân
Kim dise SÂKIB gibi dâd eyle sultânnum saña

Ü1 24b, Ü2 19b, M 26b.

⁴⁴¹ 4a olur füzûn : efzûn olur Ü1.

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün

- 1 Ne tîh-i hayretün şeh-râhı var ne reh-nümûn peydâ
Bu vâdiye düşen bî-diller itmişler cünûn peydâ⁴⁴²
- 2 Nedür bîmâr-ı ‘aşkuñ çâresi sabr itmeden gayrı
Füzûn ister tahammül derdi oldukca füzûn peydâ
- 3 Ne mümkün girye-i her demle teskîn ola sûz-ı dil
K’olur efzûn kebâbuñ âteşi oldukca hûn peydâ
- 4 Güşâyış buldı çîn-i hışm-ı ebrû-yı dil-ârâda
Henûz ol bahr-i âteş-cûşda oldı sükûn peydâ⁴⁴³
- 5 Olur derd-âşinânun derdi efzûn görse hem-derdin
İder dâg-ı dil-i zârı şarâb-ı lâle-gûn peydâ⁴⁴⁴
- 6 Be-dîdâr oldı âhuñ kârı sengîn dillere SÂKIB

⁴⁴² 1a tîh-i hayretün : deşt-i hayretün Ü1, tîh-i hasretün Ü2.

⁴⁴³ 4a hışm-ı: çeşm-i Ü1.

⁴⁴⁴ 5 -Ü1.

Olnca tîşe-i Ferhâd u zahm-ı Bîsütûn peydâ

Ü1 24b, Ü2 19b, M 27a.

Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

- 1 Husûle olsa da matlûbı kâr-sâz recâ
İder zebânum ile ülfete niyâz recâ⁴⁴⁵
- 2 Der-i mesâmi‘-i ‘âlemde pek hakâreti var
Bülendî itmesün ahvâli baña nâz recâ⁴⁴⁶
- 3 Visâli müşt Emil oldukça gûş-ı cânâne
Duhûle itmese şâyeste ihtirâz recâ
- 4 Sadâ-yı zâhid-i bed-dil-veş itmesün tasdî‘
Keremverâne kosun Sıkleti bir az recâ
- 5 Şikâr-ı tâ‘ir-i işkeste-bâl anuñla muhâl
Cihânda SÂKIB eger olsa şâh-bâz-ı recâ⁴⁴⁷

Ü1 24b, Ü2 20b, M 27a.

⁴⁴⁵ 1a Husûle olsa da matlûbı : Husûli olsa da matlûba Ü1.

⁴⁴⁶ 2a Ü1’de 3a ile yer değiştirmiştir.

⁴⁴⁷ 5a tâ‘ir-i : tâli‘-i Ü1.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 Sâkiyâ meclisi terk itdün ‘aceb n’oldı saña
Ey gül-i encümen-ârâ-yı tarab n’oldı saña
- 2 Yog iken seng-zen-i şîşe-i hâtır sâkî
Bezmden çekmege ayagı sebep n’oldı saña
- 3 Tâlib-i bedr-i cemâlün iken ey meh tâ subh
Şâm-ı fûrkatde koduñ bizi bu şeb n’oldı saña⁴⁴⁸
- 4 ‘Ukde-i baht-veş açılmaduñ ey gonca meger
Leb-i cânânı görüp itdün edeb n’oldı saña⁴⁴⁹
- 5 Teşne-i şî‘r-i terün cümle-i yârân SÂKIB
Eyle feth-i girih-i ‘ukde-i leb n’oldı saña

Ü1 25a, Ü2 19a, M 27b.

⁴⁴⁸ 3a cemâlün : hayâlün Ü1.

⁴⁴⁹ 4a ‘Ukde-i : Girih-i Ü2.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 Hurşîd-i rûy-ı yâra getürmez nigâh tâb
Yokdur ketânda tâb-ı tecellî-i mâh-tâb
- 2 Cellâd-ı gamzeye iki şemşîr-i tîz olur
Virdükce ebruvâna o çeşm-i siyâh tâb
- 3 Ser-tâcını fenâya virür rûzgâr anuñ
Mânend-i şem' kim ki ola şeb-külâh-tâb⁴⁵¹
- 4 Best ü güşâd hâl-i dil-i zârı gösterür
Oldukca geh güşâyîş o ebrûda gâh tâb⁴⁵²
- 5 Gird-âb-ı gamdan eyleme SÂKIB halâs ümîd
Emvâc-ı pür-hurûşa getürmez şinâh tâb⁴⁵³

Ü1 25a, Ü2 21b, M 27b.

⁴⁵⁰ - Ü1, Harfû'l-Bâ' Ü2, Fî-Harfî'l-Bâ' M.

⁴⁵¹ 3b kim ki: her kim ki Ü2.

⁴⁵² 4a Best: Pest Ü1.

⁴⁵³ 5a halâs: rehâ Ü2.

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün

- 1 Ser-â-pâ bâg-ı dehrün rengi bî-bû sîmyâdur hep
Ki evrâkı bakılsa safha-i ‘ibret-nümâdur hep⁴⁵⁴
- 2 Rehâ mümkün degüldür sille-i mevc-i havâdîSden
Bu deryâya düşenler yek-sere derd-âşinâdur hep⁴⁵⁵
- 3 Ne var ‘âlemde bâr-ı derd ü mihnet çekmeden gayrı
Anuçün kadd-i pîrân-ı kühen-sâlân dü-tâdur hep⁴⁵⁶
- 4 Humâr-ı hecr ile hamyâze-rîz olmak mukarrerdür
Şarâb-ı bezm-i vasluğ neşvesi pâ-der-hevâdur hep
- 5 Vefâ ümmîdin itme dil-berân-ı mâh-peykerden
Bu ‘asruğ SÂKIBÂ ser-cümle halkı bî-vefâdur hep

Ü1 25a, Ü2 21b, M 27b.

⁴⁵⁴ 1a reng-i bî-bû: reng-i nakş-ı Ü1, Ü2.

⁴⁵⁵ 2a sille-i mevc-i: silî-i mevc-i Ü1, silî-i emvâc-ı Ü2.

⁴⁵⁶ 3a derd ü: derd- Ü2.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Gülsitâni tutdı mestâne figân-ı ‘andelîb
Çûb-ı rezdür hâr-ı çûb-ı âşiyân-ı ‘andelîb ⁴⁵⁷
- 2 Rişte-i gül-destedür târ-ı meyân-bendi neyûñ
K’oldı nâlişde dem-â-dem hem-zebân-ı ‘andelîb ⁴⁵⁸
- 3 Ser-güzeşt-i bî-nevâyân hâric-i takrîrdür
Safha-i gül-berge sıgmaz dâstân-ı ‘andelîb
- 4 Şeb-çerâğı revgan-ı gülden olurdı meclisüñ
Bir nefes pervâne olsa mîhmân-ı ‘andelîb ⁴⁵⁹
- 5 Mâ‘nî-i pejmürdeye gül-reng-i ter sûret virür
Hâme-i SÂKIB olaldan tercemân-ı ‘andelîb

Ü1 25b, M 28a.

⁴⁵⁷ 1b Çûb-ı rezdür hâr-ı çûb-ı : Tâk-i rezdür çâr-çûb-ı Ü1.

⁴⁵⁸ 2a târ-ı: nâyûñ Ü1. / neyûñ: meger Ü1. b) K’oldı: Oldı Ü1.

⁴⁵⁹ 4a meclisüñ: gül-bünüñ Ü1.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

- 1 Çeşm-i sirişk-rîz olalı âşinâ-yı hvâb
Nakş-ı ber-âba döndi esâs-ı binâ-yı hvâb⁴⁶⁰
- 2 Efkâr-ı zülfine düşeli hîç görmedük
Zulmet-sarây-ı dîdede nûr-ı Safâ-yı hvâb⁴⁶¹
- 3 Mümkin mi nâr u âb ola bir yerde hem-nişîn
Kâbil mi sûz-ı gamla ola dîde cây-ı hvâb⁴⁶²
- 4 Şeb-zindedâr-ı hecr olalı eşk-i ter gelür
Şâm-ı gamuñda çeşm-i hazîne berây-ı hvâb⁴⁶³
- 5 Bî-şübhe sürme eyler idi çeşmine eger
SÂKIB olaydı dest-res-i hâk-i pâý-ı hvâb⁴⁶⁴

Ü1 25b, Ü2 21b, M 28a.

⁴⁶⁰ 1a âşinâ-yı: âşiyân-ı Ü1.

⁴⁶¹ 2b Zulmet-sarây-ı: Târîknây-ı Ü1, Zulmet berây-ı Ü2.

⁴⁶² 3b Kâbil: Kâ'il Ü1.

⁴⁶³ 4b hazîne: hazîne Ü1.

⁴⁶⁴ 5a bî-şübhe: bî-şübeh Ü1.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 Dil olmasa 'aceb mi gam-ı 'aşk ile harâb
Vîrân ider mi âyîneyi seyl-i mâh-tâb⁴⁶⁵
- 2 Çün çeşm-i sürmedâr-ı siyeh-mest isem n'ola
Câm-ı hayâl-i la'l-i leb-i yâr pür-şarâb⁴⁶⁶
- 3 Vakt-i nazarda mu'tezî-i baht ile olur
Müjgân-ı dîde çeşm-i tere sâye-veş hicâb⁴⁶⁷
- 4 Pür-nûr olurdu subh gibi çihre-i emel
Ger şakk-ı hâme deñlü baña olsa feth-i bâb⁴⁶⁸
- 5 Ol şûh-ı gır-ra-mest dil-i zârı âb ider
Tîg-ı siyâh-tâb-ı nigâhına virse âb
- 6 Mahrûmî-i safâ-yı ruh-ı âteşîn ile
Sîmâyı dâg ider bu dil-i germ-ıztırâb⁴⁶⁹
- 7 SÂKIB sadâ-yı sâz-ı tarab-veş harâmdur
Şeb-zindedâr-ı fûrkate âvâz-ı pâ-y-ı hvâb⁴⁷⁰

Ü1 25b, Ü2 22a, M 28a.

⁴⁶⁵ 1b Vîrân ider mi: İtmez harâb Ü1.

⁴⁶⁶ 2 -Ü1. b) Câm-ı hayâl-i la'l-i leb-i yâr: Peymâne-i hayâl-i leb-i la'li Ü2.

⁴⁶⁷ 3a Vakt-i nazarda: Rûy-ı hayâle Ü2. b) Müjgân hem-çü hatt-ı siyeh çeşmüme
nikâb Ü2. / çeşm-i tere sâye-veş: sâye gibi âşika Ü1.

⁴⁶⁸ 4 -Ü1. a) Tebyîz olurdu baht gibi nüsha-i emel Ü2.

5a zârı : nâzi Ü1, M.

⁴⁶⁹ 6b Sîmâyı dâg ider: Sîmâya dâg olur Ü2. /germ-: şu'le Ü1.

⁴⁷⁰ 7a sadâ-yı: safâ-yı Ü2.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 Cism-i nizârı eyledi 'aşk u hevâ harâb
Oldı hüçüm-ı seyl ile hayf ol binâ harâb⁴⁷¹
- 2 Gelmez hevâ-yı 'aşk-ı bütândan dile ferâg
Olmaya çün habâb o derd ile tâ harâb⁴⁷²
- 3 Yok gerdişinde hâsılumuz bârî olsa kâş
Seyl-âb-ı çeşm-i terle bu nüh âsiyâ harâb
- 4 Her hıştı sîm ü zerden olursa muhâldür
Ta'mîr eylemek k'ola kalb-i gedâ harâb⁴⁷³
- 5 Def'-i gam eyle bâde-i nâb ile SÂKIBÂ
Ma'mûre-i derûnı ider çün riyâ harâb⁴⁷⁴

Ü1 25b, Ü2 21b, M 28b.

⁴⁷¹ 1a cism-i: çeşm-i Ü1. / 'aşk u hevâ: 'aşk-ı Hudâ Ü1, cûş-ı hevâ Ü2.

⁴⁷² 2b derd : hevâ Ü1.

⁴⁷³ 4b k'ola: ola Ü1.

⁴⁷⁴ 5b derûnı: salâhı Ü1.

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün

- 1 Mey sâgara sâgar mey-i rahşâna münâsib
Gül şîşeye şîşe gül-i handâna münâsib
- 2 Ben dil-bere dil-ber başa hem-reng ser-â-ser
Bülbül güle gül bülbül-i nâlâna münâsib
- 3 Dil kâkûline beste dile mâ'il o kâkûl
Zencîr aña zencîre o dîvâne münâsib
- 4 Gör kâ'ide-i bezm-i garîbânı ki oldı
Devr-i felege gerdiş-i peymâne münâsib
- 5 Yok fikr-i devâ zahm-ı nemek-sûd-ı derûna
SÂKIB degül ol şevk dil ü câna münâsib⁴⁷⁵

Ü1 26a, Ü2 22b, M 28b.

⁴⁷⁵ 5b şevk: şevk ü Ü1.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 Tâ gülden oldu şekve ser-âgâz-ı 'andelîb
Yakdı cihânı şu'le-i âvâz-ı 'andelîb
- 2 Feryâda başlamazdı gülistânda her nefes
Bir dem açılrsa tâli'-i nâ-sâz-ı 'andelîb⁴⁷⁶
- 3 Gül-berg-i rûy-ı alımı âgâz-ı vasfıdır
Kâr-ı zebân-ı zemzeme-perdâz-ı 'andelîb⁴⁷⁷
- 4 Bir gül-'izârı görse hemân-dem figân ider
Her kim ki dil gibi ola hem-râz-ı 'andelîb⁴⁷⁸
- 5 Gülzâr-ı vasf-ı rûy-ı dil-ârâda SÂKIB'ı
Demdür ki hâmesi ola dem-sâz-ı 'andelîb

Ü1 26a, Ü2 22b, M 29a.

⁴⁷⁶ 2 Feryâda başladı dil-i zârr-ı fütâde-veş

Kalsun mı nâ-şüküfte gül (ü) râz-ı 'andelîb Ü2

⁴⁷⁷ 3a Gül âteş olsa n'ola aña keşf-i râzdur Ü2. / alımı : dil-ber-i Ü1. b) perdâz-ı: pervâz-ı Ü1.

⁴⁷⁸ 4 Gül gösterürdi rûy-ı dil-i zâra lutf ile

Bir dem açılrsa tâli'-i nâ-sâz-ı 'andelîb Ü2.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Mest-i câm-ı nâz olup ref‘-i nikâb itdüğ bu şeb
Bâdeyi dâg-ı derûn-ı mâh-tâb itdüğ bu şeb
- 2 Raksa gelse merdüm-i çeşmüm n’ola pervâne-veş
Kim anı şem‘-i ruhuñdan kâm-yâb itdüğ bu şeb⁴⁷⁹
- 3 Zahm-ı dil merhem-pezîr olsa n’ola ey mâh-rû
La‘lün agyâra nemek-rîz-i ‘itâb itdüğ bu şeb
- 4 Dîde-i huffâşı mihr-i hüsn-i ‘âlem-tâb ile
Düşmen-i seyr-i cemâl-i âfitâb itdüğ bu şeb⁴⁸⁰
- 5 Cânı var mı nazmuña ta‘n ide hâsid ba‘de-zîn
SÂKIB anı küşte-i tîg-ı cevâb itdüğ bu şeb⁴⁸¹

Ü1 26b, Ü2 23a, M 29a.

⁴⁷⁹ 2b Kim anı: Pertev-i Ü1.

⁴⁸⁰ 4a mihr-i: şevk-i Ü1, Ü2.

⁴⁸¹ 5b cevâb: harâb Ü1.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 Meclis-nişîn-i hecre olur bî-karâr şeb
Halvet-güzîn-i vasla şitâbân güzâr-ı şeb⁴⁸²
- 2 İtdi nihân sabâhat u hüsn-i bütânı hat
Hurşîdüñ oldı tal'atına perdedâr şeb⁴⁸³
- 3 Meh-tâb-ı 'îşi eyledi pinhân zalâm-ı nîş
Şeb-zindedâr-ı hecr ü gama oldı mâr şeb⁴⁸⁴
- 4 Mânend-i şem' 'ömre sürer intizâr ile
Tâ subh olur sitâre gibi bî-şumâr şeb
- 5 SÂKIB o mehle bir gice mev'ûd idi visâl
Ammâ ki ol ümîd ile geçdi hezâr şeb

Ü1 26b, Ü2 23a, M 29a.

⁴⁸² 1a bî-karâr : ber-karâr Ü1, Ü2.

⁴⁸³ 2a sabâhat u: sâhib-i Ü1.

⁴⁸⁴ 3b Şeb-zindedâr-ı hecr ü gama: Gûyâ ki zindedâr-ı gama Ü2.

Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

- 1 Şem‘ olup sâgar-ı şarâb bu şeb
Dâgdâr oldı mâh-tâb bu şeb
- 2 Dîdede eyledi hayâl-i nigâr
Pâsbânî-i düzd-i hvâb bu şeb⁴⁸⁵
- 3 Şem‘ hûy-rîz-i şerm-i hüsnüñ olup
Tutdı fânûsdan nikâb bu şeb
- 4 Şu‘le-i şem‘ -i hüsnüñ ile yanup
Oldı pervâne kâm-yâb bu şeb
- 5 İtdi pervîne dâg bu nazmı
SÂKIB-ı âteşin-cevâb bu şeb⁴⁸⁶

Ü1 26b, Ü2 23a, M 29b

⁴⁸⁵ 2a nigâr: ruhuñ Ü1.

⁴⁸⁶ 5a pervîne. hussâda Ü1. / nazmı: suhanı Ü2.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 Beni kim aglada her gâh ola giryân yâ Rab
Kim yıkar gönlüm ola hâtırî vîrân yâ Rab
- 2 Kim perîşân ide şîrâze-i cem‘iyyetümi
Ola hâlüm gibi hem-vâre perîşân yâ Rab
- 3 Handeye hasret iden gonca-i gülzâr-ı dili
Gül-i tâbut gibi olmaya handân yâ Rab
- 4 Âteş-endâz olanuñ hırmen-i âsâyişüme
Penbezâr-ı dil ü cânı ola sûzân yâ Rab
- 5 Gam-ı cân-sûzı ile SÂKIB’ı nâlende iden
Çü sipend âteş-i gamda ola nâlân yâ Rab

Ü2 23b

TÂ' ⁴⁸⁷

39

Mefâ' ilün Fe' ilâtün Mefâ' ilün Fe' ilün

- 1 Günâh katre vü deryâ-yı bî-kerân rahmet
'Usât zerre vü hurşîd-i âsumân rahmet
- 2 Ümîdi kesme ki nakd-i günâha olmuşdur
Metâ' -1 'afv ile âreste dükkân-ı rahmet
- 3 Virür sadef gibi hirmengeh-i güneş mahsûl
Olinca mezra' -1 cürme güher-feşân rahmet⁴⁸⁸
- 4 Tefâvüti o kadar var ki bu cihân olsa
Günâhkâr ile pür ola sad cihân rahmet⁴⁸⁹
- 5 Güneh çü mihr-giyâ rû-sefid olur reste
Zemîn-i şûre-i cürme k'ola revân rahmet
- 6 Selâmet ile olınca netîce-yâb cenân
Ümîd odur ola SÂKIB'la hem-' inân rahmet⁴⁹⁰

Ü1 26b, Ü2 25b, M 29b.

⁴⁸⁷ - Ü1, Harfû't-Tâ' Ü2, Fî-Harfî't-Tâ' M.

⁴⁸⁸ 3 -Ü1, M.

⁴⁸⁹ 4a olsa: içre Ü1. b) pür: bir Ü1.

⁴⁹⁰ 6 Ümid odur k'ola sâlim günâhdan SÂKIB
Olursa hıfz-ı Hudâ ile pâsbân rahmet Ü2.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 İrmez ol serv-kadüñ gûşe-i dâmânına dest
Hâksârân-ı gamuñ irse girîbânına dest
- 2 Demümüz geçdi nihân nâliş ile bülbül-veş
İrmedi gülşen-i dehrüñ gül-i handânına dest
- 3 Penbe-i şîşe-i erbâb-ı dile urmakdan
Külhenüñ beg olasun âteş-i sûzânına dest
- 4 Hâsıl-ı mezra‘-ı ikbâle olur hasret o kim
Sunmaya dâne-gedâ hırmen-i ihsânına dest
- 5 VASF-ı gîsû-yı bütân ile bulur mâl-â-mâl
Kim ura SÂKIB’uñ evrâk-ı perîşânına dest

Ü1 26b.

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün

- 1 Sâkî beni ser-mest-i mey-i nâb-ı şühûd it
Peymânemi âyîne-i hurşîd-nümûd it
- 2 Huşyâr degül mest bile olma cihânda
Dilden o kadar def'-i gam-ı bûd u nebûd it
- 3 Yazduñsa eger medh ü zem-i halkda yek harf
Her hatvede mânend-i kalem nice sücûd it
- 4 Kem-sâye-i zencîr(e) bile itme tahammül
Ol mertebe dîvâne gönül def'-i kuyûd it
- 5 Sahbâ-yı fenâ-nûş-ı bezimgâh-ı cihân ol
SÂKIB gibi ol neşve ile mahv-ı vücûd it

Ü1 27a.

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

- 1 'İtr-sây-ı kâm-ı cândur zülf-i 'anber-bûy-ı dost
Nûr-bahş-ı çeşm-i dildür kuhl-ı hâk-i kûy-ı dost
- 2 Çeşm-i hûbân gibi buldı düşmen-i cân ser-te-ser
Merdümân-ı dehrde kim itdi cüst (ü) cûy-ı dost
- 3 Hem-çü lîmon iştiâ-yı ülfeti efzûn ider
Dostdâra hoş gelür gâhî (ki) turşî-rûy-ı dost
- 4 Çeşm-i cân düşmezdi şevk-i ru'yet-i dîdârına
Gurre-i 'îd-i sa'âdet olmasa ebrû-yı dost
- 5 Mübtelâ-yı zahm-ı mîkrâs-ı belâ ola çü şem'
SÂKIB olsa düşmen-i âteş-zebân bir gûy-ı dost

Ü1 27a.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Çeşm-i insâf olsa halkuñ keff-i mîzânı dürüst
Bîş ü kem halkuñ olurdı cümle noxsânı dürüst
- 2 Kâse-i mey gibi bedr olsa hilâl-i câm-ı mey
Sâkî-i bezm itse çün hurşîd ihsânı dürüst
- 3 Sîne-çâkân-ı mahabbet mihrün eylerdi nihân
Bir nefes kalsa eger subhuñ girîbânı dürüst
- 4 İ‘tikâdı pâkdür ter-dâmen-i ‘isyân ise
Bâde-nûşî tevbesi işkeste ânı(?) dürüst⁴⁹¹
- 5 Kelb (ü) şîr (ü) kem-‘adûnuñ kasdı nâ-ma‘lûm idi
‘Âşık-ı âvârenüñ ger olsa dâmânı dürüst
- 6 Hüsni ta‘bîri olur nakş-ı ber-âb ile edâ
Ehl-i ‘aşkuñ olsa hvâb-ı çeşm-i giryânı dürüst
- 7 Dest-i bâdî-i hayâl-i zülf-i dil-berle ider
Cem‘ iden SÂKIB bu elfâz-ı perîşânı dürüst

Ü1 27a.

⁴⁹¹ 4b Mısra vezne uymamaktadır.

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün

- 1 Ne meclise ne bâdeye ne sâgara minnet
Künc-i gama hûn-ı dile çeşm-i tere minnet
- 2 Minnet-keş-i câmı degülüz sâkî-i dehrün
Biz bâde degül eylemezüz KevSer'e minnet
- 3 Bî-minnet iken elde olan nakd-i kanâ'at
İtmem kefi nâ-kesdeki sîm ü zere minnet
- 4 Ne bâdeye ne sûret-i sâkîye esîrüz
Ne câma ne mir'ât-ı safâ-güstere minnet
- 5 Mu'tâd olalı keşmekeş-i fûrkate SÂKIB
Bir vuslat için eylemezüz dil-bere minnet⁴⁹²

Ü1 27b, Ü2 23b, M 30a.

⁴⁹² 5a keşmekeş-i: kişmiş Ü1.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 İtdi zücâc-ı hâtır ta'n-ı 'adû şikest
Dil döndi verde k'anda ola reng ü bû şikest
- 2 Sahbâ-keşân kalur yem-i gamda şinâhdan
Zîr-i bagalda nâ-geh olursa kedû şikest⁴⁹³
- 3 Geçmez hevâ-yı zülf-i bütândan olursa da
Dendân-ı pîr şâne gibi mû-be-mû şikest
- 4 Rindân el aldı pîr-i mugândan 'aceb midür
Zühhâduş itse pençesini sû-be-sû şikest
- 5 Muzmer olan harâreti olmaz fenâ-pezîr
SÂKIB çü seng olursa dil-i kîne-cû şikest⁴⁹⁴

Ü1 27b, M 30a.

⁴⁹³ 2b nâ-geh : tâ ki Ü1.

⁴⁹⁴ 5a harâreti : şerâresi Ü1.

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün

- 1 Ey çeşm-i siyeh-mesti saf-ârâ-yı kıyâmet
V'ey gamzesi berhem-zen-i gavgâ-yı kıyâmet
- 2 Kevneynün ahâlîsi şehâdet ide kaddün
Reftâra gelüp eylese da'vâ-yı kıyâmet
- 3 Teng ola bu reftâr ile ol serv-i revâna
Ger cilvegeh-i nâz ola sahrâ-yı kıyâmet
- 4 Dil-mürde-i hicrânına demdür ki 'ıyân it
Reftâruña mevkûf ise ma'nâ-yı kıyâmet
- 5 Mecmû'a-i âşûb hırâmında nihândur
SÂKIB nice biñ nükte-i bî-cây-ı kıyâmet

Ü1 27b, Ü2 24a, M 30a.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Târ u mâr itdi urup gîsû-yı yâra şâne dest
Sünbûlistânı perîşân eyledi bîgâne dest⁴⁹⁵
- 2 Kârgerdür ‘âşık u ma‘şûkda resm-i hayâ
Dâmen-i şem‘e olur sûzân sunup pervâne dest⁴⁹⁶
- 3 Dil hayâl-i çeşm-i mestünjden olur sâgar-gedâ
Mîzbân-ı bî-nevâ lâ-büdd açar mîhmâna dest
- 4 Gonca-i hvâbîde-i nakşî bile bîdâr ider
Virse fursat bâg-ı ‘âlemde dil-i nâlâna dest⁴⁹⁷
- 5 Zîb-i dest-i bâgbân olmaz gül-i gülzâr-ı gayr
Sunmasa SÂKIB n’ola mecmû‘a-i yârâna dest⁴⁹⁸

Ü1 28a, Ü2 24a, M 30a.

⁴⁹⁵ 1a Târ u mâr: Tar-mâr Ü1.

⁴⁹⁶ 2a Kârgerdür: Kârlardur Ü1.

⁴⁹⁷ 4a Murg-ı hvâb-ı nâzı eylerdi remîde ol gülüñ Ü2. b) ‘âlemde: kûyında Ü2.

⁴⁹⁸ 5a Zîb-i: Zîr-i Ü2.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 Dil-haste-i gamum baña sâkî terahhum it
Zahm-ı derûna merhemi teh-cur'a-i hum it⁴⁹⁹
- 2 Gül-çîn-i nagme-i tarab olsun simâh-ı dil
Sâkî zebân-ı bülbüle bî-hûş terennüm it
- 3 Fersûde-sâz-ı nâhun-ı efgâr-ı Hızır ola
Bir vâdî-i cünûnda târ-ı rehi güm it
- 4 Efsâneñ ola şem'a-i kâfûr-ı bezm-i dehr
Serdî-i vaz'-ı dehri me'âl-i tazallüm it⁵⁰⁰
- 5 SÂKIB sipihre kevkebe-i nazmuñ 'arz kıl
Her harf-i âteşînüñi bir dâg-ı encüm it⁵⁰¹

Ü1 28a, Ü2 24b, M 30b.

⁴⁹⁹ 1a Dil-haste-i: Dil-haste Ü1. b) merhemi: merhem Ü1.

⁵⁰⁰ 4a ola: eyle Ü2.

⁵⁰¹ 5a kıl : idüp Ü1.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 Devr-i nigâh-ı mest-i dil-ârâda nâz mest
Olsa 'aceb mi yek-sere ehl-i niyâz mest
- 2 Bî-bâk kasd iderse n'ola câna gamzesi
Kanlar dökerse itmeye çün ihtirâz mest⁵⁰²
- 3 Agyâr ile fütâdesin ol şûh anlamaz
Çeşminde oldu var ise ger imtiyâz mest
- 4 Hâkin fişürde eyleseler bâde-hîz ola
Ol şeh-süvâr-ı nâz k'ide türktâz-ı mest
- 5 Oldı gunûde nâliş-i SÂKIB'la çeşm-i yâr
Bir gûne dahi eyledi ol şûhı sâz-ı mest⁵⁰³

Ü1 28a, Ü2 24b, M 30b.

⁵⁰² 2b Kanlar dökerse : Kanlar dökince Ü1, Kan dökmeden ki Ü2. / çün: hiç Ü2.

⁵⁰³ 5b sâz-ı: niyâz-ı Ü1.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 Câm itdi sürmedânın o şûh-ı nigâh-mest
Kuhıyla oldu nergisi dahi siyâh-mest⁵⁰⁴
- 2 Mestâne cünbiş eylese ol serv-i hoş-hırâm
Te'Sîr-i cilvesinden olur hâk-i râh mest⁵⁰⁵
- 3 Reh-yâb-ı bezm-i 'afv-ı Cenâb-ı Hudâ olup
Bir cur'a ile oldu hezârân günâh mest
- 4 Pîrâye itse gûşe-i destârına sezâ
Gül-berg-i mihri ger o meh-i kec-külâh mest⁵⁰⁶
- 5 Teh-cur'a gibi SÂKIB olur hâksâr eger
Hurşîd görse ol mehi bir subhgâh mest⁵⁰⁷

Ü1 28a, Ü2 24b, M 31a.

⁵⁰⁴ 1a sürmedânın: sürmedânında Ü1. b) siyâh: sipâh Ü1.

⁵⁰⁵ 2a serv-i: server-i Ü1. b) cilvesinden: şivesinden Ü2.

⁵⁰⁶ 4b meh-i: meh-i nev Ü1.

⁵⁰⁷ 5b görse ol mehi bir: görünse ol mehi Ü1, görse ol büti bir Ü2.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Olalı teh-cur‘a-i peymâne-i ‘aşk ile mest
Gitmedi dilden safâ-yı neşve-i Bezm-i Elest
- 2 Eyle sâkî mûmyâyı neşve-i meyle ‘ilâc
İtdi seng-i cevri ile devrân dil-i zârı şikest
- 3 Halka-i sâgar gibi engüşter-i ikbâldür
Eyleyen sâkî-i bezme hass u ‘âmmı zîr-dest⁵⁰⁸
- 4 Hâk-veş âsûdedür erbâb-ı zillet her nefes
Şeb-nem-âsâ mahv olur her kim ola rif‘at-perest
- 5 Oldı çeşm-i iltifât-ı yârdan SÂKIB düşüp
Kıymeti dür-dâne-i eşk-i revânî gibi pest

Ü1 28b, Ü2 25a, M 31a.

⁵⁰⁸ 3b ‘âmmı: ‘âmma Ü1.

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün

- 1 Ne mümkün ol gamze-i hûn-rîz ile ülfet
Olmış tatalum zülf-i dil-âvîz ile ülfet
- 2 Bülbül gibi biñ cân ile dil-şifte oldı
Bir dem iden ol gonca-i nev-hîz ile ülfet⁵⁰⁹
- 3 ' Uşşâk dil ü cânndan ider kat'-ı ta'alluk
İtdükce nigâh-ı sitem-âmîz ile ülfet⁵¹⁰
- 4 Dil-haste-i hicrânı bulur sıhhat-i câvid
İtse leb-i cân-bahş-ı şeker-rîz ile ülfet
- 5 İtlâf-ı vücûd eyledi yok yerlere sad hayf
SÂKIB idüp ol la'l-i güher-rîz ile ülfet

Ü1 28b, Ü2 25a, M 31a.

⁵⁰⁹ 2b gonca-i: gonca Ü2.

⁵¹⁰ 3b İtdükce: Tâ ide Ü2.

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün

- 1 Kasd eylese câna n'ola ol gamze-i ser-mest
Cellâd ki kan dökse olur dahi beter mest
- 2 Eylerse n'ola neşve-i vuslat beni giryân
Olmaz 'aceb eylerse ger itlâf-ı güher mest
- 3 Dil düşmez idi dâ'îye-i şevk-i visâle
'Âlemde eger olmasa bî-bâk ü hatar mest⁵¹¹
- 4 Sâgar gibi rûşen-dile olmazdı mukârin
Olmasa eger hem-dem-i pâkîze-siyer mest
- 5 Vâsf-ı leb-i mey-gûn-ı dil-ârâ ile SÂKIB
Peymâne-i nazmumdan olur ehl-i hüner mest

Ü1 28b, Ü2 25b, M 31b.

⁵¹¹ 3b bî-bâk: bî-pâk Ü1.

SÂ⁵¹²

54

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün

- 1 Rûşen-güherân olsa da hem-reng-i havâdîs
Tekdîr ider âyînelerin jeng-i havâdîs⁵¹³
- 2 Gûş-ı dile âvâze-i mâtem gelür olsa da
Gül-bâng-ı tarab zemzeme-i çeng-i havâdîs
- 3 Âlûde-i hayret olur olsa dil-i Mânî
Bir sûrete kim göstere Erjeng-i havâdîs⁵¹⁴
- 4 Sıklet çekerüz olsa da ger müş'ir-i vuslat
Biz olmuşuz ol mertebe dil-teng-i havâdîs⁵¹⁵
- 5 Döndi dil-i işkestesine SÂKIB-ı zârûj
Nâ-geh tokınup şîşesine seng-i havâdîs⁵¹⁶

Ü1 29a, Ü2 23b, M 31b.

⁵¹² - Ü1, Harfû'S-Sâ' Ü2, Fî- harfî'S-Sâ' M.

⁵¹³ 1a Rûşen-güherân: Rûşengerân Ü1

⁵¹⁴ 3b Bir sûrete: Ol sûrete Ü1, Bir sûreti Ü2.

⁵¹⁵ 4b Biz. Bir Ü1.

⁵¹⁶ 5b şîşesine: sînesine Ü1, şîšemüze Ü2.

Mefâ'îlün Fe'îlâtün Mefâ'îlün Fe'îlün

- 1 Sudûr-ı şîve vü nâza niyâz olur bâ'is
Hücûm-ı ehl-i temennâya nâz olur bâ'is
- 2 Güvâhı bülbül-i nâlendedür esîr-i kafes
Belâ-yı 'âşîka kim keşf-i râz olur bâ'is⁵¹⁷
- 3 Delîl mûy-ı ber-âteş cihân-perestlerün
O pîç ü tâbna kim hırs u âz olur bâ'is
- 4 Mülâyim itmege her dem o şûh-ı seng-dili
Harâret-i dil-i hârâ-güdâz olur bâ'is
- 5 Bu nâ-güşâde-i tâli'le şekvede SÂKIB
Figâna ol nigehe-i nîm-nâz olur bâ'is

Ü1 29a.

⁵¹⁷ 2b 'âşîka: 'aşka Ü1.

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

- 1 Neşve-i pür-zûr-ı sahbâda düşer mestâna bahs
Seyl-i deryâ cûş ile bî-bâk ider vîrâna bahs⁵¹⁸
- 2 İtse pertâb âteş-i şem'-i şeb-efrûza n'ola
Eylemişdür bülbül-i nâlân ile pervâne bahs⁵¹⁹
- 3 Gerdiş-i çarha tahammül it ki nâ-şâyestedür
İtse seng-i âsiyâb ile kemîne dâne bahs⁵²⁰
- 4 Pençe-tâbî-i cedel düşmez bize takdîrle
Nâ-sezâdur itse mûr-ı kem-terîn merdâne bahs⁵²¹
- 5 Ehl-i hayret kîl ü kâli terk iderse n'ola
Eylemek kâbil mi SÂKIB sûret-i bî-câna bahs

Ü1 29a, Ü2 26a, M 32a.

⁵¹⁸ 1a Neşve-i pür-zûr-ı sahbâda: Neşve-i sahbâda pür-zûr Ü1. b) bî-bâk: bî-pâk Ü1.

⁵¹⁹ 2a şeb-efrûza: şeb-efrûz Ü1.

⁵²⁰ 3b itse: ide Ü1.

⁵²¹ 4a cedel: ecel Ü1. b) itse: k'ide Ü1.

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün

- 1 Bir zülfe henûz eylemedin şâne teşebbüs
İtmişdi dil ol zülf-i perîşâna teşebbüs
- 2 Dil olmuş idi hâr-ı gam-ı 'aşk ile nâlân
Gülşende hezâr itmedin efgâna teşebbüs
- 3 Sad çâk idi hâr-ı gam u mekr-i 'adûdan
Hâr eylemedin gûşe-i dâmâna teşebbüs
- 4 Oldı aña dil-teşne cihân halkı ser-â-ser
Ey şûh ideli la'lüne peymâne teşebbüs
- 5 Ahvâli gibi nazmı dahi oldı perîşân
SÂKIB ideli kâkül-i cânâna teşebbüs

Ü1 29b, Ü2 25b, M 32a.

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilâtün

- 1 Gubâr-ı hatt-ı ruhuñdur hücûm-ı hayrete bâ'is
Şarâb-ı la'l-i lebûñdür bu deñlü hâlete bâ'is
- 2 Rakîb-i serd-likâ buldı yüz ol âyîne-rûdan
Budur müşâhed olan sûret-i bürûdete bâ'is⁵²²
- 3 Bahâr-ı vaslına irmek muhâl o lâle-'izârûñ
Nedür çü 'ömr-i 'azîz ey gönül bu sür'ate bâ'is
- 4 Olurdı dîde-i pervâne pâ-y-ı şem'de rûşen
Siyâh-kâselerüñ kurbı olsa devlete bâ'is
- 5 Yegâne gevher-i nazmuñ nedür bu mertebe SÂKIB
Sezâ-yı rişte-i pervîn iken izâ'ata bâ'is⁵²³

Ü1 29b, M 32a.

⁵²² 2a serd-: serde Ü1.

⁵²³ 5b Sezâ-yı: Şerârı Ü1.

CİM⁵²⁴

59

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

- 1 Mezra' -ı bî-hâsılân bârâna çekmez ihtiyâc
Bahr-i sûretde sade f nîsâna çekmez ihtiyâc
- 2 Çâşnî-i derdi zevk-i sıhhate itmez fidâ
Ölse de dil-hasteler dermâna çekmez ihtiyâc
- 3 Hem-zebân-ı hâl-i pür-sûzı olaldan şem'-i bezm
Gûşe-gîrân sohbet-i yârâna çekmez ihtiyâc⁵²⁵
- 4 Hem-çü gevher kim kanâ'at ide âb-ı rûyına
Yansa da âteşlere 'ummâna çekmez ihtiyâc
- 5 Katre deñlü çeşme-i dilden olanlar neşve-yâb
SÂKIB-âsâ çeşme-i hayvâna çekmez ihtiyâc

Ü1 29b, M 32b.

⁵²⁴ - Ü1, Fî-harfi'l-cîm M.

⁵²⁵ 3b sohbet-i yârâna: sıhhat-i bârâna Ü1.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Derdüñe ey ‘âşık-ı bî-çâre müşkildür ‘ilâc
Olsa müşted her nefes bir yara müşkildür ‘ilâc⁵²⁶
- 2 Revgan-ı gülden hûnâkına meger dermân ola
Yohsa gayrı ‘andelîb-i zâra müşkildür ‘ilâc
- 3 Su yerine ‘âşıkun kanın içe var ise eger
Ey tabîb ol gamze-i bîmâra müşkildür ‘ilâc⁵²⁷
- 4 Nîşi nîş ile telâfi eylese devrân n’ola
Zahm-ı sûzından digerle hâra müşkildür ‘ilâc
- 5 SÂKIB ol derdün esîri ol ki Eflâtün eger
Yanuña gelse diye âvâre müşkildür ‘ilâc⁵²⁸

Ü1 29b, M 32a.

⁵²⁶ 1b yara: pâre Ü1.

⁵²⁷ 3b gamze-i bîmâra: gamze-i Ü1.

⁵²⁸ 5b Yanuña gelse : Göricek hâlün Ü1.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 Dil ki peymâne degül seng nedür bilmez hîç
Ol ki âyîne degül jeng nedür bilmez hîç
- 2 Vüs‘-i hâl üzre olan goncayı pür-hande sanur
Çâk çâkî-i dil-i teng nedür bilmez hîç
- 3 Pîr-i ham-geşteyi dem-beste ider hayret-i dehr
Çeng-i tasvîr ki âheng nedür bilmez hîç
- 4 Gam-ı ebrûsı hilâl itse figân müşkildür
Meh-veşüm zezeme-i çeng nedür bilmez hîç
- 5 ‘Âkile şîşe-i nâmûs olur âyîne-i hüsn
Mest-i bed-kâr elem-i teng nedür bilmez hîç
- 6 Kapılup bir kurı rengine gülün nâlândur
Bülbülân-ı bâde gül-reng nedür bilmez hîç
- 7 Jâle-veş cur‘a degül tâlib-i rif‘at SÂKIB
Hâksârân-ı gam evreng nedür bilmez hîç

Ü1 30a.

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

- 1 Huşk-diller bâde-i nâb ile itmez imtizâc
Gül (ki) kâgazdan ola âb ile itmez imtizâc
- 2 Zâhid olmaz ol kadar emred-perest-i dil-berân
Aña beñzer diyü mihrâb ile itmez imtizâc
- 3 Düşde görmez câme-i hvâb-ı râhatı hayret-keşân
Dîde-i tasvîr-veş hvâb ile itmez imtizâc
- 4 Ter-mizâcân-ı ferâg itmez kabûl-i i'tibâr
Sâhib-i bed-vaz' ebvâb ile itmez imtizâc
- 5 SÂKIB itmez neşve-i nâ-minnet-i dehri kabûl
Dil şarâb-ı bezm-i ahbâb ile itmez imtizâc

Ü1 30a.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 Reng-i ruhsârına beñzer mi o şuhûn gül hîç
Dönse gül nâra semender mi olur bülbül hîç⁵²⁹
- 2 Giryê müstelzim-i sevdâ-yı ham-ı ebrûdur
Cûybâr olmasa bir yerde olur mı pül hîç
- 3 Dil-rübâ olmaya tâ çıksa da halkuñ başına
Zülf-i pür-tâbına hem-ser mi olur sünbül hîç⁵³⁰
- 4 Her şey’üñ neşve-i mahsûsını gayrı viremez
Nagam-ı bülbüle yeksân mı olur kulkul hîç
- 5 SÂKIB âzâde-dil-i best ü güşâd-ı baht ol
Faslı kâbil mi olur keşmekeş-i kâkül hîç⁵³¹

Ü1 30a, M 33a.

⁵²⁹ 1b nâra:tâze Ü1.

⁵³⁰ 3a Dil-rübâ olmasa tâ hayfda halkuñ yaşına Ü1.

⁵³¹ 5a best ü: pest- Ü1.

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün

- 1 'Uşşâk olur şu'le-i âh-ı dile muhtâc
Ol bedreka gibi kim aña kâfile muhtâc⁵³²
- 2 Öldürse bile nâz ider öldürmege yâ Rab
Düşmenlerümi eyleme ol kâtile muhtâc
- 3 Pervâneler i'lâmda yanup yakılırken
Hâl-i dil-i pür-sûz degül nâkile muhtâc
- 4 Bedr itse kemâl ile revâ meh gibi câmın
Nâkıs k'ola hurşîd gibi kâmile muhtâc
- 5 Bî-çeşm nigehdârdur ikbâl-i hasîsân
Gırbâl degül hırmen-i bî-hâsıla muhtâc
- 6 Ruh-sây-ı niyâz olma der-i halkda SÂKIB
Kimdür ki koyup Hakk'ı olur bâtıla muhtâc

Ü1 30b, M 33a.

⁵³² 1a 'Uşşâk: 'Uşşâkuñ Ü1. b) bedreka gibi kim : meş'ale gibi ki Ü1.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 Viridi safâ derûna dem-i cân-fezâ-yı subh
Oldı cilâ-yı âyîne-i dil safâ-yı subh ⁵³⁴
- 2 Tâ şark u garb-ı 'âlemi tutsa 'aceb degül
Hurşîd gibi kim ola çeşm-âşinâ-yı subh
- 3 Nûr-ı nigâhı şu'le-i hurşîde dâgdur
Anuñ ki kuhl-ı çeşmi ola tûtiyâ-yı subh
- 4 Toldı safâ-yı lutf-ı binâgûşı ol mehün
Yok maşrık-ı nezârede bir zerre cây-ı subh
- 5 Gerdûna irdi rif'at ile oldı ser-bülend
SÂKIB kim oldı jâle gibi hâk-i pâ-yı subh

Ü1 30b, Ü2 27a, M 32b.

⁵³³ - Ü1, Harfû'l-hâ' Ü2, Fî-harfî'l-hâ' M.

⁵³⁴ 1a derûna: verdine Ü2.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Oldı çün câm-ı sabûhî dürd-i şebden pâk subh
Eyledi def‘-i gubâr-ı hâtır-ı gamnâk subh
- 2 Zahm-hvârân-ı siyeh-mâr-ı şeb-i hicrân için
Eyledi nüh hokka-i eflâki pür-tiryâk subh
- 3 Pâre pâre ebr sanma penbezâr-ı dâgını
Gösterür dünyâyâ oldukca girîbân çâk subh⁵³⁶
- 4 Sîne-safânuş olur matlûbı der-ber her nefes
Bu sebebden mihr ile hem-hvâb olur bî-bâk subh⁵³⁷
- 5 Pençe-i hurşîd ol hûn-rîze tâ hem-dest ola
Olsa da sâbûn itmez lekke pasın pâk subh⁵³⁸
- 6 Sînesi pür-tâb-ı ‘aşk olan girîbân-çâk olur
Her nefes SÂKIB budur k’oldı girîbân-çâk subh⁵³⁹
Ü1 30b, Ü2 26b, M 32b.

67

Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

- 1 O reşk-i mihre karîn oldı tâ nezâre-i subh
Görildi çâk-i girîbân-ı pâre pâre-i subh⁵⁴⁰
- 2 ‘Aceb mi itnese fark âfitâbdan o mehi
Görince ahvel olur dîde-i sitâre-i subh

⁵³⁵ 2b hokka-i: hokka Ü1.

⁵³⁶ 3a dâgını:dâğı Ü1.

⁵³⁷ 4a Sîne-: Şîşe Ü1. b) bî-bâk: bî-pâk Ü1.

⁵³⁸ 5a Pençe-i. Pençe Ü2. b) lekke pasın: sükker pis ten Ü1, lekke pisin Ü2.

⁵³⁹ 6b k’oldı: oldı Ü1.

⁵⁴⁰ 1a nezâre-i: nezzâre-i Ü1.

- 3 Firîb-hurde-i ikbâl-i rûzgâr olma
Ki bir nefesde geçer devlet-i dü-bâre-i subh⁵⁴¹
- 4 Olnca pîr kişi gafleti ziyâde olur
Gelür dimâga şeker-hvâb-ı kâhvâre-i subh⁵⁴²
- 5 Hemîşe SÂKIB olur şüste-rûy sâf-dilân
Delîldür buņa envâr-ı âşikâre-i subh

Ü1 31a, Ü2 26b, M 33a.

⁵⁴¹ 3a Firîb-: Karîb Ü1.

⁵⁴² 4b şeker-hvâb-ı: elez hvâb-ı Ü2.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 Zevk-i şarâb-ı la'lün idüp ârzû kadeh
Ser-geştedür bu hvâhiş ile sû-be-sû kadeh
- 2 Yek-rengî-i müşâbeheti bulmaz infisâl
Ol gonca-leble olmaya tâ rû-be-rû kadeh⁵⁴³
- 3 Ser-keşlik ile oldı surâhî şikeste-pâ
Her bezme girdi itmek ile ser-fürû kadeh
- 4 'Âlemde böyle leb-be-leb olmaz idi eger
Her lahza itmese dehenin şüst ü şû kadeh⁵⁴⁴
- 5 SÂKIB ümîd-i bûs-ı leb-i dil-rübâ ile
Meclis-be-meclis itmededür cüst ü cû kadeh

Ü1 31a, Ü2 26b, M 33a.

⁵⁴³ 2a yek-rengî-i müşâbeheti: Yek-renglik mücâdelesî Ü2. b) gonca-leble: gonca-la'le Ü1.

⁵⁴⁴ 4a 'Âlemle: Halk ile Ü2. / eger: ger Ü2.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Mevlevîler kim semâ‘ içre urur hem-vâr çarh
Gird-bâd-ı ‘aşkdur ura n’ola her-bâr çarh⁵⁴⁶
- 2 Mevlevî’nün çarhına tokınma dest-i ta‘n ile
Mahv olur tahrîk iden oldukda âteş-bâr çarh
- 3 Pâlehengi âfitâb u keh-gili olmuş hilâl
Mevlevî dervîşine beşzer diyince var çarh⁵⁴⁷
- 4 Çarh ile dönmekden ‘âlem-gîr oldı mihr ü meh
Devr ile buldı bu deñlü dîde-i bîdâr çarh⁵⁴⁸
- 5 Eyledi çünki semâ‘ ol nûr-ı çeşm-i evliyâ
SÂKIB oldı intisâb ile aña devvâr çarh⁵⁴⁹
- 6 Hazret-i Monlâ-yı Rûmî o muhît-i bahr-i feyz
Kim yanında bir habâb-ı kem-ter-âsâ dâr-ı çarh
- 7 Dâ‘irân-ı âsitâmı gibi her subh u mesâ
Feyz-i rûhâniyyetinden eyler istizhâr çarh⁵⁵⁰
- 8 Sâlikân-ı râh-ı irşâd ile çün yek-cilvedür
Tâ kıyâmet bulsa çok mı hüsn-i istikrâr çarh
- 9 Şâd-kâm-ı tuhfe-i dîdâr ola şâm u seher

⁵⁴⁵ - Ü1, Harfû‘l-hâ’ Ü2, Fî-harfî‘l-hâ’ M.

⁵⁴⁶ 1a hem-vâr: hem-vâre Ü1.

⁵⁴⁷ 3a âfitâb u: âfitâb- Ü1,

⁵⁴⁸ 4a ‘âlem-gîr oldı mihr ü meh: ‘âlem-gîrdür çün mihr-i veleh Ü1. b) dîde-i : devlet-i Ü1.

⁵⁴⁹ 5b ile : içün Ü1.

⁵⁵⁰ 7a subh u: subh- Ü1.

Rûh-ı pâki ravza-i cennetde tâ kim var çarh

Ü1 31a, M 34b.

70

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 Halka 'aceb mi devr-i cefâ olsa kâr-ı çarh
Devr-i nigâh-ı pür-sitemüñdür medâr-ı çarh⁵⁵¹
- 2 Me'mûl idi s⁵⁵²ebât-ı bülendî-i câh-ı dehr
Bir zerre deñlü mümkün olaydı karâr-ı çarh⁵⁵³
- 3 Tîg-ı hilâli eylese de der-niyâm-ı ebr
Pinhân olur mı düşmenî-i âşikâr-ı çarh
- 4 Yek-sân tutar çün anı türâb ile ehl-i dil
Nâ-dâna 'izzetinden olur i'tibâr-ı çarh
- 5 Hûn-rîzlikde devr-i nigâhında ol mehün
Mirrîh'i sebkât itse n'ola iştiâr-ı çarh⁵⁵⁴

⁵⁵¹ 1b pür-sitemüñdür: pür-sitemger Ü1.

⁵⁵² 2a câh-ı: çâh-ı Ü1.

⁵⁵³ 5a devr-i: dü Ü1.

- 6 Seyl-âb-ı hûn-ı dîde-i ‘âlem revân iken
Bir zerre kâbil olmadı def’-i gubâr-ı çarh
- 7 Mâ-beyni SÂKIB arz u semâdur o şûhla
Mîzâna gelse mihr ü meh nâmdâr-ı çarh

Ü1 31b, M 33b.

⁵⁵⁴ 7a arz: ‘arz Ü1.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 Oldı sirişk-i 'âşık-ı pür-ıztırâb surh
Mînâda âba döndi çü la'l-i müzâb-ı surh
- 2 Âyîne döndi rûy-ı 'arak-rîz-i yâr ile
Sîmîn tabakçeye k'ola pür la'l-i nâb-ı surh
- 3 Mest-i şarâb-ı hvâb sanur bilmeyen anı
Oldukca çeşm-i 'âşık-ı nâ-dîde-hvâb surh⁵⁵⁵
- 4 Şeb-zindedârî-i elem-i intizâr ile
Çok çeşmi itdi nevbet-i nüh âsiyâb surh⁵⁵⁶
- 5 Gam-dîde-i zuhûr-ı hat-ı rûyınun n'ola
Eşkenden olsa cümle hurûf-ı kitâb surh⁵⁵⁷
- 6 Âlûde-i zükâm-ı riyâ bâde zann ider
SÂKIB elünde şîşe k'ola pür gül-âb-ı surh
- 7 Lâyık nesîm-i lutf ile açmak ne dem k'ide
Gül gibi rûy-ı ehl-i niyâzı hicâb-ı surh⁵⁵⁸

Ü1 31b, M 34a.

⁵⁵⁵ 3a bilmeyen anı: anı bilmeyen Ü1. b) surh: çarh Ü1.

⁵⁵⁶ 4b Çok: Sad Ü1. b) surh: çarh Ü1.

⁵⁵⁷ 5b Eşk-i terinden olsa midâd-ı kitâb surh Ü1.

⁵⁵⁸ 7 - Ü1.

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

- 1 Niyâz-ı vasluğ ile olmasa zebân güstâh
Olur firâkuğ ile çeşm-i hûn-feşân güstâh
- 2 Zebânı olsa da çün şîşe leb-be-müher-i edeb
Ne sûd olur yine evzâ'-ı mey-keşân güstâh
- 3 Zebân-dırâzlık eyler sipihre dil-siyehân
Belî olur görüp âyîne zengiyân güstâh⁵⁵⁹
- 4 Hamûş olur bilen âdâbı hem-çü pervâne
Çemende zâr olur olmagla bülbülân güstâh
- 5 Nigâh-ı yâr degül mest-i mütthem SÂKIB
Olinca mest olur üftâdeler hemân güstâh⁵⁶⁰

Ü1 32a, Ü2 27b, M 33b.

⁵⁵⁹ 3b olur görüp: görüp olur Ü1.

⁵⁶⁰ 5b üftâdeler: o fütâdeler Ü1.

Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

- 1 Oldı düşnâmla dil ü cân telh
Olup ol la‘l-i şekker-efşân telh⁵⁶¹
- 2 Zehr-i cân-sûz-ı minnet ile olur
Şeker-i kâse-i le‘imân telh
- 3 Bezm-i zâhidde zehr olup dile mey
Geldi çün şehd-i hvân-ı dúnân telh
- 4 Zehr ile câmin idüp âmâde
Eyledi kâm-ı cânı devrân telh
- 5 Hanzal-ı cevri-i çarh ile SÂKIB
Oldı yek-ser demâg-ı yârân telh

Ü1 32a, Ü2 28a, M 33b.

⁵⁶¹ 1b şekker-efşân: şekker-feşân Ü2.

Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

- 1 İder dili heves-i vasl-ı dil-rübâ güstâh
Ümîd-i lutf ile her gâh olur gedâ güstâh
- 2 Düşer ayagina sâkî-i dil-keşün zâhid
Hevâ-yı ‘aşk ider zühdi bî-riyâ güstâh
- 3 Şarâb izâle ider çünki ‘akl-ı mestâmı
‘Aceb mi eylese ‘uşşâkı ibtilâ güstâh
- 4 Figân-ı bülbül-i nâlâmı eyleme ta‘yîb
Hezârın eyledi bu cûşîş-i hevâ güstâh⁵⁶²
- 5 O şûha itse n’ola ‘arz-ı müdde‘â SÂKIB
Gedâyı lâ-büd ider neşve-i ‘atâ güstâh⁵⁶³

Ü1 32a, Ü2 27b, M 33b.

⁵⁶² 4b bu cûşîş-i : ser-hoşî-i Ü1, ser-cûşî-i Ü2.

⁵⁶³ 5b neşve-i: kesret-i Ü1.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Bâde-i kâm ile leb-rîz olmadı câm-ı ümîd
Virmedi neşve dile sahbâ-yı gül-fâm-ı ümîd⁵⁶⁵
- 2 Bîhûde tahsîl-i maksûdı tekâpû eyledük
Girmedi dest-i husûle mîve-i hâm-ı ümîd
- 3 Sâye-endâz-ı merâm olmaz dil-i pür-hvâhişe
Âşiyân-ı sad-hümâ olsa eger bâm-ı ümîd⁵⁶⁶
- 4 Ârzûdan nakşı fersûde nigîne döndi dil
Hâtır-ı ye’s-âşinâdan mahv olup nâm-ı ümîd⁵⁶⁷
- 5 Bu gülistân-ı emelde serv-i dâmen-çide ol
SÂKIB olma sad hazer dil-beste-i dâm-ı ümîd⁵⁶⁸

Ü1 32a, Ü2 28b, M 34a.

⁵⁶⁴ - Ü1 Harfû’d-dâl Ü2, Fî-harfi’d-dâl M.⁵⁶⁵ 1a Bîhûde : Yok yire Ü1, bîhûde Ü2.⁵⁶⁶ 3a merâm: murâd Ü2.,⁵⁶⁷ 4b âşinâdan: âşinâda Ü1.⁵⁶⁸ 5b sad hazer: sadr ile Ü1.

Mef'ûlü Mefâîlü Mefâ'îlü Fe'ûlün

- 1 Hem-tâk çehârum felege hâne-i tecrîd
Hurşîde be-hem şemse-i kâşâne-i tecrîd
- 2 Peymâne-i mihri ki suna sâkî-i devrân
Ragbetle elin sunmaya mestâne-i tecrîd
- 3 Görse felegi encüm ile hirmen-i erzen
Meyl itmez aña tâ'ir-i bî-lâne-i tecrîd
- 4 İtmez güher-i mihr ü mehi zîver-i mengûş
Pîrâye-nümâyende-i dür-dâne-i tecrîd
- 5 Gencîne-i iksîr gubâr-ı kademidür
SÂKIB kim ola sâkin-i vîrâne-i tecrîd⁵⁶⁹

Ü1 32b, M 34a.

⁵⁶⁹ 5b kim : ki Ü1.

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

- 1 Ne şekvâ çarhdan ne şîve-i takdîrden feryâd
Figân baht-ı denîden âh-ı bî-te' sîrden feryâd
- 2 Zebân-ı şekve olmuş mû-be-mû zahm-ı ten-i 'âşık
İder ol kaşî yadan ol nigâhı tîrden feryâd⁵⁷⁰
- 3 Tenük midür deñlü mey-güsârân-ı mahabbet kim
İder mestâne câm-ı merdüm-i tasvîrden feryâd
- 4 Muhâlifdür şikâr-endâz-ı 'aşkuñ cünbişi gayra
'Aceb olmaz ki sayyâd eylese nahcîrden feryâd
- 5 Senâkâr-ı edânî olduğundan şekvedür kasdı
İden SÂKIB gibi kilik-i galat-tahrîrden feryâd

Ü1 32b, M i.

⁵⁷⁰ 2b kaşî yadan: kaşları ya Ü1.

Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

- 1 Mansıb-ı ibtilâ mübârek bâd
Maraz-ı bî-devâ mübârek bâd
- 2 Ey ser-i pür-hevâ-yı ‘aşk çü şem‘
Zahm-ı tîg-ı belâ mübârek bâd
- 3 Düşdüñ ümîd-i vuslata ey dil
Neşve-i bî-bekâ mübârek bâd
- 4 Hayr-ı makdem eyâ gam u mihnet
Dil gibi âşinâ mübârek bâd
- 5 Gam ile SÂKIB eyledüñ ülfet
Mûnis-i bâ-vefâ mübârek bâd

Ü1 32b, Ü2 28a, M 34a.

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

- 1 Rûzgârın lutfi deñlü var minnetde 'îd
Olmasa mihnet garîbâna eger gurbetde 'îd
- 2 Şâd-mân olmak neden encâm-ı mâh-ı rûzede
'Âşîka vakt-i bükâ-yı mahz iken fûrkatde 'îd
- 3 Girye it ter-dâmenân-ı gafletün hâline kim
'Add iderler bir kurı eSvâb için ragbetde 'îd
- 4 Sâkî-i bezmün ayagina yeter düşmek bize
Çünkü oldu pâ-y-bûsa vâsıta sûretde 'îd
- 5 Zevki yok gurbetde SÂKIB mûcib-i şevk ise de
Telhdür bâdâmî şeker olsa da lezzetde 'îd

Ü2 28b.

ZÂL⁵⁷¹

80

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Hvâhiş-i vasl eylemezdün olsa ger hicrân lezîz
Kim kaçardı mergden ger olmasaydı cân lezîz
- 2 Çâk olmazdı leb-i dil-teşnegân-ı ma‘siyet
Olmasa tâ ol kadar ser-çeşme-i gufrân lezîz⁵⁷²
- 3 Dâde-i Hak’la kanâ‘at başka ‘âlemdür hele
Her ne deñlü olsa zevk-i ni‘met-i sultân lezîz⁵⁷³
- 4 Lezzet-i dünyâyı bilmez bî-dimâgân-ı ferâğ
Olsa şekkerden şarâb-ı sâgar-ı devrân lezîz
- 5 Çeşme-i feyz-i Hudâ’nuñ zevkine dil-teşnedür
SÂKIB olsa her ne deñlü çeşme-i hayvân lezîz

Ü1 33a, Ü2 29a, M 34b.

⁵⁷¹ Ü1Harfû’z-zâl Ü2, Fî-harfi’z-zâl M.

⁵⁷² 2a çâk olmazdı: yaranurdu Ü1.

⁵⁷³ 3a Dâde-i: Dâdî-i Ü1.

RÂ' ⁵⁷⁴

81

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 Tahsîl-i mâl ü câha olan ibtilâyı gör
Ol zehrîk lokmaya bu iştiâyı gör⁵⁷⁵
- 2 Bey' ü şirâyı degmez iken kâle-i cihân
Bâzâr-ı ârzûya düşen hûy u hâyı gör⁵⁷⁶
- 3 Cûyâ-yı restgârî-i sevdâ iken gönül
Bir zülf-i müşg-bâra dolaşdı belâyı gör⁵⁷⁷
- 4 Zâhid bisât-ı külbesin itmiş hasîrden
Tutmuş ferâg gûşesini bûriyâyı gör
- 5 SÂKIB Sikender eyledüğü seyr ise garaz
Mir'ât-ı tâbdâr-ı ruh-ı dil-rübâyı gör⁵⁷⁸

Ü1 33a, Ü2 40b, M 34b.

⁵⁷⁴ -Ü1, Harfû'r-râ' Ü2, Fî-harfî'r-râ' M.

⁵⁷⁵ 1a mâl ü: mâl- Ü1, Ü2.

⁵⁷⁶ 2a şirâyı: şarâbı Ü1.

⁵⁷⁷ 3b Bir: Ol Ü2. / müşg-bâra : tâbdâra Ü1, Ü2.

⁵⁷⁸ 5a Sikender: senüpdür Ü1. b) Âyîne elde câm-ı mey-i hoş-nümâyı gör Ü2.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 Ol 'âzim-i tarîk-i mahabbet revîş budur
Resm-i sülûk-i Kays-ı Felâtûn-meniş budur
- 2 Teh-cur'a-bahş-ı hâk-nişînân-ı zillet ol
Sâkî güzîde şîve-i dâd u dihiş budur
- 3 Tâ şark u garb kıl sefer-i hıfz-ı zîr-dest
Çün âfitâb kâ'ide-i perveriş budur
- 4 Âyîne olsam ol şeh-i tûtî-tekellüme
Şâyeste-i hitâb olamam gösteriş budur
- 5 Zer-tâc ber-ser ü be-bagal kâse-i siyâh
SÂKIB bezimde şem'e olan ser-zeniş budur

Ü1 33a, M 35a.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 Dile müstagnî-i lutf-ı nigeht olmak güçdür
Fârig-i ülfet-i çeşm-i siyeh olmak güçdür
- 2 Rişte-i çeşm-i ümîdi küremâya rabt it
Yok yere hâl-i temennî tebeh olmak güçdür⁵⁷⁹
- 3 Keşiş-i cezbe-i gird-âbı sanur cezbe-i dil
Kişi üftâde-i bahr-i ‘ateht olmak güçdür
- 4 Pîş ü kem dâde-i Bârî’ye rızâ elzemdür
Kula nâzende-i ihsân-ı şeh olmak güçdür⁵⁸⁰
- 5 Sehli budur ki ola ‘afv-ı Hudâ anda karîn
SÂKIBÂ bendelere bî-güneh olmak güçdür

Ü1 33b, M 35b.

⁵⁷⁹ 2a küremâya: germ-âbe-i Ü1.

⁵⁸⁰ 4a dâde-i Bârî’ye rızâ elzemdür: dâdi-i Mevlâ’ya rızâ âsândur Ü1.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Tâ ki târ-1 dil o zülf-i tâbdâra bestedür
Rište-i nûr-1 nezâre târ-1 sünbül-destedür
- 2 Vaslı ta‘lîk itdük ol hurşîd-i hüsnüñ hattına
Şem‘-i subha rište-i ümmîdümüz peyvestedür
- 3 Çek temennâ destini bu köhne bâg-1 dehrden
Gülşen-i tasvîr-veş gül goncası nâ-restedür
- 4 İtme âgâz-1 bülendî-i makâmat-1 merâm
Cünbiş-i makbûli sâz-1 devletün âhestedür
- 5 Derdnâk-i çeşm-i bîmârı olaldan ol şehün
Revgan-1 nergis ‘ilâc-1 SÂKIB-1 dil-hastedür

Ü1 33b, M 36a.

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün

- 1 Mânend-i kemân kâmet-i pîrân ki dü-tâdur
Bu togrısı âsâr-ı girân-bâr-ı cefâdur
- 2 Kim dâmgeh-i hîlesine düşmeye dehrün
Hâk ise de çün sürme yeri çeşm-i hümâdur
- 3 Göstermeseler zâhide anı 'aceb olmaz
Kim duhter-i rez mahrem-i yârân-ı safâdur
- 4 Mir'ât-ı nemed-pûş gibi sâf-nihâdân
Pûşide-i hâkister-i külhen ya 'abâdur
- 5 Redd itme yıkıl diyü bir ednâyı sakın kim
Pâyende-i kâşâne-i ikbâl du'âdur
- 6 Mürşidle bulur menzil-i maksûdını sâlik
Her kim yola bî-râh-nümâ gitse hatâdur
- 7 Meşhûd degül sûret-i ihlâs kemâ-hî
Mir'ât-ı cihân beste-i jengâr-ı riyâdur
- 8 Şâyeste mi infâkda bir mûrı temennün
Mahlûka ki kısmet taraf-ı Hak'dan 'atâdur
- 9 Gırbâl kadar çeşm-i nigezbânı 'ıyâdur
SÂKIB o ki hırmengeh-i eltâf u 'atâdur⁵⁸¹

Ü1 33b, M 36b.

⁵⁸¹ 9a nigezbânı: nigehdârı Ü1.

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

- 1 Egerçi hvânçe-i maksûda iştiâmuz var
Velî sukâta-i dînâna imtilâmuz var⁵⁸²
- 2 Firîb-i câme-perestâna yohsa hil'atümüz
Bu dûş-ı fahrde sad-pâre bir 'abâmuz var
- 3 Kesildi rişte-i ümmîdümüz halâ'ikden
Fakat bizüm kerem-i Hakk'a ittikâmuz var⁵⁸³
- 4 Satılsa bir pûla kâlâ-yı dehre nâz iderüz
Gönülde tâ o kadar mâye-i gınâmuz var
- 5 Ne çille çekdügümüz kavs-i ebruvânından
Güvâh-ı esdakumuz bir kad-i dü-tâmuz var
- 6 Hasîr-i pâre-i fakr oldı külbe-zîb-i ferâg
Bizüm de künc-i kanâ'atde bûriyâmuz var
- 7 Revâ mı neşve-i pâ-der-rikâb ile anı def
Bizüm ki gam gibi SÂKIB bir âşinâmuz var

Ü1 34a, M 37a.

⁵⁸² 1b dînâna. dînândan Ü1.

⁵⁸³ 3b Fakat: Hemân Ü1.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 Çeşm-i gam-dîdeye ne fakr ne devlet görünür
Pîş ü kem dâde-i Mevlâ’ya kanâ‘at görünür
- 2 Zen-i dünyâ nigeħ-i ragbet-i cûyendesine
Nev-‘arûs-ı tutuk-ârâ-yı melâhat görünür
- 3 Dûr-bînâna her-âyîne nigû-sâzî-i hâl
Gûşe-gîrî-i tecerrüdle ferâgat görünür
- 4 Zirve-i Kâf-ı kanâ‘atde nişîb-i tama‘uñ
Hâl-i sükkânı nazar ehline ‘ibret görünür⁵⁸⁴
- 5 Hâk-veş şâh-reh-i ‘aşkda pâ-mâl olmak
Halka zillet nigeħ-i SÂKIB’a rif‘at görünür

Ü1 34a, M 37b.

⁵⁸⁴ 4b Hâl-i sükkânı: Hâl-i erbâb Ü1. / ‘ibret: gayret Ü1.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 Dil seng-i cevr-i yâr-ı sitem-kîşe şîşedür
Ser-mâye seng-i harc-ı reh-i pîşe şîşedür⁵⁸⁵
- 2 Beñzer hayâl-i 'ârız-ı cânâna dîdede
Her dem-bahâr o gül ki aña rîşe şîşedür
- 3 Gör zahm-ı ta'nı bîhûde gerdân-ı 'işreti
Ger şîr isen de çek ayagı bîşe şîşedür
- 4 Ol çeşm-i pür-humâra müheyyâ be-hûn-ı dil
Ol mey ki bezmümüzde bizüm şîşe şîşedür⁵⁸⁶
- 5 SÂKIB hayâl-i la'li ile gözden oldı mest
Gûyâ ki zarf-ı bâde-i endîşe şîşedür⁵⁸⁷
Ü1 34a, M 38b.

⁵⁸⁵ 1b seng-i : seng ü Ü1.

⁵⁸⁶ 4b mey ki: bî-geh Ü1.

⁵⁸⁷ 5a SÂKIB gözinden oldı hayâl-i lebiyle mest Ü1. b) zarf-ı: tarf-ı Ü1.

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün

- 1 Gerek lutf u gerek kahr ‘âşık-ı ser-bâza hep birdür
Kühen-dârû-yı bî-te’Sîr ü verd-i tâze hep birdür⁵⁸⁸
- 2 Şikeste nâ-şikeste elde tek bir sâgar olsun da
Düristî vü şikest-i dil o mest-i nâza hep birdür
- 3 Gerek kelb-i rakîb olsun gerek ‘uşşâk-ı şîr-efken
İder âvîze-i fitrâk o sayd-endâze hep birdür⁵⁸⁹
- 4 Kim anlar çâşnî-i sıhhat u telhî-i noksânı
Ki nîk ü bed edânî-i galat-perdâza hep birdür⁵⁹⁰
- 5 Ser-efrâzî-i devlet fikr-i kûteh-câha âsândur
Ki çarh u bâm SÂKIB murg-ı nev-pervâza hep birdür

Ü1 34b, M 39a.

⁵⁸⁸ 1a lutf u gerek kahr: kahr gerek lutf Ü1.

⁵⁸⁹ 3b âvîze-i fitrâk o sayd-endâze: âvîze-i fitrâk o sad endaze Ü1.

⁵⁹⁰ 4b edânî-i: edânî M.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 Berk-i nigâh-ı yâr olamaz hem-şitâb-ı 'ömr
Ol zülfe hem-ser olsa da medd-i tınâb-ı 'ömr
- 2 Nâ-kâbil-i vusûl o hurşîd-tal'ata
Şeb-nemle hem-'inân-ı şitâb olsa âb-ı 'ömr
- 3 Mümkin mi pey-revân irişe rûy-mâline
K'ol şeh-süvâr-ı âteş-'inân hem-rikâb-ı 'ömr
- 4 Hâzır gerek çerâg yâhûd şem'a-i 'amel
Ol dem ki nâ-nümûde ola âfitâb-ı 'ömr
- 5 Tûfân-ı gamla eyledi imrâr-ı rûzgâr
SÂKIB cihânda Nûh gibi kâm-yâb-ı 'ömr

Ü1 34b, M 39b.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 Âfitâb âyine-i subh-ı binâgûşundur
Mâh meşşâta-i şâm-ı hat-ı gül-pûşundur⁵⁹¹
- 2 Meşk-i hamyâzemüze oldu kebâde hâle
Fikrümüz ol kadar ey mâh der-âgûşundur
- 3 Çeşm-i şuhûn gibi tâ haşr siyeh-mest kalur
Yâd-ı la‘lünle o bî-dil ki kadeh-nûşundur
- 4 Kûrî-i düşmen-i ef‘î-nazar olmuş kasduş
Ki zümürrüd güher-i zînet-i mengûşundur⁵⁹²
- 5 Gülşen-i vâsf-ı leb-i la‘l-i bütânda SÂKIB
Gonca ser-safha-i meşk-i leb-i hamûşundur⁵⁹³

Ü1 34b, M 40a.

⁵⁹¹ 1b Mâh meşşâta nev-hatt-ı semen-pûşundur Ü1.

⁵⁹² 4a Kûrî-i: Girye-i Ü1.

⁵⁹³ 5a la‘l-i bütânda: la‘l-niSâra Ü1.

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

- 1 Tevekkül-pîşeler kim gûşesinde inzivâ eyler
Kemîne hâk-i pâyin sürme-i çeşm-i hü mâ eyler
- 2 Hatar görmez hurûş-ı sarsar-ı idbârdan hergiz
Sütün-ı kasr-ı ikbâlin o kim dest-i du'â eyler
- 3 Yanar ahvâline pervâne ol âteş-zebânuş kim
Zebân-ı cân-güdâza şem'-veş kendün fidâ eyler
- 4 Simât-ı devlete çokdan sunardum destümi ammâ
Beni redd ü kabûl-i rîze-çînân imtilâ eyler
- 5 Olur âyînesinden seng seng-endâza rû-gerdân
Dil-i meksûr-ı halka ol ki lutfın mûmyâ eyler⁵⁹⁴
- 6 Sebâtına olur nakş-ı ber-âbuş beste dil SÂKIB
Bu dehr-i bî-bekâdan ol ki ümmîd-i bekâ eyler⁵⁹⁵

Ü1 34b, M 40b.

⁵⁹⁴ 5b ol ki lutfın: lutfın ol kim Ü1.

⁵⁹⁵ 6a Sebât üzre sanur nakş-ı ber-âbı SÂKIBÂ ol kim Ü1. b) ol ki: her dem Ü1.

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

- 1 Her gören âhû-nigâh ol gamzeye teshîr olur
Şâh-bâz-ı çeşm-i sayyâdı ne âhû-gîr olur
- 2 Bezm-i gamda tâ ki bulmaz hem-zebân mânend-i şem'
Kıssa-i pür-sûz-ı derd ü gam nice takrîr olur
- 3 La'l-i yârı her dem agyâra görür şekker-feşân
Hvâb-ı telhî-i 'aşk-bâzân hâric-i ta'bîr olur
- 4 Kankı bâga 'aks-i müjgân-ı ciğer-dûzı düşer
Goncası peykân-ı hûn-âlûde şâhı tîr olur
- 5 Nâfe gibi müşg-bâr eyler dimâg-ı 'âlemi
SÂKIB ol miskîn ki öz hûn-ı dilinden sîr olur

Ü1 35a.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Zâbt olunmaz sûretüñ yanındaki tasvîrler
Çekmese etrâfına nakkâş eger zencîrler
- 2 Ol kanad ile uçanlar irdi evc-i rif‘ate
Pezdür anja şâhid-i ‘âdil hevâda tîrler
- 3 Gamze-i bî-rahm-ı hûn-âşâm-ı hûbâna göre
Tâk-ı mihrâb-ı selâmetdür ham-ı şemşîrler
- 4 Nâhun-ı fikr-i Felâtûn’ı ider haylî şikest
Beste-i takdîr olunca rişte-i tedbîrler⁵⁹⁶
- 5 Merdüm-i tasvîr elinde hem-çü tîrdür kemân
SÂKIB olmaz kârger feryâd-ı bî-te’sîrler⁵⁹⁷

Ü1 35a.

⁵⁹⁶ 4a tedbîrler: tedbîr olur Ü1.

⁵⁹⁷ 5a bî-te’sîrler: bî-te’sir olur Ü1.

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

- 1 Çok sadedler gerçi hûbân-ı sitemgerden geçer
Dil-berânı söz hemân sayd itmede zerden geçer
- 2 Rif'at-i baht-ı rakîb-i seng-dil ber-ter olur
Her kaçan ol şeh-süvârum Altımermer'den geçer
- 3 Micmer-âsâ düşmez âteşler dil-i sûzânına
Bî-dimâgan-ı fenâ kim 'ûd (u) 'anberden geçer
- 4 Hvâbgâhı bâliş-i hurşîd olur mânend-i şem'
Kim ki zulmetde kalan muhtâc için serden geçer
- 5 Âb-ı sâf içre döner SÂKIB hilâlünj 'aksine
Dem ki ebrûsı hayâli dîde-i terden geçer

Ü1 35a.

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

- 1 Şeh-süvârum hışm ile âteş-'inân olmuş gelür
Berk-i na'li hân mân-sûz-ı cihân olmuş gelür
- 2 Kasd ider cûy-ı hayât-ı 'âşıkândan pâk ide
Her güzel kim 'âleme şemşîr kan olmuş gelür
- 3 Hep gelen seng-i sitem ya tîr-i bârân-ı kazâ
Her ne gelse ehl-i 'aşka hasm-ı cân olmuş gelür
- 4 Sevk id(er) gam-hâne-i 'uşşâka a'dâ her kaçan
Mest-i nâzum tîg-der-kef bî-amân olmuş gelür
- 5 SÂKIB 'ömri şâm-ı mihnetde geçer mânend-i şem'
Kim ki dehre şâ'ir-i âteş-zebân olmuş gelür

Ü1 35b.

Mef'ûlü Mefâîlü Mefâ'îlü Fe'ûlün

- 1 Ol şûh ki ser-tâ-be-kadem rûh-ı revândur
Agyâra hayât 'âşika bir düşmen-i cândur
- 2 Ta'rîf idemem sevdüğümü saña ne cândur
Mânend-i hayâlidür anuñ ol da nihândur
- 3 Mahkûmı ise sâkî-i bezmün n'ola yârân
Her cânibe su gibi anuñ hükmi revândur
- 4 Ehl-i tama'uş dâd u sitedgâh-ı fenâda
Âgâzı eger sûd ise encâmı ziyândur⁵⁹⁸
- 5 Hâki olur iksîr ile hem-neşve-i te'Sîr
Erbâb-ı himem ol yere kim cur'a-feşândur⁵⁹⁹
- 6 Her kanda göre dâm sanur halka-i bezmi
Murg-ı dilümüz halkdan ol deñlü remândur
- 7 Dem-serdî-i ta'n-ı keci erbâb-ı riyânuñ
Âfet-res-i germiyyet-i peymâne-keşândur
- 8 Ger penbe-i zahm olsa aña nermî-i nazmuñ
Harf atma o bed-meşrebe kim harf-ne-dândur⁶⁰⁰
- 9 Hâk olduğunı ol şehe 'arz eyleme SÂKIB
Zîrâ ki gubâruñ dil-i cânâna girândur

Ü1 35b, M 41a.

⁵⁹⁸ 4b âgâzı: -Ü1.

⁵⁹⁹ 5b Erbâb-ı himem ol yere kim: ol yer ki aña ehl-i himem Ü1.

⁶⁰⁰ 8b Harf atma : Sarf itme Ü1.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Güft (ü) gûdan kim o çeşm-i cân-sitân hâmûş olur
Nâleden ‘uşşâk-ı zâr (u) nâ-tüvân hâmûş olur⁶⁰¹
- 2 Serd olunca ‘aşk bâzârında kalmaz hây u hû
Her nefes vakt-i hazânda bülbülân hâmûş olur
- 3 Seyl gibi kâl ü kîl erbâbı endek-mâyedür
Kâmilân mânend-i deryâ her zamân hâmûş olur⁶⁰²
- 4 Şemme deñlü harf-i lutfın eyler ‘âşıkdan dirîg
Bu sebebden gonca gibi dil-berân hâmûş olur
- 5 Âsiyâ-yı huşk-i bî-âba döner bezm-i şarâb
Na‘ra-i mestâneden ki mey-keşân hâmûş olur⁶⁰³
- 6 Tâlibe hısn-ı amân nutk-ı mürebbîdür ki gurg
Gûsfende harf atar vaktâ şubân hâmûş olur⁶⁰⁴
- 7 Pençe-tâb-ı mihr olunca SÂKIB-ı rûşen-zamîr
Şem‘-veş çok şâ‘ir-i âteş-zebân hâmûş olur

Ü1 35b, M 41b.

⁶⁰¹ 1a kim: ki Ü1.

⁶⁰² 3b kâmilân: Bir dilân Ü1.

⁶⁰³ 5a Âsiyâ-yı : Âsiyâb-ı Ü1.

⁶⁰⁴ 6a Talibe: Sâlîke Ü1. b) vaktâ : dem ki Ü1.

- 1 Ol rûy-ı tâbdâra ki 'uşşâk bakdılar
Mir'ât (u) âfitâbı nazardan bıraktılar
- 2 Mezmûm-ı halk bâde-güsârân degül hemân
Ser-rişte-i melâmeti her pâya takdılar
- 3 Etbâ'ını zamânenüñ erbâb-ı himmeti
Pervâne-veş çerâg iderüz diyü yakdılar
- 4 Düşdi miyâna penbe vü âteş gibi tezâd
Hussâd o deñlü birbirine halkı çaktılar
- 5 SÂKIB temâyül itmedi ol serv-i hoş-hırâm
Çün eşk-i dîde sûyına 'uşşâk akdılar⁶⁰⁵

Ü1 36a, M 42a.

⁶⁰⁵ 5b sûyına: suyına Ü1.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 İhtilâf-ı tab‘ını halkuñ o kim yek-sân sanur
İmtizâc-ı âb u nârı kâbil-i imkân sanur
- 2 Mâlik-i gencîne zann eyler cihânı genc-yâb
Dil-harâbân ‘âlemi gönül gibi vîrân sanur
- 3 Çeşme-i mihri kıyâs eyler gil-endûde ola
Dâg-ı ‘aşkı kim ki pinhân itmegi âsân sanur
- 4 Nakd-i cân der-kef edâ-i deyn için âmâdedür
Her ki bu târîknây-ı ‘âlemi zindân sanur
- 5 Çâk çâk olur anuñcün dem-be-dem subh-ı bahâr
Görmeyen zahm-ı derûnı goncayı handân sanur
- 6 Merdüm-i sencîdeye hem-seng görmez nâkısı
Dîde-i insâfin ol ki keffe-i mîzân sanur
- 7 Şöhret-i kâzib virür âdem gınâsı nâ-kese
Gûş iden âvâzını tûtîleri insân sanur
- 8 Sînesin SÂKIB ümîd-i zahm ile yâra açar
Halk anı ol gamzeden cüyende-i dermân sanur⁶⁰⁶

Ü1 36a, M 42a.

⁶⁰⁶ 8a Sînesin: Sînesi Ü1.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Şîşe-i sahbâya ki reng-i ruh-ı dil-ber düşer
Gûyiyâ âyîneye ‘aks-i gül-i ahmer düşer
- 2 ‘Âşık-ı zâra hilâle döndügin ‘arz itmege
Gûşe-i ebrû-yı hûbân gibi nice yer düşer
- 3 Girye-i çeşm-i tama‘kâr (u) ruh-ı zerd-i fakîr
Pezdür ol âgâha kim fikrine sîm ü zer düşer⁶⁰⁷
- 4 Ol nihâl-i hoş-hırâmuñ cilvegâh-ı nâzına
Ferş-i gül-berg-i ter üzre sâyesin ‘ar‘ar döşer
- 5 Rişte-i şem‘e döner müjgân-ı mihnet-dîdegân
Tâ ki bezme şu‘le-i câm-ı ziyâ-güster düşer
- 6 Rûy-ı âb üzre çıkar efserleri sanma habâb
Lücce-i nâ-ka‘r-yâb-ı ‘aşka serverler düşer
- 7 Harf atar SÂKIB gülistân-ı zebân-ı tâzeye
Ol zemîn-i köhne kim kilik-i suhan-perver düşer

Ü1 36a.

⁶⁰⁷ 3a fakîr: fakr Ü1.

- 1 Mâ-cerâ-yı 'aşka şâhid çeşm-i hûn bâlâ mıdur
İtdügün bülbül-veş ey dil bir kurı gavga mıdur
- 2 Saydına mâ'il anuñ şâh-bâz-ı çeşm-i dil-berân
Kem-terîn-i murg-ı dil âvâre mi 'ankâ mıdur
- 3 Lahza deñlü merdüm-i çeşmümle me'nûs olmadı
Ey perî-çihre hayâlün böyle nâ-peydâ mıdur
- 4 Çeşm-i mest-i yâr zühhâ(d)uñ bile memdûhıdur
Mest-i rüsvâ dil midür ya 'âşık-ı şeydâ mıdur
- 5 Kabr gibi câh-ı bî-ka'ra düşerlerken yine
Halk bî-pervâ gezer bilmem ki nâ-peydâ mıdur
- 6 Bir dem içre intisâb-ı mihre bâdî jâleye
Safvet-i hulkumı müfîz himmet-i vâlâ mıdur
- 7 Var mı irmiş intihâ-yı tûl-i âmâla 'aceb
Zülf-i dil-ber gibi yohsa bu da bir sevdâ mıdur
- 8 Lutf-ı nâ-çîzân 'ıyân olurdu bilseydük sadeñ
Şermsâr-ı katre ihsân-dîde-i deryâ mıdur
- 9 SÂKIB oldu nakd-i mazmuñ gibi efzûn hâsidün
Yohsa bilmem şâ'iriyet devlet-i dünyâ mıdur

Ü1 36b.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 Ol neşve-yâb-ı câm-ı mahabbet Safâ budur
Âyîne-i dile sebep-i incilâ budur
- 2 Ol mâh-rûya ola hat-ı 'anberîn nikâb
Gam-dîdegân-ı 'aşka görünmez belâ budur
- 3 Dil-bestegân-ı kâkül-i pür-çîni ol bütün
Gâhî düşer ümîd-i halâsa hatâ budur
- 4 Zahm-ı derûnın ide şarâb ile şüst ü şû
Mecrûh-ı tîg-ı 'aşka münâsib devâ budur
- 5 Sarf itmiş 'ömrini gam-ı ebrû-yı yâr ile
Pîrânda çün hilâl eSer-i inhinâ budur
- 6 Lezzet virür mahabbete agyâr-ı turş-rû
Vasl-ı bütâna muktezî-i iştihâ budur
- 7 'Uşşâkı hâksâr ola tâ ola ser-firâz
SÂKIB o serv-kâmete lâyıık du'â budur⁶⁰⁸
Ü1 36b.

⁶⁰⁸ 7a ser-firâz: ser-efrâz Ü1.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 Nev-bahâr oldı çemende yine ‘işret demidür
Berg-i ‘îş ola bu dem gül gibi kat kat demidür
- 2 ‘Âşıkun mâ-hasal-ı dîde-i hûn-bârıdur
Gül gibi bulsa ruh-ı alı tarâvet demidür
- 3 Kec-nazarlar eline düşdi n’ola zâr olsa
Ney gibi bu dil-i pür-dâg şikâyet demidür
- 4 Dem-i sermâ-yı firâk ile ki efsürde-dilüz
Eylesek hvâhiş-i ser-germî-i vuslat demidür
- 5 Serd ider germiyet-i meclisi zâhid yohsa
Sanmasun SÂKIB-ı şeydâya nasîhat demidür⁶⁰⁹

Ü1 37a.

⁶⁰⁹ 5a zâhid: zühd Ü1.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 Sevdâ-yı hâl-i yâra düşen bî-günâhdur
Baht-ı siyeh delîl-i belâ-yı siyâhdur
- 2 Bir nîm cûş-ı girye ider hâlini tamâm
Ol hüsn ki meslek-i emele sedd-i râhdur
- 3 Feyz-âşinâ-yı subh degül huftegân-ı nâz
Zevk-i şühûd lâzıme-i intibâhdur
- 4 Sâgar-gedâ-yı meygede-i 'aşk olan fakîr
Geçmiş Cem'ün serîrine gûyâ ki şâhdur
- 5 Tenvîr çeşm-i dâ'ire ger eylesün çü şem'
Bezm-i cihânda kim şeh-i zerrîn-külâhdur
- 6 Şâhân-ı dehre dest-i du'âdan olur medâr
Zahm-ı hisâr beste-i dest-i sipâhdur
- 7 SÂKIB şu'â'-ı mihrün ider riştesin fetîl
Gerdûn ki dâg-ı nâz-ı cihân-sûz-ı âhdur
Ü1 37a.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 Hâl-i harâb-ı mey-keşi huşyâr olan bilür
Sûd-ı zebân-ı gâfili bîdâr olan bilür
- 2 Arz u semâya jâle gibi zîr-i pâ ider
Bu neşve-i seyâhati bî-bâr olan bilür
- 3 Âgûş-ı gülde çâşnî-i hvâb-ı râhatı
Bâg-ı fenâda hâr-ı dil-âzâr olan bilür
- 4 Ahvâl-i ehl-i hayreti bezm-i visâlde
Çeşm-âşinâ-yı sûret-i dîvâr olan bilür
- 5 SÂKIB ne âteş ile kebâb oldugum benüm
Hecrûñ tahammûlinde cigerdâr olan bilür

Ü1 37a.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Sâgar-ı pür-mâyegân-ı çeşm gibi leb-rîzdür
Vakt-i ‘îş-i teng-destân subh-ı rüstâhîzdür
- 2 Âh-ı ‘aşıkdan kıyâmet kopsa da bî-bâkdür
Çeşm-i pür-hvâbuñ o deñlü mest-i şûr-engîzdür⁶¹⁰
- 3 Şem‘ gibi hem-zebân-ı hâl-i pür-sûz olmasa
Hem-dem-i şâm-ı garîbân nâle-i şeb-hîzdür
- 4 Zer‘ olunca tohm-ı murdâruñ olur mahsûli pâk
Mey-perestüñ cismi farz it ki şarâb-âmîzdür
- 5 Şemme-i te’Sir-i evsâf-ı hat-ı hûbân ile
SÂKIB’uñ emvâc-ı bahr-i nazmı ‘anber-hîzdür

Ü1 37b.

⁶¹⁰ 2a bâkdür: pâkdür Ü1.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

- 1 Nâ-kes ki saht-cân ola derdi ziyâdedür
Kullâba nâz ider o kemân ki kebâdedür
- 2 Ma'zûl-i tîre-rûzlaruñ reng-i bahtıdur
Hatt-ı siyeh ki perde-i her rûy-ı sâdedür
- 3 Halk-ı cihân ser-â-ser ider ilticâ aña
Kim hâk-i 'acze sâye gibi rû-nihâdedür
- 4 Rez duhterinüñ oldı tarafdârı cümle halk
Zühhâd 'inâd-ı huşk ile taraf-ı ziyâdedür
- 5 İtdi itâle hatt-ı bütâna benefşeler
Gülzârda zebânı anuñçün kafâdadur
- 6 Çün seyl-i nev-bahâr ider imrâr-ı rûzgâr
Meyli anuñ ki hvâhiş-i berg ü nevâdadur
- 7 Çün eşk-i dîde gevher ise hâksâr olur
SÂKIB cihânda ol ki nazarda fütâdedür

Ü1 37b.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 Bir şeb ki bezm-i bâdeye ol mâh-veş gelür
Tebrîk-i makdemiyle o sâ'at (ki) geş gelür
- 2 Bihûdedür müdâfa'a-i îñ ü ân-ı halk
Devlet kaçan nasîb ola bî-keşmekeş gelür
- 3 'İzzet bulur cihânda zer ü sîm-i sâf-veş
Gurbetde kal olup öle bî-gıll u gış gelür
- 4 Gerdûn 'ulüvv-i tab'ına nisbet kebâdedür
Bu tekve-i fenâyâ nice çille-keş gelür
- 5 Ol deşt-i pür-serâbda SÂKIB kim ölmüşüz
Her sû semâ'-ı cân u dile el-'ataş gelür

Ü1 37b.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Hatt-ı sebzün den nümüne reng ü bûy-ı nev-bahâr
Katre âb u tâbuña nisbetle cûy-ı nev-bahâr
- 2 Bu tarâvet sendedür tâ ey şeh-i nev-hat olur
Jâle-i gül-berg-i hüsnüñ âb-ı rûy-ı nev-bahâr
- 3 Âb u tâbuñ gördük ey gül bu hat-ı nev-hîz ile
Kalmadı bir şemme dilde ârzû-yı nev-bahâr
- 4 Bûlbûlânun tutdı gül-bângı cihânı ser-te-ser
Ya‘nî eyler ‘âlemi teşvîk şûy-ı nev-bahâr
- 5 Hatt-ı ‘anber-bûy-ı hûbâna müşâbihdür n’ola
Kâm-ı ‘uşşâkı mu‘attar itse bûy-ı nev-bahâr
- 6 Vâsf-ı hatt-ı gül-‘izârında bulındı hem-zebân
Kilk-i SÂKIB ‘andelîb-i zâra kûy-ı nev-bahâr⁶¹¹

Ü1 38a.

⁶¹¹ 6b zâra: nâza Ü1.

Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

- 1 Ne çille-i gam-ı ebrû-yı dil-berân çekilür
Ne bâr-ı Sıklet-i agyâr-ı bed-gümân çekilür
- 2 Şikest olur nice bâzû-yı himmet-i ‘uşşâk
Kenâra gerçi ol ebrûları kemân çekilür
- 3 Sebû sebû çekilürken cihânda bâde-i nâb
‘Abes bu mihnet ü âlâm her zamân çekilür⁶¹²
- 4 Niçün çekilmez ‘aceb bâr-ı minnet-i dînân
Sipih-r-i dînuñ ise derdi hem-çünân çekilür⁶¹³r
- 5 Tahammül eyle o şûhuñ cefâsına SÂKIB
Çekilmez ise de bu bâr-ı bî-gîrân çekilür

Ü1 38a, Ü2 40b, M 34b.

⁶¹² 3b ‘Abes bu mihnet ü âlâm: Niçün bu bîhûde ekdâr Ü2.

⁶¹³ 4a dînân: devrân Ü1. b) derdi: cevri Ü1. / hem-çünân: sad cihân Ü2.

Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

- 1 Hadengi cân u dile geçmeye zamân yokdur
O şûhuñ ‘âşık-ı zârında bî-nişân yokdur
- 2 Ayagun ile hatargâh-ı ‘işrete düşme
Hazer ki keştî-i sahbâda bâdbân yokdur
- 3 Ko boş bogazlığı zâhidâ surâhî gibi
Piyâle-veş saña her yerde hem-zebân yokdur
- 4 Şikest-i hâtır-ı bî-pîç ü tâbdan hazer it
Ki tîr-i âh-ı siper-sûzda gümân yokdur⁶¹⁴
- 5 Bizüm niyâzumuz ol bî-niyâzadur SÂKIB
Ki bendegâna ‘atâsında îñ ü ân yokdur

Ü1 38a, Ü2 41b, M 35a.

⁶¹⁴ 4b Ki tîr-i: Hadeng-i Ü2.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Çâşnî-i vasl başka zehr-i fürkat başkadur
Bir humuñ sahbâsıdur ammâ ki hâlet başkadur⁶¹⁵
- 2 Beñzemez ber-vech ile yek-reng iken hikmet budur
Reng-i gül başka safâ-yı hüsn-i sûret başkadur
- 3 Mezc nâ-kâbil mizâc-ı nâz iken ‘uşşâk ile
Ol perînüñ hulkı başka âdemiyet başkadur⁶¹⁶
- 4 Bir degüldür beñzemekle kadd-i pîrâna kemân
Bâr-ı mihnet başka ibrâm ile Sıklet başkadur
- 5 Birbirinden fark nâ-kâbil iken SÂKIB yine
Kîmyâ başka nigâh-ı ehl-i himmet başkadur

Ü1 38a, Ü2 43b, M 35a.

⁶¹⁵ 1a zehr-i: zihî Ü1.

⁶¹⁶ 3a Mümteziç olmaz mizâc-ı nâzuñı ‘uşşâk ile Ü1.

Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

- 1 Hezâr-veş beni ol gonca bî-nevâ mı sanur
Figân u nâlişümi gûş idüp hevâ mı sanur⁶¹⁷
- 2 Rakîb-i serd-likâya o gül niçün açılır
O gonca bâd-ı zemistânı dil-güşâ mı sanur⁶¹⁸
- 3 O servün ayagina rûy-mâle sür‘atümi
MiSâl-i cûy gören halk nâ-be-câ mı sanur⁶¹⁹
- 4 Hemîşe rûy-ı dil izhâr ider çün âyîne
Kimi görürse o sîmîn-ten âşinâ mı sanur
- 5 Felek neden bıragur künc-i zillete SÂKIB
Sutûr-ı şî‘r-i terüm köhne bûriyâ mı sanur

Ü1 38b, Ü2 29b, M 35b.

⁶¹⁷ 1b Figân u: Figân- Ü1, Ü2.

⁶¹⁸ 2b O gonca : Ki tünd-i Ü1, O şûh Ü2.

⁶¹⁹ 3a sür‘atümi: ragbetümi Ü1.

Mef'ûlü Mefâîlü Mefâ'îlü Fe'ûlün

- 1 Geldi hatı ammâ dahi dîvânesi vardur
Ol püf-zede şem'üñ dahi pervânesi vardur⁶²⁰
- 2 Ârâmgehi zülf-i bütândur dil-i zârûñ
Ebr içre hümâ gibi anuñ lânesi vardur
- 3 Düşse ne 'aceb hâl-i lebi şevkine kayda
Bî-çâre dilüñ âbı çeker dânesi vardur
- 4 Mestâne hırâm itse n'ola tîr-i nigâhı
Zahm-ı dil-i pür-hûn gibi peymânesi vardur⁶²¹
- 5 SÂKIB gibi mahşerde bile olmaya huşyâr
Mey-hâne-i 'aşkuñ nice mestânesi vardur

Ü1 38b, Ü2 30b, M 35b.

⁶²⁰ 1a dahi: yine Ü2.

⁶²¹ 4a hırâm: merâm Ü1.

- 1 Dilde heves-i berg ü nevânun yeri yokdur
Âyîne-i meksûra cilânun yeri yokdur
- 2 Tutmuş o kadar dehri vakûrân-ı zamân kim
Dûzahda bile olsa gedânun yeri yokdur
- 3 Râz-ı dili 'uşşâk nihân eylemek olmaz
Meydân-ı mahabbetde riyânun yeri yokdur
- 4 Ol gonca-lebün tengdür ol deñlü dehânı
Bir şemme kadar harf-i vefânun yeri yokdur
- 5 Ümîd-i kerem eyleme dînân-ı zamândan
Bîhûde edânîye recânun yeri yokdur
- 6 Feryâdı ko kûyında iken duymasun agyâr
Bir reh ki mahûf ola verânun yeri yokdur
- 7 Der-bestedür ol mertebe halvetgeh-i vuslat
SÂKIB orada bâd-ı sabânun yeri yokdur

Ü1 38b, Ü2 30b, M 35b.

5a dŭnân-1: min-ba‘d Ũ2.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 Bâd ki kâm-ı dile nûkhet-i gîsû getürür
Her belâyı ser-i sevdâ-zedeye bu getürür⁶²²
- 2 Teşne-i feyz-i şehâdet idügüm tîri bilür
Dil-i mahrûmuma peykânı ile su getürür
- 3 Gam u hayretle geçer vakt-i firâk-ı cânân
İmtidâd-ı şeb-i gam dîdeye uyhu getürür
- 4 Muktezâ-yı dil olur mûcib-i hüsrân u nedem
Ser-i ‘uşşâka belâ hem-dem-i bed-hû getürür⁶²³
- 5 Şevk-i çeşm-i siyeh-i yâra düşenler SÂKIB
Her zamân hâtıra şeh-bâz ya âhû getürür⁶²⁴

Ü1 39a, Ü2 30b, M 36a.

⁶²² 1a nûkhet-i: nefha-i Ü2 b) Her: Hep Ü2. / ser-i: şer-i Ü1.

⁶²³ 4a nedem: sitem Ü2.

⁶²⁴ 5 Garazı kesb-i nukûd-ı dil ü cândur SÂKIB

Kâle-i hüsnini mâ-beyne k’o meh-rû getürür Ü2. b) ya âhû: yâ Hû Ü1.

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Fe‘ûlün

- 1 Göñül şem‘-i gamuñ pervânesidür
Mahabbet bezminüñ peymânesidür
- 2 Dil olmasa n’ola ma‘mûr her dem
Gamuñ bir genc ol vîrânesidür⁶²⁵
- 3 Göñül düşse n’ola sevdâ-yı hâle
Çeken ol derdmendi dânesidür⁶²⁶
- 4 İden derd-âşinâ ‘uşşâkı yek-ser
O şûhuñ şîve-i bigânesidür
- 5 O meh-rûyı iden âzâde SÂKIB
Dilüñ evzâ‘-ı güstâhânesidür

Ü1 39a, Ü2 31a, M 36a.

⁶²⁵ 2a her dem: hergiz Ü2.

⁶²⁶ 3a Helâk olmakdur ol hâle ta‘alluk Ü2.

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün

- 1 Dil-i zârı iden nâ-kâm-ı vasl-ı yâr bahtumdur
Degüldür cevri idüp nâlân iden dildâr bahtumdur
- 2 Nıgeh-pâş-ı terahhum oldı hâl-i zâruma yârıñ
Benüm ol çeşm-i hvâb-âlûdesi bîdâr bahtumdur
- 3 ‘Aceb mi pâ-y-tâ-ser zahmum efzûn olsa encümden
Dem-â-dem çâre-sâz-ı hâtır-ı bîmâr bahtumdur⁶²⁷
- 4 Visâl-i şâhid-i maksûdı itsem ârzû bî-şek
İçerdi kanımı hem-meşreb-i agyâr bahtumdur⁶²⁸
- 5 Girân-bârî-i sürme kadd-i müjgânı dü-tâ itdi
Ham olsa kâmetüm SÂKIB ‘aceb mi bâr bahtumdur

Ü1 39a, Ü2 30a, M 36b.

⁶²⁷ 3a Pây-tâ-ser zahmum: pâ-y ser-tâ zahmum Ü1.

b) çâre-sâz-ı hâtır-ı bîmâr: çâre-perdâz-ı dil-i bîmâr Ü1.

⁶²⁸ 4a ârzû bî-şek: ârzû-yı şek Ü1.

Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

- 1 Kalem-rev-i dil-i zârı hasâret itmekdür
Murâd gamze-i Tâtâr’ı gâret itmekdür
- 2 Garaz ayagina düşmekle sâkî-i bezmün
Hemîşe derd ü gama kesb-i sıhhat itmekdür⁶²⁹
- 3 Çekerse lây-ı hum-ı bâdeyi n’ola rindân
Dil-i harâbını kasdı ‘imâret itmekdür⁶³⁰
- 4 Sabâh-ı vaslına irmek o reşk-i hurşîdün
Cihânda ‘ömr-i şem‘ gibi sür‘at itmekdür⁶³¹
- 5 Ümîdümüz o perî-çihreden bizüm SÂKIB
Bilince hâlümüzü âdemiyyet itmekdür

Ü1 39b, Ü2 31a, M 36b.

⁶²⁹ 2a sâkî-i: sâkî Ü1. b) Hemîşe derd ü gama: marîz-i derd gama Ü1, hemîşe derd gama M.

⁶³⁰ 3a n’ola: nevâle Ü2.

⁶³¹ 4b Cihânda: Çü şem‘ Ü1, hemîşe Ü2. / ‘ömr-i şem‘ gibi sür‘at: ‘ömr-i ‘azîzi izâ‘at Ü1.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 Sûz-ı nihân-ı 'âşıkı kim âh gösterür
Hışm ile çîn-i cebhesin ol mâh gösterür⁶³²
- 2 Ol nev-nihâli gösteren 'alî-cenâb-ı nâz
Ehl-i niyâz kaddini kûtâh gösterür⁶³³
- 3 Sâgar-gedâ-yı meclis-i sahbâ-keşân-ı 'aşk
Kendün safâda Cem gibi bir şâh gösterür⁶³⁴
- 4 Güm-geşte-i dalâleti menzil-res anla kim
Hızr-ı hidâyet aña da bir râh gösterür⁶³⁵
- 5 SÂKIB cerîde-i kühenin şevk-i 'afv ile
Herkes huzûr-ı Hak'da 'özür-hvâh gösterür⁶³⁶

Ü1 39b, Ü2 31b, M 36b.

⁶³² 1b Hışm: Çeşm Ü2.

⁶³³ 2b Ehl-i niyâz kaddini: Ehl-i niyâz kadrini Ü1, Kadd-i niyâz-ı 'âşıkı Ü2.

⁶³⁴ 3 Mey-hânedede gedâlık iden rind-i bî-nevâ

Mülk-i tarabda kendüsini şâh gösterür Ü2.

⁶³⁵ 4a İrmez dime murâdına her güm-sürâg-ı ye's Ü2.

⁶³⁶ 5 Mahcûbdur saña hüner 'arzında SÂKIBÂ.

Eş'âr gösterenler 'özür-hvâh gösterür Ü2. a) kühenin: kühen Ü1.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 Ruhsârı üzre zülfini kim yâr gösterür
Her bir hamında sad dil-i bîmâr gösterür⁶³⁷
- 2 Âyîne-veş 'adûya ider 'arz rûy-ı dil
'Uşşâka turş-rûyî-i âzâr gösterür
- 3 Mânî ki huftê göstere mestâne gamzesin
Çeşm-i belâ vü fitneyi bîdâr gösterür
- 4 Sûretgerân ki zülfini nakş eyleye dili
Ol dâm-ı cân-şikâra giriftâr gösterür
- 5 Göstermez ölse de felek âyîne-rûy-ı kâm
Me'mûluñ 'aksine nice ekdâr gösterür
- 6 'Aks-efken olsa nakş-ı hat-ı sebz-i dil-rübâ
Ferş-i ruhâm-ı hâmı çemenzâr gösterür
- 7 Mir'ât-ı tab'-ı SÂKIB'a hayrân olur cihân
Ol dem ki reng-i çihre-i güftâr gösterür

Ü1 39b, Ü2 31b, M 37a.

⁶³⁷ 1b sad dil-i bîmâr: nice dil-i zâr Ü1.

- 1 Dil beste-i dâm-ı ibtilâdur
Üftâde-i zülf-i müşg-sâdur
- 2 'Îsî-dem o şûh-ı nev-cevânuş
Derdi dil-i hasteye devâdur
- 3 Âyîne-i mihre ta'ne eyler
Ol dil ki gamuñla rûşenâdur⁶³⁸
- 4 Girse n'ola sürme gibi çeşme
Kûyında o kes ki hâk-i pâdur⁶³⁹
- 5 SÂKIB dil o hâk-i pâyı ister
Gam-dîde esîr-i tûtiyâdur

Ü1 40a, Ü2 32a, M 37a.

⁶³⁸ 3a Dil kim keder ile pür-safâdur Ü2.

⁶³⁹ 4a Girmek olur ol nigâh-ı şûha Ü2. b) kûyında: Çün sürme Ü2. / o kes ki: fütâde Ü1, o dil ki Ü2.

Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

- 1 O şeh-süvâr ne dem nâz ile revân bulunur
Çü sâye sûyına üftâdeler devân bulunur⁶⁴⁰
- 2 Şarâb-hâne-i nâzuñ o çeşm-i mahmûra
Bulinsa bâdesi bir iki sürmedân bulunur
- 3 Ne deñlü saklasa cânında zahmını ‘âşık
Hadeng-i gamzeden elbette bir nişân bulunur
- 4 Ne dem ki çeşm-i siyeh-mesti hvâb-ı nâza varur
Belâ vü fitneden ‘uşşâk der-amân bulunur

⁶⁴⁰ 1a nâz ile revân: nâz ile çemân Ü1, nâza hem-‘inân Ü2.

b) Çü sâye sûyına üftâdeler: Niyâz-ı sâye-sıfat sûyına Ü2. / devân: revân Ü1.

5 Ya meclisinde ya kûyında yer bulur SÂKIB
Kişi ne değlü garîb olsa bir mekân bulunur

Ü1 40a, Ü2 32a, M 37b.

Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

- 1 Hezâr şûh-ı siyeh-mest-i bî-keder bulunur
Aransa gûşe-i mey-hânedede neler bulunur⁶⁴¹
- 2 Felekde rütbe-i hurşîdi zerreye almaz
Mezellet içre nice merd-i pür-hüner bulunur
- 3 Neden bizi o cefâ-pîşe destine almaz
Bizüm de gonca gibi destümüzde zer bulunur⁶⁴²
- 4 O şûh gelmez ise bezme ta‘n-ı a‘dâdan
Anı çü duhter-i rez ihtifâya yer bulunur⁶⁴³
- 5 O şûha itmek için ‘arz-ı mâ-cerâ SÂKIB
Leb-i kalem gibi hem-vâre çeşmi ter bulunur⁶⁴⁴

Ü1 40a, Ü2 32a, M 37b.

⁶⁴¹ 1a bî-keder: ‘işveler Ü1.

⁶⁴² 3a bizi o cefâ-pîşe: o cefâ-pîşe bizi Ü1, o şûh-ı cefâ-pîşe Ü2. b) destümüzde: keffümüzde Ü2.

⁶⁴³ 4b Anı çü duhter-i rez ihtifâya: Nühüfte şîşe-i sahbâ-veş anı Ü2.

⁶⁴⁴ 5a şûha: şâha Ü1.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Kim ki cûyâ-yı safâ-yı gülsitân-ı ‘îş olur
Târf-ı dâmânı nasîb-i hârzâr (u) nîş olur⁶⁴⁵
- 2 Zâhidüñ kalur gözi anda habâb-âsâ hemân
Duhter-i rez ki bu âb u tâb ile der-pîş olur
- 3 Bir kabâyâ kim ki hursend ola her sayf u şitâ
Serv-veş âzâde-dil vâreste-i teşvîş olur
- 4 Şehd ü şekkerden elezdür hvân-ı fakruñ zevki kim
Pâdişâhân tâc u tahtın terk idüp dervîş olur⁶⁴⁶
- 5 Muktezâ-yı bahtdur SÂKIB hemân gerdûn degül
Zâde-i tab‘uñ bile saña hakâret-kîş olur

Ü1 40a, Ü2 32b, M 38a.

⁶⁴⁵ 1b Ceyb ü: Târf-ı Ü1.

⁶⁴⁶ 4a Şehd ü: şehd- Ü1, Ü2.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 Nâliş ü âh ile ‘uşşâk keder virmezler
Bülbüle meclis-i dildârda yer virmezler⁶⁴⁷
- 2 Dili geh kadd ü geh ebrûsına düşmen dirler
Başdan ayaga bir togrı haber virmezler⁶⁴⁸
- 3 Sâkî-i dehr ile yek-rengdür ebnâ-yı zamân
Var iken hûn-ı ciger bâde-i ter virmezler
- 4 Şem‘-veş mahrem-i ser-bezm-i visâl olmazlar
Bî-dilân kim saña biñ cân ile ser virmezler⁶⁴⁹
- 5 Nev-demîde hatın o meh-veşe ‘arz itmezler
SÂKIB ol âyîne-ruhsâra keder virmezler⁶⁵⁰

Ü1 40b, Ü2 32b, M 38a.

⁶⁴⁷ 1a Nâliş ü: Nâliş- Ü1.

⁶⁴⁸ 2a kadd ü: kaddi Ü1.

⁶⁴⁹ 4b kim: ki Ü1, M.

⁶⁵⁰ 5 Bu kadar vahşete bâ‘is nedür erbâb-ı suhan
SÂKIBÂ zer yerine yâra hüner virmezler Ü2.

Mef'ûlü Mefâîlü Mefâ'îlü Fe'ûlün

- 1 Her 'aşk ile dîvâneligün vakti degüldür
Her seyl ile vîrâneligün vakti degüldür
- 2 Bülbül gibi âheng-i nevâ-yı tarab eyle
Şem'-i gama pervâneligün vakti degüldür
- 3 Elbette birinde seni işkeste iderler
Her meclise peymâneligün vakti degüldür
- 4 Tayy eyle gam-ı baht ile şekvâ vü figânı
Her bezmde efsâneligün vakti degüldür
- 5 Mânend-i sadef destüñi pür-gevher-i kâm it
SÂKIB hele bî-dâneligün vakti degüldür

Ü1 40b, Ü2 33a, M 38a.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 Vâdî-i 'aşka Kays gibi bir gider mi var
Şevk-i sefer gönülde neden râh-ber mi var
- 2 Ârâmgâh-ı dehrde âsâyîş-i dile
Mey-hâne gûşesi gibi râhatlı yer mi var
- 3 Sâgarda dürd ü âyîne de jeng ü dilde gam
Devrûñ elinde hâsılı bir bî-keder mi var⁶⁵¹
- 4 Ey nâme hod-be-hod saña bu sûz-ı dil neden
Yohsa hurûf-ı şekve-i gamdan eser mi var
- 5 Hüsni cemâl ü ma'rifetün müşterîsi yok
Mîzân-ı tîre-dîdede nûr-ı nazar mı var⁶⁵²
- 6 Mecnûn dahi hevâya serin itmiş âşiyân
SÂKIB meger cihânda bir âzâde ser mi var

Ü1 40b, Ü2 33a, M 38b.

⁶⁵¹ 3b Devrûñ: Dêrdüñ Ü1.

⁶⁵² 5b Yûsuf'da olsa hüsni hüner kim bakar aña Ü2. / Hüsni cemâl ü: Hüsni ü cemâl-i Ü1.

- 1 Dil teşne-leb-i katre-i sad cûy-ı safâdur
Cân hasret-i nezzâre-i yek-rûy-ı safâdur
- 2 Cevlângeh-i tîre-dilân kûy-ı mihendür
Ârâmgeh-i sâf-dilân sûy-ı safâdur⁶⁵³
- 3 Sad şevk ile mestân ne 'aceb hâke düşerse
Teh-cur'a-i peymâne-i dil-cûy-ı safâdur
- 4 Dürd-i mey ile rûşen olur dîde-i mestân
Ol kuhl-ı cilâ hâk-i ser-i kûy-ı safâdur⁶⁵⁴
- 5 Bu reng-i midâd-ı suhanı SÂKIB-ı zârıñ
Çün vesme letâfet-dih-i ebrû-yı safâdur

Ü1 41a, Ü2 33a, M 38b.

⁶⁵³ 2a Cevlângeh-i: Ârâmgeh-i Ü1. b) Ârâmgeh-i: Cây-ı tarab-ı Ü1.

⁶⁵⁴ 4b Ol: K'o Ü1, K'ol Ü2.

Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

- 1 Dil ü cân âşinâ-yı ‘aşkuñdur
Mübtelâ-yı hevâ-yı ‘aşkuñdur⁶⁵⁵
- 2 Sanma bîhûde gerdiş-i felegi
Ser-girân-ı hevâ-yı ‘aşkuñdur⁶⁵⁶
- 3 Rîziş-i eşk-i dîde-i giryân
Nâkıl-ı mâ-cerâ-yı ‘aşkuñdur⁶⁵⁷
- 4 Sürme-i çeşm-i ‘izzet-i dü-cihân
Kem-terîn hâk-i pâ-yı ‘aşkuñdur⁶⁵⁸
- 5 Zîr-i hükmi kalem-rev-i gamdur
Şeh-i ‘âlem gedâ-yı ‘aşkuñdur
- 6 Kudret-i dil degül yolunda fidâ
Cân u ser hep fidâ-yı ‘aşkuñdur⁶⁵⁹
- 7 Nûr-ı çeşm-i cihâniyân yek-ser
Eser-i tûtiyâ-yı ‘aşkuñdur
- 8 Kalem-i SÂKIB-ı suhan-pîrâ

⁶⁵⁵ 1b hevâ-yı : belâ-yı Ü2.

⁶⁵⁶ 2 - Ü1, - M.

⁶⁵⁷ 3 - Ü1, a) dîde-i: dîde Ü2.

⁶⁵⁸ 4b Nakıl-ı mâ-cerâ-yı ‘aşkuñdur Ü1.

⁶⁵⁹ 6a Kudret-i dil: tâkat Ü1.

Bülbül-i hoş-nev-yı ‘aşkudur

1 41a, 2 30a, M 39a.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Ol ki gülzâr-ı cihânda şeb-nem-âsâ hâk olur
Rif ‘at ile pâyese zîb-i ser-i eflâk olur
- 2 Her nefes mihr ü mahabbetden eSerdür rû-nümâ
Sîne-safân ki subuh gibi girîbân-çâk olur
- 3 Olsa dâmân u girîbânı n’ola çâk ‘âşıkun
Vâdî-i mihr ü mahabbetde has u hâşâk olur
- 4 Var iken bezm-i bihişt-âyîn-i ‘âlemde şarâb
Zâhidân bî-câ husûl-i KevSer’e gamnâk olur
- 5 SÂKIB eyle istinâd ol bahr-i bî-pâyâna kim
Nice ter-dâmânlar bir katresiyle pâk olur

Ü1 41a, Ü2 33b, M 39a.

1a mihr ü: mihr- Ü1, Ü2. b) Subh gibi sâf-diller kim girbân-çâk olur Ü1,
Subh-veş üftâde kim her dem girbân-çâk olur Ü2.

3a dâmân u: dâmân- Ü1. b) Vâdî-i mihr ü: Vâdî-i mihr- Ü1, Kim o vadîde
Ü2. /mahabbetde: cünûn dirler Ü2. / has u: hüsn ü Ü1, nice Ü2.

4a âyîn-i: - Ü1.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Dâg dâg-ı âteş-i hasret dil ü cânım mıdur
Mecma‘-ı sad zahm-ı gam kalb-i perîşânım mıdur
- 2 Pâre pâre her ser-i hâr-ı belâda cilveger
Gûşe-i dâmân-ı sad-çâküm girîbânım mıdur
- 3 Çâk çâk-ı dâmeni ol gonca-i hüsnüñ ‘aceb
Ser-be-ser âSâr-ı nevk-i hâr-ı müjgânım mıdur
- 4 Dîde dîde dâglar ser-safha-i sînemde hep
Seyr-i rûy-ı yâra çeşm-i cân-ı hayrânım mıdur⁶⁶⁰
- 5 Sû-be-sû efsâne-i pür-derd-i Kays u Kûhken
SÂKIB ahvâl-i dil-i âşüfte sâmânım mıdur⁶⁶¹

Ü1 41a, Ü2 33b, M 39a.

⁶⁶⁰ 4b yâra: pâre Ü1.

⁶⁶¹ 5a Kays u: Kays- Ü2.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 Ol deñlü rûy-ı dil-bere hasret keşîdedür
Sad zahm u dâgla dil ü cân dîde dîdedür⁶⁶²
- 2 Her halka-i bezimgeh aña çeşm-i dâm olur
KeSretten ol kadar dil-i şeydâ remîdedür⁶⁶³
- 3 Her rîze seng-i reh ki düşe oldı la'l-i ter
Hûn-âb-ı dil ki dîde-i terden çekîdedür⁶⁶⁴
- 4 Çîn-i cebîni buldı güşâyış o meh-veşün
Emvâc-ı bahr-i 'aşkda henûz âremîdedür
- 5 Gelmez hayâl-i nâzügi var ise pâyına
Nûr-ı nigâh-ı dîde-i SÂKIB halîdedür

Ü1 41b, Ü2 34a, M 39b.

⁶⁶² 1a Ol: O Ü1. / rûy-ı dil-bere: şevk-i hüsnine Ü2.

⁶⁶³ 2a çeşm-i: bend-i Ü2.

⁶⁶⁴ 3a seng-i reh ki düşe: sengsâr âhı düşüp Ü1. / oldı: itdi Ü1, Ü2.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 Zahm-ı hadeng-i gamze-i nâ-mihribânı var
Bî-çâre dilde hâsılı sıhhat nişânı var⁶⁶⁵
- 2 Mümkin mi söyleşilmek o mest-i gurûr ile
Şemşîr-i tîz-i gamze gibi tercemânı var⁶⁶⁶
- 3 Hüsn-i cihân-pesendi n'ola olsa tâbdâr
Hurşîd ü meh gibi nice âyînedânı var
- 4 Olsa hamîde kâmet-i pîrân 'aceb midür
Çarhuñ ki minneti gibi bâr-ı girânı var
- 5 SÂKIB ümîd-i hâma düşüp olma muztarib
Zîrâ husûl-i mîve-i kâmuñ zamânı var

Ü1 41b, Ü2 34a, M 39b.

⁶⁶⁵ 1b sıhhat: devlet Ü1.

⁶⁶⁶ 2b tîz-i: tîr-i Ü1. / tercemânı: bir zebânı Ü2.

- 1 Âteş-fiken-i hırmên-i ârâm o nigehdür
Tâkat-şiken-i cân u dil ol çeşm-i siyehdür⁶⁶⁷
- 2 Dil-ber ki ola çarh ile yek-reng cefâda
Hâl-i dil-i ser-geşte-i 'uşşâk tebehdür
- 3 Ma'mûre-i dil gibi ider 'âlemi vîrân
Ol gamze ki ser-leşker-i âşûb-ı sipehdür
- 4 Tebyîz iden anı kalem-i 'afv-ı Hudâ'dur
Müsvedde-i âmâl ki pür-cürm ü günehdür
- 5 Düşdi gönül ol vâdî-i pür-şevke ki SÂKIB
Şeh-bâl-i hümâ sâye-i üftâde be-rehdür

Ü1 41b, Ü2 34a, M 40a.

⁶⁶⁷ 1a ol: - Ü1.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 Tahrîb-i kişver-i dile turmaz şitâb ider
Bî-şek cihânı böyle giderse harâb ider⁶⁶⁸
- 2 Ol gamze teşnedür o kadar hûn-ı 'âşıkâ
Kim bir nigele zehrelerin yek-ser âb ider⁶⁶⁹
- 3 Gam-hâne-i derûnı olur rûşenâ-yı şevk
Ol kim müdâm nûş-ı mey-i şu'le-tâb ider⁶⁷⁰
- 4 Tertîb idüp levâzım-ı bezm-i gamı felek
Hûn-âb-ı eşki bâde cigerden kebâb ider
- 5 Feyz-i nigâh-ı himmet-i pîrân-ı râh-ı 'aşk
SÂKIB kemîne zerreleri âfitâb ider

Ü1 42a, Ü2 34b, M 40a.

⁶⁶⁸ 1a Tahrîb-i: teshîre Ü2. / dile: dili Ü2. b) Böyle kalur giderse cihânı harâb ider Ü1.

⁶⁶⁹ 2b zehrelerin yek-ser: zümre-i 'uşşâkı Ü1.

⁶⁷⁰ 3a Hurşîd ü mâh dâg-ı dil-i rûşenâsıdur Ü1. / Gam-hâne-i: Gam-hvâne-i Ü2.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Neşve-i feyz-i bahâr ile çemen pür-cûş olur
Bülbülânun nâlesi gülbâng-ı nûş-â-nûş olur⁶⁷¹
- 2 Ol kemîne katredür dil ki muhît-i ‘aşkda
Nice deryâlar hurûşın seyr idüp hâmûş olur⁶⁷²
- 3 Nergis ü gül-gonca sanma bâgda bâd-ı bahâr
İntizâr-ı makdem-i yâr ile çeşm ü gûş olur
- 4 Tûtî-i aluñ döner âyîne içre ‘aksine
Şîşe-i mey ‘aks-i ruhsâr ile kim gül-pûş olur
- 5 Pend-i pîrân-ı tarîkat cây-gîr-i gûşıdur
SÂKIB abdâlânda budur sebep mengûş olur⁶⁷³

Ü1 42a, Ü2 34b, M 40a.

⁶⁷¹ 1b nâlesi: nâlişi Ü1.

⁶⁷² 2b hurûşın: hurûş-ı Ü1. / idüp: ider Ü2.

⁶⁷³ 5a tarîkat cây-gîr-i gûşıdur: tarîk-i ‘aşkı eyler istimâ‘ Ü1, tarîkûñ gûşdârıdur meger Ü2.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 ‘Aks-i zülf-i yâr ile sâgar ki sünbül-pûş olur
Rište-i cem‘iyyet-i esbâb nûş-â-nûş olur
- 2 Jengdâr-ı hayret oldı ol kadar mir’ât-ı dil
Tûtî-i gûyâya ‘arz itsem eger hâmûş olur
- 3 Bî-nasîbân vâye-gîr olmaz felekde her nefes
Nakş-ı kavs-i bî-hadeng-âsâ tehî-âgûş olur
- 4 Pûte-i cân-sûz-ı gurbetde olur kâmil-‘ıyâr
Hâmkârân-ı emel kim sîm-veş magşûş olur
- 5 Fikr-i zevk-i la‘l-i nâbuğ olmaya SÂKIB niçün
Su içerse de şarâb içmiş gibi bî-hûş olur⁶⁷⁴

Ü1 42a, Ü2 35a, M 40b.

⁶⁷⁴ 5 SÂKIBÂ neşv ü nemâ-yı nev-bahâr-ı neşveden
Hem-çü tâk-i rez reg-i sevdâ-yı dil pür-cûş olur Ü2. / a) olmaya: olmasa Ü1.
b) Su içerse de: Âb nûş itse Ü1.

Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

- 1 Tarîk-i ‘aşkda bîgâne âşinâ birdür
Gedâ-yı bî-ser ü sâ mân u pâdişâ birdür
- 2 Ferâg-ı bûd u ne-bûd ile ittihâd ideli
Nigâh-ı ragbetümüzde kabâ ‘abâ birdür
- 3 Havâle itdük o dîvâna müdde‘âmuזı kim
Bülend-mertebe şâhân ile gedâ birdür
- 4 Fütâdeler nice çâk itmesün girîbânın
Ki tîr-i gamze-i dil-dûz ile kazâ birdür
- 5 Cihâna beste-dil olma sakın sakın SÂKIB
Hayâl ü hvâb ile bu nakş-ı bî-bekâ birdür⁶⁷⁵

Ü1 42a, Ü2 35a, M 40b.

⁶⁷⁵ 5 - M. b) Hayâl ü: Hayâl- Ü1.

Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

- 1 Şarâb-ı nâb ki ruhsâr-ı yârı gül gül ider
Hezâr beste-dem ‘uşşâk-ı zârı bülbül ider⁶⁷⁶
- 2 Bu âb u tâb ki var bâdeden ‘izârında
O reşk-i mihre nezâre nice tahammül ider⁶⁷⁷
- 3 Hevâ-yı zülfi ile cân virenlerün ol şûh
Kenâr-ı türbesine zer‘-i tohm-ı sünbül ider
- 4 Ne deñlü olsa da bîmâr çeşmi gayrı görür
Hemân fütâdesini görmede te‘allül ider⁶⁷⁸
- 5 Bilür fütâdelerün hâlini o şeh SÂKIB
Rüsûm-ı ‘işveyi icrâ için tegâfül ider

Ü1 42b, Ü2 35a.

⁶⁷⁶ 1b ‘uşşâk-ı zârı: ‘uşşâkı Ü2.

⁶⁷⁷ 2a var bâdeden: vardır bâdede Ü1.

⁶⁷⁸ 4b görmede: görmege Ü1.

Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

- 1 Dem-i visâl hat-ı müşg-bâra kalmışdur
Güşâyış-i dil-i mahzûn bahâra kalmışdur⁶⁷⁹
- 2 Fütâdelik o sehî-serv-i gülşen-i hüsne
Misâl-i cûy dil-i bî-karâra kalmışdur
- 3 Safâ-yı zevrak-ı meyle kenâre-gîr olmak
Kemîn müsâ‘ade-i rûzgâra kalmışdur
- 4 O serv-i ser-keşi çekmek kenâr-ı ‘uşşâka
Kemend-i câzibe-i intizâra kalmışdur
- 5 Kümeyt-i câm-ı mey-i nâb var iken SÂKIB
Fezâ-yı gamda dil âyâ ne kâra kalmışdur

⁶⁷⁹ 1b Güşâd-ı hâtırımız nev-bahâra kalmışdur Ü2.

Ü1 42b, Ü2 35b.

- 1 'Aşk ile dile safâ gerekdür
Ol âyîneye cilâ gerekdür
- 2 Ser-mâye-i şöhrete cihânda
'Ankâ gibi inzivâ gerekdür
- 3 Bî-vâsıta vasl-ı yâr müşkil
Ol menzile reh-nümâ gerekdür
- 4 Çek dürd-i şarâbı çeşme sâkî
Gam-dîdeye tûtiyâ gerekdür⁶⁸⁰
- 5 Dil gerdiş-i çeşm-i şûhın ister
Ol dâneye âsiyâ gerekdür
- 6 Ol goncada bülbülân-ı 'aşka
Bir şemme kadar vefâ gerekdür
- 7 Vuslat taleb eyler 'âşık-ı zâr
Ol haste-dile devâ gerekdür⁶⁸¹
- 8 'Uşşâk nigâh-ı lutfâ muhtâc
Gurbet-keşe âşinâ gerekdür
- 9 Gül-çînî-i inbisât SÂKIB

⁶⁸⁰ 4a Çeşm-i dili meyle rûşen eyle Ü2.

⁶⁸¹ 7a Vasluğ talebinde 'âşık-ı zâra Ü1.

Feyz-i mey-i dil-güşâ gerekdür

Ü1 42b, Ü2 29b.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 Sâkî çerâgı âteş-i seyyâleden yakar
Şem'-i neşâtı şu'le-i cevvăleden yakar⁶⁸²
- 2 Gûşuñda penbe olsa da sedd-i reh-i eSer
Ey gül hezâr anı şerer-i nâleden yakar
- 3 Gülşende kim bahâr-ı çerâgân füzûn ola
Dâg-ı derûn fetîlesini lâleden yakar
- 4 Gird-i ruhında kâkülün üftâdeler görüp
Âh-ı derûnı meş'alesin hâleden yakar⁶⁸³
- 5 SÂKIB müşa'bid-i felek 'arz-ı kemâl ider
Kandîl-i tâk-ı çârumı kim jâleden yakar

Ü1 43a, Ü2 35b.

⁶⁸² 1b Şem'-i neşâtı: Kandîl-i bezmi Ü2.

⁶⁸³ 4b hâleden: nâleden Ü1.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Kâr-ı ‘âşık sanma bülbül gibi nâlân olmadur
‘Aşk ile pervâne-veş bî-şekve sûzân olmadur
- 2 Nakş-ı ahvâl-i cihânı seyr iden ehl-i dilün
‘Adeti âyîne-veş her lahza hayrân olmadur⁶⁸⁴
- 3 Düşme kayd-ı mülke çünkü resm-i mihmânân-ı pîş
Bir nefes gam-hâne-i ‘âlemde mihmân olmadur⁶⁸⁵
- 4 Dil-berânuñ cüst (ü) cû itmek husûl-i vaslına
‘Ömr gibi reh-güzârında şitâbân olmadur⁶⁸⁶
- 5 Neşvenüñ derd-i serin vasluñ gam-ı hecrin çeküp
SÂKIBÂ her kârüñ encâmı peşîmân olmadur⁶⁸⁷

Ü1 43a, Ü2 36a.

⁶⁸⁴ 2b ‘Adeti: Pîşesi Ü2.

⁶⁸⁵ 3a mihmânân: mihmân Ü1.

⁶⁸⁶ 4b ‘Ömr gibi reh-güzârında: ‘Ömri gibi bu güzergehde Ü1.

⁶⁸⁷ 5b SÂKIBÂ her kârüñ: Kâr-ı dehrüñ SÂKIB Ü1.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 Tenhâ-nişîn-i gam ki cigerden kebâbı var
Hûn-ı sirişk-i çeşm-i terinden şarâbı var
- 2 Genc-i melâhat olduğına şek yok ol bütün
Kim hâtır-ı fütâdesi gibi harâbı var
- 3 Kuhl olsa gerd-i reh-güzeri dîdeye n'ola
Dâmânına o serv-kadûñ intisâbı var
- 4 Bir dem olur ki çihre-nümâ-yı tulû' ider
Elbette maşrık-ı emelûñ âfitâbı var
- 5 SÂKIB siyeh-bahârdur ol gülşen-i cemâl
Reyhân-ı hattı tâze henûz âb u tâbı var

Ü1 43a, Ü2 36a.

Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

- 1 O dem ki ‘aks-i ruhuñ sâgar-ı şarâba düşer
Döner o berg-i gül-i ala kim gül-âba düşer⁶⁸⁸
- 2 Hayâl-i ‘ârızuñ itdükce çeşm-i terde karâr
Fürûg-ı mâh-ı münîre döner ki âba düşer⁶⁸⁹
- 3 Vusûl mümteni‘ ü muztarib ümîd ile dil
O teşne-leb gibi kim vâdî-i serâba düşer⁶⁹⁰
- 4 Füzûn ider dem-i fürkat şarâb sîz-ı dili
O katre hûn gibi kim âteş-i kebâba düşer
- 5 Ümîd-i seyr-i ruh-ı şu‘le-tâb ile SÂKIB
Göñül miSâl-i ber-âteş ne pîç ü tâba düşer⁶⁹¹

Ü1 43b, Ü2 36a.

⁶⁸⁸ 1a ruhuñ: ruhi Ü1. b) ala: surha Ü2.

⁶⁸⁹ 2a ‘ârızuñ itdükce çeşm-i terde: ‘ârızı kim çeşm-i terde ide Ü2.

⁶⁹⁰ 3a ile: dile Ü1.

⁶⁹¹ 5a Meğes gibi ki olur dâm-ı gondede pür-pîç Ü2.

b) Göñül: - Ü1. / misâl-i ber-âteş ne pîç ü tâba: o zülfe düşüp SÂKIB ıztrâba Ü2.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 Zahm-ı hadeng-i gamzesi cânda nihân olur
Bir tîrdür nişânı nişânda nihân olur⁶⁹²
- 2 Pinhân ider tekellümini nâz o rütbe kim
Ol goncanuñ beyânı dehânda nihân olur⁶⁹³
- 3 Güm-geştedür hayâl-i leb-i la'li dîdede
Hâtem gibi ki cûy-ı revânda nihân olur⁶⁹⁴
- 4 Gelmez beyâna mûy-miyânı o meh-veşüñ
Nâzük hayâldür ki zebânda nihân olur
- 5 SÂKIB hayâle döndi ten-i zâr za'f ile
Bir dem olur ki çeşm-i cihânda nihân olur⁶⁹⁵

Ü1 43b, Ü2 36b.

⁶⁹² 1b nişânı: ki zahmı Ü1.

⁶⁹³ 2a Pinhân: Estâr Ü2. b) beyânı dehânda: zebânı dehânında Ü1.

⁶⁹⁴ 3b ki: - Ü1.

⁶⁹⁵ 5b ki çeşm-i: miyânı Ü1.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Nâliş itsem çün hezâr ol gonca-fem dil-teng olur
Hışm ile gül-berg-i rûy-ı alı âteş-reng olur
- 2 Ta‘ne-i devrândan ol deñlü şikeste-hâtıruz
Kim ser-i mînâmuza penbe tokınsa seng olur
- 3 Hem-nefes olmaz aña gül-bâng-ı kûteh-himmetân
Sâz-ı bezm-i ehl-i himmet kim bülend-âheng olur
- 4 Bülbül olsa nev-bahâr-ı şevk ile ‘âşık n’ola
Neşve-i meyden ki ol gül-çihre şûh u şeng olur
- 5 Meclis-i SÂKIB’da kim hâzır mey ü mahbûb ola
Mest ü rüsvâlık o demde ta‘na dâd-ı neng olur⁶⁹⁶

Ü1 43b, Ü2 36b.

⁶⁹⁶ 5b Mest ü: Mest- Ü2.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 Derd ü gam hisse-i ‘uşşâk-ı dil-efgâra çıkar
Zevk-i vaslı o bütün yek-sere agyâra çıkar⁶⁹⁷
- 2 Getürür müjde-i teşrîfini mihre şeb-nem
Seherî ol büt-i gül-çihre ki gülzâra çıkar
- 3 Bülbül-i zâra çıkan derd ü meşakkatdür hep
Zevk-i gül-gonca-i gülzâr-ı cihân hâra çıkar⁶⁹⁸
- 4 Görse Yûsuf aña biñ cân ile sûdâger olur
Dem ki ol gevher-i yek-tâ ser-i bâzâra çıkar
- 5 Söylemez düşdügin agyâra müsâdif SÂKIB
Arasañ reh-güzerin ol mehünj inkâra çıkar⁶⁹⁹

Ü1 44a, Ü2 37a, M 41a.

⁶⁹⁷ 1a Derd ü: Derd- Ü1. / dil-efgâra: dil-figâra Ü1, Ü2, M. b) Zevk-i: Sehm-i Ü2.

⁶⁹⁸ 3a çıkan derd ü: kaçan derd Ü1.

⁶⁹⁹ 5b mehünj: bütünj Ü1.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 Dilde hevâ-yı silsile-i müşg-bû mıdur
Nev-reste sünbül-i çemen-i ârzû mıdur⁷⁰⁰
- 2 Leb-rîz-i lüknet olduğın ol goncanuñ görüp
Bâ'is şikest-i hâtır-ı güftâra bu mıdur⁷⁰¹
- 3 Gül-bâng-ı bülbülândan eSer yok mı bir nefes
Feryâd-ı ehl-i 'aşk hemân hây u hû mıdur
- 4 Erbâb-ı ihtiyâc kerîmâna nâz ider
Âyâ piyâle münkir-i lutf-ı sebû mıdur
- 5 Ta'mîr ider mi hâtır-ı meksûrum ol nigâh
Zahm-ı derûn-ı şîşe enîs-i refû mıdur
- 6 Âhir cüdâ düşürdi o meh-pâreden seni
Baht-ı siyeh-derûn saña SÂKIB 'adû mıdur⁷⁰²

Ü1 44a, Ü2 37a, M 41a.

⁷⁰⁰ 1a Dilde : Dil-ber Ü1.

⁷⁰¹ 2a Lüknetle gördi leb-be-leb ol goncayı meger Ü2. b) hâtır-ı : gevher-i Ü1.

⁷⁰² 5 - Ü1, - M.

Mef'ûlü Mefâîlü Mefâ'îlü Fe'ûlün

- 1 Dil gûşe-i 'uzletde karâr eylemek ister
Tahfif-i girân-bârî-i dâr eylemek ister⁷⁰³
- 2 Reh-vâr-ı ferâg ile cihânda dil-i şeydâ
Vâdî-i temennâyı güzâr eylemek ister⁷⁰⁴
- 3 Dil mevce gibi muztarib-i şevk-i hevesdür
Ol gevher-i yek-tâyı kenâr eylemek ister⁷⁰⁵
- 4 'Ukkâb-ı nigâhı o siyeh-mest-i gurûruş
Şeh-bâzı bile görse şikâr eylemek ister
- 5 İşkeste gönül nûş-ı mey-i nâb ile SÂKIB
Âyîne gibi def'-i gubâr eylemek ister

Ü1 44a, Ü2 37b, M 41a.

⁷⁰³ 1b girân-bârî-i dâr: girân-bâra medâr Ü1.

⁷⁰⁴ 2b temennâyı: temennâ-yı Ü1.

⁷⁰⁵ 3a mevce: mevc Ü1.

Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

- 1 İzâle-i gama sahbâ-yı dil-güşâ ister
Şikest-i hâtır-ı hûn-kişte mûmyâ ister
- 2 Ümîd-i şefkat ider dil o çeşm-i hûnîden
Fütâde kabza-i cellâddan rehâ ister
- 3 Cihânı eylemege zîr-dest o gamze gibi
Nigâh gûşe-i dildâra ilticâ ister
- 4 Tarîk-i ‘aşka düşen çeşm-i beste-i hayret
Nigâh-ı himmet-i pîrân gibi ‘asâ ister
- 5 MiSâl-i sâye düşüp hâk-i pâ-y-ı dildâra
Dü-çeşm-i SÂKIB-ı gam-dîde tûtiyâ ister

Ü1 44a, Ü2 37b, M 41b.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 Çîn-i cebîni mevce-i deryâ-yı nâzdur
Âfet-resân-ı lenger-i ehl-i niyâzdur
- 2 Zulmet-sarây-ı hâlûñi eyle makâm-ı derk
Ol şûha kim çü şem' zebân-dân-ı râzdur⁷⁰⁶
- 3 'Âşık bu denlü tâ ki harîs-i visâl ola
Yârûñ cefâsı her ne kadar olsa azdur⁷⁰⁷
- 4 Ehl-i dilûñ me'âl-i bed ü nîk-i 'âleme
Târ-ı nigâhı râbıta-i imtiyâzdur
- 5 Ruhsâre-i meşârib-i ehl-i hakîkate
Devr-i piyâle gerdiş-i reng-i mecâzdur
- 6 Ser-der-hevâ-yı kâküli olmakdan ol bütûñ
SÂKIB rehâ tahayyül-i dûr u dirâzdur

Ü1 44b, Ü2 38a, M 41b.

⁷⁰⁶ 2b şûha: şahsa Ü2.

⁷⁰⁷ 3b Heçr-i bütân ne mertebe olursa azdur Ü1.

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün

- 1 Misâl-i gül ‘aceb handân-ı bâg-ı vuslatuñ kimdür
Çü bülbül nâle-senc-i hârâhâr-ı fûrkatuñ kimdür⁷⁰⁸
- 2 Ne bezmi rûşen itdi şem‘-i ruhsâr-ı dil-efrûzuñ
‘Aceb pervâne-âsâ kelle-germ-i ülfetuñ kimdür⁷⁰⁹
- 3 Kim oldı mest-i bûs-ı la‘lûñ âyâ câm-ı sahbâ-veş
Bu dem şîrîn-kâm-ı çâşnî-i ‘işretuñ kimdür⁷¹⁰
- 4 Ne bâga sâye salduñ ey nihâl-i nâz-perverdüm
Ki âsûde-nişîn-i sâye-i ünsiyyetuñ kimdür⁷¹¹
- 5 Helâk oldı düşüp hecr-i gam-ı cân-sûzuña SÂKIB
Senüñ dil-zinde-i mâ’ü’l-hayât-ı vuslatuñ kimdür

Ü1 44b, Ü2 38b, M 42a.

⁷⁰⁸ 1b nâle-senc-i: nagme-senc-i Ü2.

⁷⁰⁹ 2a dil-efrûzuñ: dil-fûrûzuñ Ü1, Ü2, M.

⁷¹⁰ 3a Kim oldı mest-i câm-ı bâde-i lebûñ âyâ Ü1.

⁷¹¹ 4a nâz-: bezm- Ü1. b) sâye-i ünsiyyetuñ: sâyebân-ı sohbetüñ Ü1, zıll-ı serv-kâmetüñ Ü2.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 La‘lini ol gonca kim âlûde-i dūşnâm ider
Telh-kâmân-ı gam-ı hicrânı şîrîn-kâm ider
- 2 Dûr olanlar bezm-i nûş-â-nûş-ı vasl-ı yârdan
Hasret ile eşk-i çeşmin bâde-i gül-fâm ider⁷¹²
- 3 Kim şehîd-i şevk-i bîmârî-i çeşm-i yâr olur
Revgan-ı şem‘-i mezârın revgan-ı bâdâm ider⁷¹³
- 4 Keff-i mevc-i bî-karârân-ı hevâyı rûzgâr
Penbe-i zahm-ı şikest-i şîşe-i ârâm ider⁷¹⁴
- 5 Şu‘le-i yâkûtda güftâr-ı SÂKIB puhtedür
La‘lini vasf eylese düşmen hayâl-i hâm ider⁷¹⁵

Ü1 44b, Ü2 39a, M 42a.

⁷¹² 2b Reng-i eşk-i çeşm-i pür-cûşın mey-i gül-fâm ider Ü2.

⁷¹³ 3a şevk-i: seyr-i Ü2.

⁷¹⁴ 4a hevâyı: hevâ-yı Ü1.

⁷¹⁵ 5a puhtedür: bahtadur Ü1.

Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

- 1 Kusûr-ı müstetir-i çeşm ‘ayb-pûşumdur
Kemîn-i râz-ı nühüfte kenâr-ı gûşumdur
- 2 Tahammül eyledüm ol deñlü bâr-ı cevrine kim
Felek hamîde-i bâr-ı hicâb-ı dûşumdur
- 3 Açılmasa n’ola gevher-şinâsdan gayra
Sadef mukallid-i vaz‘-ı leb-i hamûşumdur
- 4 Kemîne katreyüm ammâ ki lücce-i ‘aşkum
Beyâz-ı subh kef-i mevc-i nîm-cûşumdur ⁷¹⁶
- 5 Halâvet-i suhan-ı dil-rübâ ile SÂKIB
Şeker gubâr-ı pey-i reh-revân-ı gûşumdur

Ü1 45a, Ü2 39a, M 42b.

⁷¹⁶ 4a ammâ ki: -Ü1.

Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

- 1 Dilde şevk-i ruhuñla dâgum var
Seyr-i hurşîdden ferâgum var⁷¹⁷
- 2 Serv-i âzâde-i kuyûd-ı emel
Ne ber-i hvâhişüm ne bâgum var⁷¹⁸
- 3 Reh-i dûr u dırâz-ı âlâmı
Tayy idersem n’ola ayagum var⁷¹⁹
- 4 Mihr ü meh müstefid-i envârı
Dil gibi bir yanar çerâgum var⁷²⁰
- 5 Dil iken matla‘-ı suhan SÂKIB
Seyr-i hurşîdden ferâgum var⁷²¹

Ü1 45a, Ü2 38b, M 42b.

⁷¹⁷ 1a şevk-i: yâd-ı Ü2.

⁷¹⁸ 2a Serv-i: Servüm Ü2.

⁷¹⁹ 3a Tayy idersem n’ola: N’ola tayy eylesem Ü2.

⁷²⁰ 4a Dâg-ı germ-ülfetî-i nâ-kâmî Ü2. b) Dil gibi bir yanar: Tîre-bahtî gibi Ü2.

⁷²¹ 5b Seyr-i: Meh Ü1, Meh ü M.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 ‘Ârız-ı pür-tâb-ı yâra bak gül-i ter elde bir
Bâde-i la‘l-i lebin nûş eyle sâgar elde bir
- 2 Mest-i zevk-i bâde-i la‘l-i bütân olsak n’ola
Meclis-i cennetde zâhid câm-ı Kevser elde bir⁷²²
- 3 ‘Anberîn hatt ile rûy-ı âteşîn-i yârı gör
Şâl-pûş-ı fûrkat ü hicrâna micmer elde bir⁷²³
- 4 Dürr-i deryâyı sirişkûn pâyna eyle nisâr
Ragbet itmezse eger dildâr gevher elde bir
- 5 Merd-i meydân-ı kemâl ol SÂKIBÂ düşmen eger
Küşte-i tîg-ı zebân olmazsa hançer elde bir

Ü1 45a, Ü2 39a, M 43a.

⁷²² 2a olsak: olsun Ü1.

⁷²³ 3b fûrkat ü hicrâna: hecr iken üftâde Ü2.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Hışt-ı kûy-ı mey-fürûşân ser-be-ser âyînedür
Rû-be-râh-ı ‘işe ferş-i reh-güzer âyînedür⁷²⁴
- 2 Tıg-ı ta‘nı çekse ger zâhid mey-âşâma ne gam
Sîne-safân-ı mahabbetde siper âyînedür
- 3 Çeşm-i ‘âşıkda hayâl-i la‘l-i dil-ber cilveger
Tûtüyâna zarf-ı mînâ-yı şeker âyînedür
- 4 Cilvegerdür hâtır-ı rûşen-dilânda nık ü bed
Tahta-i ta‘lîm-i erbâb-ı nazar âyînedür
- 5 Ber-zemîn-i tâzedür ‘ârî gam-ı tanzîrden
Safha-i eş‘âr-ı SÂKIB bî-keder âyînedür⁷²⁵

Ü1 45a, Ü2 39b, M 43a.

⁷²⁴ 1b reh-güzer. Reh-güzâr Ü1.

⁷²⁵ 5a Ber-zemîn-i tâze-i bî-gerd pây-ı hâmedür Ü1.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 Tâ nazar-kerde-i rûşen-güherân âyinedür
İncilâ-yı nazar-ı pîr ü cevân âyinedür
- 2 Tîre-tab‘âna virür sâf-nihâdân sıklet
Çeşm-i zengî-i siyeh-rûya girân âyinedür⁷²⁶
- 3 Safvet-i hâtır olur sürme-i çeşm-i idrâk
Levh-i meşk-i nazar-ı sâf-dilân âyinedür
- 4 Sohbet-i sâf-dilân nûr-ı cilâ-yı dildür
Her nefes hem-dem-i sâhib-nazarân âyinedür
- 5 Turş-rû olsa eger kasd-ı sitemle düşmen
Siper-i sâf-zamîrân-ı cihân âyinedür
- 6 SÂKIBÂ medhali var câm-ı meyün de ammâ
Hod-perest eyleyen ol şûhî hemân âyinedür

Ü1 45b, Ü2 39b, M 43a.

⁷²⁶ 2b zengî-i: rengî-i Ü1.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 Tal‘at-ı yâra ki bî-tâb u tüvân âyinedür
Tercemân-ı dil-i hayret-zedegân âyinedür
- 2 Safvet-i hâtır-ı yârân felege Sıkletdür
Dil-i kûrâna her âyîne girân âyinedür
- 3 Câm-ı sahbâdan olur tûtî-i gûyâ hûbân
Hışt-ı dîvâr-ı gülistân-ı beyân âyinedür
- 4 Dili sâf eyleyegör jeng-i küdüretten kim
Evvelîn levh-i debistân-ı cihân âyinedür
- 5 Âhdan kıl hazer olursa da kalbün pûlâd
Ki nefesden keder-âlûde hemân âyinedür
- 6 Hod-sitâyân göre tâ sûd u ziyânın SÂKIB
Bu vecihden ki meger zîb-i dükân âyinedür⁷²⁷

Ü1 45b, Ü2 40a, M 43b.

⁷²⁷ 6b Bu vecihden ki meger: Ki bu yüzden ötürü Ü1.

Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

- 1 Murg-ı âhum ki âteşin perdür
Âşiyân-sûz-ı sad semenderdür⁷²⁸
- 2 Leb-i la‘lün hayâl-i sahbâdur
Çeşm-i pür-hûnum aña sâgardur
- 3 Sîne kim gülsitân-ı âteşdür
Gonca-i dâg anda ahkerdür
- 4 Mevc-i dil-teşnegî-i çeşme-i merg
Hançer-i âbdâra cevherdür
- 5 SÂKIB’uñ vasf-ı mihr-i rûyuñ ile
Matla‘-ı şî‘ri subh-ı dîgerdür

Ü1 45b, Ü2 38b, M 43b.

⁷²⁸ 1b sad: - Ü1.

Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

- 1 Elinden ehl-i dilüñ çarh bulsa câmin alur
Döner o reh-zene kim reh-revüñ licâmın alur⁷²⁹
- 2 Gehî sitem-keşi geh râzî-i cefâsı olur
O nahl-i ‘işvenüñ ‘uşşâk nice hâmin alur⁷³⁰
- 3 Degül yemîn ü yesârında saff-ı müştakân
Gürûh bendesidür ol şehüñ selâmın alur
- 4 Hilâl-i sâgara dil ragbet eylemez sâkî
Felekde câm-ı meyüñ bedr-veş tamâmın alur
- 5 Cefâ taraflarını tutmasun o şâh-süvâr
Ki dest-i âh-ı esîrân anuñ zamânın alur⁷³¹

⁷²⁹ 1a câmin: cânın Ü1.

⁷³⁰ 2b hamın: cânın Ü1.

⁷³¹ 5b âh-ı: -Ü2.

6 Kemân-ı fakruñ olan zahm-hûrde-i tîri
MiSâl-i fass-ı nigîn ‘âlem içre nâmın alur⁷³²

7 Kazâya sînesin itmiş siper diyü SÂKIB
Hadeng-i gamzeleri turma intikâmın alur⁷³³

Ü1 46a, Ü2 40a, M 44a.

⁷³² 6a zahm-hurde-i tîri: zahm-ı hurde-i tîre Ü1.

⁷³³ 7b gamzeleri turma: gamze-i yârândan Ü2.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 Nâz hem-kâse-i çeşmân-ı siyeh-mestüdüdür
‘İşve teh-cur‘a-keş-i gamze-i ter-destüdüdür
- 2 Şâne-veş erre-i gamla niye sad çâk olmaz
Ol ki sevdâ-zede-i kâkül-i ser-bestüdüdür⁷³⁴
- 3 Çarhı âlûde-be-hûn itse n’ola her dem-i subh
Pençe-i mihr-i cihân-tâb ki hem-destüdüdür⁷³⁵
- 4 Ser-nigûn olsa n’ola havfuñ ile câmları
Çarh kim dil-şude-i nergis-i bed-mestüdüdür⁷³⁶
- 5 Rütbe-i ‘aşkı dü-bâlâ-ter iken SÂKIB-ı zâr
Zülfüne bend olalı sâye gibi pestüdüdür⁷³⁷

Ü1 46a, Ü2 40b, M 44a.

⁷³⁴ 2a erre-i: zerre-i Ü1.

⁷³⁵ 3a itse n’ola: itmededür Ü2.

⁷³⁶ 4a câmları: câmlar Ü2.

⁷³⁷ 5b ‘aşkı: ‘aşk Ü1.

Mefâ'îlün Fe'îlâtün Mefâ'îlün Fe'îlün

- 1 Hilâl-i rûze gibi oldu ser-nigûn sâgar
N'ola görünse bu demde tehî-derûn sâgar⁷³⁸
- 2 Şarâb-hvârlaruñ hasret ile oldu hilâl
Hayâle döndi olup za'f ile zebûn sâgar
- 3 Dökildi cur'aları sanma 'îd şevkinden
Gelince bezme döker eşk-i la'l-gûn sâgar
- 4 Görince şevk ile rindân el üzre tutsa n'ola

⁷³⁸ 1b N'ola görünse bu demde: Çü rûzedâr görildi Ü2.

Derûnların gam ile eylemişdi hûn sâgar

- 5 Esîr-i fûrkat olan ‘âşîka dönüp SÂKIB
Gönülde sûzişümi eyledi füzûn sâgar

Ü1 46a, Ü2 41a, M 44b.

167

Mef‘ûlü Fâ‘ilâtü Mefâ‘îlü Fâ‘ilün

- 1 Meh-tâb-ı ‘îş kim şeb-i gamda bedîd olur
Reng-i beyâz-ı şîşe-i mey subh-ı ‘îd olur⁷³⁹
- 2 Peymâne vü surâhî ile hem-zebân olur
Sahbâ-keşân ki kâbil-i güft ü şinîd olur⁷⁴⁰

⁷³⁹ 1a kim: ki Ü1, M.

- 3 ‘Âşık ki şevk-i vasl ile şeb-zindedâr ola
Çün subh intizâr ile çeşmi sefid olur⁷⁴¹
- 4 Her câ mülâyemetle olur hall-i müşkilât
Kim kufl-ı nâ-güşûdeye penbe kilîd olur
- 5 İtmez kabûl kûyına SÂKIB fütâdesin
Zîrâ ki râh-ı hacda ölenler şehîd olur⁷⁴²

Ü1 46b, Ü2 41a, M 44b.

⁷⁴⁰ 2a hem-zebân olur: dakk u lak ider Ü2. b) güft: keyf Ü1.

⁷⁴¹ 3a vasl ile: vasla Ü1. b) Çün: Tâ Ü2.

⁷⁴² 5b Zîrâ ki râh-ı: Bilür ki reh-i Ü2.

Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

- 1 Dolaşdı târ-ı dil ol zülfe pîç ü tâbum odur
Şikâr-ı rişte-be-pâ-veş bu ıztırâbum odur⁷⁴³
- 2 Husûle gelmedi her câ ümîd-vârî-i dil
Niyâzı mahrem-i râz itmede hicâbum odur
- 3 Netîce-i reh-i ümmîd şevkine düşdüm
Cihânda ‘ömr-i sebük-seyr-veş şitâbum odur
- 4 Yanup yakılmada herkesle şem‘-i cem‘ oldum
Bu bezme râbîta-i ‘akd-i intisâbum odur⁷⁴⁴
- 5 Siyâhkârî-i ‘isyân ki SÂKIB oldu füzûn
Figân-ı dem-be-dem ü âh-ı bî-hisâbum odur

Ü1 46b, Ü2 41b, M 44b.

⁷⁴³ 1a odur: var Ü1. Redifteki bu farklılık gazelin bütün beyitlerinde aynen vardır.

⁷⁴⁴ 4b râbîta-i ‘akd-i: vâsîtatü’l-‘akd-i Ü2.

Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

- 1 Sükûn-ı ‘âşık-ı hasret-keşide müşkildür
Ki murg-ı bismil ola nâ-tapîde müşkildür
- 2 Şikeste eyleme âyîne-i derûnı hazer
Ki şîşe pâre olunca halîde müşkildür
- 3 Ümîd-i hâm ile gel telh-kâm-ı ye’s olma
K’olunca telh ber-i nâ-resîde müşkildür
- 4 Rakîbe lutfını ketm itse yâr lutf eyler
Tahammül ide göre anı dîde müşkildür⁷⁴⁵
- 5 Vefâsı yok disem ol meh-veşe n’ola SÂKIB
Tahakkuk-ı suhan-ı nâ-şinîde müşkildür

Ü1 46b, Ü2 41b, M 45a.

⁷⁴⁵ 4a itse: -Ü2.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 Mestâne hançer elde o meh bî-mahal gelür
Gayra fenâ gelürse de baña güzel gelür
- 2 Isgâ ider hoş-âmed-i hasmı dürûg iken
Ben derdüm açsam ol şehe ammâ mesel gelür⁷⁴⁶
- 3 Cûy-ı sirişki itme revân reh-güzârına
Reftârına o serv-i çemânuñ haleb gelür⁷⁴⁷
- 4 Berk-i nigâh-ı dil-ber ile hem-‘inân olur
‘Uşşâk-ı zâra her ne zamân ki ecel gelür
- 5 Gelmezse her ne deñlü dile vâridât-ı feyz
SÂKIB bu gûne bir gazel-i bî-bedel gelür

Ü1 46b, Ü2 42a, M 45a.

⁷⁴⁶ 2a dürûg: fûrûg Ü2. b) şehe: güle Ü2.

⁷⁴⁷ 3b çemânuñ: cihânuñ Ü2.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Hattı geldi dîde hayrân-ı ruh-ı rengînidür
Kaldı ahşama henûz ol gülşenüñ gül-çînidür
- 2 Keştî-i mey ki nigâh-ı mestine ser-geştedür
Gerdiş-i çeşm-i dil-ârâ lenger-i temkînidür
- 3 Köhne zahmın tâzelerse herkesüñ ney-zen n’ola
Şîve-i hâtır-nevâzı eskiden âyînidür⁷⁴⁸
- 4 İmtinân eyler baña ragmen rakîbe bakdugın
Çeşm-i lutfı var ise bu nazra-i kec-bînidür⁷⁴⁹
- 5 ‘Ukde-i hâtır gibi bulmaz güşâyiş bir nefes
Ol ki SÂKIB beste-i gîsû-yı müşg-âgînidür

Ü1 47a, Ü2 42a, M 45b.

⁷⁴⁸ 3a zahmın: derdin Ü2.

⁷⁴⁹ 4a baña ragmen rakîbe bakdugın: beni koyup ‘adûyı gördüğün Ü2.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 ‘Aks-i rûyuñla ki sâgar gül-i şâd-âba döner
Ne mehe beñzer o ne mihr-i cihân-tâba döner
- 2 Bezm-i mey gülşen olur şevk ile mestân bülbül
Feyz-i la‘lünle kadeh gonca-i sır-âba döner
- 3 Nakd-i cân ile n’ola teşnesi olsa ‘âlem
Mey kadehde dil-i gevherde olan âba döner
- 4 Bâde kim şîşede yek-reng ola rûy-ı yâra
Turamaz anı gören ‘âşık-ı bî-tâba döner
- 5 Bilinür kıymet-i rûşen-güherân vakti gelür
SÂKIB erbâb-ı hüner gevher-i nâ-yâba döner⁷⁵⁰

Ü1 47a, Ü2 42b, M 45b.

⁷⁵⁰ 5a vakti gelür: devr olur Ü2.

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

- 1 Ne sende haste-i hicrâna rahm u şefkat var
Ne bende çekmege derd-i firâkı tâkat var
- 2 Ne sende meclis-i a'dâda terk-i âsâyiş
Ne bende bu gam ile subh u şâm râhat var
- 3 Ne sende niyyet-i mihr ü vefâ berây-ı cefâ
Ne bende dâ'ıye-i vuslatı ferâgat var⁷⁵¹
- 4 Ne sende ünsiyetümden ferâgat-ı vahşet
Ne bende saña göre terk-i âdemiyyet var
- 5 Ne sende SÂKIB'a âSâr-ı merhametden eSer
Ne bende gayra dili rabta kâbiliyyet var

Ü1 47a, Ü2 42b, M 45b.

⁷⁵¹ 3b vuslatı: vuslat-ı Ü1.

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

- 1 Figân-ı bülbül-i dil nâ-be-câ degül de nedür
Ki bâğ-ı dehre gelen bî-nevâ degül de nedür⁷⁵²
- 2 'Adîm iken eSeri hem-çü nokta-i mevhûm
Dehân-ı yâra ta'alluk fenâ degül de nedür
- 3 Vücûdı mün'adim ü dest-reslik emr-i muhâl
Nigâh-ı ehl-i kerem kîmyâ degül de nedür
- 4 Yıkıl diyü taleb ehlini redd iden dûnuş
Esâs-ı câhı du'â-yı gedâ degül de nedür
- 5 Gören çü jâle talebkâr-ı rif'atin hâlin
Hemîşe cur'a gibi hâk-i pâ degül de nedür

⁷⁵² 1 Hulûs perde-i rûy-ı riyâ degül de nedür
Savâb safâha-i meşk-i hatâ degül de nedür Ü2.

6 Çeken bu bâr-ı girân-ı gumûmı ‘ömrinde
MiSâl-i kâmet-i pîrân dü-tâ degül de nedür

7 Cihân tekeddürümüz gözlemekdedür SÂKIB
Gubâr-ı hâtırumuz tûtiyâ degül de nedür

Ü1 47b, Ü2 42b, M 46a.

- 1 'Âlemde kerem yok diyü aglardı gedâlar
Yokluğu muhakkak n'ola eylerse bükâlar
- 2 Kem akça bırakmak gibi iken yine degmez
Bu dâ'ireye masraf olan nakd-i du'âlar⁷⁵³
- 3 Dûnân-ı zamâna göre tahkîk telefdür
Halkuñ ne kadar olsa du'âsında riyâlar
- 4 Ya neşve ya lutfi görürüz diyü iderler
Zıkr-i mey ü mahbûbı cihânda zurafâlar⁷⁵⁴
- 5 Bir dâne kadar bulmadı 'âlemde mürüvvet
Âhir felegüñ dâmenini tutdı hümâlar⁷⁵⁵
- 6 Virdük kefi nâ-ehle mehârı diyü her dem
Feryâd u figân itmede ser-geşte derâlar⁷⁵⁶
- 7 Bî-neşve-i lutf olmag ile bâde-i devrân
SÂKIB alınur mı ele hiç câm-ı safâlar⁷⁵⁷

⁷⁵³ 2b olan: -Ü2.

⁷⁵⁴ 4 - Ü1, - M.

⁷⁵⁵ 5a dâne: habbe Ü2. / bulmadı: görmedi Ü1, Ü2.

⁷⁵⁶ 6a nâ-ehle mehârı: nâ-dâna bahârıÜ1. / her dem: çarha Ü2. b) Feryâd u: Levh ile Ü2 / ser-geşte: bî-çâre Ü2.

⁷⁵⁷ 7 Dûnânda kerem yok n'ola şâyeste(-i) tavsîf

Dem-beste kalursa n'ola SÂKIB şu'arâlar Ü2. b) ele hiç: hiç ele Ü1, M.

Ü1 47b, Ü2 43a, M 46a.

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün

- 1 Helâk olsak da derd-i ‘aşk ile dermânumuz yokdur
O hûnî gamzeden ölsek de ‘acze cânumuz yokdur
- 2 Niçün çâk eyledüñ ey hâr-ı gussa yok yere bilseñ
Bizüm destinde halkuñ gûşe-i dâmânumuz yokdur⁷⁵⁸
- 3 Neden bülbül gibi feryâda mu‘tâd olmuşuz her dem
Ki bâğ-ı dehrde bir gonca-i handânumuz yokdur⁷⁵⁹
- 4 Kebâb itmek nedendür âteş-i gamda dil-i zârı
Hayâl-i çeşm-i mest-i yâr-veş mihmânumuz yokdur
- 5 Bütânun jâle-âsâ pertev-i hurşîd-i ruhsârın
Görince SÂKIB ârâm itmege imkânımız yokdur

Ü1 47b, Ü2 43a, M 46b.

⁷⁵⁸ 2a bilseñ: bil ki Ü1.

⁷⁵⁹ 3a feryâda: efgâna Ü2. b) gonca-i: gonca Ü2.

Mef'ûlü Mefâîlü Mefâ'îlü Fe'ûlün

- 1 Bî-câ olup âlûde-i düşnâm o lebler
Oldı mütehayyir bunı îcâba sebebler
- 2 Yok irmede ser-menzil-i maksûda hîç ümmîd
Kim kaldı tekâpûda anı pâ-y-ı talebler
- 3 Gör kec-revî-i çarhı k' olur hâk ile yek-sân
Teh-cur'a-i sahbâ gibi Cemşîd-nesebler⁷⁶⁰
- 4 Güstâhıyuz ol bâde-i pür-neşve-i 'aşkuñ
Kim teşne-i teh-cur'asıdur ehl-i edebler
- 5 Dermânde-i 'aciz itdi cihân halkını SÂKIB
Şeh-râh-ı mahabbetdeki âlâm u ta'ablar

Ü1 48a, Ü2 43b, M 46b.

⁷⁶⁰ 3a k' olur: olur Ü1, k'ola Ü2.

Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

- 1 Şarâb-ı nâb ki ‘aks-i ruhuñla gül-gûndur
Bu halk görmege bu yüzden anı meftûndur⁷⁶¹
- 2 Helâk olursa n’ola reşk ile rakîb o mehûñ
Ki lutf u kahrına ‘âşık hemîşe memnûndur⁷⁶²
- 3 Hemân bu bende de icrâ ider o şeh yohsa
Gehî rakîbe de cevr itmek eski kânûndur⁷⁶³
- 4 ‘Aceb mi olsa eger âsumâna peyveste
Figân-ı ‘âşık-ı nâlende perde-bîrûndur
- 5 Revâ mı ta‘nı bize bezm-i gamda a‘dânûñ
Ki bâde hûn-ı dil ü câm çeşm-i pür-hûndur⁷⁶⁴
- 6 Anuñ ki zerre kadar olmaya gamı SÂKIB
Meger o kûdek-i nev-zâdedür ya mecnûndur⁷⁶⁵

Ü1 48a, Ü2 43b, M 47a.

⁷⁶¹ 1b Cihânda teşne-i zevki bu yüzden efzûndur Ü1, Ü2.

⁷⁶² 2b lutf u: lutf- Ü1.

⁷⁶³ 3b cevr itmek: itmek Ü1.

⁷⁶⁴ 5 - Ü1.

⁷⁶⁵ 6b kûdek-i nev-zâdedür: kûdek-nevâzadur Ü1, kûdek-i yek-rûzedür Ü2.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Rûy-ı âteş-tâbına hem-reng o şûhuñ gül midür
Nâlede ‘uşşâk-ı zâra hem-nefes bülbül midür
- 2 Cem‘-i hâtır gibi hem-vâre perîşân-hâl olan
‘Âşık-ı ser-der-hevâ ya ‘anberîn kâkül midür
- 3 Farkdan kaldı idelden rabt dil o kâküle
Rişte-i cânım ya târ-ı deste-i sünbül midür⁷⁶⁶
- 4 Şîşeyi gûyâ iden ol nergis-i gûyâ mıdur
Söyleden yâhûd anı feyz-i dem-i kulkul mıdur⁷⁶⁷
- 5 Şübhesüz SÂKIB idelden vakf-ı râh-ı intizâr
Fark olunmaz dîde-i giryân mı çeşm-i pül midür⁷⁶⁸

Ü1 48a, Ü2 44a, M 47a.

⁷⁶⁶ 3b cânım ya: cânım mı Ü2.

⁷⁶⁷ 4a ol nergis-i gûyâ mıdur: çeşm-i suhan-gûyuñ mıdur Ü2.

⁷⁶⁸ 5a Vakf olaladan şâh-râh-ı intizâra SÂKIBÂ Ü2. / vakf-ı: vakt-i Ü1. b) pül: mül Ü1.

Mef'ûlü Mefâilü Mefâ'îlü Fe'ûlün

- 1 Sâgar ki bizüm vâsıta-i 'işretümüzdür
La'l-i leb-i sâkî nemek-i sohbetümüzdür⁷⁶⁹
- 2 Sünbül gibi itdi nice dil-besteyi ber-bâd
Zülfün ki bizüm rişte-i cem'iyetümüzdür⁷⁷⁰
- 3 Sundukca kebâbı ne 'aceb öpsek ayagın
Sâkî ki bizüm eski velî-ni' metümüzdür⁷⁷¹
- 4 Dünyânun ider çeşmini her subh münevver
Hurşîd ki gülmîh-i der-i himmetümüzdür⁷⁷²
- 5 Zülfün gibi bir dem ola dâmânunı öpmek
Zillet reh-i 'aşkuında bizüm rif'atümüzdür⁷⁷³
- 6 Alma ele şâyed seni de eyleye hayrân
Âyîneyi kim reng-i ruh-ı hayretümüzdür
- 7 Mecnûn-revişüz kasr-ı bülend olmasa SÂKIB
Vîrâne bizüm hâne-i bî-minnetümüzdür⁷⁷⁴

Ü1 48a, Ü2 44a, M 47a.

⁷⁶⁹ 1a vâsıta-i: râbıta-i Ü1. b) sâkî: sâkî-i Ü1.

⁷⁷⁰ 2a dil-besteyi: dem-besteyi Ü2. b) bizüm: senün Ü2.

⁷⁷¹ 3a kebâbı: kitâbı Ü1. b) Sâkî ki bizüm: Kim sâkî-i bezm Ü2.

⁷⁷² 4b ki: -Ü1.

⁷⁷³ 5a dâmânunı öpmek: başuında yer itmek Ü2.

⁷⁷⁴ 7a bülend: -Ü1. b) hâne-i: hâne Ü2.

Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

- 1 Murâd râhat ise cur‘a gibi pest olagör
Çü jâle câh-ı bülende felek-perest olagör⁷⁷⁵
- 2 Cihânı kendüñe dil-teşne itmek ise garaz
Hemîşe sâgar-ı mey gibi zîr-i dest olagör
- 3 Getürmek ise garaz ‘âlemi ayaguña ger
Çü humm-ı bâde ferâg ile câ-nişest olagör⁷⁷⁶
- 4 Murâduñ olmak ise verd-i terle hem-hvâbe
Çü hâr-ı dil-şiken ‘âlemde dil-şikest olagör⁷⁷⁷

⁷⁷⁵ 1b Vusûl-i rütbe-i a‘lâya derûn-perest olagör Ü2. b) câh-ı: çâh-ı Ü1.

⁷⁷⁶ 3 -Ü1,-M.

⁷⁷⁷ 4 -Ü1,-M.

- 5 Cihânda def^ç-i gam itmekse her nefes maksûd
MiSâl-i nergis-i hûbân hemîşe mest olagör
- 6 Gehî güşâyîş ü geh tâb-ı ebruvânına bak
Ki vâ-resîde-i kayd-ı güşâd u best olagör⁷⁷⁸
- 7 Husûl-i nev-ber-i maksûd ise garaz SÂKIB
Çün âfitâb cihânda dırâz-dest olagör

Ü1 48b, Ü2 44b, M 47b.

⁷⁷⁸ 6b güşâd u best: güşâde pest Ü1.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 Anlar ki çâşnî-i ümîdi şeker sanur
Ye's ile kâm-ı ehl-i dili telh-ter sanur
- 2 Mu'tâdı çâk-i câme iken her nefes yine
Bülbüllerüñ figânını gül bî-eser sanur⁷⁷⁹
- 3 Aldukca bîm-i gamze ile dûşına siper
'Uşşâk-ı zârı kim göre ehl-i sefer sanur⁷⁸⁰
- 4 Düzd-i nigâh-ı yâra dûçâr olmadı meger
Ol kim tarîk-i 'aşka girüp bî-hatar sanur
- 5 Hayrân iken iden o perîye yine nazar
Dîvânedür ki râh-zeni râh-ber sanur
- 6 Meşküm o deñlü muştaya der-fark-ı hasma kim
Her kim beni bu demde göre keşşger sanur⁷⁸¹
- 7 Bilmez mi seyr iden o mehi bî-karârdur
Mîhr-i cihân-neverdi gören der-be-der sanur
- 8 Şâyân-ı rûy-ı dil görür agyârı ol perî
Âyîne gibi herkesi rûşen-güher sanur

⁷⁷⁹ 2a Mu'tâdı: Mu'tâd Ü1.

⁷⁸⁰ 3a bîm-i: nîm- Ü1.

⁷⁸¹ 6a der-fark-ı: der-fakr-ı Ü1.

- 9 Bî-derd ser bulunmaduğın anlamaz o kim
Şem‘üñ başında âteşini tâc-ı zer sanur
- 10 Kec-fehmî-i zamân ile SÂKIB cihâniyân
Tahsîn ider ma‘âyibe cehli hüner sanur

Ü1 48b, Ü2 44b, M 47b.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Dîde tâb-âver degül şevk-i cemâle dil midür
Ey perî âyîne de görmek seni kâbil midür
- 2 Dîde-i hasret husûline cihân gırbâl-veş
Kışt-i hvâhiş bilmezüz tâ böyle bî-hâsıl mıdur
- 3 Bûse va‘d itdükleri agyârdan buldı şüyû‘
Bu yayıldı bilmezüz ol gonca-leb kâ‘il midür⁷⁸²
- 4 Hem-çü pervâne kime yansañ yanar çün şem‘ oda
Fark olunmaz şimdi devletli yâhûd sâ‘il midür
- 5 Görmedük hîç kimsenüñ destinde SÂKIB bilmezüz
Köhne takvîm-i sehâ ahkâmını bâtil mıdur⁷⁸³

Ü1 49a, Ü2 53b, M 48a.

⁷⁸² 3b bilmezüz ol gonca-leb: lâkin ol gonca-dehen Ü2.

⁷⁸³ 5a Görmedük hîç: Görmezüz bir Ü2. / bilmezüz: hîç bu dem Ü2.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 Târ-ı nigâh rişte-i hayret degül midür
Zabt-ı nezâre 'ayn-ı basîret degül midür⁷⁸⁴
- 2 Sâkî açılmaz oldu almadan dehânumuz
Açsañ zebân-ı 'îşi mürüvvet degül midür
- 3 Hüsn-i bütân nümûne-i zevk-i şühûd iken
Dikkatle bakmamak aña gaflet degül midür⁷⁸⁵
- 4 Yâra recâ-yı vuslatı tenhâ-nişîn iken
Koymak zamân-ı gayra hamâkat degül midür⁷⁸⁶
- 5 Uyma sitemde çeşmüñe ey şeh zamân-ı hüsn
Encâm-ı kâr-ı mest nedâmet degül midür⁷⁸⁷
- 6 Rû-mâl ile husûle gelür çünki dâmene
Bâlâ-terî-i câh mezellet degül midür
- 7 SÂKIB nic'oldı şîve-i dîrîn-i ehl-i 'aşk
Bâde o bâde hâlet o hâlet degül midür⁷⁸⁸

Ü1 49a, Ü2 53a, M 48a.

⁷⁸⁴ 1a Târ-ı: Nâr-ı Ü1. b) 'ayn-ı: resm-i Ü2.

⁷⁸⁵ 3b Dikkatle bakmamak: Dikkatle bakmak Ü1, Ey şeh bakmamak Ü2.

⁷⁸⁶ 4b hamâkat: nedâmet Ü1.

⁷⁸⁷ 5b nedâmet: hamâkat Ü1.

⁷⁸⁸ 7a şîve-i: neşve-i Ü2. / 'aşk: câh Ü2.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 Ey dil ferâg-ı hvâhiş-i vuslat zamânıdır
Bîmârî-i hevâdan ifâkat zamânıdır⁷⁸⁹
- 2 Düzd-i ecel kemîn-i tarassuddadır henûz
Gaflet yeter hemîşe basîret zamânıdır
- 3 Tâ key hevâ-yı sayd-ı her âhû-nigeh gönül
Şimdi saña da anlara vahşet zamânıdır⁷⁹⁰
- 4 Dil-hastelik yeter nigeh-i mest-i yâr için
Üftâde kesb-i neşve-i sıhhat zamânıdır
- 5 Az kaldı nakd-i 'ömri yeter eyledüñ telef
Bendergeh-i 'amelde ticâret zamânıdır
- 6 Kûy-ı mecâz oldı yeter cilvegâhumuz
Ser-menzil-i hakîkate ric'at zamânıdır
- 7 Bî-tûşe gitme menzil-i 'ukbâya SÂKIBÂ
İhzâr-ı zâd-ı râh-ı selâmet zamânıdır

Ü1 49a, Ü2 53a, M 48b.

⁷⁸⁹ 1b Bîmârî-i: Bîmâre-i Ü1.

⁷⁹⁰ 3b Şimdi saña da anlara: anlardan eylesek saña Ü1, geldi o dem ki Ü2.

Mef'ûlü Mefâîlü Mefâ'îlü Fe'ûlün

- 1 Agyârı bütân lutf ile dil-şâd ideyorlar
Üftâdelere cevır ile bî-dâd ideyorlar
- 2 Çeşmânun idüp gamzeñe kan dökmeği ta'îm
Ey şûh seni göz göre cellâd ideyorlar
- 3 Agyâra vefâ itmesi me'mûl degüldür
O şûh-ı cefâ-pîşeye isnâd ideyorlar⁷⁹¹
- 4 Bir harf de bilmez ise eğer fenn-i cefâdan
Bu hvâceler ol meh-veşi üstâd ideyorlar⁷⁹²
- 5 Vîrâne-i dil SÂKIB olursa n'ola âbâd
Bî-dâdı koyup mâh-veşân dâd ideyorlar⁷⁹³

Ü1 50b, Ü2 52b, M 49a.

⁷⁹¹ 3b şûh-ı: tıfl-ı Ü2.

⁷⁹² 4b ol meh-veşi: ey şeh seni Ü2

⁷⁹³ 5b mâh-veşân: mâh u şâh Ü1.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 Dîdârdan çü merdüm-i dîde safâlanur
Her kim hayâl-i habbe-i hâlin gıdâlanur
- 2 Bîhûdedür teferrüdi 'aşk ile bülbülün
Varur hezâr o gonca-lebe mübtelâlanur⁷⁹⁴
- 3 Yârân-ı bî-hulûsda olmaz bekâ-yı mihr
Kim nakd-i kem-'ıyâr turınca fenâlanur
- 4 Mânend-i rîg bendeleri bî-hisâb olur
Her kim göre o şâh-süvârı gedâlanur
- 5 Şeft-âlûsı gelince hat alınmaz ol gülün
Vakti güzâr eylese mîve bahâlanur
- 6 Ragbet bulur cefâ-yı ciger-sûzla bütân
Bûy-ı kebâbı kim işide iştihâlanur
- 7 Kimdür ki SÂKIB itmeye râz-ı nihânı fâş
Kuhsâr bile nâliş idince sadâlanur⁷⁹⁵

Ü1 50b, Ü2 52b, M 49a.

⁷⁹⁴ 2a Bîhûdedür: Bî-sûddur Ü2.

⁷⁹⁵ 7b Kuhsâr: Kûhsâr Ü1.

Mef'ûlü Mefâîlü Mefâ'îlü Fe'ûlün

- 1 Hem-vâre siyâh-kâselerüñ câmı tehîdür
Dûnân-ı zamânuñ kefi in'âmı tehîdür
- 2 İrmek lebi cânâna kebâb olmadan olmaz
Nâ-puhtelerüñ bu tama'-ı hâmı tehîdür
- 3 Murgân yerine tutsa hümâ 'âlemi yek-ser
Bî-bahtlaruñ dâmı tehî bâmı tehîdür
- 4 Ser-çeşmesine vâsıl iken cûy-ı murâduñ
Dil-teşnelereñ kûze-i ikdâmı tehîdür
- 5 Bî-sûziş-i dil mazhar-ı feyz olmak olur mı
Külhinde ki nâr olmaya hammâmı tehîdür
- 6 Girmez eline 'ömri gibi 'âşıkun ol mâh
Tahsîline sa'y-i dil-i nâ-kâmı tehîdür⁷⁹⁶
- 7 Ol şâh çıkar diyü güzergâhını bekler
Çıkmaz didügi SÂKIB'ın ârâmı tehîdür⁷⁹⁷

Ü1 50b, Ü2 52a, M 49a.

⁷⁹⁶ 6a 'âşıkun; 'âşık Ü1.

⁷⁹⁷ 7a cevângehün ey mâh çıkarsun diyü bekler Ü2.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Şekve-sencân-ı gam-ı ‘aşkuñ lisânın kim bilür
Şem‘den gayrı o dil-sûzuñ zebânın kim bilür
- 2 Kâle-i kem-yâb-ı baht erzân-bahâ olmuş çi sûd
Çâr-sûsı kandadur yâhûd dükânın kim bilür⁷⁹⁸
- 3 Nâle dildendür sudûra kim anı tahrîk ider
‘Andelîbin bilmek âsân gülsitânın kim bilür⁷⁹⁹
- 4 Söyleşilmek olsa ol leb-beste-i nâz ile ger
Câm-ı meyden gayrı anuñ tercemânın kim bilür⁸⁰⁰
- 5 Sayd nâ-kâbil harîm-i kûyını bulmak muhâl
Ol hümâ-pervâz-ı nâzuñ âşiyânın kim bilür⁸⁰¹
- 6 ‘Ömri geçdi hvâcenüñ tahsîl-i mâla hırsla
Sûdı müstahsin velîk anuñ ziyânın kim bilür
- 7 Va‘de-i lutf itse de çeşm-i suhan-gûyı eger
SÂKIB anuñ şîve-i remz-i nihânın kim bilür

Ü1 51a, Ü2 52a, M 49b.

⁷⁹⁸ 2b Çâr-sûsı: Çâr-sûyı Ü1.

⁷⁹⁹ 3b âsân: -Ü2.

⁸⁰⁰ 4b anuñ: var mı Ü2.

⁸⁰¹ 5a Sayd: Saydı Ü1. b) âşiyânın: âşinânın Ü1.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 Etrâf-ı verdi hâr-veş aldı yabancılar
Tutsa 'aceb mi bülbül-i nâlânı sancılar
- 2 Âsân ele geleydi o şahin bakışlu yâr
İtmezler idi her nefes efgân togancılar⁸⁰²
- 3 Encâm-ı kârı zillet olur kıssa-hvân gibi
Kürsî-i bezme çıksa ne deşlü yalancılar
- 4 Vardur kesâdı çâr-sû-yı dehrün ol kadar
Gerdûnda müşerîye bakarlar dükâncılar⁸⁰³

⁸⁰² 2a geleydi: girmedi Ü2.

⁸⁰³ 4b Gerdûnda müşerîye: Her günde müşerîye Ü1, Kim müşerî-i çarha Ü2.

- 5 ‘Aşk-ı cevândan eylese pîrân hazer n’ola
Meh-tâbdan tahazzür iderler ketâncılar⁸⁰⁴
- 6 Tervîc idüp ol âfeti sûdâgerânına
Şemşîr-i hûn-feşânın ögerler miyâncılar
- 7 Evzâ‘-ı mîzbân-ı girân-cânı çekmeden
Hoş geldi SÂKIB’a dem-i gurbetde hancılar⁸⁰⁵

Ü1 51a, Ü2 51b, M 50a.

⁸⁰⁴ 5b Meh-tâbdan tahazzür: Kim mehdên ihtirâz Ü2.

⁸⁰⁵ 7b dem-i: başa Ü2.

Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

- 1 Harâbî-i dil-i hûn-geşte ol nighdendür
Şikest-i sâgar o bed-mest-i dil-siyehdendür⁸⁰⁶
- 2 Ruh-ı bütânı koyup cevre dîde-dûz olmak
Dü-çeşm-i pîrdeki ‘illet-i ‘atehdendür
- 3 Tedârük eylemedüñ zâd-ı râh-ı âhireti
Fütâde bilme misün tûşe şart-ı rehdendür
- 4 Koyup dehânını sormak digerlere ismin
Huzûr-ı yârdaki bed-kârî-i velehdendür⁸⁰⁷
- 5 Yeter şehâdet-i dil-mürdegân o hûn-hvâruñ
Gıdâsı gamzesinüñ hûn-ı bî-günehdendür⁸⁰⁸
- 6 Hemîşe gonca gibi ser-bürehne hurremdür
Çü şem‘ derd-i ser-i halk bir külehdendür
- 7 Bizüm tazarru‘umuz bâb-ı Hakk’adur SÂKIB
Ümîdümüz ne der-i mîr ü pâdişehdendür

Ü1 51b, Ü2 50a, M 51b.

⁸⁰⁶ 1 - Ü1. b) sâgar o bed-mest-i: câm-ı mey ol mest-i Ü2.

⁸⁰⁷ 4a dehânını: dehânın Ü1. b) bed-kârî-i: sekte-i Ü1.

⁸⁰⁸ 5a hûn-hvâruñ: hûn-hvârlaruñ Ü1.

Mef'ûlü Mefâîlü Mefâ'îlü Fe'ûlün

- 1 Dil-teşnelerün tâ o kadar Sikleti vardur
Ol serv-kadün cûy gibi sür'ati vardur⁸⁰⁹
- 2 Sâkî-veş ayagina düşer yek-sere 'âlem
Rindân-ı harâbâta kimün hidmeti vardur
- 3 Kimdür ki hased itmeye erbâb-ı cünûna
Dünyâ degül 'ukbâda bile râhatı vardur
- 4 Mey-hâne ocagında alur hâmını halkuñ
Zâhid bu cihânuñ elem-i gurbeti vardur⁸¹⁰
- 5 Hamyâze-keş-i ye's degül zevkin alanlar
Sahbâ-yı ferâguñ o kadar hâleti vardur
- 6 İster ki aña sâye gibi halk ide rû-mâl
Bâlâ-keş-i câhuñ ne denî himmeti vardur
- 7 Mahmûrına mestâneleri merhamet itmez
SÂKIB mey-i ikbâlün 'aceb lezzeti vardur

Ü1 51b, Ü2 49b, M 51b.

⁸⁰⁹ 1a Dil-teşnelerün tâ o kadar: Nezzâre-i dil-teşnesinün Ü2.

⁸¹⁰ 4b elem-i: sitem-i Ü2.

Mef'ûlü Mefâîlü Mefâ'îlü Fe'ûlün

- 1 Bî-hâr elem-i gûşe-i dâmânda nemüz var
Bî-çâk sitem-i taraf-ı girîbânda nemüz var
- 2 Bâzâr-ı mahabbetde ser-â-ser telef itdük
Ser-mâye-i kâm-yâb-ı dil ü cânda nemüz var
- 3 Bülbül gibi feryâd ile geçdi demümüz hep
Bî-berg ü nevâyuz bu gülistânda nemüz var⁸¹¹
- 4 Gam-hâne degül hâtır-ı vîrândan eSer yok
Tûfân dahi cûş eylese vîrânda nemüz var⁸¹²
- 5 Nisyân ola SÂKIB meger âSâr-ı hukûkî
Gurbetde iken hâtır-ı yârânda nemüz var⁸¹³

Ü1 51b, Ü2 49b, M 52a.

⁸¹¹ 3a demümüz: dilümüz Ü1. b) bu: -Ü2.

⁸¹² 4b dahi: bile Ü2.

⁸¹³ 5b yârânda: vîrânda Ü1.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 Ne gerd-i kîn olur ne gubâr-ı mesâf olur
Âyîne gibi pâk-dilân sîne-sâf olur⁸¹⁴
- 2 Sâkî ki meclise getüre duhter-i rezi
Düşmem disem ayagina zâhid hilâf olur
- 3 'Ankâ gibi 'azîz ise kâni' 'aceb midür
Harf-i nuhust-ı lafz-ı kanâ'at ki Kâf olur
- 4 Dâmân-ı nutkı kûteh olur pâk-dillerün
Şeh-râh-ı kîl ü kâlde kim çirk-i lâf olur⁸¹⁵
- 5 Tedkîk ider dakâyık-ı vasf-ı miyânını
SÂKİB gibi suhanda o kim mû-şikâf olur

Ü1 52a, Ü2 49a, M 52a.

⁸¹⁴ 1a gerd-i: jeng-i Ü2.

⁸¹⁵ 4a nutkı: lutfi Ü1.

Mef'ûlü Mefâîlü Mefâ'îlü Fe'ûlün

- 1 Ey sâkî-i gül-çihre bu peymâne kimüñdür
Ey şem'-i dil-efrûz bu pervâne kimüñdür⁸¹⁶
- 2 'Uşşâk kimüñ zülfi hevâsında mukayyed
Zencîr kimüñdür dil-i dîvâne kimüñdür
- 3 Meksûr kimüñ hâtırı hûn-ı dili rîzân
Peymânesi işkeste bu mey-hâne kimüñdür
- 4 Hirmengeh-i ikbâl kime oldu müyesser
Mahsûl kimüñ kişte kimüñ dâne kimüñdür
- 5 Kim virdi şarâbın nîgeh-i mest-i bütânuy
Mey-hânesi nâ-dîde bu mestâne kimüñdür⁸¹⁷
- 6 Ketm itdi kimüñ râz-ı gamın sîne-hırâşân
Gencînesi nâ-bûd bu vîrâne kimüñdür⁸¹⁸
- 7 Agyâr ile fasl eyle bu da'vâmuzı SÂKIB
Hicrânı kimüñ vuslat-ı cânâne kimüñdür

Ü1 52a, Ü2 49a, M 53b.

⁸¹⁶ 1b dil-efrûz: dil-fürûz Ü1, M, şeb-efrûzÜ2.

⁸¹⁷ 5a şarâbın: şarâb-ı Ü1. / bütânuy: bütâmı Ü1.

⁸¹⁸ 6a râz-ı: derd ü Ü2. b) nâ-bûd: der-beste Ü2.

Mef'ûlü Mefâîlü Mefâ'îlü Fe'ûlün

- 1 Pervâne gibi yanmada pervâ ne dimekdür
Cân nakdî fidâ olmaya her câ ne dimekdür
- 2 'Uşşâk senüñ kâkülüñ elden biragur mı
Şâyeste mi yârâna bu yârâ ne dimekdür
- 3 Agyâr gibi kâfire lâyıık mı idersüñ
Kasduñ eger îmân ise îmâ ne dimekdür
- 4 'Uşşâka neden bu sitem itmez mi ita'at
Fermânuña ey 'arbede-fermâ ne dimekdür
- 5 Düşmek heves-i bûs-ı leb-i dil-bere SÂKIB
Peymâne-veş ey nâdire-peymâ ne dimekdür

Ü1 52a, Ü2 48b, M 52b.

Mef'ûlü Mefâîlü Mefâ'îlü Fe'ûlün

- 1 Ey dil heves-i vasl-ı dil-ârâ ne dimekdür
Dem-beste-i hicrâna bu da'vâ ne dimekdür
- 2 Kec-fehmdür ol mertebe hûbân-ı zamân kim
Agyâra sorar 'âşık-ı şeydâ ne dimekdür
- 3 'Ankâ-yı zamâne geçinen zâg u zagandur
'Ukkâbı sanur sorsalar 'ankâ ne dimekdür
- 4 Mey-hâne-i 'aşkuñ nice mestânesi vardur
Huşyâr bilür bilmez o sahbâ ne dimekdür
- 5 Pervâne eger gördüñ ise mantık-ı tayrı
Bildüñ suhan-ı bülbül-i gûyâ ne dimekdür
- 6 İtdünse 'asâ gibi eger keşüñi âhen
Dermânde bilürsün gam-ı hem-pâ ne dimekdür
- 7 Girse eline şem'-i siyeh-rûz firâkuñ
Pervâne gibi yanmada pervâ ne dimekdür⁸¹⁹
- 8 Ma'nâ-yı hakâyık sorılan sormada SÂKIB
Büt-hânedeki sûrete ma'nâ ne dimekdür⁸²⁰

Ü1 52a, Ü2 48b, M 54a.

⁸¹⁹ 7 - Ü1, - M. Bu beytin ikinci mısraı 196. gazelin matlâmın birinci mısraı ile aynıdır.

⁸²⁰ 8a Ma'nâ-y : Ma'nî-i Ü2.

Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

- 1 Ne çarh şekve-i bî-câdan ıztırâbdadur
Ne dest-i gendüm ü cev seng-i âsiyâbdadur
- 2 Olur Sikender’ün âyînesini kesre sebeb
Şikest-i reng ki ruhsâr-ı pür-hicâbdadur⁸²¹
- 3 Kebâb ider dil-i Cemşîd’i vaz‘-ı bî-mezesi
O teng-havsala kim meclis-i şarâbdadur
- 4 Olur pür-âb te’essüfle çeşm-i pül aña kim
Hemîşe dîdesi tahsîl-i hurd u hvâbdadur⁸²²
- 5 Vusûl-i rütbe-i devlet yesîrdür SÂKIB
Saded tevâzu‘-ı dînânı irtikâbdadur⁸²³

Ü1 52b, Ü2 48a, M 54a.

⁸²¹ 2b ruhsâr-ı: bî-çihre Ü2.

⁸²² 4b hûrd u: hûrd- M.

⁸²³ 5b tevâzu‘-ı dînânı: temelluk-ı her gâhî Ü2.

Mef'ûlü Mefâîlü Mefâ'îlü Fe'ûlün

- 1 Mecnûn gibi bir kayd ile me'nûs degüldür
Dîvâne dilünj cünbişi mahsûs degüldür⁸²⁴
- 2 Âyîne-dilân olmadı bir vech ile mugber
Ol sûret-i bî-hüsne ki ma'kûs degüldür
- 3 Olsa ne kadar vaz'-ı girân-bârı sipihrüj
Tâli' gibi bârı hele menhûs degüldür
- 4 Çün duhter-i rez dâhil-i her bezm olur ol kim
Mahcûb-ı serâ-perde-i nâmûs degüldür
- 5 Rû-gerde-i derbânı olur pîr-i mugânuj
Ol rind ki zâhid gibi melbûs degüldür⁸²⁵
- 6 Yârân gibi hamyâze-keş-i câm-ı safâdur
Ol kimse ki bu devrde sâlûs degüldür
- 7 Sad-hamd sarîr-i kalemi SÂKIB-ı zâruj
Feryâd u figân-ı leb-i efsûs degüldür⁸²⁶

Ü1 52b, Ü2 48a, M 54a.

⁸²⁴ 1a kayd ile: kayd-ı dile Ü1.

⁸²⁵ 5b rind: rinde Ü1.

⁸²⁶ 7b feryâd u figân-ı: feryâd-ı nihân Ü2.

Mef'ûlü Mefâîlü Mefâ'îlü Fe'ûlün

- 1 Dil gûşe-güzîn-i gam iken hem-demi n'eyler
Reh-yâfte-i genc-i nihân mahremi n'eyler
- 2 Ma'dûd iken derd ü gam-ı 'aşk devâdan
Hasret-keş-i zahmuñ heves-i merhemi n'eyler⁸²⁷
- 3 Hengâm-ı humârında nice gam çekilürken
Dil dâ'ıye-i çâre-i def'-i gamı n'eyler
- 4 Memzûc degül huşk-dilân bâde-i terle
Gül-gonca ki tasvîr ola ol şeb-nemi n'eyler
- 5 Mey-hâneye sevk eylemeden gayrı cihânda
SÂKIB bu elem görseñ 'aceb 'âlemi n'eyler

Ü1 53a, Ü2 47b, M 54b.

⁸²⁷ 2a derd ü: derd-i Ü2, M.

Mef'ûlü Mefâîlü Mefâ'îlü Fe'ûlün

- 1 Güm-geşte-i vadî-i gamuñ reh-beri n'eyler
Dâg-ı sitemün ber-ser iden hem-seri n'eyler
- 2 Bir mültecî-i şâh-peri olmaya meşhûd
Tâvus bu arâyış-i bâl u peri n'eyler⁸²⁸
- 3 Bâ-sûziş-i dil itme edânîye du'â sarf
Kim hisset ide 'anbere ol micmeri n'eyler⁸²⁹
- 4 Meclisde gören hâl-i ciger-sûzını şem'ün
Dîvâne midür hvâhiş-i tâc-ı zeri n'eyler
- 5 Rûşengeri olmaya Felâtûn-veş anuñ kim
Girmiş ele âyîne-i İskender'i n'eyler⁸³⁰
- 6 Kâdki hukûkî ola ibtâla müsâ'id
Ferdâda 'aceb mahkeme-i mahşeri n'eyler⁸³¹
- 7 SÂKIB o ki kec-dil ola bî-sûd hünerdür
Ol rişte ki pîçîde ola gevheri n'eyler

Ü1 53a, Ü2 47b, M 54b.

⁸²⁸ 2a şâh-peri: kâdimesi Ü2.

⁸²⁹ 3a itme edânîye du'â sarf: nâ-kes sarf itmeye du'âyı Ü1, sarf-ı du'â itme hasîse Ü2.

⁸³⁰ 5a Felâtûn-veş anuñ: Felâtûn gibi ol Ü2. b) ele: ile Ü1.

⁸³¹ 6a müsâ'id: himâye Ü2.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Hattı gelse çeşm-i lutfın ‘âşıkâ bisyâr ider
Nergis-i hvâbîdesin yâd-ı hazân bîdâr ider
- 2 Rüstehîze gerd-i râhı sürme-i âvâz olur
Mest-i nâzum dem ki ‘arz-ı cilve-i reftâr ider
- 3 Penbe içre ahker-i sûzendeyi eyler nihân
Dilde ol kim fikr-i zabt-ı âh-ı âteş-bâr ider⁸³²
- 4 Dâmen-i çeşmin tutar kuhl-ı cilâ ferdâ anuñ
Hâk-i pâyuñ lutfını her kim görüp inkâr ider
- 5 Vâsf-ı rûyında ser-âgâz eylese yârân-ı nazm
Sahn-ı gûş-ı SÂKIB-ı nâlendeyi gülzâr ider

Ü1 53a, Ü2 47a, M 55a.

⁸³² 3b kim: ki Ü1, M.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 Leb-i la‘lün gibi bir gonca-i şüküfte mi var
Dil-i nâlende gibi bülbül-i âşüfte mi var
- 2 Hem-çü pervâne neden bir yere geldi ‘uşşâk
Şem‘-veş bezmde bir dil-ber-i âlüfte mi var⁸³³
- 3 Gûş-ı cân ile n’ola olsa cihân âmâde
Harf-i lutfun gibi bir güfte-i nâ-güfte mi var⁸³⁴
- 4 Ola pûyân-ı güzergâh-ı hayâlün her şeb
Çeşm-i pür-hûn gibi bir merdüm-i nâ-hufte mi var⁸³⁵
- 5 Şevk ile çekmedesün rişte-i nazma SÂKIB
Yine bir dürr-i girân-kıymet-i nev-süfte mi var⁸³⁶

Ü1 53a, Ü2 47a, M 55a.

⁸³³ 2a neden: niçün Ü1.

⁸³⁴ 3a n’ola olsa: semâ‘ına Ü1.

⁸³⁵ 4b pür-hûn: gam-dîde Ü2.

⁸³⁶ 5b nev-süfte: nâ-süfte Ü2.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 ‘Aks-i rûyuñ dâmen-i âyîneyi gül-rîz ider
Sünbül-i zülfün nesîm-i subhı ‘anber-bîz ider⁸³⁷
- 2 Ol bütün mevc-i hırâm-ı nâzûk ü mestânesi
Gerd-i râhın âb-rû-yı gerd-i rüstâhîz ider
- 3 Sâkî-i devrân bilür peymâne tolmuş nüktesin
Sanma lutfından bizüm peymânemüz leb-rîz ider
- 4 Şâne-veş geh çâk ider gâhî sabâ-veş bî-karâr
Her ne eylerse dile ol zülf-i müşg-âmîz ider⁸³⁸
- 5 İş düşürmez çeşm-i hûn-âşâmına ol gamzeler
‘Âşık-ı zârı helâk-i hançer-i ser-tîz ider
- 6 Subh iki şâhid iken yine o reşk-i âfitâb
Kizb ü sıdk ile rakîb ü ‘âşıkı temyîz ider
- 7 Vasf-ı gül-berg-i mutarrâ-yı ‘izâr-ı dil-rübâ
SÂKIB’uñ şâh-ı gül-âsâ hâmesin gül-hîz ider

Ü1 53b, Ü2 46a, M 55b.

⁸³⁷ 1a âyîneyi: âyîne-i Ü1.

⁸³⁸ 4a geh çâk ider gâhî sabâ-veş: sad-çâk ider hem-çün sabâ ki Ü2.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Künc-i gamda nân-ı huşke kâni‘ ol râhat budur
Sîr-çeşm ol bakma hvân-ı dîgere ni‘met budur⁸³⁹
- 2 Bûsgâh-ı hâss u ‘âm olmak ise maksûd eger
Hâksâr ol gûşe-i dâmen gibi rif‘at budur
- 3 Reng-i rûy-ı dehrden âyîne-veş dil-sâde ol
Eblehânı beste-i hayret iden sûret budur⁸⁴⁰
- 4 Ey perî gitdükce bizden olma kûyuñda nihân
‘Âşık-ı şeydâ ile vâdî-i ünsiyyet budur
- 5 Kâse-gerdân-ı der-i gayr olma SÂKIB zînhâr
Bîş ü kem ol kâni‘-i dâd-ı Hudâ gayret budur⁸⁴¹

Ü1 53b, Ü2 47a, M 55b.

⁸³⁹ 1a huşke: huşk Ü1.

⁸⁴⁰ 3b hayret: hayr Ü1.

⁸⁴¹ 5a der-i gayr olma SÂKIB zînhâr: derd-i gayret olma SÂKIB zînhâr Ü1, temennâ olma bâb-ı halkda Ü2. b) SÂKIB ol mensûb-ı dergâh-ı Hudâ gayret budur Ü2.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 Encâm-ı kâr-ı nûş gam-ı nîşi gösterür
Âsûdelik her-âyîne teşvîşi gösterür
- 2 Engüşt-i imtiyâz ile ol mest-i câm-ı nâz
'Uşşâkına rakîb-i sitem-kîşi gösterür
- 3 Mir'ât-ı hoş-nümâ-yı cihân hurde-bînlere
Künc-i 'anâda râhat-ı dervîşi gösterür⁸⁴²
- 4 İt bezmgâh-ı meyde tasavvur visâlini
Mir'ât-ı câma it nazar iş işi gösterür⁸⁴³
- 5 SÂKIB gibi dakîka-nümâ-yı sipihr olan
Sehv-i müneccim-i galat-endîşi gösterür

Ü1 53b, Ü2 46b, M 56a.

⁸⁴² 3a hurde-bînlere: hurde-bînler Ü1. b) 'anâda: gınâda Ü1.

⁸⁴³ 4a İt: Kıl Ü1.

Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

- 1 O dil ki âyîne-veş reng-i zerd-sûretdür
Sezâ-yı çeşm-i cihân zîb-i dest-i ragbetdür
- 2 Kemîne cur‘a-gedâyı ider şeh-i Cem-câh
Şarâb-ı nâbdaki hâlet özge hâletdür
- 3 Kemîn-i dilde olan nefsi-i şûmdan gâfil
Miyân-ı halka-i ejderde nice râhatdur⁸⁴⁴
- 4 Olur hemîşe anuñ hvâst-gârı bay u gedâ
MiSâl-i genc o kim hâksâr-ı zilletdür⁸⁴⁵
- 5 Olur çü merdüm-i dîde sezâ-yı seyr-i cemâl
O kim bu külbede tenhâ-nişîn-i ‘uzletdür
- 6 Vusûl-i ma‘nîye sûret delîldür SÂKIB
Mukalledân-ı cihân reh-ber-i hakîkatdür

Ü1 54a, Ü2 46b, M 56a.

⁸⁴⁴ 3a nefsi-i şûmdan gâfil: nakş-ı şûmdan gâfil Ü1, düzd-i nefsdan sâlim Ü2.

⁸⁴⁵ 4a bay: şâh Ü2.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 Pister-i gamda ki üftâdelerün haste yatur
Sakınup âyîne-i hüsnüñi dem-beste yatur
- 2 Çeşmi pür-hûn u dili münkesir ‘uşşâka döner
Bâdesi rîhte peymâne ki işkeste yatur⁸⁴⁶
- 3 Muktezâ-yı girih-i baht-ı siyeh dildendür
Mühr ile şîşe-i mey bezmde kim beste yatur
- 4 Genc-veş şâh u gedâ bulmaga cûyendesidür
Pür-dilân hâk-i mezelletde ki peyveste yatur
- 5 Dil-i hussâda ider tîr kadar her biri kâr
SÂKIBÂ dilde nice mısra‘-ı ber-ceste yatur

Ü1 54a, Ü2 46a, M 56b.

⁸⁴⁶ 2a pür-hûn u: pür-hûn- Ü1.

Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

- 1 Kemân-veş ol ki rızâ-dâde-i keşâkeş olur
[a‘îf olursa da mânend-i zih cefâ-keş olur⁸⁴⁷
- 2 Esîr-i keşmekeş-i kavs-i ebruvânuş olan
Ne çilleler çeker üftâde ne belâ-keş olur⁸⁴⁸
- 3 Husûl-i vasl-ı bütân bî-gam-ı rakîb olmaz
Ümîd-i gence düşen derd-i ejdehâ-keş olur⁸⁴⁹
- 4 Açılsa dîde-i gam-dîdegân n’ola sâkî
O hâkden ki düşe cur‘a tûtiyâ-keş olur⁸⁵⁰
- 5 Tarîk-i nazmda eslâfa pey-rev ol SÂKIB
Düşen bu meslege dâmân-ı reh-nümâ-keş olur

Ü1 54a, Ü2 45b, M 56b.

⁸⁴⁷ 1a dâde-i: dâde Ü2. b) mânend-i zih: çün târ-ı zih Ü2.

⁸⁴⁸ 2a kavs-i: bûs-ı Ü1.

⁸⁴⁹ 3b derd-i: dûd-ı Ü1.

⁸⁵⁰ 4b düşe: düşer Ü1.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 Hat-ı takdîri o kim hvâhiş-i tagyîr eyler
Derdine dârû-yı pür-zehr ile tedbîr eyler
- 2 Pâre-i sâgar-ı billûrdan olsa ‘aynek
Çeşm-i gam-dîde-i pîri dahi tenvîr eyler
- 3 Târ-ı zülfinden ider rişte-i mistar yârûñ
Kim ki ahvâl-i perîşânını tahrîr eyler
- 4 Her nefes hâtır-ı âyîne-ruhân mugber olur
Çekdügin âh idüp ‘uşşâk ki takrîr eyler⁸⁵¹
- 5 Mey-gedâyân ki ayakdaşı ola Cemşîd’ün
Zâhid insâf mîdur anları tahkîr eyler⁸⁵²
- 6 Tâ musavvir kalemin bâdeye itmez ilkâ
Nigeh-i mest-i nigârı nice tasvîr eyler⁸⁵³
- 7 SÂKIB itmez dil-i bî-magza eser neşve-i feyz
Zevk-i mey merdüm-i tasvîre ne te’sîr eyler⁸⁵⁴
Ü1 54b, Ü2 45b, M 56b.

⁸⁵¹ 4b ‘uşşâk: ‘uşşâka Ü1.

⁸⁵² 5a Mey: Bir Ü1.

⁸⁵³ 6a itmez ilka: ilka itmez Ü2.

⁸⁵⁴ 7a neşve-i: neşve Ü2.

Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

- 1 O şuh ‘âşîka geh dost gâh düşmendür
Anı ki dost kıyâs itdüm âh düşmendür
- 2 İçerdi kanımı mestâne bulsa bâde gibi
Baña bu deñlü o çeşm-i siyâh düşmendür
- 3 Dem-i tecellî-i dîdâr ‘aceb husûmetî var
Nigâha çeşm-i ter aña nigâh düşmendür⁸⁵⁵
- 4 Humâr ile digeri ölse şâd olur mesti
O deñlü birbirine ehl-i câh düşmendür
- 5 Garîk-i ‘aşk olup urma dest ü pâ SÂKIB
Ki mevc-i bahr-i mahabbet şînâh-düşmendür

Ü1 54b, Ü2 38b, M 57a.

⁸⁵⁵ 3a ‘aceb husûmetî var: birbirine düşer Ü1. b) Nigâha: Nigâh Ü1.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Çeşm-i hvâb-âlûd-ı hûbân pâsbân-ı fitnedür
Sâye-i zülf-i bûtân dârü’l-amân-ı fitnedür
- 2 Kimse bilmezse n’ola remz-i nihân-ı ‘işvesin
Şîve-i çeşm-i suhan-gûyı beyân-ı fitnedür⁸⁵⁶
- 3 Cân-sipâr olmakdur ancak çâre ol hûn-hvâra kim
Tîg-ı hûn-rîz-i nigâhı der-miyân-ı fitnedür
- 4 Cünbişinden fitneler kopsa cihân içre n’ola
Mû-be-mû ol zülf-i pür-ham râz-dân-ı fitnedür
- 5 Harf-i şî‘ri harf-i çeşm-i yâr ile hem-şîvedür
Tab‘-ı SÂKIB gamzesinden ders-hvân-ı fitnedür

Ü1 54b, Ü2 38b, M 57a.

⁸⁵⁶ 2a ‘işvesin: gamzesin Ü2. b) suhan-gûyı: suhan-gûy-ı Ü1.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 Menba‘-ı çeşme-i cân ma‘nî-i pinhânıdur
Reşk o dil-mürdeye kim sırr-ı lebüñ cânıdur
- 2 Görelî âyine-i hüsnini hurşîd o mehüñ
Çarhı tokuz tolanursa n’ola hayrânıdur
- 3 Çarha Mirrîh ya cellâd olur ‘âlemde
Her kimüñ ki o şehüñ çeşmi zebân-dânıdur
- 4 Cân u baş itdüm o hûn-hvâra fidâ kim anuñ
Mevce-i çeşme-i cân hançer-i berrânıdur⁸⁵⁷
- 5 N’ola harf-i dehen-i yâra olursa yek-reng
Nazm-ı SÂKIB dür-i manzûme-i revhânîdür⁸⁵⁸

Ü1 55a, Ü2 38a, M 57b.

⁸⁵⁷ 4 Leb-i cân-bahşına cân virdüm anuñ ki ‘Îsâ
Mürde-i ‘âleme cân virse ger ol şanıdur Ü2.

⁸⁵⁸ 5a yârâ:yâr Ü1.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Ehl-i ‘aşkuñ kâküli ser-rişte-i sevdâsıdur
‘Âlemüñ başında bu tûl-i emel da‘vâsıdur
- 2 Sırr-ı cân vâ-beste-i nutkı iken ol goncanuñ
Mürdegân-ı ‘aşk cûyâ-yı leb-i gûyâsıdur
- 3 Dûr-bîne hurde-bînân-ı cihân muhtâcdur
Reşk aña kim sürme hâk-i çeşm-i nâ-bînâsıdur⁸⁵⁹
- 4 Pestî-i kadr olmadı mâni‘ ‘ulüvv-i himmete
Ben hakîrüm sevdüğüm a‘lâlaruñ a‘lâsıdur⁸⁶⁰
- 5 Kem-terîn sâgar gedâsıdur nice Cem-câhlar
SÂKIB ol bezmüñ ki dil mest-i kadeh-peymâsıdur⁸⁶¹

Ü1 55a, Ü2 38a, M 57b.

⁸⁵⁹ 3b hâk-i: zâr-ı Ü2.

⁸⁶⁰ 4a Pestî-i: Beste-i Ü1.

⁸⁶¹ 5a Cem-câhlar: hum-câhlar Ü1. b) mest-i: mest ü Ü1.

Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

- 1 Nigâh-ı germ-i sitemger ki hurd u hvâbdadur
Dü çeşmi ahker-i hûn-hvâr-veş kebâbdadur
- 2 Şühûd bâ‘is-i mahv-ı vücûd-ı ‘âşıkdur
Bunuñ nümûnesi kettân u meh-tâbdadur
- 3 İden cemâline bir lahza rabt-ı târ-ı nazar
Ne seyr-i meh ne temâşâ-yı âfitâbdadur
- 4 Düşer cemâline eylerse vaz‘ nokta-i çeşm
O kim bu nüsha-i kübrâyı intihâbdadur
- 5 Ruh-ı tazarru‘ı cârub it ol dere SÂKIB
Ki halka-i nigehe cümleñ o bâbdadur⁸⁶²

Ü1 55a, Ü2 48a, M 57b.

⁸⁶² 5a cârub: çârûb Ü1, Ü2. / ol: o Ü1.

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün

- 1 Gamuñla giryeden çeşmümde eşk-i ter mi kalmışdur
NiSâr-ı hâk-i râhuñ olmaduk gevher mi kalmışdur
- 2 Nedür bülbül gibi yâd-ı ruhuñla nâlişüm bilmem
Dimâg-ı ârzûda bûy-ı verd-i ter mi kalmışdur⁸⁶³
- 3 Düşelden bahr-i ‘aşka keşî-i dil bî-sükûn oldı
Şikest-i tünd-bâd-ı ‘aşkda lenger mi kalmışdur
- 4 Dem-i hat killet-i ‘uşşâkı añla ey şeh-i hûbân
Ki ahşam üzre meydân içre hîç ‘asker mi kalmışdur
- 5 Derûn vîrân-ı seyl-i gam gönül meksûrdur SÂKIB
Müretteb bezm ü işkest olmaduk sâgar mı kalmışdur

Ü1 55a, Ü2 45a, M 58a.

⁸⁶³ 2a yâd-ı: bâd-ı Ü1.

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün

- 1 Dehân-ı yâra gerçi gonca hem-reng-i tebessümdür
Leb-i cânân aña beñzer mi kim şîrîn-tekellümdür
- 2 O şûhuñ eyleme ümmîd-i şefkat çeşm-i mestinden
Nigâh-ı cân-sitâni teşne-i hûn-ı terahhumdur⁸⁶⁴
- 3 Sakın efgân-ı mazlûmân-ı bî-berg ü nevâdan kim
Gülûñ hûn-ı dili âSâr-ı feryâd-ı tazallümdür
- 4 Zebân-ı ta‘nı çek ter-dâmenân-ı cürmden zâhid
Ki cism-i zârı hâk oldukda şâyân-ı teyemmümdür⁸⁶⁵
- 5 Hisâb-ı çeşm-i gırbâl eyleyen dîvânedür SÂKIB
O kim tedkîk-sâz-ı devr-i çarh u seyr-i encümdür

Ü1 55b, Ü2 45b, M 58a.

⁸⁶⁴ 2b teşne-i: teşne Ü2.

⁸⁶⁵ 4a ta‘nı: tab‘ı Ü1. b) Ki: Kim Ü2. / teyemmümdür: tebessümdür Ü1.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 Nezzâre hasret-i ruh-ı aluñ degül midür
Pûyân-ı cilvegâh-ı hayâlün degül midür⁸⁶⁶
- 2 Mahmûm-ı fûrkate kerem it eyleme dirîg
Dil teşne-i leb-i çü zülâlün degül midür
- 3 Tûtî gibi tekellümün agyâra itme sarf
Gûş-ı cihân esîr-i makâlün degül midür
- 4 Ey serv-kad harâret-i germâ-yı hecr ile
'Uşşâk sâye-cûy-ı nihâlün degül midür
- 5 Bu merdüm-i dü dîdesi şâhid yeter aña
SÂKIB senün fütâde-i hâlün degül midür

Ü1 55b, Ü2 49a, M 58b.

⁸⁶⁶ 1a Nezzâre: Nezzâre-i Ü1.

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün

- 1 Hevâ-yı hâksârî-i fenâ kim serde kalmışdur
‘Aceb devletdür ol kim hvâhiş-i dillerde kalmışdur
- 2 Bezimgâh-ı cihânuñ neşve-i pâ-der-rikâbından
Humâr-ı bâde-i ikbâli ancak serde kalmışdur
- 3 Tefahhus eyledüm kim görmüş erbâb-ı seyâhatde
Kerem kalmış cihânda lîk kangı yerde kalmışdur
- 4 Degül manzûrı işkest-çeşm ü rûy-ı zerd-i mazlûmân
Anuñ kim dîdesi tahsîl-i sîm ü zerde kalmışdur
- 5 Hudâ matlûbı müşkil ise de elbette feth eyler
O kim SÂKIB tevekkül nâmına bir derde kalmışdur⁸⁶⁷

Ü1 55a.

⁸⁶⁷ 5b nâmına: nâmında Ü1.

Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

- 1 Gazab ki reng-i ruh-ı yârı şu‘le-tâb eyler
Olursa zehre-i ‘uşşâk âhın âb eyler
- 2 Hevâ-yı hatt-ı bütân ile ser-nüviştümüzün
Kemîne faslını kim yazsa bir kitâb eyler
- 3 Ten-i za‘îfini gör nâr-ı gamda ‘uşşâkuñ
MiSâl-i müy-ı ber-âteş ne pîç ü tâb eyler
- 4 Gürisne-çeşm-i tama‘ germ-iştihâ o kadar
Ki hût-ı çarh gire destine kebâb eyler
- 5 Muhît-i magfiret-i bî-kerân-ı Hakk’ı bilen
Garîk-i ma‘siyetüm dimege hicâb eyler
- 6 Kef-i husûle girer genc-i ârzû SÂKIB
Hudâ kerîmdür elbette feth-i bâb eyler

Ü1 56a.

Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

- 1 Husûl-i devlet-i dünyâ reh-i kazâda olur
Kilîd-i genc hemîn zabt-ı ejdehâda olur
- 2 Gürisne-çeşm-i tama‘kâr mâla toymaz kim
Helâki bu marazuñ ekSer imtilâda olur
- 3 Cebîn-i bahr olur âyîne çeşm-i ‘ibretine
Anuñ ki çîn-i sitemden cebîni sâde olur
- 4 Karîr-i sürme-i nûr-ı cemâl-i hazretdür
Hemîşe çeşm-i himâyet ki âşinâda olur
- 5 İrerse nazra-i erbâb-ı himmete besdür
Gedâ ki hvâhiş-i tahsîl-i kîmyâda olur
- 6 Olan tefâvüti bir noktadur nazarda hemân
Gınâ didükleri kim sûret-i ‘anâda olur
- 7 Çi sûd hvâbgeh-i baht tîredür SÂKIB
O zill-ı devlet-i kem-yâb geh hümâda olur

Ü1 56a.

Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

- 1 Bu vahşet ol gözi âhûda nâlişümdendür
Bürûdeti nigh-i germ-i hvâhişümdendür
- 2 Hemîşe dâmeni düşmezdi elden o servüñ
Kusûr hırs-ı visâl ile lerzişümdendür
- 3 Miyân-ı yâra iden irtibâtımı iş‘âr
Kemer miSâli şeb ü rûz pîçişümdendür
- 4 Elinde turş-ruhânuñ bu dil-şikesteligüm
MiSâl-i âyîne sâde-nümâyışümdendür
- 5 Hilâle döndüğümü bildügi o meh-rînuñ
Benüm müşâhed olan za‘f (u) kâhişümdendür
- 6 Dimâg-ı SÂKIB’ı ta‘tîri hvâbda o gülün
ESer-nümâyî-i gül-nakş-ı bâlişümdendür⁸⁶⁸

Ü1 56a.

⁸⁶⁸ 6a ta‘tîri: ta‘tîrini Ü1.

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

- 1 Bî-zebân-ı hayret eyler hem-zebânî böyledür
Güft ü gûy-ı çeşm-i yârıñ râz-dânı böyledür
- 2 Kasd-ı câna gamzesin rahme nigâhın emr ider
Ol şehüñ fermân-ı çeşm-i hûn-feşânı böyledür
- 3 Ehl-i 'aşkı öldürür agyâra îmâ itmede
Muktezâ-yı gamze-i nâ-mihribânı böyledür
- 4 Zahmı cânda kendüsi agyârda eyler karâr
Çâre yok tîr-i nigâh-ı cân-sitânı böyledür
- 5 Çün hedef SÂKIB tahammül it ki elbette geçer
Tîr-i bârân-ı kazâ-yı âsumânî böyledür

M 38a.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Hem-çü âyîne o kim dil-sâdedür
Gördügi şahsa hemân rû-dâdedür
- 2 Sarf iden bir câme ile ‘ömrini
Kayd-ı gamdan serv-veş âzâdedür
- 3 Sanur âbâdan kulûb-ı ‘âlemi
Her kimüñ kim hâtırı âbâdedür
- 4 Bu harâb-âbâdı bilmez bî-esâs
Eblehân kim hvâhişi bünyâdadur
- 5 Çâre yokdur SÂKIBÂ zâr olmaya
Tıfl-ı nev-res-veş o kim dünyâdadur

Ü2. 37a.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 Nezzâre seyr-i 'ârız-ı cânâna muntazır
Gûyâ ki şem'e dîde-i pervâne muntazır
- 2 Dil vasl-ı yâra keşmekeş-i intizârda
Beñzer gedâya kim ola ihsâna muntazır
- 3 Cân intizâr-ı zahm çeker tîr-i gamzeden
Şol mîzbân gibi k'ola mihmâna muntazır⁸⁶⁹
- 4 Tahrîb-i dehre muntazır âh-ı dil-i semûm
Tûfân hurûş-ı dîde-i giryâna muntazır⁸⁷⁰
- 5 SÂKIB miSâl-i merdümek-i dîde her nukat
Bu nazm ile nazîre-i yârâna muntazır

Ü2 38a, M 42a.

⁸⁶⁹ 3a çeker tîr-i gamzeden: ciger tîr-i gamzeyeye Ü2.

⁸⁷⁰ 4a dil-i semûm: tünd-bâd Ü2.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 Agyâra lutf ider beni bilmez kıyâs ider
Derdin nihân o şûh çekilmez kıyâs ider
- 2 İfşâ-yı mâ-cerâ iderüz zann ider bizi
'Uşşâk-ı zârı çeşmini silmez kıyâs ider⁸⁷¹
- 3 Eyer şitâb hüsn-i sebük-seyr-veş o şûh
Hengâm-ı hat visâle irilmez kıyâs ider
- 4 Pinhân ider rakîbe nihânî lutufların
Ol tıfl-ı nev-resüm işidilmez kıyâs ider
- 5 Peykânına nühüfte açar sînesin rakîb
Tîr-i nigâh-ı 'âşıkı ilmez kıyâs ider
- 6 Vakt-i visâli subha ider hasr ol âfitâb
Bezm-i şarâba gice gidilmez kıyâs ider
- 7 SÂKIB zemîn-i köhnede pey-revlik itmeyen
Vakt-i hazânda bâde içilmez kıyâs ider

Ü2 50a, M 51a.

⁸⁷¹ 2b 'Uşşâk-ı zârı: 'Uşşâkı eşk-i Ü2.

Mef'ûlü Mefâîlü Mefâ'îlü Fe'ûlün

- 1 'Âkıllarun etvârı ki dîvâne'de yokdur
Huşyârlarun cünbişi mestâne'de yokdur
- 2 Hamyâze-i gam çekmede var medhali çarhun
Taksîr hemân gerdiş-i peymâne'de yokdur
- 3 Dil-beste-i zülfün ne çeker bâd-ı sabâdan
Ol vaz'-ı dil-âzâr hemân şâne'de yokdur
- 4 Sûz-ı dil-i ma'sûkı ider herkese iş'âr
Şem'ün görilen hâli ki pervâne'de yokdur⁸⁷²
- 5 SÂKIB çekilürse ne 'aceb şevk ile 'âlem
Câmi'de olan câzibe büt-hâne'de yokdur⁸⁷³

Ü2 50b, M 51a.

⁸⁷² 4a herkese : 'âşıkâ Ü2.

⁸⁷³ 5a şevk ile: sûyma Ü2.

Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

- 1 Gürisne-çeşm-i tama‘ şehlerün gedâlığı var
Siyâh-kâselik ahvâlinün fenâlığı var
- 2 Koyup fütâdesin eyler rakîbe nazra-i lutf
O şûh-ı dil-şikenün yine kec-‘atâlığı var
- 3 Cihânı tutdı hezârun figân-ı dem-be-demi
Ya hârhâr-ı derûnı ya mübtelâlığı var⁸⁷⁴
- 4 Vefâları nice me’ mûl dil-berânuş kim
Bu demde kim var ise cümle bî-vefâlığı var
- 5 Kemîne bâde-gedânuş serîr-i meygdede
Bakılsa Cem kadar ‘âlemde pâdişâlığı var
- 6 Sarılsa gerden-i şem‘e ‘aceb mi pervâne
Anuşla Bezm-i Ezel’den göz âşinâlığı var
- 7 Vücûd-ı ehl-i hüner SÂKIB olmada kem-yâb
Degül ba‘îd ‘azîz ölse kîmyâlığı var

Ü2 50b, M 50b.

⁸⁷⁴ 3b Ya hârhâr-ı: Nühüfte derd-i Ü2.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 Mey ile dürd-i gamuñ def‘ine tedbîr ister
Genc-i târîk-i dili câm ile tenvîr ister
- 2 O perî-rûy ile ünsiyyete bezm-i meyde
Hat-ı sâgar gibi bir nüsha-i teshîr ister
- 3 Kîmyâkâr-ı tarab itmeye altun işini
Nazar-ı pîr-i mugân gibi bir iksîr ister
- 4 Düşdüm ayaguña yap hâtırumı lutf eyle
Sâkiya bu dil-i vîrân-şude ta‘mîr ister
- 5 SÂKIB ahvâl-i perîşâmı be-câ tahrîre
Hâme sevdâ-zede-i zülf-i girih-gîr ister

Ü2 51a, M 50b.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 Sâgar ki 'aks-i rûyuñ ile lâle-reng olur
Her bir habâbı şîşe-i nâmûs u neng olur⁸⁷⁵
- 2 Böyle gelürse duhter-i rez bezme zâhidân
Yârân gibi göre göre hayrân u deng olur⁸⁷⁶
- 3 İnceldi târ-ı sâz-veş 'âlem o deñlü kim
Pîr-i za'îf târa dönüp kaddi çeng olur
- 4 Anla cihânda girretini saht-rûlaruñ
Mîzân alan eline meded-cûy-ı seng olur⁸⁷⁷
- 5 Eyle kabûl gevher-i sengîni çûn kim
Mengûş olmaz ise eger pâleheng olur⁸⁷⁸
- 6 Bu âb u tâb-ı duhter-i rez kim nümûdedür
Zehr olsa nazra-efkeni hayrân u deng olur⁸⁷⁹
- 7 Fikr-i lebûñle câm-ı şarâb almadan müdâm
Hem-vâre dest-i 'âşık-ı bî-kâr teng olur⁸⁸⁰
- 8 SÂKIB hat-âver ise o ruhsâr-ı al eger

⁸⁷⁵ 1b şîşe-i nâmûs u: dâg-ı derûn-sûz-ı Ü2.

⁸⁷⁶ 2 - Ü2.

⁸⁷⁷ 4 - M.

⁸⁷⁸ 5 - M.

⁸⁷⁹ 6 - M.

⁸⁸⁰ 7a almadan: almada Ü2.

Gül-berg-i ter çün âyine hem-reng-i jeng olur

Ü2 51a, M 50b.

Mef'ûlü Mefâîlü Mefâ'îlü Fe'ûlün

- 1 Dest-i sitemüm çâk-i girîbânum içündür
Ol rahneye kim kâdir olam cânım içündür
- 2 Bârân gibi imdâddayım vüs'ına seylün
Pür-cûşlıgım dîde-i giryânım içündür
- 3 Pergâr gibi dâ'ire-gerdî-i cihândan
Pây-ı talebüm gûşe-i dâmânım içündür⁸⁸¹
- 4 Yanıp yakılan bir benüm ancak dil-i zâra
Pervâneligüm şem'-i şebistânım içündür
- 5 Terk-i ser ü sâmânda oldum aña yek-reng
Ber-bâdlıgım hâl-i perîşânım içündür⁸⁸²
- 6 Uydum aña selb eylemede sabr u şu'ûrî
Dîvâneligüm hâtır-ı vîrânım içündür⁸⁸³
- 7 Dirmiş o perî-çihre görüp sûret-i hâlüm
Âyîneligüm SÂKIB-ı hayrânım içündür

Ü2 51b, M 50a.

⁸⁸¹ 3a dâ'ire-gerdî-i: bîhûde gerdî-i Ü2.

⁸⁸² 5a Terk-i ser sâmânda hem-reng bulındum Ü2.

⁸⁸³ 6 - M.

ZÂ⁸⁸⁴

232

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün

- 1 O şûhuñ ‘âşîka cevri ü cefâsı artar eksilmez
Esîrân-ı gamuñ da ibtilâsı artar eksilmez⁸⁸⁵
- 2 Bulur hüsn-i diger hûy-rîzî-i şerm ile ruhsârı
Ki ter oldukca mir’âtuñ safâsı artar eksilmez⁸⁸⁶
- 3 Hüner oldukca efzûn kıymeti artar hünermendüñ
Yegâne dürr-i kem-yâbuñ bahâsı artar eksilmez
- 4 ‘Aceb lezzetlü bu mihmân-sarânuñ hvân-ı ikbâli
Ki yokdur sîri halkuñ iştiyhâsı artar eksilmez
- 5 Gehî gird-âb-ı hicrâna düşer geh gark-ı hayretdür
Dilüñ bahr-i belâda mâ-cerâsı artar eksilmez
- 6 Degüldür kâbil-i ta‘dâd emvâc-ı yem-i hayret
O dürr-i bahr-i hüsnüñ âşnâsı artar eksilmez
- 7 Olur peydâ nice sahrâ-neverd-i ‘aşk Mecnûn-veş
Beyâbân-ı cünûnuñ reh-nümâsı artar eksilmez
- 8 Tevâfukda ider nâra ‘inâd oldukca hîzem ter
Şarâb içdükce zühhâduñ riyâsı artar eksilmez⁸⁸⁷

⁸⁸⁴ -Ü1, Harfî‘z-zâ’ Ü2, Fî-harfî‘-z-zâ’ M.

⁸⁸⁵ 1b Esîrân-ı gamuñ da: Giriftârân-ı ‘aşkuñ Ü2.

⁸⁸⁶ 2a hûy-rîzî-i: cûy-rîz Ü1. b) safâsı: cilâsı Ü2.

9 Görüp nâlân u sûzân bülbül ü pervâneyi SÂKIB
Mahabbet ehlinüñ derd ü belâsı artar eksilmez

Ü1 56b, Ü2 59a, M 58b.

⁸⁸⁷ 8a nâra ‘inâd oldukca: nâza tehâlûf olsa Ü1.

Mef'ûlü Mefâîlü Mefâ'îlü Fe'ûlün

- 1 Peymâne-keş-i 'aşkda fikr-i 'ases olmaz
Şeh-râh-ı mahabbetde gam-ı hâr u has olmaz⁸⁸⁸
- 2 Tûtî-veş olur kâbile elbette mukârin
Âyîne-dilân hem-dem-i her bed-nefes olmaz
- 3 Bî-nakş-ı kademdür der-i tenhâ-hor-ı hisset
Bir hvânda hûriş olmasa cem'-i meges olmaz
- 4 Menzil-res-i maksûd olur elbette hamûşân
Pür-havf olan kâfile içre ceres olmaz⁸⁸⁹
- 5 SÂKIB ne bilür çâşnî-i 'izzet-i dehri
Ol bülbül-i şeydâ ki esîr-i kafes olmaz

Ü1 56b, M 59a.

⁸⁸⁸ 1a fikr-i: havfî Ü1.

⁸⁸⁹ 4b Ol kâfile kim havf ide bâng-ı ceres olmaz Ü1.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Ol şeh almaz ‘âşıkun göñlin ele dâd eylemez
Sevdüğüm dünyâ yıkılsa terk-i mu‘tâd eylemez
- 2 Destine girse o tıfl-ı nev-resüm bülbül diyü
Murg-ı rûh-ı ‘âşık-ı nâlânı âzâd eylemez⁸⁹⁰
- 3 İntikâmın bülbül-i zârur alur gülden hemân
Rûzgâr ‘âlemde hiç mazlûma bî-dâd eylemez⁸⁹¹
- 4 Dem mi var kim ol perî yel gibi sür‘atle geçüp
Hırmen-i âsâyış-i ‘uşşâkı ber-bâd eylemez
- 5 SÂKIB erbâb-ı hıred okumaz ‘âlemde Sebât
Safha-i âb üzre tarh-ı nakş Bihzâd eylemez

Ü1 56b, M 59b.

⁸⁹⁰ 2a diyü: sanur Ü1.

⁸⁹¹ 3a İntikâmın bülbül-i zârur: İntikâm-ı bülbül-i zârı Ü1. / hemân: hazân Ü1.

Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

- 1 Şikeste keştf-i gam nâ-hudâ nedür bilmez
Garîk-i lücce-i ‘aşk âşnâ nedür bilmez
- 2 Fesâdı hâzime-i mâl ile olursa helâk
Gürisne-çeşm-i tama‘ imtilâ nedür bilmez
- 3 Olur kebâb hümâ berk-i çeşm-i sîrinde
Simât-ı devlete kim iştihâ nedür bilmez
- 4 Netîce kendü de çün nakş-ı pâ olur nâ-bûd
Tarîk-i ‘aşka düşen reh-nümâ nedür bilmez
- 5 Olur cerîde-i ümmîdi harf-i şüste-i ye’s
O sâde-levh ki lutf-ı Hudâ nedür bilmez⁸⁹²
- 6 Döner o hırmen-i bî-hâsıla ola bî-mûr
Der-i hasîs ki pâ-yı gedâ nedür bilmez
- 7 Kalur dü dîdesi mahrûm-ı tûtüyâ-yı merâm
O kim türâb-ı der-i evliyâ nedür bilmez
- 8 Esâs-ı câhına temkîn virür o gâfil kim
Hurûş-ı kuvvet-i seyl-i kazâ nedür bilmez
- 9 Dirîg zevk şeker-i nâ-çeşîdedür SÂKIB

⁸⁹² 5b lutf-ı: lutf u Ü1.

O dil ki zehr-i gam-ı ibtilâ nedür bilmez

Ü1 57a, M 60a.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 Gonca nâ-dîde iken çâk-i girîbânı henûz
Çâk idi hancere-i bülbül-i nâlânı henûz⁸⁹³
- 2 Eylemişken bu kadar zehreleri âb o nigâh
Olmadı hal girih-i pîçiş-i müjgânı henûz
- 3 Gark iken ni‘mete mihmângede-i fânîde
Ne revâ beste-leb-i şükr ola mihmânı henûz
- 4 Telh iken zehr-i firâk ile mezâk-ı ‘uşşâk
Harf-nâ-güft idi la‘l-i şeker-efşânı henûz⁸⁹⁴
- 5 Semt-i agyârı bilür SÂKIB o tıfl-ı nev-res
Bu ‘aceb bilmez iken râh-ı debistânı henûz

Ü1 57a, M 60b.

⁸⁹³ 1a girîbânı: girîbân Ü1.

⁸⁹⁴ 4b nâ-güft : nâ-gû Ü1.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 Zillet-i ‘aşk ile kim cismümüz ifnâ iderüz
Felege hâkümüzi sürme-veş ihdâ iderüz⁸⁹⁵
- 2 Nermî-i penbe ile hiddet-i nâr olmaz def‘
Biz tehî hasm-ı ciger-sûza müdârâ iderüz
- 3 Subh-ı imrûz gibi çâk-i girîbân oluruz
Şâm-ı gurbetde ki endîşe-i ferdâ iderüz
- 4 Jâle gibi degülüz feyz-i dem-i subha karîn
Biz nice dâ‘iye-i rütbe-i vâlâ iderüz
- 5 Olmaya şâhidümüz bâde vü mahbûb gibi
Biz ‘acebdür ki gam u ‘aşk ile da‘vâ iderüz⁸⁹⁶
- 6 Kefşi fersûde olur âhen olursa çün ‘asâ
Her kimi râh-ı mahabbetde ki hem-pâ iderüz

⁸⁹⁵ 1a ‘aşk ile: ‘aşka Ü1. b) hâkümüzi sürme-veş: sürme gibi hâkümüz Ü1.

⁸⁹⁶ 5b Olmaya: Olmasa Ü1. b) gam u: gam-ı Ü1.

7 SÂKIB'ın âyîne-i tab'ını 'arz itsek eger
Sûret-i tûfî-i dem-besteyi gûyâ iderüz

Ü1 57b, M 61a.

Mef'ûlü Mefâîlü Mefâ'îlü Fe'ûlün

- 1 Gam-dîde-i hicrâna ki hurşîd görünmez
Bîmâr-ı gama sıhhat-i câvîd görünmez
- 2 Emvâc-ı nîgeh jâle gibi bâga dökilse
Bir lahza güşâd-ı gül-i ümmîd görünmez
- 3 'Uşşâka degül devlet-i pâ-bûs müyesser
Zîrâ o perî gelse nice 'îd görünmez
- 4 Kan dökse gözi hâline her lahzalarında
Ol merdüme kim gûşe-i tecrîd görünmez
- 5 Ser-menzil-i tahkîke ki taklîd ile irdük
Oldı eSer-i reh-ber-i taklîd görünmez
- 6 Nây-ı kalemüñ zemzeme-sâz olalı SÂKIB
Şerm ile olursa n'ola Nâhîd görünmez

Ü1 57b.

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün

- 1 Hevâ-yı ‘aşk ile sâfi-nihâdân dil-harâb olmaz
Dil-i gevherdeki âb-ı musaffâda habâb olmaz
- 2 Dil-i âteş-nihâdân-ı gazabda merhamet yokdur
Ki ahker la‘l-i âteş-reng olur lîk anda âb olmaz
- 3 Degül laht-ı ciger bî-sûziş-i dil sîneden rîzân
Bezimgâh-ı mahabbetde şarâb-ı bî-kebâb olmaz
- 4 Kerîmân-vâr gürîz-i minnet-i deryûzekârândur
Ki meh bedr olsa da ser-mâye-bahş-ı âfitâb olmaz
- 5 Siyeh-diller degüldür münkir-i rûşen-dilân SÂKIB
Şeb-i deycûr müstagnî-i lutf-ı mâh-tâb olmaz

Ü1 57b, M 68a.

Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

- 1 Hayâli gibi nihân oldı o perî-veşümüz
Bize görünmedi gitdi nigâr-ı dil-keşümüz⁸⁹⁷
- 2 Kebâbuñ âteşi teskîn olaydı hûnından
Sükûn bulurdı bizüm aglamagla âteşümüz
- 3 ‘Adûnuñ eyledi gönlinde ‘ukdesin derhem
Hevâ-yı zülf-i dil-ârâdaki keşâkeşümüz⁸⁹⁸
- 4 Yine çü dûd-ı siyeh baht-ı dîn mukarrerdür
İrerse rif‘at ile çarha şu‘le-veş başumuz⁸⁹⁹
- 5 Tarîk-i meygede-i ‘aşkda bizüm SÂKIB
Sezâ degül Cem olursa kemîn ayakdaşumuz⁹⁰⁰

Ü1 58a, Ü2 59a, M 59a.

⁸⁹⁷ 1a olaydı hûnından: olurdu hûnından Ü1, olurdu eşkinden Ü2. b) bulurdı bizüm: bulaydı eger Ü1, Ü2.

⁸⁹⁸ 3a derhem: muhkem Ü1.

⁸⁹⁹ 4a dîn: derûn Ü2.

⁹⁰⁰ 5 Şarâb-hvârelerüz görme kim bizi SÂKIB
Bizüm Cem oldı şâh-râhda ayakdaşumuz Ü2.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 Hedef-i nâvek-i bî-dâd ki dirler o bizüz
Küşte-i gamze-i cellâd ki dirler o bizüz
- 2 Olalı beste-i dil-i zülf-i girih-gîr-i bütân
Ser ü sâ mân gibi ber-bâd ki dirler o bizüz
- 3 Nâyûñ olduk nefes evlâdı bu gün nâle gibi
Dûdmân-zâde-i feryâd ki dirler o bizüz
- 4 Mahrem-i meclis-i vuslat olalı şem‘ gibi
Âteş-i hirmen-i hussâd ki dirler o bizüz
- 5 Çemen-i nazmı n’ola SÂKIB’uñ olsa tâze
Reşha-i feyz-i Hudâ-dâd ki dirler o bizüz⁹⁰¹

Ü1 58a, Ü2 54a, M 59a.

⁹⁰¹ 5b Reşha-i: Mazhar-ı Ü1.

242

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 Senden ümîd-i bûy-ı vefâ olmasun dirüz
Ey gül bu iftirâyı saña olmasun dirüz
- 2 Agyâr deñlü itmezüz ey büt perestişün
Ammâ mahabbetünđe riyâ olmasun dirüz⁹⁰²

⁹⁰² 2a deñlü: gibi Ü1.

- 3 Bâr-ı niyâz-ı vuslat ile Sıklet itmezüz
Sen nev-nihâl-i nâzı dü-tâ olmasun dirüz
- 4 Ol rû-be-râh-ı vâdî-i ‘aşkuz ki anda biz
Hîç nakş-ı pâ-y-ı râh-nümâ olmasun dirüz⁹⁰³
- 5 Dil-bestegân-ı dâmgeh-i zülf-i dil-bere
SÂKIB biz ihtimâl-i rehâ olmasun dirüz⁹⁰⁴

Ü1 58a, Ü2 54a, M 59b.

⁹⁰³ 4b Hîç: Bir Ü1.

⁹⁰⁴ 5a zülf-i dil-bere: ‘aşka SÂKIBÂ Ü2. b) SÂKIB biz: SÂKIB-veş Ü1, Min-ba‘d Ü2.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 Neşve-i ‘aşk ile biz terk-i şu‘ûr eylemişüz
Gam ile ülfet idüp redd-i sürûr eylemişüz⁹⁰⁵
- 2 Eyleyüp ‘ârız-ı hûy-gerde-i dildâra nazar
Merdüm-i dîdeyi gark-ı yem-i nûr eylemişüz
- 3 Bâd-ı gam itse perîşân n’ola sâmânumuzı
Zülf-veş pâyına düşmekde kusûr eylemişüz
- 4 [a‘f-ı derd ü elem-i ‘aşk ile mûya döneli
Ten-i zârı müje-i dîde-i mûr eylemişüz⁹⁰⁶
- 5 Kûy-ı dil-berde olup hâk ile yek-sân SÂKIB
Çeşm-i ehl-i hasedi reşk ile kûr eylemişüz⁹⁰⁷

Ü1 58a, Ü2 54a, M 59b.

⁹⁰⁵ 1b Kays-veş deşt-i melâmetde huzûr eylemişüz Ü2.

⁹⁰⁶ 4a derd ü: derd- Ü2.

⁹⁰⁷ 5a SÂKIBÂ hâk olalı reh-güzer-i dil-berde Ü2. / dil-berde: cânânda Ü1.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 Kim ki görmez hat-ı ruhsârını giryân olmaz
Eser-i ebr-i siyâh olmasa bârân olmaz⁹⁰⁸
- 2 Batmayan rahtını endâhte bahr-i ‘aşka
Mevc-veş silî-i mihnetle perîşân olmaz⁹⁰⁹
- 3 [arar-ı nâkısa ser-mâye yeter dahl-i keci
İstikâmetde kemân tîr ile yek-sân olmaz
- 4 Penbedür şîşe-i nâzük-dile seng-i kâmil
Seyl-i şeb-nemle gülün hânesi vîrân olmaz
- 5 Mâye-i bûs-ı lebi ratl-ı girândur yârın
La‘l-i sengîn-bahâ ‘âşıkâ erzân olmaz
- 6 Hvân-ı ikbâl çeker tâze-zuhûrâna ki çarh
Dehen-i pîr-i kühen-sâlda dendân olmaz⁹¹⁰
- 7 Bîm-i gamzenle gönül kalmasa zülfünde n’ola
SÂKIBÂ cây-ı hatarnâkde mihmân olmaz⁹¹¹

Ü1 58b, Ü2 54b, M 59b.

⁹⁰⁸ 1 Görmeyen derd-i gam-ı hattunı giryân olmaz
Olmasa ebr-i siyeh rîziş-i bârân olmaz Ü2.

⁹⁰⁹ 2 - Ü1, - M.

⁹¹⁰ 6a Çarh nev-sâlelere vakf ider in‘âmını kim Ü2. / çeker: meger Ü1.

⁹¹¹ 7a Bîm-i gamzeyle n’ola kalmasa zülfünde gönül Ü2. / gamzenle: gamzuyla Ü1.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Bâdeye hamyâze-rîz oldı dehân-ı yaremüz
Dest-i lutf-ı sâkî-i meh-veşde kaldı çâremüz
- 2 Olalı dil-beste-i dâm-ı hevâ-yı zülf-i yâr
Bâda ta‘lîm-i sükûn eyler dil-i âvâremüz⁹¹²
- 3 Âteş olmuş ‘ârız-ı pür-tâbı reng-i hışm ile
Eylemiş âzâde bâd-ı dâmen-i nezzâremüz⁹¹³
- 4 Zevk-yâb-ı çâşnî-i câm-ı ‘aşk olsun diyü
Eylediler sâgarı âyîne-i kehvâremüz
- 5 Dâg dâg itdi dil-i hussâdı SÂKIB lâle-veş
Reşk-i cân-sûz ile bu nev-nazm-ı âteş-pâremüz⁹¹⁴

Ü1 58b, Ü2 54b, M 60a.

⁹¹² 2a Beste-i dâm-ı hevâ-yı kâkül-i müşgîn olup Ü2.

⁹¹³ 3a ‘ârız-ı pür-tâbı reng-i hışm ile: ‘ârız-ı reng-i gazabla şem‘-veş Ü2.

⁹¹⁴ 5a hussâdı: yârâmı Ü2.

Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

- 1 Elinden ol ki anuñ câm-ı pür-safâ düşmez
Ayagı mezlaka-i gamla âşinâ düşmez⁹¹⁵
- 2 Düşer ne dirler ise mest-i bâde-i ‘aşka
Velik zühd ile güstâhî-i riyâ düşmez⁹¹⁶
- 3 Ba‘iddür dile ümmîd-i hâk-i makdemi kim
Gedâya hvâhiş-i tahsîl-i kîmyâ düşmez⁹¹⁷
- 4 Düşerken eşk-i revân pâyına o serv-kadün
Zebân-ı ‘âşika takrîr-i mâ-cerâ düşmez
- 5 O nahl-i ‘işve eger bezme gelse de SÂKIB
MiSâl-i sâye yanından ‘adû cüdâ düşmez⁹¹⁸

Ü1 58b, Ü2 55a, M 60a.

⁹¹⁵ 1b mezlaka-i: mezlaka Ü2.

⁹¹⁶ 2a ne: ya Ü1.

⁹¹⁷ 3a makdemi: makdem Ü2.

⁹¹⁸ 5b yanından: yanında Ü2.

Mef'ûlü Mefâîlü Mefâ'îlü Fe'ûlün

- 1 Efkâr-ı gamuñ dîdemüze hvâb getirmez
Kûh olsa bu bâr-ı eleme tâb getirmez
- 2 Kâm-ı dili telh itmek için sâkî-i devrân
Zehr-âbe çeker bezme mey-i nâb getirmez⁹¹⁹
- 3 Vakf itse felek dûdgeh-i cevre sezâdur
Ol dîdeyi kim katre-i hûn-âb getirmez
- 4 Hûn-âb-ı ciger gûşe-i gurbetde getürdi
Ol neşveyi kim meclis-i ahbâb getirmez
- 5 'Arz eyleme bî-tâblıguñ ol şehe SÂKIB
Mir'ât-ı dil-i nâzuñı sîm-âb getirmez⁹²⁰

Ü1 59a, Ü2 55a, M 60b.

⁹¹⁹ 2a itmek için: eylemege Ü2.

⁹²⁰ 5a eyleme: eyle Ü1. / ol: o Ü1. / şehe: güle Ü2.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 Dil-i bî-aşkda âh-ı şerer-âlûd olmaz
Anda kim olmaya âteşden eSer dûd olmaz
- 2 Nakd-i cân vir garazuñ kâle-i vuslatsa eger
Havf iden hvâce gönül behre-der-i sûd olmaz⁹²¹
- 3 Zîb-i gûş olmadı dürr-i sadef-i bahr-i serâb
Hod-nümâyân-ı cihânda kerem ü cûd olmaz⁹²²
- 4 Rûz u şeb dest-güşâ ol der-i Hakk’a ey dil
Der-i eltâf-ı Hudâ sâ’ile mesdûd olmaz⁹²³
- 5 ‘Avn-i Hakk ile olur râh-nümâ SÂKIB Hızır
Her düşen bâdiye-i mihnete nâ-bûd olmaz⁹²⁴

Ü1 59a, Ü2 55b, M 60b.

⁹²¹ 2a cân vir: cânür Ü1. / vuslatsa: vasl ise Ü2. b) hvâce gönül: sayrefî çün Ü2.

⁹²² 3a serâb: şarâb Ü1. b) Hod-nümâ dâgdâga-i reh-güzer-i cûd olmaz Ü2.

⁹²³ 4 Rûz u şeb halka-zen-i bâb-ı niyâz ol ey gönül
Genc-i eltâf-ı Hudâ bendeye mesdûd olmaz Ü2. a) Rûz u: Rûz- Ü1.

⁹²⁴ 5a Hızır-ı ikbâl olur reh-ber-i kâm ey SÂKIB Ü2. b) mihnete: zillete Ü2.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 Hem-vâre mest-i bâde-i nâb-1 mahabbetüz
Biz dil gibi hemîşe harâb-1 mahabbetüz
- 2 Olsak za'îf her ne kadar nâliş eylerüz
Biz târ-1 nagme-sâz-1 rebâb-1 mahabbetüz
- 3 Bir katre-i kemîne-i deryâ-yı sûretüz
Ma'nâda yem-hurûş-1 şarâb-1 mahabbetüz⁹²⁵
- 4 Pürdür hutût-1 şerha ile levh-i sînemüz
Pîrâye-bahş-1 safha-i bâb-1 mahabbetüz⁹²⁶
- 5 Çekse çevürse sîh-i belâda 'aceb midür
SÂKIB bizi o şâh kebâb-1 mahabbetüz⁹²⁷

Ü1 59a, Ü2 55b, M 60b.

⁹²⁵ 3b yem-hurûş-1: lücce-i cûş-1 Ü2.

⁹²⁶ 4b Pîrâye-dâd-1 nakş-1 kitâb-1 mahabbetüz Ü2.

⁹²⁷ 5 SÂKIB cünûnda hem-serümüz Kays-1 zârdur

Zîrâ ki ser-nihâde-i bâb-1 mahabbetüz Ü2. a) sîh-i: şeyh-i Ü1. b) şâh: şûh Ü1.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 Düşmeyen nâr-ı gama câmesini çâk itmez
Olmayan kûyına reh-bürde özin hâk itmez⁹²⁸
- 2 Oldı hayret-zede ol deñlü esîrân-ı gamuñ
Mahbesi gûşe-i zindân mıdur idrâk itmez⁹²⁹
- 3 Bâdeye neşve viren zevk-i leb-i cânândur
Yohsa mey yalnız ‘uşşâkı tarabnâk itmez⁹³⁰
- 4 Balsa biñ rûzeyi bir bûseye eylerdi fidâ
Bezden mest-i mey-i ‘aşk olan imsâk itmez⁹³¹
- 5 Âhdur bârika-i hırmen-i a‘dâ SÂKIB
Nârdan gayrı has u hâr-ı rehi pâk itmez

Ü1 59a, Ü2 55b, M 61a.

⁹²⁸ 1a nâr-ı gama: bâr-ı gama Ü1, âteşine Ü2.

⁹²⁹ 2b Mahbesi: Meclisi Ü1.

⁹³⁰ 3a Yohsa mey yalnız ‘uşşâkı: Bâde yohsa yalnız halkı Ü2.

⁹³¹ 4a bir: yek Ü1.

Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

- 1 Belâ vü mihneti çün çekmek oldu kısmetümüz
Diyâr-ı gurbete düşdi reh-i ‘azîmetümüz
- 2 Netîce ‘îd-i visâl olduğın idüp tahkîk
Firâk rûzesini çekmek oldu niyyetümüz
- 3 Yeter o gamze ucından cihân kırılduğına
Karîn olursa kabûle eger şehâdetümüz
- 4 Şarâb gibi ayaklarda pây-mâl oluruz
Ne deñlü meclis-i rindânda olsa hürmetümüz
- 5 Siyâh-kâse ise her ne deñlü çarh-ı denî
Bizüm de eşk-i revân ile var rutûbetümüz
- 6 Olursa sâye gibi dâmenine yüz sürmek
Felekde hem-ser olur SÂKIBÂ mezelletümüz

Ü1 59b, Ü2 56a, M 61a.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 Sûz-âşinâ-yı nâr-ı gam-ı hecr-i dil-berüz
Biz şem' gibi sûhte-dil şu'le-ber-serüz
- 2 Ref' eylemez hakâret 'ulüvv-i cenâbumuz
Hâküz çü jâle müntesib-i mihr-i enverüz⁹³²
- 3 Oldı güsiste râbîta-i intizâmumuz
Evzâ'-ı çarh-ı dîn gibi nâdir beraberüz⁹³³
- 4 Bir katre feyzümüzle cihân mest iken yine
Teh-cur'a gibi hâk-i mezelletde ahkaruz⁹³⁴
- 5 SÂKIB keder safâ-yı dilün muktezâsıdur
Sâfuz çü âyine hem o deñlü mükedderüz⁹³⁵

Ü1 59b, Ü2 56a, M 61b.

⁹³² 2a Ref': Def' Ü1.

⁹³³ 3a güsiste: şikeste Ü1.

⁹³⁴ 4a Bir katre: Bu kasra Ü1. b) Teh-cur'a: Nüh cur'a Ü1.

⁹³⁵ 5b çü: çün Ü1, Ü2.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 Ol ki lezzet-çeş-i zehr-âbe-i hicrân olmaz
Zevk-yâb-ı leb-i şîrîn-cevânân olmaz⁹³⁶
- 2 ‘Aşkdur dūd-ı dil-i sūhteye bâ‘iS olan
Olmaz âteşden eSer anda ki mihmân olmaz
- 3 Mecma‘-ı gonca-lebân cilvegeh-i yârândur
‘Andelîb olmaz o yerler ki gülistân olmaz⁹³⁷
- 4 Hâk-i zilletde kalur gevher-i bî-âb gibi
Dîde-i ‘âşık-ı gam-dîde ki giryân olmaz
- 5 İztırâbından olur ‘âşıkun esrârı ‘ıyân
Şu‘le-i âteş-i mey şîşede pinhân olmaz⁹³⁸
- 6 Tîre-tab‘ân olamaz kâbil-i tahsîl-i kemâl
Pâre-i seng-i siyeh gevher-i rahşân olmaz⁹³⁹
- 7 Feyz-i Hak mâye-i tahsîl-i hünerdür SÂKIB
Yohsa tûtî gibi her murg suhan-dân olmaz

Ü1 59b, Ü2 56b, M 61b.

⁹³⁶ 1b cevânân: cevâbân Ü1.

⁹³⁷ 3b yerler ki: yerlerde Ü1.

⁹³⁸ 5 - Ü1.

⁹³⁹ 6a olamaz: ola her Ü1.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 Ey nîm-gûşe-i nige hi cilvegâh-ı nâz
V'ey zîr-i sâye-i müjesi dil-penâh-ı nâz
- 2 Çün sürme nûr-ı dîde-i ehl-i niyâzdur
Pây-mâl-i serv-kaddûñ olan hâk-i râh-ı nâz⁹⁴⁰
- 3 Kalb-i fütdegân gibi bî-şek harâb ider
Ma'mûre-i niyâzı hücûm-ı sipâh-ı nâz
- 4 'Ömrinde ehl-i 'aşka selâmet ne ihtimâl
Ki cevri dil-berân sitem-pîşegâh-ı nâz⁹⁴¹
- 5 Hem-reng oldı bâde-i nâb ile şîşe-veş
SÂKIB görince nergis-i mestin nigâh-ı nâz⁹⁴²

Ü1 60a, Ü2 56b, M 61b.

⁹⁴⁰ 2a nûr-ı: zîb-i Ü2.

⁹⁴¹ 4b pîşegâh-ı: kişgâh-ı Ü1.

⁹⁴² 5a bâde-i: bâde Ü1.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 Neşve-i mey dil-i gamgîni ferahnâk idemez
Ki hüçüm-ı gam ile zevkini idrâk idemez⁹⁴³
- 2 ESer-i mihr ü mahabbet olur ‘âşıkda ‘ıyân
Her nefes subh gibi sîne-i bî-çâk idemez⁹⁴⁴
- 3 Olmayan jâle gibi hâk-nişîn-i zillet
Süllem-i rif‘atini hem-ser-i eflâk idemez
- 4 Olsa rûşenger-i hurşîd-i cihân-tâba karîn
Jeng-i âyîne-i baht-ı siyehi pâk idemez
- 5 SÂKIBÂ eylemeyen bezm-i cihândan nefret
Cur‘a-veş menzil-i âsâyişini hâk idemez

Ü1 60a, Ü2 56b, M 62a.

⁹⁴³ 1a Neşve-i: Neşve Ü1.

⁹⁴⁴ 2a mihr ü: mihr- Ü1. b) sîne-i: ceybini Ü2.

Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

- 1 Piyâleye dem olur ki şarâb-ı nâb koruz
Zamân olur ki anuñ üstine kitâb koruz
- 2 Bakup tavâli‘-i hûbân-ı ‘asr-ı nâmvere
O şûhuñ adını ya meh ya âfitâb koruz⁹⁴⁵
- 3 Safâ-yı la‘lini yâd eyleyüp dem-i ‘işret
O zevk ümîdi ile câma şehd-i nâb koruz
- 4 Hayâl-i gerdiş-i çeşm ile giryenâk oluruz
O cûybâr-ı cihân-gîre âsiyâb koruz
- 5 Hayâl-i la‘l-i leb ü rûy-ı yâr ile SÂKIB
Gehî piyâleye sahbâ vü geh gül-âb koruz⁹⁴⁶

Ü1 60a, Ü2 57a, M 62a.

⁹⁴⁵ 2a Bakup: Yakup Ü1.

⁹⁴⁶ 5 Helâlümüz nice tahrîm olur bizüm SÂKIB
Ki câm-ı bâdeye geh âb u geh şarâb koruz Ü2.

Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

- 1 O deñlü zevk-i leb-i yâra ârzû çekerüz
Ki bezme bâde-i nâbı sebû sebû çekerüz⁹⁴⁷
- 2 Siyâh-nâmemüzi kûş-ı girye-i mestî
Virürken âba ‘aceb kayd-ı şüst ü şû çekerüz
- 3 Bizüz o çille-keş-i derd-i hecr-i mâh-veşân
Harâbe tekyegeh-i ‘âlem içre hû çekerüz
- 4 Şarâb-ı nâbı görüp mest-i şeh-levend oluruz
Ki duhter-i rezi zâhidle rû-be-rû çekerüz
- 5 Esîr-i keşmekeş-i keSret olmuşuz SÂKIB
Hemîşe dagdaga-i dehri sû-be-sû çekerüz

Ü1 60b, Ü2 57a, M 62b.

⁹⁴⁷ 1a kûş-ı: cûş-ı Ü1, Ü2.

Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

- 1 Neşve-yâb-ı şarâb-ı ‘aşkuz biz
Mest-i sahbâ-yı nâb-ı ‘aşkuz biz⁹⁴⁸
- 2 Rûşenâ-bahş-ı her dil-i târik
Pertev-i âfitâb-ı ‘aşkuz biz
- 3 Berk-i âfet-res-i ketân-ı şikîb
Şu‘le-i mâh-tâb-ı ‘aşkuz biz
- 4 Beste-i hâl-i müşg-bûy-ı bütân
Nokta-i intihâb-ı ‘aşkuz biz
- 5 Şu‘le-i penbe-i ciger-sûzân
Hûn-ı eşk-i kebâb-ı ‘aşkuz biz
- 6 Âteş-i dâg-ı sîne-i hurşîd
Gevher-i şu‘le-tâb-ı ‘aşkuz biz
- 7 Vâdî-i gamda ‘ömr zûd-güzâr
SÂKIBÂ hem-rikâb-ı ‘aşkuz biz

Ü1 60b, Ü2 57b, M 62b.

⁹⁴⁸ 1 Redif olan “biz” kelimesi Ü1’de hiçbir beyitte yazılmamıştır.

Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

- 1 O şûhî olmasa tahsîl-i nakd-i hâzırumuz
Sirişk-i dîde-i ter gibi var cevâhirümüz
- 2 Zuhûr-ı hattına itdük visâlini ta‘lik
Ki her zamân gelür ahşamda müsâfirümüz
- 3 Sanur k’ola mütemâdî dem-i firâk gibi
Zamân-ı vaslını ol servüñ ‘akl-ı kâsırumuz
- 4 MiSâl-i şîşe-i mey eylemekdedür izhâr
Derûnumuzdaki râz-ı nihânı zâhirümüz⁹⁴⁹
- 5 Peyâm-ı hattını virmezdi SÂKIB olmasa ger
Safâ-yı hâtır-ı yârân gubâr-ı hâtırumuz

Ü1 60b, Ü2 57b, M 63a.

⁹⁴⁹ 4a izhâr: ifşâ Ü2. b) Derûnumuzdaki: Derûnumuzda Ü1.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 Neşve-i meyle gam-ı ‘aşk sükûn-yâb olmaz
Gevher-i ahker-i dil-sûzda hiç âb olmaz⁹⁵⁰
- 2 Âb-ı rû dökme husûline sakın hem-çü sehâb
Gonca-i gülşen-i ümmîd ki şâd-âb olmaz
- 3 Dil-i erbâb-ı hüner gamdan olur mı hâlî
Nâf-ı âhûda ki müşğ olmaya hûn-âb olmaz
- 4 Neşve-i devlet olur mâye-i bîdârî-i dil
Bâdeden mest-i sebük-hîz girân-hvâb olmaz
- 5 Huşk-magzân ne bilür zevk-i şarâbı SÂKIB
Âbdan gonca-i tasvîr ki sîr-âb olmaz⁹⁵¹

Ü1 60b, Ü2 58a, M 63a.

⁹⁵⁰ 1b Gevher-i: Güher-i Ü2.

⁹⁵¹ 5b gonca-i: gonca Ü2.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 Sûziş-i dil mey-i nâb ile sükûn-yâb olmaz
Şu‘le-i gevhere zîrâ zarar-ı âb olmaz⁹⁵²
- 2 Bedr-veş sâgar-ı leb-rîz virür bezme safâ
Ki hilâl olsa şeb-i ‘îşde meh-tâb olmaz⁹⁵³
- 3 Sâlike gaflet olur mâni‘-i tahsîl-i vusûl
Çeşm-i şeb-revde gam-ı reh-zen ile hvâb olmaz
- 4 Dökme olmaz yere âb-ı ruh-ı câmı sâkî
Gonca-i hâtır-ı pejmürde çü şâd-âb olmaz
- 5 İtmeyen jâle gibi rütbe-i dîdâra heves
SÂKIBÂ mahv-ı ser-i mihr-i cihân-tâb olmaz

Ü1 61a, Ü2 58a, M 63a.

⁹⁵² 1b zîrâ: hergiz Ü2.

⁹⁵³ 2b Ki: ger Ü1.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 Sâ‘idi olmasa ol gonca-lebünj bâlişümüz
Hâr olur cismümüze pister-i âsâyişümüz⁹⁵⁴
- 2 İtmez ol gonca-i nev-resteye bir şemme eSer
Tutsa bülbül gibi dünyâyı eger nâlişümüz
- 3 Sebze-i bâg-ı emel olmasa bîgâne olur
Âşinâ kâmumuza bûy-ı gül-i hvâhişümüz⁹⁵⁵
- 4 Yem-i bî-sâhil-i gufrâna göre mümkindür
Pâkî-i dâmeni intâc ide âlâyişümüz
- 5 ‘Âleme sığmaz iken SÂKIB ‘aceb hikmetdür
Hâk-i yek-muşta olur kâbil-i küncâyışümüz

Ü1 61a, Ü2 58b, M 63b.

⁹⁵⁴ 1a Sâ‘idi olmasa: Sâ‘idi olmaya Ü1, Olmaya sâ‘idi Ü2.

⁹⁵⁵ 3b kâmumuza: kâm-ı dile Ü1.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 Aldukca gül gibi eline câm o mest-i nâz
Ehl-i niyâzı cümle ider zîr-dest-i nâz
- 2 İtmezdi her dem âyîne'de 'aksine nazar
Meftûn-ı hüsni olmasa ol hod-perest-i nâz
- 3 Mey-hâne-i niyâzda bir katre kalmadı
Dahi nigâh-ı şûhî ise nîm-mest-i nâz
- 4 Eşk-i niyâz cur'a-veş olmazdı hâksâr
Olmasa şîşe-i dil-i 'âşık şikest-i nâz
- 5 Mânend-i zülf başa geçer rûzgâr ile
SÂKIB niyâz her ne kadar olsa pest-i nâz

Ü1 61a, Ü2 58b, M 63b.

Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

- 1 Pür oldı şekve-i pür-sûz-ı gamla defterümüz
‘Aceb mi rişte-i şem‘ olsa târ-ı mıstarumuz⁹⁵⁶
- 2 O şûha hâlümüz i‘lâma oldı meclisde
Dil-i pür-âteşümüzden nümûne micmerümüz⁹⁵⁷
- 3 Görince giryeler itsek ‘aceb mi hatt-ı ruhın
Ki agladur bizi hem-vâre dûd-ı ‘anberümüz⁹⁵⁸
- 4 Firâz-ı tahtgeh-i Cem’de eylerüz pervâz
Per-i bat-ı mey-i sâfî olursa şeh-perümüz⁹⁵⁹
- 5 Halâs mümkün idi varta-i yem-i gamdan
Olaydı lenger-i keşfî-i bâde lengerümüz
- 6 ‘Aceb mi eylese şemşîr-bâz çarh ‘uryân
Murâdı bu ki ola âşikâre cevherümüz⁹⁶⁰
- 7 Rakîb derhem idüp ‘ukde-i dilin SÂKIB
Hevâ-yı zülf-i dil-ârâda oldı hem-serümüz

Ü1 61b, Ü2 59a, M 64a.

⁹⁵⁶ 1a pür-sûz-ı: dil-sûz-ı Ü1.

⁹⁵⁷ 2b nümûne: nümûde Ü2.

⁹⁵⁸ 3a giryeler itsek: nâleler itsem Ü2.

⁹⁵⁹ 4b Olursa neşve(-i) sahbâ-yı nâb şeh-perümüz Ü2.

⁹⁶⁰ 6a eylese: itse Ü1.

Mef'ûlü Mefâîlü Mefâ'îlü Fe'ûlün

- 1 Hâtem gibi erbâb-ı keremde direm olmaz
Mîzân gibi her kimde direm var kerem olmaz
- 2 Her mest degül nergis-i hûbân gibi memdûh
Her bâde-keş-i bî-meze devrânda Cem olmaz
- 3 Vâsf eyleseler nâkıs olur meh diyü rûyın
Ruhsârına beşzer diseler mihri kem olmaz⁹⁶¹
- 4 Hem hat gele hem dîdeden ol şûh ola pinhân
İnsâf degül bu iki yüzden sitem olmaz
- 5 Her seng degül perveriş-i mihr ile gevher
Her tîre-derûn kâbil-i feyz-i himem olmaz
- 6 Ol çeşm-i suhan-gû ki ne dem ola mükemmil
Harfi bize efzûn-ter olur beste-dem olmaz⁹⁶²
- 7 Töhmet yeter 'arz-ı hüner itmek saña SÂKIB
Kim var k'anuş itlâfi olur müttehem olmaz⁹⁶³

Ü1 61b, Ü2 59b, M 64a.

⁹⁶¹ 3b diseler: dise ger Ü1.

⁹⁶² 6 - Ü1, - M.

⁹⁶³ 7b k'anuş: anuş Ü1. / itlâfi: israfî Ü1, Ü2.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 Sahrâ-neverd-i 'aşkuñ olan mesken istemez
Dil-teng-i derd-i hecr ü gamuñ gülşen istemez⁹⁶⁴
- 2 Dûzahla itme mücrimi tahvîf zâhidâ
Âdem bihişti Hak var iken senden istemez
- 3 Seyr-i ruh-ı cevândan olur pîr sîr-çeşm
Kandîl-i bî-şu'â'-ı subuh revgan istemez
- 4 Çeşm-i ümîd-vâr kerîmâna bestedür
Mezra' ki hâsıl olmaya pervîzen istemez
- 5 Esbâbına şürû' iledür iktisâb-ı câh
Taktbîlden teneffür iden dâmen istemez⁹⁶⁵
- 6 Bî-sûz-ı dil sirişk-i revân kâr-sâzdur
Germ-âbe kim Hudâyî ola külhen istemez
- 7 SÂKIB esîr-i derd-i hasûdan kabâ degül
Yûsuf misâli bir dahi pîrâhen istemez

Ü1 61b, Ü2 59b, M 64b.

⁹⁶⁴ 1b hecr ü: hecr- Ü2.

⁹⁶⁵ 5a iktisâb-ı câh: kesb-i 'izz ü câh Ü1.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 Sensüz mey olsa çeşme-i cân nûş ider miyüz
Nâhîd olursa nagme-serâ gûş ider miyüz
- 2 Hattun gelince söyleşürüz rû-be-rû diyü
İtdüklerün cefâyı ferâmûş ider miyüz
- 3 Pinhân olur mı tal'at-ı pâkün zamân-ı hat
Mîhr-i münîri ebr ile rû-pûş ider miyüz
- 4 Mânend-i hâle kuvvet-i tâli'le biz 'aceb
Bir şeb o mâh-rûyı der-âgûş ider miyüz
- 5 Deryâ gibi mukârenet-i feyz-i Hakk ile
SÂKIB kemîne katre iken cûş ider miyüz

Ü1 62a, Ü2 60a, M 64b.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 Nâ-kâbil-i şikîb dil-i bî-sükûnumuz
Bünyâd-ı 'akla seyl-i revândur cünûnumuz
- 2 Pür-şerha-i rikâb-ı talebken yine çi sûd
Râh-ı merâma çıkmadı baht-ı harûnumuz⁹⁶⁶
- 3 Peymâne-i şarâba dönüp itdiler şikest
Pür-hûn olunca hecr-i lebünle derûnumuz⁹⁶⁷
- 4 Lagzîde-i çeh-i zekan-ı dil-rübâ olur
Gülgeşt-i hüsn idince nigâh-ı zebûnumuz⁹⁶⁸
- 5 Yârân düşürdi şevk ile sahbâya SÂKIBÂ
Güm-râh-ı bed-ter itdi bizi reh-nümûnumuz

Ü1 62a, Ü2 60a, M 64b.

⁹⁶⁶ 2 Feryâdumuzla olmaya bîdâr tâ haşır
Terk eylemez 'inâdını baht-ı harûnumuz Ü2.

⁹⁶⁷ 3b hecr-i: yâd-ı Ü2.

⁹⁶⁸ 4b Gülgeşt-i hüsn idince: Gülzâr-ı hüsnî içre Ü2.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 Gayrı düşnâmı helâk eylese biz cân buluruz
Dil-i gamnâki gam-ı hasm ile şâdân buluruz⁹⁶⁹
- 2 Oluruz vâsıl-ı gencîne-i kem-yâb-ı merâm
Seyl-i kahr ile dil-i hasmı ki vîrân buluruz⁹⁷⁰
- 3 Handeye hasret olan gonca-i dil hande ider
Ebr-veş her ne zamân düşmeni giryân buluruz⁹⁷¹
- 4 Zahmını tâzelese tîg-ı zebânı gayruñ
Biz hemân derd-i dili hasteye dermân buluruz
- 5 Bulmasak gûşe-i mihnetde eger bir gam-hvâr
‘Aksümüz âyinede biz de zebân-dân buluruz
- 6 Kime pervâne gibi sûz-ı dil itsek izhâr
Şem‘-veş SÂKIB anı derd ile sûzân buluruz⁹⁷²

Ü1 62a, Ü2 60b, M 65a.

⁹⁶⁹ 1b Dil-i gamnâki gam-ı hasm ile: Görsek a‘dâda elem hâtırı: Ü1, M’de ilk rivayet Görsek a‘dâyı gamîn hâtırı Ü2.

⁹⁷⁰ 2b kahr ile dil-i hasmı: gamla dil-i agyârı Ü1.

⁹⁷¹ 3b düşmeni: hasmı ki Ü1.

⁹⁷² 6a itsek izhâr: izhâr itsek Ü2.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Nâz idüp rûşengere âyîneden el çekmişüz
Minnet-i gencûr için gencîneden el çekmişüz⁹⁷³
- 2 Atlas-ı çarhı umarken dûş-ı ikbâlinde halk
Biz ‘aceb dîvâneyüz peşmîneden el çekmişüz
- 3 Çâre-sâzuñ imtinânı bir çekilmez derd imiş
Çekmeyüp biz anı dâg-ı sîneden el çekmişüz
- 4 Bilmezüz sâ‘at mi geçdi aradan zâhid hele
Câm-ı meyden biz ki tâ âzîneden el çekmişüz⁹⁷⁴
- 5 SÂKIBÂ hâruñ görüp dâmen-güşâna vaz‘ını
Kanda dâmen câme-i sad-pîneden el çekmişüz

Ü1 62b, Ü2 60b, M 65a.

⁹⁷³ 1a rûşengere: rûşenger-i Ü1. b) gencûr için: gencûrden Ü2.

⁹⁷⁴ 4a Bilmezüz: Aradan Ü2. / aradan: bilmezüz Ü2. b) âzîneden: âyîneden Ü1.

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün

- 1 Ele sâgar alınca sübha-i zer-târa yer kalmaz
Olinca ma‘siyet leb-rîz istigfâra yer kalmaz
- 2 Günâh ahvâli kaldı lutf-ı mahz-ı Hakk’a ey zâhid
Kalursa ‘adle ger dûzahda bir mey-hvâra yer kalmaz⁹⁷⁵
- 3 Kalursa hâli endek-mâye-i a‘mâline halkuñ
Der-i lutf-ı Hudâ’da hvâhiş-i bî-kâra yer kalmaz⁹⁷⁶
- 4 Mey-âşâm-ı riyâkâr itse sâkî lutfuñı inkâr
Yanuñda görsek anı bir dahi inkâra yer kalmaz
- 5 Hücûm itdükce lüknet kalsa neşküfte n’ola SÂKIB
Dehânı tengdür ol goncanuñ güftâra yer kalmaz

Ü1 62b, Ü2 61a, M 65b.

⁹⁷⁵ 2b ger: -Ü1.

⁹⁷⁶ 3a mâye-i: pâye-i Ü1.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 İtmedin kişt-i vücûda zer‘-i tohm Âdem henûz
Dâne-cûy-ı hâlûñ olmışdı dil-i pür-gam henûz⁹⁷⁷
- 2 Nergis-i şûhuñ siyeh-mest-i şarâb-ı nâz iken
İtmemişdi câminı leb-rîz-i sahbâ Cem henûz
- 3 Âşinâlık riştesi peyveste olmışdı saña
Birbiriyle olmamışken rû-şinâs ‘âlem henûz
- 4 Gevher-i kân-ı kıdemde katre nâ-peydâ iken
Cûşa gelmişdi sirişk-i dîde-i pür-nem henûz
- 5 Zahmdâr-ı ‘aşk idi SÂKIB dil-i mecrûhumuz
Ol zamân ki kimse bilmezdi nedür merhem henûz

Ü1 62b, Ü2 61a, M 65b.

⁹⁷⁷ 1b kişt-i vücûda: sikeşt vücûd-ı Ü1.

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün

- 1 Misâl-i merdüm-i dîde o kim tenhâ-nişîn olmaz
Ümîd-i kesb-i dîdâr itse biñ kez kâm-bîn olmaz⁹⁷⁸
- 2 Sitem-dîde degül âyîne-tab‘ân vaz‘-ı cinsinden
Ki ‘aksinde güşâde-rûlaruñ çîn-i cebîn olmaz
- 3 Olnca hisse-yâb efsâne-i pür-sûz-ı Yûsuf‘dan
Degül muhlis birâderden bile âdem emîn olmaz
- 4 O bî-deste düşer mihr ile itmek pençe-tâbî kim
Olnca vâsıl-ı gülzâr-ı hvâhiş lâle-çîn olmaz
- 5 Basîret şartdur râhat-güzîn-i pister-i cisme
Ki düzd-i nefsi bed-kirdâra dil gibi kemîn olmaz⁹⁷⁹
- 6 Olur dûzahda nâra hîmesi hasret-keş anuñ kim
Dem-i hiddet zebân-ı cân-güdâzı âteşîn olmaz⁹⁸⁰
- 7 ESerdür nâmverlikden garaz SÂKIB bu ‘âlemde
Kimüñ ki nâmı var elbette bî-nakş-ı nigîn olmaz

Ü1 62b, Ü2 61a, M 66a.

⁹⁷⁸ 1b itse biñ kez: eylemekden Ü2.

⁹⁷⁹ 5b Ki düzd-i: düzd-i Ü1.

⁹⁸⁰ 6b cân-güdâzı: cân-güzârı Ü1.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Hâsıl oldı sûziş-i dilden safâ-yı sînemüz
Tâb-ı külhenden cilâ buldı bizüm âyînemüz⁹⁸¹
- 2 Olmazuz minnet-keş-i haytu’ş-şu‘â‘-ı âfitâb
Çekse hamyâze refûya penbe-i peşmînemüz⁹⁸²
- 3 Mugber itmez turş-rûyî-i ‘adû-yı dil-siyeh
Hem-çün âyîne musaffâdur dil-i bî-kînemüz⁹⁸³
- 4 İtmezüz ser-çeşme-i mihre nazar itmezse de
Subh-ı imrûza vefâ sır-âbî-i dûşînemüz⁹⁸⁴
- 5 Dil-harâbân-ı gamuñ sâkî yapar hâtırların
SÂKIBÂ ta‘mîr ider vîrâneyi gencînemüz

Ü1 63a, Ü2 61b, M 66a.

⁹⁸¹ 1b cilâ buldı: mücellâdur Ü2.

⁹⁸² 2a olmazuz: olmaz M.

⁹⁸³ 3a Mugber olmaz tîg-ı ta‘n-ı düşmen-i hod-kâmdan Ü2.

⁹⁸⁴ 4a İtmezüz: İtmez Ü1.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 Neşve-i hûn-ı dili Cem bilmez
Pür-gamuñ zevkini bî-gam bilmez⁹⁸⁵
- 2 Hased olmaz mı o dîvâneye kim
Gam degül ‘âlemi bir dem bilmez⁹⁸⁶
- 3 Eyler agyâra fidâ ‘uşşâkı
O perî hayf ki âdem bilmez
- 4 İçilürken o sebeble mey-i nâb
Elemüñ kadrini ‘âlem bilmez
- 5 O tabîb-i dil ü cân cevri bilür
SÂKIB’uñ zahmına merhem bilmez

Ü1 63a, Ü2 61b, M 66a.

⁹⁸⁵ 1b Pür-gamuñ: Hasenüñ Ü2. / bî-gam: Hâtem Ü2.

⁹⁸⁶ 2b İki ‘âlemde nedür gam bilmez Ü2.

Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

- 1 Gubâr-ı âyîne-i hâtırı safâ bilürüz
Şikestî-i dil-i zârı mûmyâ bilürüz
- 2 Varınca bezm-i meye irtikâba ‘âr iderüz
Egerçi biz dahi zâhid kadar riyâ bilürüz
- 3 Gürisnelikle helâk oldu toymadı mâla
Kimi ki devlete biz germ-iştihâ bilürüz
- 4 Gam-ı nihân buluruz mey-keşân-ı hurremde
Savâb-dîdini biz ‘âlemün hatâ bilürüz⁹⁸⁷
- 5 Sitem ki şîve-i bîgânededen çekilmiştir
Garîb-vâruz anı lutf-âşinâ bilürüz
- 6 Çıkarsa bildüğümüz gibi rû-siyehlikdür
Ki sâde-rûlaruñ encâmını fenâ bilürüz⁹⁸⁸
- 7 Tamâm olmag ile ‘ömr-i şem‘ümüz SÂKIB
Biz ibtidâ-yı şeb-i hecri intihâ bilürüz⁹⁸⁹

Ü1 63a, Ü2 63a, M 66b.

⁹⁸⁷ 4 - Ü2.

⁹⁸⁸ 6a Çıkarsa: Hakîrse Ü1.

⁹⁸⁹ 7a ‘ömr-i şem‘ümüz: şem‘-i ‘ömrümüz Ü2.

Mef'ûlü Mefâîlü Mefâ'îlü Fe'ûlün

- 1 Devr-i siteminde dil-i bî-çâk bulunmaz
Hengâm-ı gamında ser-i bî-hâk bulunmaz
- 2 Ref' eylemege zahm-ı siyeh-mâr-ı gumûmı
Sâgar gibi bir hokka-i tiryâk bulunmaz
- 3 Hengâm-ı şikâr ol şeh-i şîr-efken-i nâza
Hayf ol sere kim beste-i fitrâk bulunmaz
- 4 Lutfın görüp inkâr ider sâkî-i bezmün
Ol rind ki hem-vâre tarabnâk bulunmaz
- 5 Rindân-ı harâbat ile hem-sohbet olur mı
SÂKIB dil-i sâgar-veş o kim pâk bulunmaz

Ü1 63b, M 66b.

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün

- 1 Dil-i meksûr-ı ‘âşık nâle-rîz-i inkisâr olmaz
Sadâ-yı çînî-i işkeste zîrâ âşikâr olmaz⁹⁹⁰
- 2 Tayanma eşk-i mazlûmân ile cem‘ itdüğün mâla
Esâs âb üzre oldukca binâsı pâydar olmaz⁹⁹¹
- 3 Kulûbuñ birbirine ‘ukdesi hep sebkatindendür
Cidâl-i câh terk olsa mesâfında gubâr olmaz
- 4 Güşâd-ı gonca-i dil nev-bahâr-ı iltifât ister
Dem-i serd-i hazânda neşve-i lutf-ı bahâr olmaz⁹⁹²
- 5 Yanup yakılmaga hâl-i dil-i sûzânunı SÂKIB
Sağâ künc-i mihende şem‘ gibi gam-güsâr olmaz

Ü1 63b, Ü2 63a, M 67a.

⁹⁹⁰ 1a ‘âşık: dâna Ü2. b) zîrâ: hergiz Ü2.

⁹⁹¹ 2b Esâs: Binâ Ü2. b) binâsı: esâsı Ü2.

⁹⁹² 4a ister: itmez Ü2.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 Nıgeh-i mest-i bütân dıde-i pür-nem bilmez
Nergis-i bâg-ı melâhat dahi şeb-nem bilmez
- 2 Teşne-i bâde mi ya şerbet-i dınâr mıdur
O perî-rû güzelüñ meşrebin âdem bilmez
- 3 Sâkî-i bezmüñ ayagina düşer bî-kem ü bîş
Resm-i âdâbı dil-i zâr dahi kem bilmez
- 4 Sâkiyâ itme elünden gelen ihsânı dirîg
Düşmeden gayrı ayaguña göñül gam bilmez⁹⁹³
- 5 Rûy-ı dil gösterür elbette bütân gördüğine
SÂKIB âyîne ki bîgâne vü mahrem bilmez

Ü1 63b, Ü2 63b, M 67a.

⁹⁹³ 4b Öpmeden gayrı senüñ destüñi dil gam bilmez Ü2.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 Pertev-fürûz-ı şâm-ı gam oldı o mâhumuz
Bî-şübhe döndi rişte-i şem'e nigâhumuz⁹⁹⁴
- 2 Şeb-zindedârî-i elem-i intizâr ile
Reng-i beyâz-ı dîde olur subhgâhumuz
- 3 Çâk olduğına bîm-i nigâh ile zehremüz
Besdür dil-i dü-nîm bakılsa güvâhumuz⁹⁹⁵
- 4 Ol rû-be-râh-ı gülşen-i 'aşkuz ki sürmedür
Çeşm-i hezâr-ı zâra bizüm gerd-i râhumuz
- 5 Şeb-nemle dûd-ı âteşe olmazdı cây çarh
SÂKIB kalaydı yerde eger eşk ü âhumuz⁹⁹⁶

Ü1 64a, Ü2 63b, M 67b.

⁹⁹⁴ 1a oldı: olsa Ü2. b) bî-şübhe döndi: Dönse 'aceb mi Ü1, Bî-şek dönerdi Ü2.

⁹⁹⁵ 3a Çâk: Hâk Ü1. / bîm-i: nîm- Ü1. b) Besdür: Pesdür Ü1. / bakılsa: bakarsañ Ü2.

⁹⁹⁶ 5b yerde: bizde Ü1.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 ÂSar-ı hüsni hatt-ı 'izârından isterüz
Peygâm-ı kârvânı gubârından isterüz
- 2 Hengâm-ı hat nigâh iderüz rûy-ı alına
Reng-i şikeste-i güli hârından isterüz⁹⁹⁷
- 3 Pervâne-veş hamûşlar oldı halâs-ı kayd
Zîrâ şikâra bülbüli zârından isterüz⁹⁹⁸
- 4 Halk-ı cihândan eylerüz âsûdelik taleb
Âsâyîşi garîb-i diyârından isterüz⁹⁹⁹
- 5 SÂKIB ümîdi dâmına halkuñ ki düşmişüz
Sayduz halâs-ı cânı şikârından isterüz¹⁰⁰⁰

Ü1 64a, Ü2 62b, M 67b.

⁹⁹⁷ 2b Reng-i: Jeng-i Ü2.

⁹⁹⁸ 3a Pervâne gibi râhatı var beste-demlerüñ Ü2.

⁹⁹⁹ 4a eylerüz: isterüz Ü1.

¹⁰⁰⁰ 5a ümîdi: ümîd-i Ü1. b) Sayduz: Sayd Ü1.

Müfte‘ilün Mefâ‘ilün Müfte‘ilün Mefâ‘ilün

- 1 Görmedi çeşm-i lutf ile sîne-i dâgdârumuz
Ol şeh-i hüsne cilvegâh olmadı lâlezârumuz
- 2 Yâd-ı ruhuyla giryeler eylemedükce içmezüz
Câma gül-âb koymadur meşreb-i bâde-hvârumuz
- 3 Subh-ı visâline muhâl irmek o mihr-tal‘atun
Rişte-i şem‘ olursa da rişte-i intizârumuz¹⁰⁰¹
- 4 Meyl-i rakîbedür yine gelse de hattı ol gülün
Gonca-i dâg-ı köhnemüz tâze ider bahârumuz
- 5 Gördi gelince SÂKIBÂ nutka o şûh-ı gonca-fem
Bahş-ı cevâhir itmegi hâme-i dür-nisârumuz¹⁰⁰²

Ü1 64a, Ü2 62a, M 67b.

¹⁰⁰¹ 3a irmek: irmege Ü1.

¹⁰⁰² 5a SÂKIBÂ nutka: SÂKIB’a nokta Ü1, SÂKIBÂ lutfin Ü2.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 Hurşîd olursa da gül-i bâg-ı mesîremüz
Tâb-âver-i nezâre degül çeşm-i hîremüz
- 2 İbrîk-i âb-dest olurdu kadeh degül
Tahmîr olinsa meyle ne deñlü hamîremüz¹⁰⁰³
- 3 Mir'ât-ı subh olmaz idi rû-nümâ-yı mihr
'Aks-efken olsa reng-i ruh-ı baht-ı tîremüz¹⁰⁰⁴
- 4 Bir gâh sandı âyîne-i âba mün'akis
TimSâlümüz gören bu cihânda nazîremüz
- 5 Ser-mest-i feyz-i subh-demüz SÂKIBÂ bizüm
Hurşîd oldu mühr-i ser-i humm-ı şîremüz

Ü1 64a, Ü2 62a, M 68a.

¹⁰⁰³ 2a olurdu: olurduk Ü2.

¹⁰⁰⁴ 3a Olmazdı rûz âyîne-i subhdan 'ıyân Ü2, M'de ilk rivayettir.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 Kûhsâr-ı gamı sahrâ-yı meserret bilürüz
Biz kazâyı ser-i şeh-râh-ı selâmet bilürüz¹⁰⁰⁵
- 2 Nâ-be-câdur bize bilmez dimek âsâyışını
Deşt-i ümmîdi ki biz kûy-ı ferâgat bilürüz¹⁰⁰⁶
- 3 Yog ise gördüğümüz bildüğümüz cânânun
Ruhını âyine-i dîde-i ‘ibret bilürüz¹⁰⁰⁷
- 4 Zâhidün dildeki derd ü eleme kalmaz idi
İçse ol bâdeyi kim biz anı şerbet bilürüz¹⁰⁰⁸
- 5 Çekmezüz minnetini bârî tabîb-i dehrün
Zehr-i ‘aşkın ki ne dem dârû-yı sıhhat bilürüz¹⁰⁰⁹
- 6 İrse eflâke ser-i devlet-i bâlâ-keş-i câh
Tâ ki minnetle husûle gele zillet bilürüz¹⁰¹⁰
- 7 Meclise da‘vete ol şûh-ı perî-sîmâyı
Nüşa-i zûd eSer-i Cem’den ‘azîmet bilürüz¹⁰¹¹

¹⁰⁰⁵ 1b kazâyı: kazâ-yı Ü1.

¹⁰⁰⁶ 2b ferâgat: kanâ‘at Ü2.

¹⁰⁰⁷ 3b ‘ibret: hayret Ü1.

¹⁰⁰⁸ 4a dildeki derd ü: eldeki derd- Ü1.

¹⁰⁰⁹ 5a bârî tabîb-i: bâr-ı tabîbi Ü1.

¹⁰¹⁰ 6b Tâ ki minnetle husûle gele: Aña minnetle gele husûle Ü1.

¹⁰¹¹ 7b zûd eSer-i Cem’den: zerd Cem’den Ü1.

- 8 Gonca-i dil n'ola tüşküfte olursa SÂKIB
Gül gibi resm-i reh-i 'işreti kat kat bilürüz¹⁰¹²

Ü1 64b, Ü2 (Yapraklar karışmış.) 62a, 64b, M 68a.

285

Mef'ûlü Mefâîlü Mefâ'îlü Fe'ûlün

- 1 Derd-i dil-i ser-beste ki cânâna görünmez
Urdukları zahm ol şehe mestâne görünmez¹⁰¹³
- 2 İşkeste olaydı ayagı ehl-i riyânuñ
Kim bezme gelelden berü peymâne görünmez
- 3 Âyîne gibi itmededür rûy-ı dil izhâr
Dil-sâdelere mahrem ü bîgâne görünmez

¹⁰¹² 8a SÂKIBÂ olsa şikeste n'ola reng-i ruh-ı gam Ü2. b) resm-i: resm ü Ü2.

¹⁰¹³ 1a ser-beste ki cânâna: ser-beste-i cânâne Ü1. b) Urdukları zahm ol şehe: Hâtır-şiken olmak aña Ü2.

- 4 Terk eyleyli dil-beri metrûk-i rakîbüz
 Şem‘i gideli bezmde pervâne görünmez
- 5 Sevdâ-zedenüñ vuslat olur derdine dermân
 Kâkülde iken çâk-i dil-i şâne görünmez
- 6 İtmez taleb âsâyiş-i yek-rûze-i dehri
 Her kim ki bu vîrânede dîvâne görünmez¹⁰¹⁴
- 7 Derk eylemeden kalmışuz ol mertebe SÂKIB
 Gam râh-nümâ olsa da mey-hâne görünmez

Ü1 64b, Ü2 64b, M 68b.

¹⁰¹⁴ 6b Her kim: bî-dil Ü2.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 İtmez cilâ kabûl dil-i jengdârumuz
Bulmaz sükûn âb-ı güherle gubârumuz
- 2 Âyîne-rûları göricek eylerüz karâr
Mânend-i zîbak olmasa bir dem karârumuz¹⁰¹⁵
- 3 Bârî degerdi çekdüğümüz anı rûz u şeb
Çekse o şûhı câzibe-i intizârumuz¹⁰¹⁶
- 4 Gelmez çü zerre çeşm-i hased-bîn-i düşmene
Hurşîd olursa tâc-ı ser-i i'tibârumuz¹⁰¹⁷
- 5 Bilmez safâ-yı hattunı hayret güzîdeler
İtmez şükûfte gonca-i nakşî bahârumuz¹⁰¹⁸
- 6 Tedvîre câmı almadı ol şûh destine
Kesb-i neşâta kalmadı aslâ medârumuz
- 7 SÂKIB yolında virmek ile cân u başumuz
Ma'rûzdur o meh-veşe ser-cümle varumuz

Ü1 65a, Ü2 64a, M 68b.

¹⁰¹⁵ 2b zîbak: zanbak Ü2.

¹⁰¹⁶ 3a rûz u: rûz- Ü2.

¹⁰¹⁷ 4b ser-i: zer-i Ü1.

¹⁰¹⁸ 5a güzîdeler: keşîdeler Ü1.

Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

- 1 Şarâb gelmedin o çeşm-i nîm-meste henûz
Humâr-ı hecr ile dil olmuş idi haste henûz
- 2 Şikeste olmuş iken bezm-i gamda şîşe-i dil
Degüldi reng-i ruh-ı ‘âşıkân şikeste henûz
- 3 Rakîbe akmış idi su gibi dil-i cânân
Temâyül eylemedin cûybâr peste henûz¹⁰¹⁹
- 4 Göñül fütâde-i bend-i hevâ-yı zülfün iken
Ne dâm var idi ne sayd-ı pâ-y-besten henûz
- 5 O dem ki haste-i dem-beste-i mahabbet idüm
Degüldi çeşm-i suhan-gûy-ı yâr haste henûz¹⁰²⁰
- 6 Hadeng-i gamzesine dil nişân iken SÂKIB
Hedef nedür dahi bilmezdi tîr-i ceste henûz

Ü1 65a, Ü2 64a, M 69a.

¹⁰¹⁹ 3a cânân: hûbân Ü2. b) peste: beste Ü2.

¹⁰²⁰ 5a dem-beste-i: dem-beste Ü2.

Mef'ûlü Mefâîlü Mefâ'îlü Fe'ûlün

- 1 Ol gonca ki leb-beste-i mühr-i edeb olmaz
Agyâr-ı siyehkâra açılsa 'aceb olmaz
- 2 Âsâyiş-i bî-nâle 'acebdür bu cihânda
Mâtemgede-i dehr ki bezm-i tarab olmaz
- 3 Çün jâle çıkar rif'at ile başı sipihre
Teh-cur'a-i sahbâ-veş o kim Cem-neseb olmaz
- 4 Esbâbını halk idene rabt eyle derûnı
Kâm-ı dü cihân maslahatı bî-sebeb olmaz
- 5 SÂKIB-veş ider kat'-ı ta'alluk bu cihândan
Üftâde ki dil-dâde-i şevk-i taleb olmaz¹⁰²¹

Ü1 65a, Ü2 64a, M 69a.

¹⁰²¹ 5a bu cihândan: dü cihândan Ü2.

289¹⁰²²

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 Halkuñ ki biz ne hâsıl u bî-hâsılındayuz
Bî-câ miSâl-i kâse kef-i sâ'ilindeyüz
- 2 Görmüş degülken itdügümüz hîç kimseler
Halkuñ miSâl-i Rüstem-i Destân dilindeyüz
- 3 Hurşîd gibi perveriş-i hâm u puhtede
Bîhûde sa'y-i kâbil ü nâ-kâbilindeyüz
- 4 Kâgad gibi bulayduk uçarduk o meclisün
Ol mertebe muhâsede-i vâsılındayuz

Ü2. 58a.

¹⁰²² Bu gazel nakıstır.

SÎN¹⁰²³

290

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 Mâye-i tûl-i hayât olsa eger medd-i nefes
Bâm-ı ‘ömri mütecâviz olamaz kadd-i nefes¹⁰²⁴
- 2 Âfet-i âyîne-i ‘ömr idügin bilse eger
Bir nefes itmez idi halk-ı cihân redd-i nefes¹⁰²⁵
- 3 Âh mümkindi ruh-ı yâra mukâbil ammâ
Sakinup eyledük ol âyineyi sedd-i nefes¹⁰²⁶
- 4 Hasm-ı âyîne-dilân andan olur efzûn-ter
Kâbil-i derk degülse ne kadar ‘add-i nefes
- 5 Budur ümmîd ola tevhîd-i Hudâ hem-rehümüz
SÂKIBÂ tâ olıcak vâsıl-ı ser-hadd-i nefes¹⁰²⁷

Ü1 65b, Ü2 65a, M 69b.

¹⁰²³ -Ü1, Harfû’s-sîn Ü2, Fî-harfî’s-sîn M.

¹⁰²⁴ 1a olsa eger: olsa da ger Ü2.

¹⁰²⁵ 2b Bir: Her Ü2.

¹⁰²⁶ 3b âyineyi: âyîne-i Ü1.

¹⁰²⁷ 5a ümmîd: ümmîdi Ü1.

Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

- 1 Zükâm-ı ye’s ile dil oldu bî-dimâg-ı heves
Ne sûd neşr-i şemîm itse verd-i bâg-ı heves¹⁰²⁸
- 2 Fezâ-yı sîne hemân sahn-ı lâlezâra döner
Olinca âteş-i ye’s ile dâg dâg-ı heves
- 3 Humâr-ı ye’s ile hamyâzedden netîce virür
Şarâb-ı kâm ile pür olsa da ayag-ı heves¹⁰²⁹
- 4 Garîbe döndi ki bî-şem‘ şâm-ı gamda kalur
Bu bezm-i ye’sde pervâne-i çerâg-ı heves¹⁰³⁰
- 5 Netîce bulmadadır çünkü ye’s ile SÂKIB
Gelürse hoş dil-i zâra n’ola ferâg-ı heves

Ü1 65b, Ü2 65a, M 69b.

¹⁰²⁸ 1a dil oldu: oldu dil Ü2.

¹⁰²⁹ 3a hamyâzedden netîce virür: hamyâzeyi olur müntic Ü2.

¹⁰³⁰ 4b Bu bezm-i: Harîm-i Ü1.

Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

- 1 Esîr-i fûrkatüz itdük visâl-i yâra heves
Garîk-i bahr-i gamuz eyledük kenâra heves¹⁰³¹
- 2 Olur çü mirvaha mihr ile pençe-tâb-ı cedel
İden nevâziş-i gül-berg-i rûy-ı yâra heves
- 3 Kerem degül midür ‘uşşâka bu ki itdi şûh
Hadeng-i gamze-i dil-dûzı ber-güzâra heves¹⁰³²
- 4 Hevâ-yı ülfet-i hûbân-ı ‘anberîn-mûdan
MiSâl-i şâne revâ olsa pâre pâre heves
- 5 O şûhı düşme sakın kayd-ı sayda bîhûde
Hümâyı kimdür iden SÂKIBÂ şikâra heves

Ü1 65b, Ü2 66a, M 70a.

¹⁰³¹ 1b gamuz: gam Ü2.

¹⁰³² 3a bu ki: bula Ü2.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Çeşm-i mestüнден şikîb-i hûşyârân mültemes
Gerdiş-i câmuñdan ârâm-ı dil ü cân mültemes¹⁰³³
- 2 Terk-i mu‘tâd-ı sitem itmezsün ey bî-dâd-hû
Dest-i lutfuñdan olur çâk-i girîbân mültemes
- 3 Hande-i şu‘le bükâ-yı şem‘dür olsa n’ola
Rîş-handüñden hurûş-ı çeşm-i giryân mültemes¹⁰³⁴
- 4 Kesb mesnûndur ticâretgâh-ı ‘âlemde n’ola
Olsa nakd-i cürm ile kâlâ-yı ihsân mültemes¹⁰³⁵
- 5 Şîve-i ma‘kûs-ı yârâna göre olsa revâ
Dâmen-i pervânenen şem‘-i fûrûzân mültemes¹⁰³⁶
- 6 Gâfilânuñ intibâh-ı zâhiri mûcib k’ola
Dîde-i düzdândan hvâb-ı nigezbân mültemes
- 7 Şart esbâba teşebbüsdür merâma SÂKIBÂ
Gencden olsa be-câ ta‘mîr-i vîrân mültemes¹⁰³⁷

Ü1 65b, Ü2 65b, M 70a.

¹⁰³³ 1b dil ü: dil- Ü1.

¹⁰³⁴ 3a şu‘le bükâ-yı: âteş belâ-yı Ü2.

¹⁰³⁵ 4b ihsân: gufrân Ü2.

¹⁰³⁶ 5a revâ: n’ola Ü2.

¹⁰³⁷ 7a merâma: murâda Ü2.

Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

- 1 Hatuñ ki gülşen-i dilde ola bahâr-ı heves
Kalur kıyâmete dek tâze sebzezâr-ı heves
- 2 Görince hatt-ı ruhın dâg dâg olmagla
Zemîn-i şûre-i dil oldı lâlezâr-ı heves¹⁰³⁸
- 3 Meger ki şevk-i hat-ı rûy-ı tâbdârıñdur
Nezâre âyinesinde olan gubâr-ı heves
- 4 Ümîd-vârî-i bûs-ı lebünledür dem-i hat
Bahâr-ı tâzede câm-ı meye medâr-ı heves
- 5 Şemîm-i ‘anber-i hattıñ safâsı ile olur
Meşâmm-ı SÂKIB-ı âşüfte müşg-bâr-ı heves

Ü1 66a, Ü2 65a, M 70a.

¹⁰³⁸ 2a dâg dâg olmagla: dâgdâr olmagadur Ü2. b) oldı: olsa Ü2.

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün

- 1 Yeter yıkduñ derûnum ey sitem-mu‘tâd besdür bes
Harâb oldum murâduñ cevri ise bî-dâd besdür bes
- 2 Teşekkür vakti gelsün şekve-sencân-ı gam-âlûde
Figân eyler yeter her dem dil-i nâ-şâd besdür bes
- 3 Yeter zâr eyledüñ bu deñlü bezm-i gamda ‘uşşâkı
Garaz ger istimâ‘-ı sâz ise feryâd besdür bes¹⁰³⁹
- 4 Olur mı bu siyâset gerden-efrâzân-ı teslîme
Helâk eylerseñ it ey gamzesi cellâd besdür bes
- 5 Bu deñlü âh-ı ‘âlem-sûz SÂKIB eyledüñ şâyed
O şûhuñ hirmen-i hüsnin ider ber-bâd besdür bes

Ü1 66a, Ü2 65b, M 70b.

¹⁰³⁹ 3b istimâ‘-ı sâz: sem‘-i sâz u söz Ü1.

ŞÎN¹⁰⁴⁰

296

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

- 1 Çü serv âzâdegânda fikr-i çâk-i dâmen olmazmıŝ
Rehâ-cûy-ı hazânda gonca-veş pîrâhen olmazmıŝ¹⁰⁴¹
- 2 Nigebânı olur cûd ehlinüŝ encümden efzûn-ter
Ki hırmengehde mahsûl olmasa pervîzen olmazmıŝ¹⁰⁴²
- 3 Kerem-cû tâ sefid olmaya çeşmi bulmaz istignâ
Çerâg-ı subhgeh muhtâc-ı lutf-ı revgan olmazmıŝ
- 4 Çeh-i nâ-ka'r-yâb-ı ârzûya düşmeyen bilmez
Ki her çâha düşen bi-dilde baht-ı Bîjen olmazmıŝ
- 5 Vusûl-i menzil-i cânâna baht-ı tîre mâni'dür
Garîb ahşama kalsa aña SÂKIB mesken olmazmıŝ

¹⁰⁴⁰ -Ü1, Harfû'ŝ-çîn Ü2, Fî-harfî'-çîn M.

¹⁰⁴¹ 1a fikr-i: mekr-i Ü1.

¹⁰⁴² 2b olmasa: olmaya Ü1.

Ü1 66a, Ü2 66b, M 70b.

Mef'âîlün Mefâ'îlün Fe'ûlün

- 1 Alup nakd-i dil ü câmı o meh-veş
Ucuz kurtuldı 'uşşâk-ı belâ-keş
- 2 İder pervâne-veş izhâr-ı sûziş
O şem' olsa n'ola 'uşşâka âteş¹⁰⁴³
- 3 Fezâ-yı 'aşkda tenhâ-rev iken
Velî ey Kays bulduñ var yüri eş
- 4 O şûh-ı mû-miyâna takılalı
Okın ilerde arar oldu terkeş
- 5 O zülfe kimi sünbül dir kimi dâm
Miyân-ı halka düşdi bu keşâkeş
- 6 Ko SÂKIB hod-be-hod sûz u güdâzı
Çü pervâne-berüz şem' ile söyleş

Ü1 66b, Ü2 67b, M 71a.

¹⁰⁴³ 2a izhâr-ı sûziş: sûz-ı dil izhâr Ü1.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 Kem-çâşnî-i fakrı o kim baya virmemiş
Saff-ı ni'âli mesned-i Dârâ'ya virmemiş
- 2 Râhat-nişîn-i gûşe-i fakr u fenâ olan
Künc-i harâbı kasr-ı mu'allâya virmemiş
- 3 Ol serv-i ser-keşi iden 'âli-cenâb-ı nâz
Ehl-i niyâza sâye kadar pâye virmemiş
- 4 Dîvâne sûretindeki 'âkıllara hased
Vîrâneyi 'imâret-i dünyâya virmemiş
- 5 Geçmez demi figân ile anuñ ki gönlini
Çün 'andelîb bir gül-i ra'nâya virmemiş
- 6 Germiyet-i revâc viren kâle-i gama
Nakd-i sürûrdan bize ser-mâye virmemiş¹⁰⁴⁴
- 7 SÂKIB saña suhanda viren böyle âb u tâb
Bu hüsn-i intizâmı Süreyyâ'ya virmemiş

Ü1 66b, Ü2 71a.

¹⁰⁴⁴ 6a revâc: revâcî Ü1. b) bize: dile Ü1.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 Ol ki yâd-ı leb-i la‘lünle ele câm almış
Gonca gibi gülüp açılmış ‘aceb kâm almış
- 2 Olmadan zahm-hor-ı târi kemân-ı fakruñ
Kanı Hâtem gibi bir devlet ile kâm almış
- 3 Garazı derd ile kan yutduğunu îmâdur
Ol ki zâhir ola câm-ı mey-i gül-fâm almış
- 4 Dönmiş ol havza kadeh gül-bün ola etrâfi
Ol kadar meclis-i hûbân gül-endâm almış
- 5 Düşmüş âteşlere hırmân ile SÂKIB çü kebâb
‘Uhde-i kârına ol kim tama‘-ı hâm almış

Ü1 66b.

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün

- 1 Musavvir zülfin ol şûhuñ ki tasvîr içre göstermiş
Dil-i dîvâne-i ‘uşşâkı zencîr içre göstermiş
- 2 Esîrân-ı büt-i hicrânı itmiş aña dil-teşne
O kim âb-ı revânı cûy-ı şemşîr içre göstermiş
- 3 Hemân sîm ü zerûñ te’Sîrin itmiş tîz-ter tahkîk
Husûl-i vasl-ı yârı ol ki teshîr içre göstermiş¹⁰⁴⁵
- 4 Şikârı dâma düşmiş gösterüp nakkâş san‘atla
Dil-i zârı ham-ı zülf-i girih-gîr içre göstermiş
- 5 Ruh-ı yâr üzre târ-ı zülfini telmîh-i kasd itmiş
O kim mûy-ı siyâhı kâse-i şîr içre göstermiş
- 6 Suhan-sencân-ı pîşîn görmemişdür hv(â)bda SÂKIB
O hüsn âyîne-i tab‘uñ ki ta‘bîr içre göstermiş

Ü1 67a.

¹⁰⁴⁵ 3a tîz-ter: tez-ter Ü1.

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün

- 1 Ne deñlü güft (ü) gûy-ı çeşmini ol şeh nihân itmiş
Nigâhı sürme-i âvâzı tutmuş tercemân itmiş¹⁰⁴⁶
- 2 Okın ilerde ararsa n’ola ol şûh-ı tîr-endâz
Ne çekdürmiş ki kadd-i ‘âşık-ı zârı kemân itmiş¹⁰⁴⁷
- 3 Hayât-ı tâze bulmuş mürde-diller harf-i lutfından
Meger ol gonca-fem ‘uşşâka la‘lin ‘ayn-ı cân itmiş¹⁰⁴⁸
- 4 Haber virmiş hatından serd-i mihrân ‘ârızı solmuş
Gül-i ruhsârını pejmürde-i bâd-ı hazân itmiş
- 5 Kanı SÂKIB gibi bir ‘âşık-ı ser-bâz kim yârıñ
Ham-ı şemşîr-i gadrin tâk-ı mihrâb-ı amân itmiş¹⁰⁴⁹

Ü1 67a, Ü2 66a, M 71a.

¹⁰⁴⁶ 1b tutmuş: bulmuş Ü1.

¹⁰⁴⁷ 2b ‘âşık-ı: ‘âşık Ü1.

¹⁰⁴⁸ 3a Hayât-ı: Hayâtı Ü1.

¹⁰⁴⁹ 5b gadrin: ‘özrin Ü1.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 Mihrini sanma ki bir sîne de pinhân olmış
Var mı bir subh ki bî-çâk-i girîbân olmış
- 2 Nagme-i bülbüli hûnîn olur ise ne ‘aceb
Gülsitânında hezârân o gülün kan olmış ¹⁰⁵⁰
- 3 KeSret-i lutf-ı ‘adû killet-i cevri ‘uşşâk
Kendüye bilmez o meh ‘illet-i noksân olmış ¹⁰⁵¹
- 4 Çarh âyîne-be-dest ‘âlemi tokuz tolanur
O kadar gün yüzüñi görmege hayrân olmış
- 5 SÂKIB’uñ genc-i hüner olduğına şek yokdur
Dest-bürd-i gam ile hâtırı vîrân olmış ¹⁰⁵²

Ü1 67a, Ü2 68b, M 71b.

¹⁰⁵⁰ 2a hûnin: hûnin-ter Ü1.

¹⁰⁵¹ 3b Kendüye: Kendinüñ Ü1. / ‘illet-i: şânına Ü1.

¹⁰⁵² 5a şek: söz Ü1. b) Seyl-i gamla dil-i âbâdı ki vîrân olmış Ü2.

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün

- 1 Derûn-sûzân u tâze dâg-ı dil peydâ nihân âteş
Ten-i zâr oldı hâkister degül ammâ ‘ıyân âteş¹⁰⁵³
- 2 Zebân-ı cân-güdâz-ı hışm-ı âteş-rîz-i cânâna
Olur vakt-i sitemde nutka gelse tercemân âteş¹⁰⁵⁴
- 3 Sefidî-i hat olmaz perde-i hüsn-i cihân-sûzân
Ki nûr-ı mâh-tâb olur ketâna her zamân âteş
- 4 Dil-i bî-âteş-i ‘âşıkda dûd-ı âh nâ-kâbil
Bu âteşdânda mümkin mi ki ola bî-duhân âteş¹⁰⁵⁵
- 5 O şûhuñ rûy-ı âteş-tâbı vasfında sezâ SÂKIB
Olursa hâme-i âteş-çekâna hem-zebân âteş

Ü1 67b, Ü2 67a, M 71b.

¹⁰⁵³ 1a Derûn-sûzân u: Derûn-sûzân o Ü1.

¹⁰⁵⁴ 2a cân-güdâz-ı hışm-ı: cân-güzâr-ı çeşm-i Ü1 cân-güdâz-ı çeşm-i Ü2.

¹⁰⁵⁵ 4b Ne mümkindür k’ola bu dûdgehde bî-duhân âteş Ü1. / ki ola: ola Ü2.

- 1 Zahm-ı tîrûñ kim dil ü cânında pinhân eylemiş
Şeb-çerâğı genc-i pinhânında pinhân eylemiş
- 2 Çarh-ı dîn şeb-zindedârân-ı ümîdüñ subhını
Tâ kıyâmet zîr-i dâmânında pinhân eylemiş
- 3 Eylemiş dil-teşne-i zevk-i şehâdet ‘âşıkı
Âbı ol kim tîg-ı bürrânında pinhân eylemiş
- 4 Ol ki itmiş mâ-cerâ-yı ‘aşkı seyl-i pür-hurûş
Ehl-i ‘aşkuñ çeşm-i giryânında pinhân eylemiş
- 5 Nâzım-ı manzûme-i imkân ma‘ânî mecma‘ın
SÂKIB’uñ fikr-i perîşânında pinhân eylemiş¹⁰⁵⁶

Ü1 67b, Ü2 67a, M 71b.

¹⁰⁵⁶ 5a Nazım-ı manzûme-i imkân: cem‘-i hâtır eyleyen i‘tâ Ü2.

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün

- 1 Musavvir kim o şûhuñ çeşmini bî-tâb göstermiş
Cihânuñ fitnessin bahtum gibi der-hvâb göstermiş
- 2 Talebkârân-ı âsâyiş olan bî-dillere reh-ber
Ümîd ü bîmden bir menzil-i nâ-yâb göstermiş¹⁰⁵⁷
- 3 ‘Azîmet-hvânı olmuş zâhid ol şûh-ı perî-rûnuñ
Elinde câmdan âyîne-i pür-tâb göstermiş
- 4 Murâd-ı imtihân itmiş seni vakt-i teveccühde
O kim hem saña büt hem gûşe-i mihrâb göstermiş
- 5 Selâmet-hvâh-ı sâhil vartasın iş‘âr için SÂKIB
Hudâ âgûş-ı yemde fülk-der-girdâb göstermiş¹⁰⁵⁸

Ü1 67b, Ü2 67b, M 72a.

¹⁰⁵⁷ 2a reh-ber: mürşid Ü2. b) bîmden: bîm-veş Ü2.

¹⁰⁵⁸ 5a iş‘âr: îzâh Ü2.

Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

- 1 Husûl-i dâ‘iye-i mübtelâ ne müşkil imiş
‘Îlâc-ı derd-i dil-i bî-devâ ne müşkil imiş
- 2 Bilür o kim göre çîn-i cebîn âyîne
Tahammül-i sitem-i âşinâ ne müşkil imiş
- 3 Zamân-ı hat heves-i vaslına düşenden sor
Sukâta-i digere iştihâ ne müşkil imiş
- 4 Girince fırsat ele fevt iden bilür ancak
Dem-i savâb sudûr-ı hatâ ne müşkil imiş
- 5 Delîl-i hüsn-i ‘amel bu yeter ki şahsuñ eger
Olursa âyinesi bed-nümâ ne müşkil imiş
- 6 Hevâda ‘ömrini itlâf iden bilür SÂKIB
Îzâ‘at-ı güher-i bî-bahâ ne müşkil imiş

Ü1 68a, Ü2 67b, M 72a.

Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

- 1 Zihâm-ı kâkül-i hoş-bû sabâ yerinde imiş
Tehâlûki dil-i zârûñ aña yerinde imiş¹⁰⁵⁹
- 2 O şûhı görmek için bârî reh-güzârında
Hücûm-ı ‘âşık-ı ser-der-hevâ yerinde imiş
- 3 Tasaddur eyler imiş ehl-i zühde meygedede
‘Ulüvv-i bâde-keş-i bî-riyâ yerinde imiş
- 4 Görilse kalmaz idi farkı murg-ı dîgerden
Hümânun eyledügi i‘tilâ yerinde imiş
- 5 Niyâz-ı vasl ile düşmekde pâyına SÂKIB
Tereddüd eylemeden mâ-‘adâ yerinde imiş

Ü1 68a, Ü2 68a, M 72b.

¹⁰⁵⁹ 1a Zihâm-ı: Şemîm-i Ü1. b) Tehâlûki: Ta‘allukı Ü1.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 Bildüm o gül-'izârı hezâr-âşinâ imiş
Bülbül gibi fütâdeleri bî-nevâ imiş
- 2 Dil-dâdelik perî-sıfatân-ı zamâneye
Âşüftegân-ı 'aşka görünmez belâ imiş
- 3 Olmuş 'adûya reh-güzerinde meger dûçâr
Bu hışm-ı nâ-be-câsı o şûhuñ be-câ imiş
- 4 Def'-i gam it şarâb ile dirlerdi anladum
Halkuñ savâb-dîdi ser-â-ser hatâ imiş
- 5 Bilmezdüm olmadukca yem-i 'aşka âşinâ
Silî-i çâr-mevc belâ-der-kafâ imiş
- 6 Halkuñ kadin ham eyler imiş keSret-i 'iyâl
Kadd-i kemân dü-hâneliginden dü-tâ imiş¹⁰⁶⁰
- 7 Mesmû' idi bütânda vefâ olmak 'âşika
SÂKIB vefâ didükleri yek-ser cefâ imiş

Ü1 68a, Ü2 68a, M 72b.

¹⁰⁶⁰ 6a Halkuñ belini iki bükermiş gam-ı 'iyâl Ü2.

Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

- 1 Habâba efser-i Key dirler idi gerçek imiş
Hayâta neşve-i mey dirler idi gerçek imiş
- 2 Cihânda lutfuñı yok görmemiş saña sâkî
Keremde Hâtem-i Tay dirler idi gerçek imiş
- 3 Rakîbe kârı vefâ imiş ehl-i ‘aşka sitem
O şûh için nice şey dirler idi gerçek imiş
- 4 Gamı sürûr bilürmiş cihânda ehl-i sürûr
Figâna nagme-i ney dirler idi gerçek imiş
- 5 Bekâ-yı nükteverân var imiş meger SÂKIB
ESerle ehlini hay dirler idi gerçek imiş¹⁰⁶¹

Ü1 68b, Ü2 68b, M 72b.

¹⁰⁶¹ 5a Bekâsı var imiş ‘âlemde SÂKIBÂ suhanuñ Ü2.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Dilde bîm-i gamzeden ümmîd-i vuslat kalmamış
Bî-hatar bir lahza şeh-râh-ı mahabbet kalmamış
- 2 Şöyle itdük cüst (ü) cû ârâmgâh-ı dehri kim
Bezm-i meyden gayrı da gamnâke râhat kalmamış
- 3 Derd-i hicrân ile ol deşlü za‘îf oldum ki ger
Bezme gelse ol perî pâ-bûsa tâkat kalmamış¹⁰⁶²
- 4 Dilde yok ‘âlemde yok cennetde varsa görmedük
Cûş-ı seyl-âb-ı havâdiSden ‘imâret kalmamış¹⁰⁶³
- 5 Bâdesi bî-neşve bî-reng-i letâfet dil-beri
Hâsılı SÂKIB safâ-yı dâr-ı gurbet kalmamış

Ü1 68b, Ü2 66b, M 73a.

¹⁰⁶² 3b Vuslat olsa rû-nümâ âgûşa tâkat kalmamış Ü2.

¹⁰⁶³ 4a yok: -Ü1.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 Çîn-i cebîn-i hışmına bâdî nigâh imiş
Nezzâre-i gedâ ruh-ı şâha günâh imiş¹⁰⁶⁴
- 2 Pâ-mâl-i vuslat itmege ben hâksârını
Dâmân-ı pâk o serv-kade sedd-i râh imiş¹⁰⁶⁵
- 3 Girdâb-ı gamdan olmaz ümîd-i halâs kim
Emvâc-ı bahr-i 'aşk 'adû-yı şinâh imiş
- 4 Mey-hâne gûşesindeki sâgar-gedâlaruñ
Cemşîd gibi her biri bir pâdişâh imiş
- 5 Kadr-i visâle gaflet imiş perde-i vusûl
Zevk-i şühûd lâzimesi intibâh imiş¹⁰⁶⁶
- 6 Nâ-dîde-kâm-ı vaslınuñ o mihr-tal'atuñ
Târî-i gamla rûzı da çün şeb siyâh imiş¹⁰⁶⁷
- 7 SÂKIB bu hârzâr-ı kühen-bâg-ı 'âlemüñ
Ser-mâye in'idâmına bir sûz-ı âh imiş¹⁰⁶⁸

Ü1 68b, Ü2 66b, M 73a.

¹⁰⁶⁴ 1a hışmına: çeşmine Ü1.

¹⁰⁶⁵ 2a itmege: eylemege Ü2.

¹⁰⁶⁶ 5a Kadr-i visâle: Bezm-i merâma Ü1. / vusûl: nazar Ü2. b) lâzimesi: muktezî-i Ü1, lâzime-i Ü2.

¹⁰⁶⁷ 6a vaslınuñ: vuslatuñ Ü2.

¹⁰⁶⁸ 7b in'idâmına: ihtirâfına Ü1.

Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

- 1 Anuñ ki câm-ı şarâbı şikest olup kalmış
Düşüp yem-i gama bî-pâ vü dest olup kalmış
- 2 Hücûm-ı neşve-i ikbâlün olma bed-mesti
Kanı tarabgeh-i devletde mest olup kalmış
- 3 Bülend-mertebe Cem-câhlar bulunmuşdur
MiSâl-i cur‘a bu hâk içre pest olup kalmış
- 4 Çü jâle başı göge irse mahv olur ol dem
Bu ravzada kanı rif‘at-perest olup kalmış¹⁰⁶⁹
- 5 Ne câm-ı mey ne dil-i pâre pâre-i SÂKIB
Hemân bu gûşede hum câ-nişest olup kalmış¹⁰⁷⁰

Ü1 68b, Ü2 66b, M 73b.

¹⁰⁶⁹ 4a ol: o Ü1. b) Bu ravzada kanı: Kanı bu ravzada Ü1, Bu bâgda kanı Ü2.

¹⁰⁷⁰ 5b gûşede: gûşe Ü1.

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün

- 1 Gam-ı hecrünle bulmaz ‘âşık-ı bî-çâre âsâyiş
Ki müşkildür devâsı olmayan bîmâra âsâyiş
- 2 Temâşâ eylemek mümkindi ol âyîne-ruhsârı
Çü sîm-âb itse bir lahza dil-i âvâre âsâyiş¹⁰⁷¹
- 3 ‘Aceb mi şevk-i la‘lünle dil ü cân bî-karâr olsa
Mey-i nâbı görüp çün olmaya mey-hvâra âsâyiş¹⁰⁷²
- 4 Göñül kim ‘aşk-ı tıflân olmasa hiç ıztırâb itmez
Tehî oldukça elbette ider kehvâre âsâyiş
- 5 Çü şâne gâh hat geh zülfi sevdâsındadır yârın
N’ola itmezse SÂKIB bu dil-i sad-pâre âsâyiş¹⁰⁷³

Ü1 69a, Ü2 66b, M 73b.

¹⁰⁷¹ 2b itse: eylese Ü2. / dil-i âvâre: ger nezzâre Ü2.

¹⁰⁷² 3a la‘lünle: la‘linden Ü2.

¹⁰⁷³ 5b N’ola itmezse SÂKIB bu: ‘Aceb mi SÂKIB itmezse Ü1.

SÂD¹⁰⁷⁴

314

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 İtdi safâ-yı bâde-i la'lünle câm raks
Mestân o şevk ile n'ola itse müdâm raks
- 2 Nezzâre çâr-pâre olur şevk-i seyrine
İtdükce nâz ile o büt-i hoş-hırâm raks
- 3 Kâr-ı sipihr-i sifle-nihâd olduğı için
Merdâna imtiyâz ile oldu harâm raks¹⁰⁷⁵
- 4 Raksân-ı şevk olur dil ü cân sahn-ı sîned
Ol serv-i nâz-perver idince be-kâm raks
- 5 Şevk-i sürûd-ı nazm-ı terünle 'aceb midür
SÂKIB iderse şâ'ir-i şîrîn-keîâm raks

Ü1 69a, Ü2 69a, M 74a.

¹⁰⁷⁴ -Ü1, Harfû's-sâd Ü2, Fî-harfi's-sâd M.

¹⁰⁷⁵ 3b Merdâna: İnsâna Ü2.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Sarf-ı nakd-i cân it ey dil ol zenahdândan halâs
Kim viren deynin olur elbette zindândan halâs¹⁰⁷⁶
- 2 Hâr-ı dâmen-gîrdür her câ ta‘alluk sâlike
Çîde-dâmân olmayan olmaz muğaylândan halâs
- 3 Pîç ü hamdan kâgad-ı nenvište-veş âsûdedür
Safha-i hâlin idenler kayd-ı ‘unvândan halâs
- 4 ‘Ukde-i baht-ı siyâh-ı ehl-i ‘aşk olmaz güşâd
Olmaya tâ ham o zülf-i ‘anber-efşândan halâs¹⁰⁷⁷
- 5 Beste-i dâm-ı hevâ-yı zülfine müşkil rehâ
Sa‘b olur SÂKIB olanlar kâfiristândan halâs

Ü1 69a, Ü2 68b, M 74a.

¹⁰⁷⁶ 1b deynin: borcın Ü2.

¹⁰⁷⁷ 4b Olmaya dil pîç ü tâb-ı zülf-i hûbândan halâs Ü2. / olmaya: olmasa Ü2.

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün

- 1 Ey mestî-i çeşmi mey-i hûn-ı dile mahsûs
V'ey tîzî-i tîg-ı nigehe bismile mahsûs¹⁰⁷⁸
- 2 Kurbânun olam gayra telef eyleme zahmun
Ey şîve-i çeşm-i siyehi kâtile mahsûs
- 3 Düşdük biz o girdâba ki min-ba'd degüldür
Vâ-restegî-i keştî-i dil sâhile mahsûs
- 4 Bir yerde karâr eylemek olmadı çü sîm-âb
Râhat ne kadar olsa da ser-menzile mahsûs¹⁰⁷⁹
- 5 Âyîne-i feyz olsa mukâbil yine SÂKIB
Tûtî gibi tahsîl-i suhan kâbile mahsûs

Ü1 69b, Ü2 69a, M 74a.

¹⁰⁷⁸ 1b V'ey: ser Ü1.

¹⁰⁷⁹ 4a olmadı: olmazdı Ü1. b) olsa da ser-menzile: oldu ise menzile Ü2.

DÂD¹⁰⁸⁰

317

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Rabt-1 dildür kâkül-i hoş-bûy-1 cânândan garaz
Cem‘-i hâtırdur bu efkâr-1 perîşândan garaz¹⁰⁸¹
- 2 Bûy-1 zülf ü reng-i rûyından tesellî bulmadur
Seyr-i sünbülzârdan geşt-i gülistândan garaz
- 3 Kesb-i şevk ü inbisât-1 hâtır-1 hûn-geştedür
Gonca-âsâ eldeki câm-1 dırahşândan garaz¹⁰⁸²
- 4 Vâsıl-1 gencîne-i maksûd olmakdur hemân
Cân u dilden ihtiyâr-1 genc-i vîrândan garaz¹⁰⁸³

¹⁰⁸⁰ -Ü1, Harfî‘d-dâd Ü2, Fî-harfî‘d-dâd M.

¹⁰⁸¹ 1a dildür kâkül-i hoş-bûy-1: ülfedür hevâ-yı zülf-i Ü2.

¹⁰⁸² 3b eldeki: elde bu Ü1.

¹⁰⁸³ 4a Vâsıl-1: Mâlik-i Ü2. b) ihtiyâr-1: ittihâz-1 Ü2.

- 5 Zikr-i hayra bâ'îS olmakdur hemân SÂKIB murâd
Gevher-i âSârı nazm-ı silk-i dîvândan garaz¹⁰⁸⁴

Ü1, 69b, Ü2 69b, M 74b.

318

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 'Uşşâka oldı secde-i mihrâb-ı nâz farz
İcrâ-yı âb-dest-i sirişk-i niyâz farz

¹⁰⁸⁴ 5a Zikr-i hayra tevessüldür cihânda SÂKIBÂ
Dürr-i nazmı inhirât-ı silk-i dîvândan garaz Ü2. b) âsârı: âsâr Ü2.

- 2 Men' itse nâliş-i dil-i zârı n'ola o şûh
Kim oldı şâh-ı dâdvere nehy-sâz farz¹⁰⁸⁵
- 3 Agyârdan beni n'ola temyîz iderse yâr
Şâhâna oldı nîk ü bedi imtiyâz farz
- 4 Fikr-i halâs-ı mezlaka-i hecre düşdi dil
Zîrâ ki oldı tehlükeden ihtirâz farz
- 5 SÂKIB hemîşe nâsıye-sây-ı darâ'at ol
Oldı sücûd-ı bârgeh-i bî-niyâz farz¹⁰⁸⁶

Ü1 69b, Ü2 69b, M 74b.

¹⁰⁸⁵ 2b Kim oldı: K'oldı Ü2. / şâh-ı dâdvere: pâdişâhlara Ü1, şehân-ı dâdvere Ü2.

¹⁰⁸⁶ 5b bârgeh-i: yâr ki Ü1.

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün

- 1 İtdi lebini 'âşîka ol mâh-likâ 'arz
Gûyâ ki tabîb eyledi bîmâra devâ 'arz¹⁰⁸⁷
- 2 Dil zezeme-senc-i tarab olmaz mı çü bülbül
Sâkî ki ider gonca gibi câm-ı safâ 'arz
- 3 Sordum reh-i âsânını ser-menzil-i vasluğ
Sad berzah-ı hecr itdi bağa râh-nümâ 'arz¹⁰⁸⁸
- 4 Bünyân-ı cihân buldı tezelzül ben idince
Seyl-âb-ı sirişk-i teri hengâm-ı bükâ 'arz¹⁰⁸⁹
- 5 Şevk ile semâ' eyledi yârân yine SÂKIB
Bu nakşî ki itdi kalem-i turfe-nevâ 'arz

Ü1 70a, Ü2 69b, M 75a.

¹⁰⁸⁷ 1a lebini 'âşîka: dile bûs-ı lebin Ü1.

¹⁰⁸⁸ 3a âsânını: esâsını Ü1. b) râh-nümâ: reh-nümâ Ü1.

¹⁰⁸⁹ 4b teri: ter-i Ü1.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 Mevc-i sahbâ-yı mahabbet ki odur cevher-i feyz
Gösterür sâgarı mir’ât-ı ziyâ-güster-i feyz¹⁰⁹⁰
- 2 Evc-i rif ‘atde hümâlarla ider hem-pervâz
Murg-ı işkeste-peri kuvvet-i bâl ü per-i feyz¹⁰⁹¹
- 3 Hirmen-i câh-ı Süleymân’a olur hâk-efşân
Mûr-ı kem-ter ki ola nâ’il-i engüşter-i feyz
- 4 Dîde bîdâr gerekdür nazar-ı tahsîle
Subhdur safha-i ser-meşk-i rakam-perver-i feyz¹⁰⁹²
- 5 Kâm-bîn olsa suhanda n’ola kuhl olmışdur
Çeşm-i tûtî-i dil-i SÂKIB’a hâk-i der-i feyz

Ü1 70a, M 75a.

¹⁰⁹⁰ 1b ziyâ: safâ Ü1.

¹⁰⁹¹ 2b bâl ü per-i: bâr u beri Ü1.

¹⁰⁹² 4b rakam: kalem Ü1.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 İtdi güşâde bâg-ı derûnı nesîm-i feyz
Ta'tîr eyledi dil ü cânı şemîm-i feyz
- 2 Buldı henûz 'ukde-i dil inbisât-ı şevk
Döndi şüküfte goncaya oldı besîm-i feyz¹⁰⁹³
- 3 Germ-i nigâh-ı himmet-i pîrân-ı râhdur
Güm-geşte-i dalâlete şem'-i harîm-i feyz
- 4 Germî-i iştihâ-yı liyâkat gerek velîk
Sahn-ı cihân-güşâde simât-ı 'amîm-i feyz¹⁰⁹⁴
- 5 Hurşîd oldı şemse-i ser-levhası seher
SÂKIB sahîfe-i dil olunca rakîm-i feyz¹⁰⁹⁵

¹⁰⁹³ 2b şüküfte: şikeste Ü1.

¹⁰⁹⁴ 4 La'l-i sirişk ü hâme-i müjgân ile seher
İtdi kitâbe-i dil-i zârı rakîm-i feyz Ü2.

Ü1 70a, Ü2 70a, M 75a.

¹⁰⁹⁵ 5 SÂKIB terennüm eylese nây-ı kalem n'ola
Oldı henûz hâtır-ı zâruñ nedîm-i feyz Ü2.

TÂ,¹⁰⁹⁶

322

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 Bî-mihrlük sahîh bütânda vefâ galat
Cevr ü sitem dürüst ü ferâg-ı cefâ galat
- 2 İsnâd-ı lutf edânî-i bed-kâra nâ-dürüst
Nâ-kerde-i hatâya 'azîm iftirâ galat
- 3 Şâyeste-i 'atâları olmazdı şekve-senc
Olmasa lutf-ı gâh (ü) geh-i kec-'atâ galat¹⁰⁹⁷
- 4 Erbâb-ı câha hvâhiş-i câh-ı diger hatâ
Leb-rîz-i ni'mete digere iştihâ galat
- 5 İlkâ-yı şevk-i vasl dil-i zâra nâ-be-câ
İtmek nüzûl bâm-ı harâba hümâ galat
- 6 Mînâda reng-i bâde 'ıyân olduğu sahîh
İtmek nikâb-ı sûret-i hâli riyâ galat
- 7 Hengâm-ı nûş yâd-ı gam-ı nîş nâ-revâ
Esnâ-yı cû' dagdaga-i imtilâ galat
- 8 Esrârı keşf kûr-dilâna degül dürüst
A'mâya sarf-ı kuhl-ı cilâ tûtiyâ galat¹⁰⁹⁸

¹⁰⁹⁶ -Ü1, Harfû't-tâ' Ü2, Fî-harfî't-tâ' M.

¹⁰⁹⁷ 3a şâyeste-i: şâyeste Ü2.

¹⁰⁹⁸ 8a kûr-dilâna: kâr-ı dilâna Ü1. b) kuhl-ı cilâ tûtiyâ: sürme-i bîniş-fezâ Ü2.

- 9 Nevbet-güzîni eyleye sebkat nev-âmedân
SÂKIB degül mi gerdiş-i nüh âsiya galat¹⁰⁹⁹

Ü1 70a, Ü2 70b, M 75b.

323

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 Mümkindi eylemek dil-i zâra figânı zabt
Kâbil olaydı gamze-i nâ-mihribânı zabt¹¹⁰⁰
- 2 Lâ-büd duhânı âteş-i 'aşkuñ 'ıyân olur
Tut kim dil itdi şu'le-i âh-ı nihânı zabt¹¹⁰¹
- 3 Mümkün mi dil harâb-ı sitem olmaya o şûh
İtdi sipâh-ı 'işve ile mülk-i cânı zabt¹¹⁰²
- 4 Bir kez siyâh-mest-i mey-i 'işve olmasun

¹⁰⁹⁹ 9a Nevbet-güzîni: nevbet-güzîn Ü1. / eyleye sebkat: eylemedi sebkat Ü1,
sebkat ideÜ2. / nev-âmedân: nâ-sezâ-yı devr Ü1. b) gerdiş-i: nevbet-i Ü1.

¹¹⁰⁰ 1b İtmek olaydı gamze gibi bî-amânı zabt Ü2. / olaydı: olursa Ü1.

¹¹⁰¹ 2b kim: ki Ü2, M.

¹¹⁰² 3a şûh: şâh Ü2. b) sipâh-ı: siyâh-ı Ü1.

Kâbil mi itmek ol nıgeh-i hûn-feşânı zabt

- 5 Nazm ile toldı şöhreti âfâka SÂKIB'ı
Mânend-i Hüsrev itdi ser-â-ser cihânı zabt

Ü1 70b, Ü2 70a, M 75b.

ZÂ', ¹¹⁰³

324

¹¹⁰³ -Ü1, Harfü'z-zâ' Ü2, Fî-harfi'z-zâ' M.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Yâd-ı la‘linden n’ola itse gönül her-bâr haz
Zikr-i sahbâdan ider mey-hvâre-i bîmâr haz¹¹⁰⁴
- 2 Hazz iderse gûşe-i fûrkatde dil gamdan n’ola
Kim ider bulsa muvâfık hem-nişîn bîdâr haz
- 3 İnkılâb-ı hâl-i ‘âlemdür dili tekdîr iden
Yohsa reh-rev şâh-râh olsa ide hem-vâr haz¹¹⁰⁵
- 4 ‘Âşıkı mahzûz iden her dem hayâl-i yârdur
Bûy-ı verd-i terden eyler ‘andelfb-i zâr haz
- 5 İmtizâc olurdı kâbil düşmen-i bed-kâr ile
Eylese tiryâkden SÂKIB eger kim mâr haz¹¹⁰⁶

Ü1 70b, Ü2 71a, M 76a.

¹¹⁰⁴ 1a n’ola itse gönül: gönül itse n’ola Ü2. b) Zikr-i sahbâdan: Bâde vasfindan Ü2.

¹¹⁰⁵ 3b hem-vâr: her-bâr Ü1.

¹¹⁰⁶ 5b eylese tiryâkden SÂKIB: SÂKIBÂ tiryâkden itse Ü2.

‘AYN¹¹⁰⁷

325

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Hem-zebân oldı şeb-i gamda dil-i sûzâna şem‘
Sûziş-i pinhânın izhâr itdi yana yana şem‘¹¹⁰⁸
- 2 Rûşen oldı dîde-i negşûde-i gam-dîdegân
Oldı gûyâ şîşe-i mey meclis-i yârâna şem‘
- 3 Mâh-rûyân olsa kankı yerde agyârı olur
Var mı bu târîknây-ı gamda bî-pervâne şem‘¹¹⁰⁹
- 4 Mâh-ı pür-tâb-ı cihân-efrûzı eyler dâg dâg
Olsa ger mazhar tecellî-i ruh-ı cânâna şem‘
- 5 Beñzer ol şem‘-i mezâra k’olmaya pervânesi
Kankı bezm-i gam ki SÂKIB ola bî-peymâne şem‘

Ü1 71a, Ü2 71b, M 76a.

¹¹⁰⁷ - Ü1, Harfî'l-‘ayn Ü2, Fî-harfî'l- ‘ayn M.

¹¹⁰⁸ 1b İtdi pinhân sûzişin izhâr yana yana şem‘ Ü2.

¹¹⁰⁹ 3a yerde agyârı : bezmde agyâr Ü1, Ü2.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

- 1 Tâ oldı çeşm-i hastesine çâre mümteni'
Oldı 'ilâc derd-i dil-i zâra mümteni'
- 2 Mânend-i âb şâm u seher cüst (ü) cûdadur
Hvâb oldı çeşm-i 'âşık-ı dîdâra mümteni'¹¹¹⁰
- 3 Çeşmünj sitâre deñlü eger olsa da füzûn

¹¹¹⁰ 2a şâm u: şâm- Ü1.

Ol âfitâb-tal‘ata nezzâre mûmteni‘

4 Âyîne-i dil olsa da sad-pâre-i sitem
Terk eylemek cemâlini bir pâre mûmteni‘

5 Çeksek de SÂKIB ol heves-i zûlf-i yârdan
Hall oldu ‘ukde-i dil-i agyâra mûmteni‘

Ü1 71a, M 76b.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 Olmasa yek-sere pür-mezlaka meydân-ı tama‘
Gama düşmezler idi bîhudekârân-ı tama‘
- 2 Herkesün vâyesi çün matbah-ı kısmetdendir
Neden efzûn görünür sahn-ı ser-i hvân-ı tama‘
- 3 Viridi ser-mâye-i ‘ömrini hevâya bilsek
Ne ola fâ’ide-i hvâce-i dükkân-ı tama‘¹¹¹¹
- 4 Rahnesi kîseydür nakde zarar yok çün mûş
Budur ancak görülen tîzî-i dendân-ı tama‘¹¹¹²
- 5 SÂKIBÂ kand-i kanâ‘at ile şîrîn-kâm ol
Telh ider kâm-ı dili mîve-i bustân-ı tama‘

Ü1 71a, Ü2 72a, M 76b.

¹¹¹¹ 3a bilsek: ‘acebâ Ü1. b) fâ’ide-i: mâ’ide-i Ü2.

¹¹¹² 4a zarar yok çün mûş: çü mûş irmez eli Ü1.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Olmasa lagzişgeh-i fûrkat eger meydân-ı cem‘
Düşmez idi biri birinden cüdâ yârân-ı cem‘
- 2 Çün dil-i ‘âşık olur vîrân-ı seyl-i iftirâk
Her ne deñlü olsa müstahkem eger bünyân-ı cem‘¹¹¹³
- 3 İttihâdı penbe vü âteş gibidür olsa da
‘Âşık-ı bî-tâb ile dildârı ger imkân-ı cem‘
- 4 Ka‘r-ı yemde dest-bürd-i iftirâka çâre yok
Bir sadefde iki dür cem‘ itse de nîsân-ı cem‘¹¹¹⁴
- 5 İnfisâli lâ-cerem mısra‘ını ta‘kîb ider
SÂKIB olsa da muttasıl yek-ser hat-ı dîvân-ı cem‘

Ü1 71b, Ü2 71b, M 76b.

¹¹¹³ 2b olsa müstahkem: üstüvâr olsa Ü2.

¹¹¹⁴ 4b cem‘ itse de: itse nihân Ü2.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Dilden olmaz ârzû-yı zülf-i cânân munkatı‘
Tâ ki tenden olmaya ser-rişte-i cân munkatı‘
- 2 Dürr-i eşk-i dîde ye’s ile dökilmezdi yere
Olmasa ger silk-i gevher-bâr-ı ihsân munkatı‘
- 3 Hâksâr-ı zillet olsa yek-sere yârân n’ola
K’oldı târ-ı intizâm-ı hâl-i ‘irfân munkatı‘¹¹¹⁵
- 4 Gevher-i begsiste-târa döndi hep pervânele

¹¹¹⁵ 3a yârân: ehli Ü2.

Şeb ki oldı rişte-i şem‘-i fûrûzân munkatı‘

- 5 SÂKIB oldı hânedân-ı dil harâb ammâ yine
Olmadı âmed-şud-ı âlâm u ahzân munkatı‘ ¹¹¹⁶

Ü1 71b, Ü2 71a, M 76b.

GAYN¹¹¹⁷

¹¹¹⁶ 5a SÂKIB oldı cân u dil ma‘mûresi vîrân velik Ü1, Cân u ten şîrâzesi SÂKIB gûsist’oldı velik Ü2.

¹¹¹⁷ - Ü1, Harfû’l-gayn Ü2, Fî-harfî’l-gayn M.

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

- 1 Olursa manzara-i gülşen-i temâşâ dâg
Vücûdum eylerüm ol şevk ile ser-â-pâ dâg¹¹¹⁸
- 2 Olurdı maşrıku'l-envâr-ı âfitâb gönül
Olaydı dîde gibi mazhar-ı tecellâ dâg¹¹¹⁹
- 3 Kabûl-i mahzara ser-rişte mühr-i imzâdur
Gerekdür 'âşık-ı pür-sûza sîne-i bâ-dâg¹¹²⁰
- 4 Degül nihân eseri nâr-ı 'aşk-ı cân-sûzun
Ki şem'-veş ser-i 'âşıkda dûd olur ya dâg¹¹²¹
- 5 Bu âteşîn gazelün seyr idüp n'ola SÂKIB
Olursa reşk-i derûn-sûz ile Süreyyâ dâg¹¹²²

Ü1 71b, Ü2 72a, M 77a.

¹¹¹⁸ 1a manzara-i: revzene-i Ü2.

¹¹¹⁹ 2a Ola perend-i ziyâdan bisât-ı hâne-i dil Ü2. b) Olaydı: Olursa Ü2.

¹¹²⁰ 3a Kabûl-i nâmeye ser-mâye çünkü hâtemidür Ü2.

¹¹²¹ 4a Degül nihân: Nümûdedür Ü2.

¹¹²² 5b reşk-i derûn-sûz: gıpta-i dil-sûz Ü2.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

- 1 Geldi bahâr oldı müferrih hevâ-yı bâg
Mânend-i gonca gönlümüz açdı safâ-yı bâg
- 2 Hvâbın uçurdı nergis ü verdün hezâr olup
Gül-bâng-ı nev-bahâr ile destân-serâ-yı bâg
- 3 Sünbül alup gönülleri zülf-i nigâr-veş
Hâtır-keş oldı silsile-i müşg-sây-ı bâg¹¹²³
- 4 Âşüftegân-ı 'aşk ile her gûşesi tolup
Kûy-ı bütâna döndi hemânâ fezâ-yı bâg
- 5 Zerrîn kadeh ki neşvesini sâgaruñ virür
SÂKIB hezâr bezm-i mey olsun fidâ-yı bâg

Ü1 71b, M 77a.

¹¹²³ 3a alup gönülleri: olup gülleri Ü1.

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

- 1 Çü sürme görmedi şâyân-ı i'tibâr dirîg
Yolında cismümüzi eyledük gubâr dirîg
- 2 Temâyüli o sehî-servüñ oldı agyâra
Muvâfık olmadı dil-hvâha rûzgâr
- 3 O serv sâyesini saldı fark-ı a'dâya

Yolında olduğumuz kaldı hâksâr dirîg¹¹²⁴

- 4 Kef-i rakîbde çün şâh-bâz-ı dihkânı
Hümâyâ nâz iden ‘ankâ-yı dil-şikâr dirîg¹¹²⁵
- 5 Kadem basar dir iken çeşmüme rikâb gibi
Rakîbe gitdi piyâde o şeh-süvâr dirîg¹¹²⁶
- 6 Hezâr hayf ki mahmûm-ı hecr iken SÂKIB
Zülâl-i vuslatını eyledi o yâr dirîg

Ü1 72a, Ü2 72b, M 77a.

¹¹²⁴ 3 Halâs ider dir iken pençesinden agyârur
‘Adûya oldı tarafdâr u şivekâr dirîg Ü2. a) a‘dâya: dûnâna Ü1.

¹¹²⁵ 4a Çü şâh-bâz-ı bezirger ‘adû kolında gezer Ü2, M’de ilk rivayettir.

¹¹²⁶ 5a Rakîbe gitdi piyâde: Piyâde gitdi rakîbe Ü1.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 Yeter itdünj sitem ey gonca-i handân insâf
Gayrı dil-şâd u hezâr-ı dili nâlân insâf¹¹²⁸
- 2 Cem‘ olup niyyet-i cevır ü sitem ile ey şûh
Hâlüm ol çîn-i cebîn itdi perîşân insâf
- 3 Zahm-ı agyâra nemek-pâş-ı tesellî la‘lün
Kala bîmâr-ı gamuñ hasret-i dermân insâf
- 4 Çeşmi bir dil-siyeh-i küfrdür ol şûhuñ kim
Görmedi anda sitem-dîdeler îmân insâf
- 5 Nüşa-i lutfını kat‘ itmez idi SÂKIB eger
İtse bu teb-zede-i fûrkate yârân insâf¹¹²⁹

Ü1 72a, Ü2 73a, M 77b.

¹¹²⁷ - Ü1, Harfû’l-fâ’ Ü2, Fî-harfi’l-fâ M.

¹¹²⁸ 1b dil-şâd u hezâr-ı dili: kerem bûlbûli Ü2.

¹¹²⁹ 5b fûrkate: gurbete Ü2.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 Hem-seng idi dehânuña ey dil-sitân sadeḡ
La'lüñ gibi olaydı cevâhir-feşân sadeḡ¹¹³⁰
- 2 Dür-dânesinden oldu cüdâ çâre bulmadı
Olmışdı ka'r-ı yemde egerçi nihân sadeḡ¹¹³¹
- 3 Her katre-i sirişki dür-i şâh-vârdur
Gam-dîde-i firâk ile birdür hemân sadeḡ
- 4 Nâ-kâbilâna eyleme itlâf-ı terbiyet
K'olmaz zemîn-i şûre ile cûda kân-sadeḡ¹¹³²
- 5 SÂKIB gibi bulurdı dür-i nazm-ı âbdâr

¹¹³⁰ 2b Olmışdı: İtmişdi Ü2. / nihân: mekân Ü2.

¹¹³¹ 3a Her: Bir Ü1.

¹¹³² 4a Kâbil degül mukârenet-i feyzi her kişi Ü2. b) K'olmaz: Olmaz Ü2. / şûre ile: şûrede hem Ü2. / cûda: cevherde Ü1.

Deryâ-yı feyze olsa eger mîhmân sadeî

Ü1 72a, Ü2 73a, M 77b.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 Geldi 'izâr-ı yâra hat-ı müşg-bâr hayf
Âyîne-i cemâlini tutdı gubâr hayf
- 2 Oldı zuhûr-ı hattı o hurşîd-tal'atun
Âyîne-i dile sebab-i inkisâr hayf¹¹³³
- 3 Etrâf-ı dâmen-i nigehe itdi pür-gubâr
Pür-jeng olup ol âyine-i tâbdâr hayf
- 4 Âyîne de görüp hat-ı gül-berg-i rûyını
Oldı nigâh-ı şûhına her biri hâr hayf
- 5 Âyîne de inkisâfını gösterdi hatt ile
Mugber olunca SÂKIB o hurşîd-'izâr hayf¹¹³⁴

Ü1 72b, Ü2 73a, M 77b.

¹¹³³ 2b dile: - Ü1.

¹¹³⁴ 5b mugber olunca SÂKIB: SÂKIB mükedder oldı Ü2.

KÂF¹¹³⁵

336

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 Üşküftedür hemîşe gülistân-ı dâd-ı Hak
Mebisûl hvân-ı ni'emet-i elvân-ı dâd-ı Hak
- 2 Her şeh-süvâr-ı saltanat u har-süvâr-ı fakr
Ser-cümle dâhil-i ser-i meydân-ı dâd-ı Hak¹¹³⁶
- 3 Kûtâh olunca dest-i ümîd-i cihâniyân
Mevsûldur dehânına dâmân-ı dâd-ı Hak
- 4 Redd eylemez gedâları derbân-ı şeh gibi
Hasret-keşîde sâ'ile derbân-ı dâd-ı Hak¹¹³⁷
- 5 SÂKIB 'atâ-yı halka liyâkat 'asîr ise
Zahmet çekilmez olmada şâyân-ı dâd-ı Hak

¹¹³⁵ - Ü1, Harfû'l-kâf Ü2, Fî-harfî'l-kâf M.

¹¹³⁶ 2a har-süvâr-ı: pâ-süvâr-ı Ü2.

¹¹³⁷ 4b sâ'ile: sâ'il Ü1.

Ü1 72b, Ü2 75a, M 78a.

337

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Şem‘ ü pervâne olaldan râz-dân-ı hüsn-i ‘aşk
‘Âleme fâş oldı esrâr-ı nihân-ı hüsn-i ‘aşk
- 2 Gül girîbân-çâk u hûn oldı derûnı goncanuñ
Bülbülân itdükce nakl-i dâstân-ı hüsn-i ‘aşk¹¹³⁸

¹¹³⁸ 2a derûnı: derûn Ü1.

- 3 Güft ü gûy-ı çeşm-i hûbân u dil-i dem-beste-veş
Kâle gelmez ma'nî-i pinhân zebân-ı hüsn-i 'aşk¹¹³⁹
- 4 Ya çün âyîne şikest olur ya dil gibi harâb
Sâdedür reng-i 'imâretten cihân-ı hüsn-i 'aşk
- 5 Şu'le-i âvâzı cân-sûz olsa ney gibi n'ola
SÂKIB oldı nagme-i hâme beyân-ı hüsn-i 'aşk¹¹⁴⁰

Ü1 72b, M 78a.

¹¹³⁹ 3a Güft ü gûy-ı: Güft-gûy-ı Ü1. b) pinhân: tenhâ Ü1.

¹¹⁴⁰ 5a âvâzı: âvâz-ı Ü1.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

- 1 İtmezse ol tabîb-i dilüm çâre-sâzlık
Tîr-i nigâhı bârî ider dil-nevâzlık¹¹⁴¹
- 2 Seyr eyle hâl-i şem'-i ciger-sûzı 'ibret al
Ey bed-zebân murâduñ ise cân-güdâzlık¹¹⁴²
- 3 Halk-ı cihân ser-â-ser olur teşne-leb saña
Mânend-i âb kârıñ ise pâk-bâzlık¹¹⁴³
- 4 Germ-âbe-i cahîmde alsa vuzû' düşer
Vakt-i şitâda kim ki ide bî-namâzlık¹¹⁴⁴
- 5 Mümkün mi vaz'-ı mümsik ola dil-şikâr-ı ter
Zâg-ı siyeh ne kâbil ide şâh-bâzlık¹¹⁴⁵
- 6 Görmekle geldi dîde-i pür-hûnum ol şehün
Kan dökmede nigâhına bî-ihtirâzlık
- 7 Âzâdelikle SÂKIB olur kâbil-i husûl
Bâg-ı fenâda serv gibi ser-firâzlık¹¹⁴⁶

Ü1 73a, Ü2 75b, M 78a.

¹¹⁴¹ 1b ider: idi Ü1.

¹¹⁴² 2a hâl-i- Ü1. / ciger-sûzı 'ibret al: ciger-sûz gayret ol Ü1.

¹¹⁴³ 3a olur: olsa Ü2.

¹¹⁴⁴ 4a alsa vuzû' düşer: itse vuzû' revâ Ü2.

¹¹⁴⁵ 5b ne kâbil ide: ide ne kâbil Ü1.

¹¹⁴⁶ 7b ser-firâzlık: ser-efrâzlık M.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 Var mı bir dest-i sitem k’anda girîbânım yok
Ya ser-i hâr-ı cefâ gûşe-i dâmânım yok¹¹⁴⁷
- 2 Hande-rû her kişi hurşîdi yanında çün subh
Giryehû şem‘-i garîbüm ki şebistânım yok¹¹⁴⁸
- 3 Murg-ı âvâre-i dil kalsa n’ola bî-lâne
Bu hıyâbânda bir serv-i hırâmânım yok¹¹⁴⁹
- 4 Şem‘-nâ-dîde o pervâne-i pür-sûhteyüm
Dildeki sûzişi izhâra zebân-dânım yok

¹¹⁴⁷ 1a k’anda: anda Ü1.

¹¹⁴⁸ 2a yanında çün: ile hem-çün Ü1. b) ki şebistânım: meh-i tâbânım Ü2.

¹¹⁴⁹ 3a bî-lâne. bî-nâlâna Ü1.

- 5 Kaldı SÂKIB o şehün lutfına çâre yohsa
Hvâhiş-i merhem-i zahm-ı dile dermânum yok

Ü1 73a, Ü2 74b, M 78b.

340

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün

- 1 Âyîne de 'aks-i ruhuña bir nazaruñ yok
Hâl-i dil-i pür-hayretümüzden haberuñ yok
- 2 Bî-tâ'at-ı zâhir heves-i uçmaga ey dil
Zühhâd-ı riyâ-pîşe gibi bâl ü peruñ yok

- 3 Senden ne göre ‘arz ider anı saña baksan
Âyîne gibi hem-dem-i rûşen-güherün yok
- 4 Bâlâ-keş-i nâz olduğuna kim bakar ey serv
Bir sâye-nişîn-i keremün bir Semerün yok
- 5 Ahvâlümüze sâyemüzi mahrem idersek
Ey şem‘ senün gûşe-i mihnetde yerün yok
- 6 SÂKIB güzel ol serv-i kadün sûyına akmak
Cûy-ı dil-i meyyâl gibi râh-berün yok

Ü1 73a.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 O sehî-serv-i bülendüñ kad-i mümtâzına bak
Hâksârân-ı gamuñ rütbe-i pervâzına bak
- 2 ‘Âşıkun nâliş ü feryâdına bakma her dem
Kolına aldugı ol gözleri şâh-bâzına bak
- 3 Tâ kıyâmet koparur başına üftâdelerüñ
O şehüñ cünbiş-i reh-vâr-ı sebük-bârına bak
- 4 Şîşede bâdeyi fânûsda gör şem‘i hemân
‘Âşık-ı gam-zedenüñ mahfaza-i râzına bak
- 5 Goncanuñ çâk-i girfbânını gör gülşende
‘Andelîbüñ eSer-i şu‘le-i âvâzına bak
- 6 Çeşm-i germ-i tama‘ı hûnî kebâb itmiş iken
Zâhidüñ câm-ı meye sunmadaki nâzına bak
- 7 Rîsmân-bâzlaruñ mehlekede raksını gör
Zülfine beste olan ‘âşık-ı ser-bâzına bak
- 8 Çeşm-i gûyâ-yı dil-ârâ ile oldu hem-harf
SÂKIB’uñ sâhire-i kilik-i füsûn-sâzına bak

Ü1 73b.

342

Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün

- 1 Hudâ’dan gayrı lagzişgâh-ı gamda dest-gîrüm yok
Mededkârî-i Hakk’a kaldı hâlüm bir zahîrüm yok
- 2 Degül yârân başa pervâne bile gam-güsâr olmaz
Ki bu zulmet-sarây-ı gamda bir şem‘-i münîrüm yok¹¹⁵⁰
- 3 Ne sûd eyler derûna âteş-i mihnet salanlar kim
Tecerrüdgâh-ı fânîde benüm köhne hasîrüm yok¹¹⁵¹
- 4 Neden peymâne-veş mir’ât-i dil işkeste olmuşdur

¹¹⁵⁰ 2b zulmet-sarây-ı: târîknây-ı Ü1.

¹¹⁵¹ 3a Ne gam nâr-ı hasedle itse sûzân ‘âlemi hasid Ü2.

Senüñ ‘aks-i ruhuñdan gayrı bir mâ-fi’z-zamîrüm yok¹¹⁵²

- 5 Zahımdârân-ı reşke mısra‘-ı ber-cesteden gayrı
Benüm SÂKIB bu dest-i pür-hatâda kavs ü tîrüm yok¹¹⁵³

Ü1 73b, Ü2 75a, M 78b.

¹¹⁵² 4a peymâne-veş: peymâne vü Ü1. / işkeste olmışdur: işkestedür cânâ Ü2.

¹¹⁵³ 5b kavs ü: kavs-i Ü1.

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün

- 1 Neden tîg-1 nigâh-1 hûn-feşânuñ böyle tîz olmak
Dil ü cân şevk-i zahm-1 tâzeyeye hamyâze-rîz olmak
- 2 Kıyâmetler koparsa n’ola cevlangâh-1 dil-berde
Hırâm-1 şûhına vâ-beste çünki rüsthîz olmak
- 3 Kemân gibi çekerler çille-i hecrin belâ-keşler
O şûha tîr-veş mu‘tâd olaldan germ-hîz olmak¹¹⁵⁴
- 4 Kimi memnûn-1 lutfi kimi zâr-1 hecri mestânuñ
Huzur-1 sâkî-i meh-veş ne mümkin bî-sitîz olmak
- 5 Revâ mı şâne-âsâ çâk çâk iken dil-i SÂKIB
Nesîm-i zülfüñ ile kâm-1 a‘dâ müşg-bîz olmak

Ü1 73b, Ü2 75a, M 79a.

¹¹⁵⁴ 3a hecrin: cevrin Ü1.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 Reng-i felâh sûret-i ahvâlümüzde yok
Gül-gûne-i salâh ruh-ı hâlümüzde yok¹¹⁵⁵
- 2 Neşkûftedür hemîşe gülistân-ı kâmumuz
Bûy-ı husûl gonca-i âmâlümüzde yok
- 3 Yâ Rabb hâlümüz nic' olur bu hevâyla
Şevk-i ferâg hâtır-ı meyyâlümüzde yok
- 4 Oldı hatâ hemîşe cihân içre kârumuz
Harf-i Sevâb defter-i a'mâlümüzde yok¹¹⁵⁶
- 5 SÂKIB meger ki şüste ola âb-ı afv ile
Hüsni salâh çihre-i ef'âlümüzde yok

Ü1 74a, Ü2 76a, M 79a.

¹¹⁵⁵ 1b Gül-gûne-i: Gül-gûnî-i Ü2.

¹¹⁵⁶ 4b Sevab: savâb Ü1, Ü2.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

- 1 Olsa o şem'-i hüsn ile çeşm âşinâlıcık
Pervâne gibi mümkün olur mübtelâlıcık
- 2 Gülşende cây-gîrlik âsân bir iki gün
Kâbilse 'andelîb gibi bî-nevâlıcık
- 3 Ol leb-be-mühr-i 'işvenüñ 'uşşâka vakf idi
Harf-i vefâ bulaydı eger bir aralıcık
- 4 Meclisde yer bulurdun eger zâhid eyleseñ
Rindân-ı bâde-hvâr gibi bî-riyâlıcık¹¹⁵⁷
- 5 Âsân vusûl-i rütbe-i pâ-bûsı ol şehüñ
Hem-çün rikâb mümkün olursa dü-tâlıcık
- 6 Lâyık düşerse üstine sevdâgerân-ı vasl
İtdükce her ne deñlü bütân bî-vefâlıcık¹¹⁵⁸
- 7 SÂKIB celîs-i tahtgeh-i Cem olur o kim
Mey-hâne gûşesinde ide mey-gedâlıcık¹¹⁵⁹

Ü1 74a, Ü2 75b, M 79a.

¹¹⁵⁷ 4a bulurdun: bulursun Ü2.

¹¹⁵⁸ 6b bütân: beyân Ü1.

¹¹⁵⁹ 7 Mümkün vusûl-i devlet-i Cemşid'e SÂKIBÂ
Mey-hânedede girerse ele mey-gedâlıcık Ü2.

Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

- 1 Şikest ider felek âyînemüz cilâ bulsak
Dahi ziyâde olur derdümüz devâ bulsak
- 2 Garîk-i lücce-i nâ-ka‘r-yâb-ı gam buluruz
Güşâd-ı derd-i dil-i zâra âşinâ bulsak
- 3 Netîce-i reh-i âlâmı bâdeye çıkarur
İder dalâlete îsâl reh-nümâ bulsak
- 4 Siyâhkârî-i çarh ile subh olurdı nihân
Temâdî-i şeb-i hicrâna intihâ bulsak¹¹⁶⁰
- 5 Felekden itmez idük şekve SÂKIB ‘âlemde
Güşâyîş-i dile bir mâye-i safâ bulsak¹¹⁶¹

Ü1 74a, Ü2 74a, M 79b.

¹¹⁶⁰ 4a çarh: baht Ü1.

¹¹⁶¹ 5b Güşâd-ı hâtıra ser-mâye bir safâ bulsak Ü2.

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün

- 1 Reng-i ruh-ı yârı gül-i hurşîdde bulduk
Zevk-i lebini sâgar-ı Cemşîd' de bulduk
- 2 Yok ragbetümüz mesned-i ikbâl-i cihâna
Ârâm-ı dili gûşe-i tecrîdde bulduk
- 3 Âgâze-i nâliş ki sudûr eyledi dilden
Biz anı ne bülbülde ne Nâhîd' de bulduk¹¹⁶²
- 4 Ser-kûçe-i tahkîke delîl oldu ser-â-ser
Ol reh-beri kim vâdî-i taklîdde bulduk¹¹⁶³
- 5 SÂKIB dime yârân bulamaz ruhsat-ı pâ-bûs
Ol mâh-veşi cilvegeh-i 'îdde bulduk¹¹⁶⁴

Ü1 74b, Ü2 74a, M 79b.

¹¹⁶² 3 Kim olmuş idi reng-i eser nâlişümüzden

Âvîze-i gûş-ı dil-i Nâhîd' de bulduk

¹¹⁶³ 4a tahkîke: tahkîk Ü2.

¹¹⁶⁴ 5a yârân: 'âşık Ü2.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

- 1 Dilde ferâg-ı dâ'ıye-i vasl-ı yâr yok
Âheng-i sâz-ı 'aşkda bir dem karâr yok
- 2 Sahbâ-yı vasl zehr-i firâk ile mümtezic
'İşretgeh-i fenâda mey-i bî-humâr yok¹¹⁶⁵
- 3 Nâ-yâb bâde-i emel ü sâkî mün'adim
'Âlemde devr-i câm-ı safâya medâr yok¹¹⁶⁶
- 4 Müşkil rehâ fütâde-i girdâb-ı mihnete
Ka'r-âşnâ-yı 'aşka ümîd-i kenâr yok
- 5 SÂKIB yerinde zînet-i bendergeh-i hüner
Ammâ ki gevher-i suhana i'tibâr yok¹¹⁶⁷

¹¹⁶⁵ 2a sahbâ-yı vasl: zevk-i visâl Ü2. b) mey-i bî-humâr: safâya medâr Ü1.

¹¹⁶⁶ 3b safâya medâr: mey-i bî-humâr Ü1.

Ü1 74b, Ü2 74a, M 80a

349

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün

- 1 Bu sâkî-i pür-cevr ü cefânuş nesin alduk
Her dem bize kan yutdurur anuş nesin alduk¹¹⁶⁸
- 2 Ta'kîbdedür pey-be-pey emvâc-ı havâdîS
Biz bu yem-i pür-şûr u belânuş nesin alduk

¹¹⁶⁷ 5b ki gevher-i: ki cevher-i Ü1, cevâhir-i Ü2.

¹¹⁶⁸ 1a cevr ü: cevr- Ü1, Ü2.

- 3 Mir'ât-ı dili her nefes itmekde şikeste
Âyâ felek-i tîre-likânun nesin alduk¹¹⁶⁹
- 4 Hâr-ı sitemi dâmenümüz eyledi sad-çâk
Bu gülşen-i bî-reng-i cihânun nesin alduk¹¹⁷⁰
- 5 Nâ-kâmlığı SÂKIB ider var ise tahmîl
Biz yohsa bu bâzâr-ı fenânun nesin alduk

Ü1 74b, Ü2 74b, M 80a.

¹¹⁶⁹ 3a Mir'ât-ı dili: Âyînemüzi Ü2.

¹¹⁷⁰ 4a eyledi: itmede Ü2. b) cihânun: bekânun Ü2.

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün

- 1 Dûnâna bizüm dil-güşâ oldugumuz yok
Şermende-i eltâf gedâ oldugumuz yok
- 2 Yok hvâhişümüz berg-i ter-i bâg-ı cihâna
Bülbül gibi bîhûde-nevâ oldugumuz yok¹¹⁷¹
- 3 Cûyâ-yı etibbâ degülüz dehrde ölse
Bu derde talebkâr-ı devâ oldugumuz yok¹¹⁷²
- 4 Düşmen gibi kec-bîn degülüz râst-nigâhuz
Seyr-i ruhına rû-be-kafa oldugumuz yok
- 5 Agyâr n'ola görmese rûy-ı dil-i SÂKIB
Âyîne isek dîv-nümâ oldugumuz yok¹¹⁷³

Ü1 74b, Ü2 73b, M 80b.

¹¹⁷¹ 2a teri: -Ü1.

¹¹⁷² 3a Cûyâ-yı etibbâ: Minnet-keş-i 'Îsâ Ü2. b) Bu derde talebkâr-ı : Derd-i dile cûyâ-yı Ü2.

¹¹⁷³ 5 SÂKIB meded-i Hızr'a n'ola münkir olursak
Menzil-res-i âvâz-ı verâ oldugumuz yok Ü2.

KÂF¹¹⁷⁴

351

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün

- 1 Alınmaz çün ‘adûdan dâmen-i dil-berden el çekdük
Gam-ı hâr-ı ciger-dûz ile verd-i terden el çekdük¹¹⁷⁵
- 2 Ne âteşler yanar başında gördük şem‘-veş her dem
Belâ-yı tâcdârâna bakup efserden el çekdük¹¹⁷⁶
- 3 Elinden sâkî-i bezmüñ ne kanlar yutduğun bildük
Figân-ı bâde-nûşânı görüp sâgardan el çekdük¹¹⁷⁷
- 4 Dimâg-ı ‘âlemi âmâde bulduk zevkine ammâ
Yanup yakılduğun seyr eyledük ‘anberden el çekdük

¹¹⁷⁴ - Ü1, Harfî'l-kâf Ü2, Fî-harfî'l-kâf M.

¹¹⁷⁵ 1b hâr-ı : câr-ı Ü2.

¹¹⁷⁶ 2b tâcdârâna bakup: tâcdârânı bilüp Ü2.

¹¹⁷⁷ 3a ne kanlar: nice kan Ü2.

- 5 Mukâbil çün siper âyîne-i pür-tâb gösterdük
‘Adû-yı bed-likâya SÂKIBÂ hançerden el çekdük¹¹⁷⁸

Ü1 75a, Ü2 80b, M 80b.

352

Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün

- 1 Figân ey Mevlevî şevk-i semâ‘-ı fitne-engîzün
Getürdi zerre gibi raksa hâkin Şems-i Tebrîz’ün

¹¹⁷⁸ 5b Siper tutduk göre itdüklerini diyü mir’âtu Ü2.

- 2 Meh ü hurşîd olunca çarhuña ser-geşte çün jâle
Elinden hâksâr olmak gelür ‘uşşâk-ı nâ-çizün
- 3 N’ola şîrîn gelürse gûş-ı câna nagmesi nâyun
Anı ney-şekkere döndürdi la’l-i şekker-âmîzün
- 4 Kıbâb-ı çarh olur başına teng ‘uşşâk-ı şeydânun
Ne dem zîr-i külehden görseler zülf-i dil-âvîzün
- 5 Şafakdan reng-i hûn-ı bî-günâhân zâhir olmazdı
Müsavî olmasa(ydı) çarh ile dü çeşm-i hûn-rîzün
- 6 Dil-i SÂKIB döner bî-bâl ü per murg-ı giriftâra
Semâ‘ içre süzilse şâh-bâz-ı gamze-i tîzün

Ü1 75a

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün

- 1 Kesdi ayagın meygededen bâde-keşânuñ
Oldukda 'ıyân tîg-ı hilâli Ramazân'ıñ
- 2 Sâkî bize gösterme meh-i rûzede câmı
Âmizişini mâh ile gördüñ mi ketânuñ
- 3 Ger teşne-dil-i vasl iseñ ey rûze-keş-i hecr
Pür-âbdur ol hançere bak var ise cânıñ ¹¹⁷⁹
- 4 Olmaz dehen-i pâkine düşnâm degül harf
Bu deñlü var imsâki hele gonca-lebânuñ ¹¹⁸⁰
- 5 Biñ dil-beri bir günde temâşâ ider olduk
Gördük nice biñ lutfını SÂKIB Ramazân'ıñ

Ü1 75a, Ü2 81b, M 80b

¹¹⁷⁹ 3b Pür-âbdur: Bir âbdâr Ü1.

¹¹⁸⁰ 4b lebânuñ: dehânuñ Ü1.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 Âteş olmazdı o gül-çihre nigâh eylemesek
Gül-i ruhsârını pejmürde-i âh eylemesek
- 2 Kime vakf eyler idi sâye-i lutfın ‘acebâ
O sehî-serv-i ser-efrâzı penâh eylemesek
- 3 Şüste-rûy-ı yem-i rahmet kim olurdu âyâ
Yüzümüz reng-i günâh ile siyâh eylemesek¹¹⁸¹
- 4 Yem-i bî-sâhil-i gufrân-ı Cenâb-ı Bârî
Kime mevkûf idi biz cürm ü günâh eylemesek¹¹⁸²
- 5 Elem-i nîş ile vâ-reste-i nûşuz SÂKIB
Gam-ı ‘azl ile n’ola hvâhiş-i câh eylemesek

Ü1 75b, Ü2 81b, M 81a.

¹¹⁸¹ 3b Yüzümüz: Rûyumuz Ü2. / günâh: nigâh Ü1.

¹¹⁸² 4b Kime mevkûf idi: Halk olunmazdı eger Ü2. / biz: bir Ü1. / cürm ü: cürm- Ü1, Ü2.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 Bülbul benüm gibi elemün var mıdur senün
Bir nev-resîde gonca-femün var mıdur senün
- 2 Tutduñ cihânı bir kurı feryâd ile neden
Çeşmünde katre deñlü nemün var mıdur senün
- 3 Şeb-zindedâr olan bile bilmez nihâyetün
Ey şâm-ı hecr subh-demün var mıdur senün¹¹⁸³
- 4 Bu çâr-sûda virmege rûy-ı dükâna tâb
Ey hvâce bir iki diremün var mıdur senün¹¹⁸⁴
- 5 Tasvîre vâsf-ı hatt-ı ruh-ı yârı SÂKIBÂ
Mânî gibi siyeh kalemün var mıdur senün

Ü1 75b, Ü2 81a, M 81a.

¹¹⁸³ 3b hecr: hecre Ü2.

¹¹⁸⁴ 4a Bu: Bir Ü1. b) Ey hvâce bir iki: Mîzân gibi iki Ü2.

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün

- 1 Dil-i vîrân gibi ‘âlemde âbâd olmaduk gitdük
Felekde hissemend-i kâm olup şâd olmaduk gitdük
- 2 Şikeste-hâtır olduk yârda ammâ ki a‘dâdan
Rehâ-yâb-ı hüçûm-ı seng-i bî-dâd olmaduk gitdük
- 3 Kesildük rişte-i ülfet gibi ol şûhdan ammâ
Halâs-ı pîç ü tâb-ı ta‘n-ı hussâd olmaduk gitdük
- 4 Şikest itdük nice zencîri olduk gerçi dîvâne
Velâkin bend-i dâm-ı gamdan âzâd olmaduk gitdük¹¹⁸⁵
- 5 Tazallüm-sencî-i bî-dâd ile SÂKIB figân itdük
O şâhuñ dergehinde mazhar-ı dâd olmaduk gitdük¹¹⁸⁶

Ü1 75b, Ü2 81a, M 81b.

¹¹⁸⁵ 4b dâm-ı: târ-ı Ü2.

¹¹⁸⁶ 5a Garîb olduk vatanda çeşm-i lutfından düşüp SÂKIB Ü2.

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

- 1 Ne kayd-ı şâm-ı gam ne intizâr-ı subh-ı ferdâ çek
Çü pervâne hemân âgûşa bir şem'-i şeb-ârâ çek
- 2 Aşarsa gam degül emvâc-ı tûfân-ı belâ başdan
Hemân sen tek sadev-veş sîneye bir dürr-i yek-tâ çek
- 3 Pek alçakdur rakîb-i dûna salmak sâye-i lutfuñ
Fîrâz-ı çarha 'âlî-himmet ol ey serv bâlâ çek
- 4 Muhâlif olsa da ger rûzgâruñ derd ü gam çekme
Kenâr-ı bezme deryâ-nûş olup keştî-i sahbâ çek¹¹⁸⁷
- 5 Okuñ ilerde ararsañ nişângâh-ı cihân içre
Hemânâ çille-i merdân-ı 'aşkı bî-muhâbâ çek¹¹⁸⁸
- 6 Belâ-yı derd ü gamdan râhat ol el çekme sâgardan
Vücûduñ olsa da pür-şerha-i gam câm-ı mînâ çek¹¹⁸⁹
- 7 Çekilsün dirsün 'âlem sûyuña humm-ı şarâb-âsâ
Bu meclisden ayaguñ sâkiyâ bî-bâk ü pervâ çek¹¹⁹⁰
- 8 Perî-rûyânı ger teshîr iderse sîm ü zer eyler
Ne na'l-i sîneyi eyle der-âteş ne hod esmâ çek
- 9 Vusûl ise murâduñ sâhil-i maksûda pey-der-pey
Hemîşe rûzgâruñ vaz'ını çün mevc-i deryâ çek¹¹⁹¹

¹¹⁸⁷ 4a derd ü: vaz'ı Ü2.

¹¹⁸⁸ 5a İderseñ pîş-rev âmâcgâh-ı dehrde tîrûñ Ü2. b) hemânâ: cihânda Ü2.

¹¹⁸⁹ 6a Belâ-yı derd ü: Vicâ'-ı derd-Ü2. b) Vücûduñ itse de haccâm-ı gam pür-şerha mînâ çek Ü2.

¹¹⁹⁰ 7a sûyuña: kûyuña Ü1, semtûñe Ü2. / humm-ı şarâb-âsâ: hem-çün hum-ı sahbâ Ü2.

¹¹⁹¹ 9a murâduñ: garaz ger Ü2. b) vaz'ını: şiddetin Ü1.

- 10 Selâmet-yâb-ı kayd olmaga ‘uzlet ihtiyâr eyle
Hemân dest-i cihândan dâmenün mânend-i ‘ankâ çek¹¹⁹²
- 11 Süreyyâ-veş ola âvîze dirseñ çarha eş‘ârûñ
Bu silk-i nazm-ı gevher-bâra SÂKIB dürr-i ma‘nâ çek¹¹⁹³
Ü1 75b, Ü2 80b, M 81b.

358

Mef‘ûlü Mefâ‘îlü Mefâ‘îlü Fe‘ûlün

- 1 Kırmakda bizi gamze-i hûn-hvâra mı uyduñ
Kan dökmede cellâd-ı siyâhkâra mı uyduñ
- 2 Şeb-tâ-be-seher gird-i ser-i şem‘e dönersün
Pervâne ‘aceb ‘âşık-ı bîdâra mı uyduñ
- 3 Yârâna nigûn sâgar-ı bî-bâde sunarsun
Sâkî revîş-i çarh-ı sitemkâra mı uyduñ¹¹⁹⁴
- 4 Bir yerde karâr itmeyüp akmakdasun ey dil
Bir cûy gibi teşne-i dildâra mı uyduñ
- 5 Düşdüñ yine ey hâme pehin deşt-i hayâle
SÂKIB gibi yohsa pey-i efkâra mı uyduñ

¹¹⁹² 10a Murâduñ râhat ise gûşe-gîr-i ‘uzlet ol her dem Ü2.

¹¹⁹³ 11 Recâ ile cihân ayaguña düşsün biraz SÂKIB
Çü sâkî mümkün ise bezm-i ‘âlemden kef ü pâ çek Ü2.

¹¹⁹⁴ 3a nigûn: sükûn Ü1.

Ü176a, M 82a.

359

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

- 1 Cemâline nigeħ-i germ-i dikkat eylemedük
O reşk-i mihre nazar deġlü Sıklet eylemedük
- 2 Misâl-i cûy düşüp pâyna o serv-kadün
Salınsa ne yaġa ardınca sür'at eylemedük

- 3 Zebân-ı şîşe niçün kulkulından oldu hamûş
Ki güft ü gûyı anuñla ferâgat eylemedük¹¹⁹⁵
- 4 Niçün yakup dil-i agyârı âşikâre gelür
Biz o perî-veşi mûm ile da‘vet eylemedük
- 5 ‘Abes yanup yakılır şem‘-i bezm-i gam SÂKIB
Ki aña sûziş-i dilden şikâyet eylemedük

Ü1 76a, M 82a.

¹¹⁹⁵ 3b güft ü gûyı: güft ü gûy Ü1.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Pâyına düşmiş o şûhuñ zülf-i bî-pervâya reşk
Eylemiş nezzâre mir’ât ol perî-sîmâyâ reşk
- 2 Menzile irdi yapışmagla ‘asâyâ kûr iken
Hurde-bînân eylese şâyeste nâ-bînâyâ reşk
- 3 Farkı kalmazdı geleydi ‘âleme ‘ukkâbdan
Eyledi Kâf-ı kanâ‘atde mekân ‘ankâyâ reşk
- 4 Cûybâruñ güft (ü) gûsından geçilmezken ‘aceb
Hazm idüp hâmûş olur anı dil-i deryâyâ reşk ¹¹⁹⁶
- 5 Çâşnîsin anlamaz her huşk-magz-ı bî-haber
Başka devlet virdi SÂKIB devlet-i dünyâyâ reşk ¹¹⁹⁷

¹¹⁹⁶ 4a geçilmezken: geçilmez kim Ü2. / ‘aceb: yine Ü1.

Ü1 76b, Ü2 80a, M 82b.

361

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 Gül-bûse çîn-i hatt-ı 'izâruñ benüm senüñ
Bûy-âşinâ-yı tâze bahâruñ benüm senüñ¹¹⁹⁸
- 2 Bir tutma hasm-ı zâg-sirişti bu zâr ile
Sen gülsitân-ı hüsn ü hezâruñ benüm senüñ¹¹⁹⁹
- 3 Pervâne şem'e itdi ise nakd-i cân niSâr
Çün 'andelîb 'âşık-ı zâruñ benüm senüñ
- 4 Ey mest-i nâz alursun ele bir zamân ola

¹¹⁹⁷ 5b devlet: lezzet Ü2.

¹¹⁹⁸ 1a çîn-i: cebîn-i Ü1.

¹¹⁹⁹ 2a zâr: râz Ü1.

Peymâne-i zamân-ı humâruñ benüm senüñ

5 Dâmen-keş olma mevce-i rû-mâl-i şevkden
Cûyâ-yı ittisâl-i kenâruñ benüm senüñ¹²⁰⁰

6 Olmak cüdâ düşer mi saña bu za'îfden
Sen gevher-i yegâne vü târuñ benüm senüñ

7 SÂKIB çü sürme girse n'ola çeşm-i 'âleme
Sen şeh-süvâr-ı nâz gubâruñ benüm senüñ¹²⁰¹

Ü1 76b, Ü2 80a, M 82b.

362

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

1 Bir derd-i 'aşk-ı yârda şâh u fütâdelik

¹²⁰⁰ 5b ittisâl-i: intisâb-ı Ü2.

¹²⁰¹ 7b nâz: -Ü2.

Hamyâze-ber ne fâ'ide saht u kebâdelik¹²⁰²

- 2 Mir'ât-ı subh olmaz idi rû-nümâ-yı mihr
'Aks olsa baht-ı tîredeki nâ-güşâdelik¹²⁰³
- 3 Bî-mâliş-i cebîn-i tazarru' degül yesîr
Nâm-âverâna hem-çü nigîn nâm-dâdelik
- 4 Şâhân piyâde çıkmaz idi taht-ı devlete
Ger olmasa rükûba müreccah piyâdelik
- 5 SÂKIB bulunmaz âyîne yek-reng iken yine
Ruhsâre-i bütânda olan rûy-ı sâdelik

Ü1 76b, Ü2 79b, M 82b.

¹²⁰² 1a fâ'ide: fâ'ide-i Ü1.

¹²⁰³ 2a cebîn-i: çîn-i Ü1. b) Hem-çün nigîn murâduj ise nâm-dâdelik Ü2.

- 1 Râz-ı gamuñ ki güfte-i nâ-güftedür senüñ
Dil çâşnî-i 'aşkuña âşüftedür senüñ¹²⁰⁴
- 2 Hurşîd jâle-çîni olursa revâ seher
Hüsñüñ ki tâze gülşen-i üşküftedür senüñ¹²⁰⁵
- 3 Pervâne gibi şem'üñe cem' oldı bezmgeh
'Âlem safâ-yı hüsñüñe âlüftedür senüñ¹²⁰⁶
- 4 Ey mey-fürûş eyler ise böyle def'-i gam
Nakd-i hayâta katre meyüñ müftedür senüñ
- 5 Bilmem nice keşîde-i ser-silk-i nazm olur
SÂKIB sözüñ ki gevher-i nâ-süftedür senüñ

Ü1 77a, Ü2 79b, M 83a.

¹²⁰⁴ 1a güfte-i: nükte-i Ü2.

¹²⁰⁵ 2a Hurşîd jâle-çîn ise her subh-dem revâ Ü2.

¹²⁰⁶ 3a bezmgeh: ser-te-ser Ü1 .

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün

- 1 Âyâ dil-i vîrânumı mey-hâne mi sanduñ
Ya dîde-i pür-hûnumı peymâne mi sanduñ¹²⁰⁷
- 2 Ferhâd ile Kays'uñ işidüp kıssasın ey şûh
Ahvâlümüz anuñ gibi efsâne mi sanduñ¹²⁰⁸
- 3 Vîrâneyi ma'mûreye itdi ise tercîh
Ey bî-hired ol 'âkılı dîvâne mi sanduñ¹²⁰⁹
- 4 Teklîf-i sükût itmedesün bülbül-i zâra
Bilmem ki güli şem' anı pervâne mi sanduñ
- 5 Gamnâk olur 'aklı kadar çün kişi zâhid
Bî-hûşları yek-sere mestâne mi sanduñ¹²¹⁰

¹²⁰⁷ 1a Âyâ: zâhid Ü2. / vîrânumı: vîrânemi Ü1, Ü2.

¹²⁰⁸ 2a Ferhâd: Feryâd Ü1.

¹²⁰⁹ 3 - Ü1, - M.

¹²¹⁰ 5a çün: her Ü2.

- 6 Yakduŋ sitemüŋ nârına ey ŧem‘-i dil-efrûz
Pervâne-i gam-hvâruŋı bîgâne mi sanduŋ¹²¹¹
- 7 Ey seyl-i keder ugramaduŋ hâtır-ı hasma
Âyâ dil-i SÂKIB gibi vîrâne mi sanduŋ

Ü1 77a, Ü2 79b, M 83a.

365

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 Sâkiya cur‘a benüm câm-ı mey-i nâb senüŋ
Kem-terîn zerre benüm mihr-i cihân-tâb senüŋ
- 2 Nâ-be-câdur beni bu mertebe tazyîk ey gam

¹²¹¹ 6a nârına: nâzına Ü1. / dil-efrûz: dil-fürûz Ü1, Ü2, M.

Künc-i mey-hâne benüm hâtır-ı ahbâb senüñ

3 Subha dek nâr-ı ciger-sûz-ı gamuñla ey meh
Şem‘-veş girye benüm zevk-i şeker-hvâb senüñ

4 Koymaduñ bir içecek diyü ko dahli zâhid
Câm-ı sahbâ-yı safâ-bahş benüm âb senüñ¹²¹²

5 Hem-çü pervâne neden SÂKIB-ı zâra hasedüñ
Bülbül ol şem‘ benümse gül-i şâd-âb senüñ

Ü1 77a, Ü2 79a, M 83b.

¹²¹² 4a Koymaduñ: Komaduñ Ü1.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Pençe-i hurşîd-i hüsniñ kim dırâhşân eyledün
Dest-i ehl-i hayreti vakf-ı girîbân eyledün¹²¹³
- 2 Dîde-i gam-dîde-i ‘uşşâka gün göstermedün
Çeşm-i agyâra cemâlün mihr-i rahşân eyledün
- 3 Tâ zebân-ı ‘işveyi ta‘lîm itdün çeşmüñe
Sürmeyi reng-i hat-ı levh-i debistân eyledün
- 4 Zülfün itdün rûy-i âteş-tâbuñ üzre târ u mâr
Rişte-i şem‘-i fûrûzânı perîşân eyledün
- 5 Bûlbül-âsâ SÂKIB-ı nâlânı itdün gülşenî
Kârın anuñ her nefes ey gonca efgân eyledün

Ü1 77a, Ü2 79a, M 83b.

¹²¹³ 1a kim: ki Ü1.

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün

- 1 Nakd-i dili biz kesb-i safâ-yı Cem'e virdük
Ser-mâyemüzi çâre-i def'-i gama virdük
- 2 Alduk ele zerrîn kadeh gibi piyâle
Sîm ü zeri bu ravzada 'îş ü deme virdük¹²¹⁴
- 3 Ser-mâye-i kem-yâb-ı şu'ûr u dil ü cânı
Bî-sûd hemân dagdaga-i 'âleme virdük¹²¹⁵
- 4 Mâtemgeh-i idbârı sanup hacle-i ikbâl
Biz varumuzu sûr diyü mâteme virdük
- 5 SÂKIB gibi biz eldeki ser-mâye-i 'aklı
Şevk-i dehenünle meye düşdük yeme virdük¹²¹⁶

Ü1 77b, Ü2 78a, M 84a.

¹²¹⁴ 2b ravzada: bâgda Ü2.

¹²¹⁵ 3a ser-mâye-i: Biz mâye-i Ü2. / şu'ûr u: şu'ûr-ı Ü1, M.

¹²¹⁶ 5b Şevk-i: Şevk ü Ü1. / düşdük: virdük Ü2.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 Bakma ruhsâr-ı hat-âverdesine dildârı
Hüsni kalmaz gelicek vakt-i hazân gülzârı
- 2 Bâ‘is agyârdur üftâdelerü çekdüğine
Yok zükâm-ı elemi bûy-ı gül-i bî-hârı
- 3 İki çeşmân-ı siyeh-mesti aña şâhid iken
Sürmedâna yeri yok mey komada inkârı¹²¹⁷
- 4 Görmege dikkat ile halk rasad gözlerler
Çokdur üftâdesi çâh-ı zekan-ı dildârı
- 5 Jâle gibi o güle başka tarâvet virmiş
Gör ‘arak-rîzî-i ruhsâre-i alın yârı
- 6 SÂKIB ol gevher-i yek-dâne bulur hüsn-i revâc

¹²¹⁷ 3a mesti: senü Ü1.

Mihri dâg eyler ise germiyet-i bâzâruñ

Ü1 77b, Ü2 77b, M 84a.

369

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 Olduñ âmîhte-i hırmeni her nâ-merdün
Yeri var dönse ger kâha vücûd-ı zerdün
- 2 ‘Aksüñe âyînedede derd-i dili ‘arz eyle
Yog ise gûşe-i mihnetde eger hem-derdün

- 3 Hâk-i pâyuñ diyüp iksîre iderken ragbet
Kıflı gırse ele gencîne-i bâd-âverdün
- 4 Döndi peymânede mey la‘le tonup ey zâhid
İtdi te’Sîr o kadar meclise vaz‘-ı serdün¹²¹⁸
- 5 Çeşm-i SÂKIB göreli hattıñı oldı pür-hûn
Var imiş müdhili tahrîk-i remedde gerdün

Ü1 77b, Ü2 78b, M 84a.

¹²¹⁸ 4b İtdi. İtdün Ü2.

Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

- 1 Ref' olursa gubâr-ı taklîdün
İre tahkîke çeşm-i te'kîdün
- 2 Togrısı bu çekilmez evzâ‘ı
Bir kurı sâyesi için bîdün
- 3 Dest-bûsîne yârıñ oldı sebeb
Hele memnûn-ı lutfiyuz ‘îdün¹²¹⁹
- 4 İtme sâgar-gedâları tahkîr
Oldı kâ'im-makâmı Cemşîd'ün¹²²⁰
- 5 Kalem-i SÂKIB oldı nagme-serâ
Yılduzı düşdi şimdi Nâhîd'ün¹²²¹

Ü1 78a, Ü2 78b, M 84b.

¹²¹⁹ 3b lutfiyuz: lutfidur Ü1.

¹²²⁰ 4b Ki ayakdaşı kaldı Cemşîd'ün Ü1.

¹²²¹ 5a nagme-serâ: nükte-serâ Ü2. b) düşdi: düşse Ü1. / şimdi: n'ola Ü1, sâz-ı Ü2.

- 1 Mümkin olurdı dâ'ireye da'vet eylemek
Olsaydı ol perî ile ünsiyyet eylemek
- 2 Tebrîdi müntic olmasa ser-germî-i visâl
Kâbildi meh-veşân ile germiyyet eylemek
- 3 İrmek muhâl subh-ı visâle çü 'ömr-i şem'
Müstelzim-i vusûl ise de sür'at eylemek
- 4 Âsân idi vusûl-ı bezimgâh-ı devlete
Dûnâna olmasaydı eger minnet eylemek
- 5 Lagzişgeh-i firâka hemân düşmedür me'âl
SÂKIB bütândan ârzû-yı vuslat eylemek

Ü1 78a, Ü2 78b, M 84b.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 Âşüfte-hâl-i kadd-i hırâmânuşum senüñ
Mânend-i sâye dest-be-dâmânuşum senüñ
- 2 Agyâr şâd-kâm-ı visâl oldı ben henûz
Gamnâk-i derd-i fûrkat ü hicrânuşum senüñ¹²²²
- 3 Olsam n'ola sabâ gibi bî-sabr u bî-karâr
Ser-der-hevâ-yı zülf-i perîşânuşum senüñ
- 4 Hirbâ-miSâl mihr-i cihân-tâba müncezib
Meftûn-ı tâb-ı rûy-ı dırâşânuşum senüñ¹²²³
- 5 SÂKIB gibi mülâzım-ı dergâh-ı lutfuşum
Cûyende-i merâhim ü ihsânuşum senüñ¹²²⁴

¹²²² 2b gamnâk-i derd-i: derd-âşinâ-yı Ü2.

¹²²³ 4b dırâşânuşum: rahşânuşum Ü1.

¹²²⁴ 5a dergâh-ı lutfuşum: bâb-ı niyâz olup Ü2. b) merâhim: mezâhim Ü2.

Ü1 78a, Ü2 78a, M 85a.

373

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 Bir katresin mukâbele-i sad humâra çek
Câm-ı meyi be-kûrî-i çarh u sitâre çek

- 2 Sâkî göz açmaz oldı kederden fütâdeler
Dürd-i şarâbı bâsıra-i intizâra çek
- 3 Şürb-i yehûd eyleme ehl-i riyâ gibi
Mânend-i lâle câm-ı meyi âşikâre çek¹²²⁵
- 4 Tayy-ı merâhil-i gama sâkî tevessül it
Reh-vâr-ı câmı cânib-i sahbâ-güsâra çek¹²²⁶
- 5 Emvâc gibi ol be-hem-âgûş-ı ittisâl
Ol gevher-i yegâneyi SÂKIB kenâra çek¹²²⁷

Ü1 78b, Ü2 77a, M 85a.

¹²²⁵ 3b Göster çü jâle sâgaruñı âşikâre çek Ü2.

¹²²⁶ 4a tevessül: delâlet Ü1. b) cânib-i sahbâ-güsâra: taraf-ı dil-i dâgdâra Ü2.

¹²²⁷ 5a ol be-hem-: o yem-i Ü1. b) yegâneyi: yegâne-i Ü2.

Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

- 1 Cemâl nâzük ü kad nâzük ü miyân nâzük
Ser-â-ser ol sanem-i şûh-ı dil-sitân nâzük
- 2 Gelür tagayyür o gül-berg-i çihre-i ala
Nigâh-ı hasretiyân olsa hem-çünân nâzük¹²²⁸
- 3 Tamâm lutf u nezâket mükemmel ol gülde
Latîf reng-i ruh-ı al u gîsuvân nâzük¹²²⁹
- 4 Yine ser-âmed o gül-goncadur nezâketde
Cihânda her ne kadar olsa gül-ruhân nâzük¹²³⁰
- 5 ‘Aceb mi cân ile olsam rübûde-dil SÂKIB
Ki pâ-y-tâ-ser o meh-rû be-şart-ı ân nâzük

Ü1 78b, Ü2 77b, M 85a.

¹²²⁸ 2a ala: ile Ü1.

¹²²⁹ 3b ruh-ı al u: ruh u bûy-ı Ü2.

¹²³⁰ 4a gül-goncadur: gül-çihredür Ü2. b) gül-rûhân: dil-berân Ü2.

Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

- 1 Gehî piyâle-i mey gâh derd-i ser çekdük
Bu bezmgâh-ı cihân içre biz neler çekdük¹²³¹
- 2 Sipih-r-i tîre-likâ rûy-ı lutfın itdi nihân
Bu yüzden âyîne-veş her nefes keder çekdük
- 3 Girân gelür dil-i bî-tâkata temennî-i kâm
Felekde minnet-i dînânı ol kadar çekdük
- 4 Ne çekdük ise hele çekmedük gam-ı dehri
Sifâl-i köhne gehî kâm-ı câm-ı zer çekdük¹²³²
- 5 Bu tâze nazm ile dendân-ı yâr vafında
Hayâl silkine SÂKIB dür ü güher çekdük¹²³³

¹²³¹ 1b biz: -Ü1.

¹²³² 4b gehî kâm-ı: gibi gâh Ü1, gehî gâh Ü2.

Ü1 78b, Ü2 77b, M 85b.

376

¹²³³ 5b Hayâl riştesine SÂKIBÂ durer çekdük Ü2.

Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

- 1 Ne dem ki ‘aşk ile bir âh-ı şu‘le-pâş itdük
Sipihri muztarib ü dehri pür-telâş itdük¹²³⁴
- 2 Kesildi bezm-i tarabdan ayagumuz çü bizüm
Çü gonca hûn-ı dili mâye-i ma‘âş itdük
- 3 Ferâg gûşesini bezmgâh-ı ‘işret idüp
Sifâl-i köhneyi câm-ı güher-tırâş itdük
- 4 Gubâr-ı hâtır-ı cânânı hatt-ı rûyından
Ferâg-ı ülfet(i) âyîneden tırâş itdük¹²³⁵
- 5 Terahhum eyledi hummâ görince lerzişümüz
Teb-i firâk ile ol deñlü irti‘âş itdük
- 6 Dirîg nazra-i tahsîne degmedüñ SÂKIB
O şûha ‘arza-i eş‘âr-ı hoş-kumâş itdük¹²³⁶

Ü1 78b, Ü2 77b, M 85b.

¹²³⁴ 2a tarabdan: emelden Ü2. / çü bizüm: çüncim Ü2.

¹²³⁵ 4 - Ü2, - M.

¹²³⁶ 6 Dirîg anlamadı hasm-ı kec-nigeh SÂKIB
Güzergeh-i nazarın nazm-ı hoş-kumâş itdük Ü2,
Dirîg bakmadı ol şûh-ı kec-nigeh SÂKIB
Mesîre-i nazarın nazm-ı hoş-kumâş itdük M’de ilk rivayettir.

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün

- 1 Biz cûş-ı hevâ ile ki sahrâya çekildük
Seyl-âb gibi cânib-i deryâya çekildük¹²³⁷
- 2 Bî-sabr u sükûn câzibe-i 'aşk ile çün âb
Cevlângeh-i serv-kad-i bâlâya çekildük¹²³⁸
- 3 Hâk eyleyeli cismümüzi kûy-ı fenâda
Çün sürme nice dîde-i bînâya çekildük
- 4 Sâgar gibi ser-geşte-i devrân degülüz biz
Kim hum gibi bir gûşe-i tenhâya çekildük¹²³⁹
- 5 SÂKIB olalı zîver-i ser-rişte-i 'irfân
Mânend-i güher 'ıkd-ı Süreyyâ'ya çekildük

Ü1 79a, Ü2 78a, M 86a.

¹²³⁷ 1a cûş-ı hevâ: cûşiş-i 'aşk Ü1.

¹²³⁸ 2a câzibe-i: cezbe-i Ü1. / âb: enhâr Ü1, cû Ü2. b) Ârâmgeh-i serv-i dil-ârâya çekildük Ü2. 3a

Hâk: Çâk Ü1.

¹²³⁹ 4a ser-geşte-i: ser-sikeşte-i Ü2.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 İzhâr-ı dâğı çeşmine şâyeste eyledük
Ol tâze verdi pîş-keş-i haste eyledük
- 2 Gül-çîn-i gülsitân-ı cemâli olup anuñ
Târ-ı nigâhı rişte-i gül-deste eyledük¹²⁴⁰
- 3 Bir seng-dil cevânuñ olup 'aşkı ile mest
Mînâ-yı tevbe-i meyi işkeste eyledük¹²⁴¹

¹²⁴⁰ 2a Gül-çîn-i bâg-ı 'ârızı olduk o goncanuñ Ü2. / anuñ: senüñ Ü2.

- 4 Feryâda başladuk dili ol zülfe bend idüp
Nazm-ı figânı sünbülede beste eyledük¹²⁴²
- 5 Mânend-i kavs fikr ile pür-pîç ü tâb olup
SÂKIB hayâl-i mısra‘-ı ber-ceste eyledük

Ü1 79a, Ü2 76b, M 86a.

¹²⁴¹ 3a cevânuş: nigârnuş Ü2.

¹²⁴² 4b Nazm-ı: Âh u Ü1.

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün

- 1 Dili zehr-âbe-i hicrânun ile telh-kâm itdün
Dü çeşm-i eşk-bâra hvâb-ı şîrîni harâm itdün¹²⁴³
- 2 Husûle gelmedi bâg-ı cihânda biñ bahâr oldı
Gönül nev-bâve-i maksûd için ümmîd-i hâm itdün¹²⁴⁴
- 3 Hilâl-i sâgarı bedr eyledün leb-rîz idüp sâkî
Felekde sen de bir lutf eyledün ammâ tamâm itdün
- 4 Nigûn peymâne gibi neşvesin bir cur‘a görmezsün
Bu çarhı tut ki mahkûm eyledün bezmünde câm itdün¹²⁴⁵
- 5 Kederden gayrı zevkin şemme deñlü bulmadun SÂKIB
Bu ser-bezm-i fenâda nûş-ı câm-ı lâle-fâm itdün

Ü1 79a, Ü2 76b, M 86a.

¹²⁴³ 1a telh-: -Ü1. b) hvâb-ı şîrîni: neşve-i hvâbı Ü2.

¹²⁴⁴ 2b için: iken Ü2.

¹²⁴⁵ 4a neşvesin: lutfını Ü1, Ü2.

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün

- 1 Ref' itse nikâbın ruh-ı zîbâsını görsek
Ol mâh-veşûñ tal'at-ı garrâsını görsek¹²⁴⁶
- 2 Gördük gülini lâlesini bâg-ı cihânuñ
Bir dem o gülün rûy-ı dil-ârâsını görsek¹²⁴⁷
- 3 Şâyeste-i teşbîhümi Tûbâ ile serve
Fark eyler idük kâmet-i bâlâsını görsek¹²⁴⁸
- 4 Hamyâzesini çekmege lâyık mı bilürdük
Bezm-i emelün neşve-i sahbâsını görsek
- 5 SÂKIB dili sâf eyler idük jeng-i kederden
Âyîne gibi rûy-ı mücellâsını görsek

Ü1 79b, Ü2 77a, M 86b.

¹²⁴⁶ 1a zîbâsını: ra'nâsını Ü1.

¹²⁴⁷ 2b Bir dem de o şûhuñ ruh-ı ra'nâsını görsek Ü2.

¹²⁴⁸ 3a serve: serde Ü1. b) kâmet-i bâlâsını: kâmet-i Tûbâsını Ü1, kâmeti belâsını Ü2.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Hecr ü fürkatle dil-i bî-tâbı pür-derd eyledün
Keh-rübâ-veş cism-i za‘f-âlûdeyi zerd eyledün¹²⁴⁹
- 2 Ta‘na dâd-ı gülşen-i üşküftedür sahn-ı derûn
K’anda zahm-ı gonca-i peykânunı verd eyledün¹²⁵⁰

¹²⁴⁹ 1a Hecr ü: Hecr- Ü1, b) cism-i: çeşm-i Ü1.

- 3 Germî-i ser-bezm-i ülfet döndi serd-âba hemân
Ol kadar üftâdegâna şîve-i serd eyledün
- 4 Şîr-i merdüm-hvâr-ı gamzeñle olur dil pençe-tâb
Takviyet virdün o mûra gâlib-i merd eyledün¹²⁵¹
- 5 Dâmenünjden sâye gibi SÂKIB'ı redd itmedün
Hâksâr itdün 'adûyı gerd-veş tard eyledün

Ü1 79b, Ü2 76b, M 86b.

¹²⁵⁰ 2a üşküftedür: şüküftedür Ü2.

¹²⁵¹ 4a gamzenle: gamzuñla Ü1. b) o mûra gâlib-i: umûra gâlib-i Ü1, o mûr-ı kem-teri Ü2.

LÂM¹²⁵²

382

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Nev-bahâr-ı hatt-ı müşg-efşânıdur gîsû degül
Bâ‘îS-i tahrîk-i sevdâ odur ey dil bu degül
- 2 Mün‘akis olmuş meger mir’ât-ı hüsn-i yârda
Sây-e-i kadd-i ham-ı ‘uşşâkdur ebrû degül
- 3 Şu‘le-i çeşm-i esîr-i hasretün âSârıdur
Dâg-ı germî-i nigehdür hâl-i ‘anber-bû degül¹²⁵³
- 4 Sünbül ü reyhân u gülzârı temâşâ eyledüm
Zülf ü hatt u ‘ârız-ı cânân gibi dil-cû degül
- 5 Bir yaña cevri-i ‘adû bir yana evzâ‘-ı felek
Yalnız şekvâ-yı SÂKIB senden ey meh-rû degül¹²⁵⁴

Ü1 79b, Ü2 82a, M 87a.

¹²⁵² -Ü1, Harfû‘l-lâm Ü2, Fî-harfi‘l-lam M.

¹²⁵³ 3a esîr-4a Sünbül ü: Sünbül- Ü1.i hasretün: esîrân-ı gamuñ Ü2.

¹²⁵⁴

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün

- 1 Hâkister-i dil olmasa ger tînet-i bülbül
Feryâd u figân olmaz idi 'âdet-i bülbül
- 2 Hûn-ı dil-i gül-gonca-i gülzârdan oldu
ÂSâr-nümâ nâle-i pür-hâlet-i bülbül
- 3 Nâlendelere hayret olur mâni'-i efgân
Mümkün mi ki feryâda gele sûret-i bülbül
- 4 Pervâne-veş itmez dilümüz derd ile biryân
Şâdî vü tarabdur eSer-i sohbet-i bülbül¹²⁵⁵
- 5 Dem-serdî-i eyyâm-ı şitâ eyledi tebrîd
Gıtdi gül ile kalmadı germiyyet-i bülbül
- 6 Tutup yerini şem' gülün vakt-i şitâda
Pervânelere degdi bir az nevbet-i bülbül¹²⁵⁶

¹²⁵⁵ 4a ile: -Ü1

- 7 Şâh-ı güle SÂKIB kalemün eyledi yek-reng
Var ola hemîşe nefes-i himmet-i bülbül

Ü1 79b, M 87a.

384

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 Nâliş-i bülbüle pervâne ki dem-sâz degül
Hem-çü pervâne o da yanmada mümtâz degül
- 2 Bezm-i bî-çenge yeter na‘raları mestânun
Meclis-i teng-i mürâ’î gibi nâ-sâz degül

¹²⁵⁶ 6a Tutup: Tutdı Ü1.

- 3 Kârınun tâ o kadar halk-ı cihân cellâdı
Düzdî-i gamze-i hûbân aña enbâz degül¹²⁵⁷
- 4 Hırs-ı âgûşa düşelden o kemân ebrûlı
Çekdügi çilleler üftâdelerün az degül
- 5 Çeşm-i sayyâd-ı bütânı nice tasvîr eyler
Kalem-i dest-i musavvir per-i şeh-bâz degül
- 6 Terk-i ser eyleye zulmetde kalan muhtâca
Şem‘-veş her kişi hayr itmede ser-bâz degül
- 7 Suhanı sihr ü füsûn olmaz o kim SÂKIB-veş
Çeşm-i gûyâ-yı dil-ârâ ile hem-râz degül

Ü1 80a.

¹²⁵⁷ 3b Düzdî-i: Zerdî-i Ü1.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 Zîbâ yaraşdı gûşe-i destâr-ı yâra gül
Virdi güle 'izâr letâfet 'izâra gül
- 2 Zahm-ı derûnı 'aksi sanup bülbülân-ı bâg
Feryâda başlar olsa ne dem âşikâre gül
- 3 Başlar figâna bâgda mestâne bülbülân
Peymâne-i şarâba döner vara vara gül
- 4 Tenhâ-nişîn-i gûşe-i ebrû-yı yârdur
Nâz itse bu kadar yeri var rûzgâra gül
- 5 Bâg-ı fenâda bâda virüp varın olmasun
SÂKIB gibi firîfte bu berg-i tâze gül

Ü1 80a.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 Hem-reng ruhuñ ile bulup âb u tâb gül
Hurşîd ile olursa n'ola pençe-tâb gül
- 2 Olmaz ba'îd müntehî-i 'ömr-i bülbülân
Olsa çü hüsn-i gonca-femân pür-şitâb gül
- 3 İtmez gül-âb sûz-ı dil-i bülbülânı def'
'Atşân-ı hecri sîr idemez olsa âb gül
- 4 Ta'bîr-i nâliş itmek olur 'andelîb-veş
Rü'yâda görse 'âşık-ı nâ-dîde-hvâb gül
- 5 Pür-mâyegân-ı zer gibi nâ-yâbdârdur
SÂKIB olursa her ne kadar kâm-yâb gül

Ü1 80b.

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün

- 1 Kim dir saña şeb-nem gibi eflâk-nişîn ol
Tek râhat olup cur'a gibi hâk-nişîn ol
- 2 Mest ile müle zîb-i cihân olmadan ey dil
Evrâk-ı hazân-dîde-i hâşâk-nişîn ol
- 3 Bir pâre el irmez saña çün dirhem-i encüm
Ey nakd-i safâ kîse-i imsâk-nişîn ol
- 4 Zâhid tutalum bâde imiş nutk-ı lezîzün
Gel dil gibi bir şîşe-i sad-çâk-nişîn ol
- 5 Var hâtır-ı pür-neşve-i zühhâda da bir dem
Ey ef'î-i gam hokka-i tiryâk-nişîn ol
- 6 Deryâ gibi âlûde-derûn olmadan ey dil
Ber-gûşe çün âb-ı güher-i pâk-nişîn ol
- 7 SÂKIB-veş irüp râz-ı dil ü 'aşka kemâhî
Tâ zirve-i endîşe-i çâlâk-nişîn ol

Ü1 80b.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 Sihat-pezîr-i neşve olaldan mizâc-ı dil
Var lutf-ı mey-fürûşa hemân ihtiyâc-ı dil
- 2 Çün gül bahâr-ı neşve-i meyden güşâdedür
Pejmürde-i gam olmuş iken ibtilâc-ı dil
- 3 Feyz-i safâ-yı bâde-i gül-fâm-ı nâbdan
Peymâne gibi oldu mücellâ zücâc-ı dil
- 4 Oldı ifâza-i mey-i âteş-fürûz ile
Reşk-i çerâg-ı mihr-i münevver sirâc-ı dil¹²⁵⁸
- 5 Bendergeh-i mahabbete SÂKIB vusûlde
Ser-mâye-i şikîb ü hîred oldı bâc-ı dil

Ü1 80b, Ü2 82a, M 87a.

¹²⁵⁸ 4b mihr-i: mâh-ı Ü1.

389

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

- 1 Kemâna eyleme teşbîh şekl-i ebruvânın bul
Bütân içre o tîr-endâz-ı nâzuḡ bir nişânın bul¹²⁵⁹

¹²⁵⁹ 1a şekl-i: -Ü1.

- 2 Talebkâr olma va‘d-i lutf u vaslın yok yere ey dil
Ki ol neşkûfte verd-i gülşen-i hüsnüñ dehânın bul¹²⁶⁰
- 3 Eger hâl-i dil-i târîk-şân-ı şâm-ı fürkatden
Habîr olmaksâ kasduñ şem‘-veş bir tercemânın bul¹²⁶¹
- 4 Harîr-i sâye-i perr-i hümâdan itmege tekfîn
Şehîdân-ı belâ-yı ‘aşkuñ evvel üstühvânın bul
- 5 Etibbâda bulunmış tut ki merhem SÂKIB-ı zârıñ
Dil-i biçâresinde zahm-ı tîr-i cân-sitânın bul

Ü1 80b, Ü2 82b, M 87a.

¹²⁶⁰ 2a va‘d-i lutf u: harf-i va‘d u Ü2. b) neşkûfte: nev-reste Ü2.

¹²⁶¹ 3a fürkatden: mihnetden Ü2. b) tercemânın: hem-zebânın Ü2.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 Fikr-i zevk-i leb-i la‘lün olalı pîşe-i dil
Oldı leb-rîz şarâb-ı ter ile şîşe-i dil
- 2 Munkatı‘ olsa n’ola bîh-i nihâl-i ümmîd
Görmedi reşha-i cûy-ı emeli rîşe-i dil
- 3 Buldı kem-ter şerer-i âteş-i ‘aşk ile fenâ
Küşte-i cân-ı elem-dîde ile bîşe-i dil
- 4 Buldı âyîne-i hurşîd gibi tâb u cilâ
Nûr-ı hüsnün olalı her nefes endîşe-i dil¹²⁶²
- 5 Güher-i nazm-ı teri SÂKIB’uñ oldı zâhir
Kâviş-i ma‘den-i tab‘ eyleyeli tîşe-i dil

Ü1 81a, Ü2 82b, M 87b.

¹²⁶² 4b Nûr-ı: Nakş-ı Ü2.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 İtdi o deñlü la'l-i lebünden hicâb la'l
La'l-i müzâba döndi hemân oldı âb la'l
- 2 Yek-reng çâşnî-i leb-i la'l-i nâbıdur
Olsa 'aceb mi katre-i sahbâ-yı nâb la'l
- 3 Leb-rîz-i sâgara ne 'aceb olmasa bahâ
Kıymet bulur ne mertebe olsa pür-âb la'l
- 4 Bulmaz kemâl tîre-nihâdân ki idemez
Seng-i siyâhı perveriş-i âfitâb la'l

5 SÂKIB hayâl-i la‘l-i lebiyle o goncanuñ
Oldı midâd-ı nazm-ı terünle kitâb la‘l ¹²⁶³

Ü1 81a, Ü2 83a, M 87b.

¹²⁶³ 5a la‘l-i lebiyle o goncanuñ: la‘li ile oldı ser-be-ser Ü2. b) oldı:reng-i Ü2.

- 1 Sûdâger-i meta'-ı visâl olma ey gönül
Cûyende-i ümîd-i muhâl olma ey gönül
- 2 İtmez harîm-i vaslına mahrem seni o şeh
Feryâdı koyma yok yere lâl olma ey gönül
- 3 Almaz eline çün seni ol şeh kalem gibi
Bîhûde za'f-ı 'aşk ile nâl olma ey gönül¹²⁶⁴
- 4 Olmadı çeşm-i lutfına girmek çün ol şehün
Terk it bu fikri mahz-ı hayâl olma ey gönül
- 5 SÂKIB hamûş küşte-i evzâ'-ı çarhdur
Sen bârî leb-be-mümr-i makâl olma ey gönül¹²⁶⁵

Ü1 81a, Ü2 83a, M 88a.

¹²⁶⁴ 3b nâl: bâl Ü1.

¹²⁶⁵ 5a çarhdur: harfdür Ü1.

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün

- 1 Dil itse de bed-vaz'î-i eyyâma tahammül
Tahkîk bu kâbil degül âlâma tahammül
- 2 Bir bezmde ki bâde vü mahbûb ola hâzır
Hîç sabr u şikîb ide mi ârâma tahammül¹²⁶⁶
- 3 Leb-beste-i şerm iken o gül-gonca-i nev-res
Açıldı henûz itmedi bir câma tahammül
- 4 Yok reng-i ruh-ı tevbenüñ âSâr-ı Sebâtı
Olmaz dil-i mey-hvârede ibrâma tahammül
- 5 Ol mihr-i cihân-tâb-ı cemâli göre SÂKIB
Mümkin mi çü şeb-nem dil-i nâ-kâma tahammül

Ü1 81b, Ü2 83a, M 88a.

¹²⁶⁶ 2b sabr u: sabr- Ü1.

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün

- 1 Ey çeşmi siyeh-mest-i mey-i nâb-ı tegâfûl
V'ey gamzesi şemşîr-i siyeh-tâb-ı tegâfûl¹²⁶⁷
- 2 İnsâf yeter bir nigeş-i merhamet eyle
Yokdur dil-i vîrân-şudede tâb-ı tegâfûl
- 3 Müjgân-ı ciger-dûzuğa merbût ser-â-ser
Ser-rişte-i cem'iyet-i esbâb-ı tegâfûl
- 4 Hep ol nigeş-i şûh-ı sitem-kîşüğe mahsûs
Âyîn-i cefâ vaz'-ı girân-hvâb-ı tegâfûl¹²⁶⁸
- 5 Kurbânı olam hâlini gör SÂKIB'a rahm it
Ey çeşmi siyeh-mest-i mey-i nâb-ı tegâfûl¹²⁶⁹

Ü1 81b, Ü2 83b, M 88a.

¹²⁶⁷ 1b çeşmi: çeşm-i Ü1.

¹²⁶⁸ 4b vaz'-ı girân-hvâb-ı: şîve-i nâ-yâb-ı Ü2.

¹²⁶⁹ 5b çeşmi: çeşm-i Ü1.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 Ne tâlib-i visâl ne rencûr-ı fûrkat ol
Âzâde-i kuyûd-ı gam u derd ü mihnet ol¹²⁷⁰
- 2 Ümmîd-i rif'at ile fenâ bulma jâle-veş
Mânend-i cur'a hâk-nişîn-i selâmet ol
- 3 Sarf itme âb-ı rûyuñı her câ niyâz ile
Çün dürr-i âbdâr sezâ-vâr-ı kıymet ol¹²⁷¹
- 4 Çekme bir üstühvâna gam-ı dehri çün hümâ
'Ankâ-misâl Kâf-nişîn-i kanâ'at ol¹²⁷²
- 5 Devrûñ elinde câm-veş ola şikeste dil
Bir gûşeye çekil hum-ı mey gibi râhat ol
- 6 Bî-râhat olma âmed ü reft-i gumûm ile
Meclis-güzîn-i zıll-ı hümâyûn-ı 'uzlet ol
- 7 SÂKIB humâr-ı nûşı gam-ı nîşi yâd idüp
Hursend-i zevk-yâbî-i şehd-i ferâgat ol¹²⁷³

Ü1 81b, Ü2 84a, M 88b.

¹²⁷⁰ 1b gam u derd ü mihnet: girân-bâr-ı minnet Ü2, gam-ı derd ü mihnet M.

¹²⁷¹ 3a âb-ı: -Ü1. b) sezâ-vâr-ı: ser-efrâz-ı Ü1.

¹²⁷² 4b misâl: misâli Ü2.

¹²⁷³ 7a nûşı: nûş-ı Ü1. b) zevk-yâbî-i şehd-i: çâşnî-i safâ-yı Ü2.

Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

- 1 Kâkül-i ‘anberîne düşdi gönül
Heves-i müşg-i Çîn’e düşdi gönül
- 2 Felege çıksa dūd-ı âhı n’ola
O büt-i meh-cebîne düşdi gönül¹²⁷⁴
- 3 Dil-i hurşîdi dâg-ı reşk eyler
Bir ruh-ı âteşîne düşdi gönül¹²⁷⁵
- 4 Zevki yok çün humârdan gayrı
Mey-i nâbuñ nesine düşdi gönül
- 5 SÂKIB ‘arz eyleyüp bu şi‘r-i teri
Taleb-i âferîne düşdi gönül¹²⁷⁶

Ü1 82a, Ü2 83b, M 88b.

¹²⁷⁴ 2b O: Bir Ü1. / büt-i meh-cebîne: ruh-ı âteşîne Ü2.

¹²⁷⁵ 3a hurşîdi: hurşîd Ü1. / dâg-ı reşk: dâg dâg Ü1. / eyler: itmiş Ü1, Ü2.

¹²⁷⁶ 5a SÂKIB ‘arz-ı hünerle ‘âlemde Ü1, SÂKIBÂ ‘arz-ı nazm-ı tâze idüp Ü2.
b) Taleb-i: Bir kuru Ü1.

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün

- 1 Çün şu'le hurûş itmede dâmen-be-miyân ol
Vâreste-i hâr u has u kayd-ı dü-cihân ol
- 2 Bûs eyleme hâşâk-sıfat dâmen-i hasmı
Deryâ ise o sen de sadef-vâr girân ol ¹²⁷⁷
- 3 Rûşen-güher ol reşk ile a'dâyı helâk it
Meh-tâb gibi hâne-ber-endâz-ı ketân ol ¹²⁷⁸
- 4 Dil-mürde-i hicrâna gelüp hâk-i der ile
Ey bâd-ı sabâ sürme-keş-i dîde-i cân ol ¹²⁷⁹
- 5 SÂKIB suhanuñ 'arz idüp üstâd-ı zamâna
Bûs eylemege destini çün safha revân ol
- 6 Rüşdî-i suhan-sencün alup hayr du'âsın
Feyz-i eSer-i terbiyet-i mihr ile kân ol

¹²⁷⁷ 2b sen de sadef-vâr: sûtûnda sadef gibi Ü2.

¹²⁷⁸ 3a Rûşen-güher ol reşk ile: Rûşen-güherî itmede Ü2.

¹²⁷⁹ 4 - Ü2. b) sürme-keş-i: sürme gibi Ü1.

- 7 Turdukca cihân kâ'im ola bünye-i zâtı
Ey beyt-i du'â şî'ri gibi vird-i zebân ol¹²⁸⁰

Ü1 82a, Ü2 84a, M 89a.

398

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün

- 1 Sâkî yine 'îd oldı ele câm-ı şarâb al
Mutrib ne turursuñ elüñe sen de rebâb al
- 2 Dil-haste-i âlâm yatur yek-sere 'uşşâk
Sor hâtır-ı bîmârumuz ey şûh sevâb al¹²⁸¹

¹²⁸⁰ 7a kâ'im: muhkem Ü2.

¹²⁸¹ 2b bîmârumuz: mecrûhumuz Ü1, mecrûhını Ü2.

- 3 Def'-i teb ü tâb-1 gam u endûh ise maksûd
Ol yer ki ola lâ-y-1 hum-1 bâde türâb al¹²⁸²
- 4 Düşîne melâli n'ola dem-beste tururdi
Ol goncanuñ agzın ara peymâne cevâb al¹²⁸³
- 5 Âyînede gör 'ârız-1 hûy-gerde-i yârı
SÂKIB kef-i nezzâreye bir şîşe gül-âb al

Ü1 82a, Ü2 84b, M 89a.

¹²⁸² 3a gam u: gam- Ü1. b) ola lâ-y-1 hum-1 bâde: turur hum-1 mey-i nâb Ü1.

¹²⁸³ 4a melâli:hilâli Ü1. b) peymâne: ey bâd Ü2.

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün

- 1 Dil-i meksûr-ı ‘uşşâka kûdûretden safâ müşkil
Şikest olsa olur âyîneye her dem cilâ müşkil¹²⁸⁴
- 2 Ümmîd-i vuslat-ı yâr eylemez dil-hastegân-ı ‘aşk
Kabûl-i sıhhat itmez derdmendâna devâ müşkil¹²⁸⁵
- 3 Hayâlünj cân-ı zârı sîne de tenhâ kodı bildüm
Kişi düşse olurmuş âşinâsından cüdâ müşkil
- 4 Ne mümkündür ola cevlângeh-i dil sâye-i zülfi
Ser-i bî-devlet olmak cây-ı pervâz-ı hümâ müşkil¹²⁸⁶
- 5 Debistân-ı ümîde varma SÂKIB nâ-be-câ her dem
O tıfl-ı nev-resi itmek sebak-hvân-ı vefâ müşkil¹²⁸⁷

Ü1 82b, Ü2 84b, M 89b.

¹²⁸⁴ 1b olur: bile Ü2. / her dem: olur Ü2.

¹²⁸⁵ 2b itmez: itme Ü1.

¹²⁸⁶ 4a Makâm ola dile mümkün mi zîr-i sâye-i zülfi Ü2.

¹²⁸⁷ 5a varma: girme Ü2. / nâ-be-câ: bîhude Ü2.

- 1 Ol kim yolun da sürme gibi hâk-i pâ degül
Girse nigâh-ı lutfuğa cânâ be-câ degül
- 2 Çekmekle geçmiş 'ömri meger bâr-ı mihneti
Bir pîr var mı kaddi kemân-veş dü-tâ degül
- 3 Ümmîd-i rûy-ı lutfuğ iden sâf-tînetân
Âyîne-veş şikeste-dil olmak revâ degül
- 4 Bilmem nedür müsâra'at-ı 'ömr-i pür-şitâb
O şûh-ı cân-sitân çü ecel der-kafâ degül
- 5 Olduk enîs-i meclis-i sahbâ-keşân-ı 'aşk
Cemşîd o bezm-i hâsda sâgar-gedâ degül

6 Sarf olmadukca girmez ele mâye-i hîred
Sahbâ-yı hoş-kumâş o kadar kem-bahâ degül

7 SÂKIB misâl-i cû nice sîr-âb-ı lutfi var
Mânende-i serâb o kim hod-nümâ degül

Ü1 82b, Ü2 84b, M 89b.

Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

- 1 Hemîşe cur‘a gibi hâk-i pâ-yı mestân ol
Habâb-ı mey gibi çeşm-âşinâ-yı mestân ol¹²⁸⁸
- 2 Vusûl ise garazuñ tâc u tahta çün Cemşîd
Bu bâde-hânedede sâgar-gedâ-yı mestân ol
- 3 MiSâl-i sâgar-ı pür-bâde dön üzerlerine
Kebâb-ı âteş-i cevr ü cefâ-yı mestân ol¹²⁸⁹
- 4 Piyâle-veş garazuñ gezmek ise elden ele
Hemîşe bezmde vakf-ı rızâ-yı mestân ol
- 5 Gubâr-ı zühdi gider hem-çün âyîne SÂKIB
Sezâ-yı dîde-i feyz-âzmâ-yı mestân ol¹²⁹⁰

Ü1 82b, Ü2 85a, M 90a.

¹²⁸⁸ 1a cur‘a gibi: cur‘a-sıfat Ü2.

¹²⁸⁹ 3b cevr ü cefâ-yı: derd ü belâ-yı Ü2.

¹²⁹⁰ 5b feyz-âzmâ-yı: feyz-incilâ-yı Ü1, safvet-fezâ-yı Ü2.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 Bulsa dil-hasteleri derdini takrîre mahal
Gelür ol nergis-i pür-hvâb-ı siyeh-meste meSel
- 2 O sehî-serv-i ser-efrâz-ı bülend-‘unvânun
Dâmen-i pâki degül sâyesine irmez el
- 3 Var binâsında metânet o kadar cânânun
Seyl-i eşkümle harâb olsa cihân virmez bel
- 4 Leb-i la‘li o lugazdür çıkar andan şekker
Kadı şîrîndür ammâ ki degül mümkün hal¹²⁹¹
- 5 Ruh-ı pür-tâbına mihr ü mehi görmezdi nazîr
Çeşm-i agyâr eger olmasa SÂKIB ahvel

Ü1 83a, Ü2 85a, M 90a.

¹²⁹¹ 4b hal: bil Ü1.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 Yem katre-i dü dîde-i hûn-bârumuz degül
Dûzah şerâr-ı âh-ı dil-i zârumuz degül
- 2 Pervâne gibi biz aña yanup yakılmazuz
Şem'ün nedür bu sûzişi gam-hvârumuz degül
- 3 Negşûde kalsa n'ola dükân-ı şifâhumuz
Peymâne-i hünerle cedel kârumuz degül
- 4 Hasret-keş-i şükûfe-i ikbâl olur o kim
Pîrâye-bahş-ı gûşe-i destârumuz degül
- 5 Sûrî vü ma'nevî hevesi cümleñ cemâl
Hvâbîdemüz o şevkde bîdârumuz degül¹²⁹²
- 6 Ter-dâmenânı itmede tathîr 'afv-ı Hak
Muhtâc-ı eşk-i çeşm-i günehkârumuz degül¹²⁹³
- 7 Olmaz leb-i kalem gibi feryâd-rîz-i şevk
SÂKIB o dil ki teşne-i güftârumuz degül

Ü1 83a, Ü2 85b, M 90a

¹²⁹² 5a Sûrî vü ma'nevî: gâfîl (ü) bâ-niyet Ü2. b) o: bu Ü2.

¹²⁹³ 6a Ter-dâmenânı: Ter-dâmenân Ü1. / 'afv-ı: dâd-ı Ü1.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Tîg-ı hışmından ne deŒlü olsa da pür-pâre dil
Ârzû-yı merhem-i lutfın ider bî-çâre dil¹²⁹⁴
- 2 Restgârî-i cihân ümmîdin eylerken yine
Gör belâyı düşdi ol gîsû-yı müşgîn târa dil
- 3 Olsa da âyîne-i pür-tâb ol dem âb olur
Olsa tâb-âver ne deŒlü şu‘le-i dîdâra dil¹²⁹⁵
- 4 Mültecî-i dâmen-i şem‘ olmaz idi her gice
Uymasa pervâne gibi ‘âşık-ı bîdâra dil¹²⁹⁶
- 5 Âşinâlardan tegâfûl vaz‘ın itmezdi ümîd
Olmadukca âşinâ SÂKIB nigâh-ı yâra dil

Ü1 83a, Ü2 85b, M 90b.

¹²⁹⁴ 1a hışmından: çeşminden Ü1. / pür-pâre: bir pâre Ü1, pür-yara Ü2.

¹²⁹⁵ 3a Âb-veş bî-tâb olur ger olsa da âyîne-tâb Ü2.

¹²⁹⁶ 4 şevk ile dâmân-ı şem‘-i bezme itdi ilticâ

Hem-çü pervâne girelden meslek-i bîdâra dil Ü2. b) uymasa: olsa Ü1.

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün

- 1 Bahâr-ı tâze oldı elde câm-ı bâde ister dil
Bu ser-bezm-i safâyı sâhil-i deryâda ister dil¹²⁹⁷
- 2 Kusûr-ı meclis-i dehr istemez bî-bâde vü mahbûb
Hemîşe bezmgâh-ı ‘işreti âmâde ister dil¹²⁹⁸
- 3 Egerçi vâ‘izân tasvîr-i ezvâk-ı cinân eyler
Bihîştün zevkini dîvânedür dünyâda ister dil¹²⁹⁹
- 4 Sahârî-i dü-kevne sıgmaz özge yekke-peymâdur
Cünûn nâmında kendün bir pehîn sahrâda ister dil¹³⁰⁰
- 5 Degüldür mey nemekle mümtezic SÂKIB yine ammâ
Safâ-yı la‘l-i yârı neşve-i sahbâda ister dil¹³⁰¹

Ü1 83a, Ü2 86a, M 90b.

¹²⁹⁷ 1a câm-: -Ü1. b) Bu hengâm-ı tarabda seyr-i ruh-ı sâde ister dil Ü2.

¹²⁹⁸ 2a dehr istemez: gayrı görür Ü2.

¹²⁹⁹ 3a vâ‘izân: zâhidan Ü2. / ezvâk-ı: erzâk-ı Ü1.

¹³⁰⁰ 4b ‘Înân-ı eşheb-i ‘aşk-ı hemîn irhâda ister dil Ü2. / pehîn: pehn Ü1.

¹³⁰¹ 5 Esîr-i mâtem ü sûr-ı cihân iken yine SÂKIB
Ne bezm-i bî-mey ü ne sâkî-i rû-sâde ister dil Ü2.

MÎM¹³⁰²

406

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 Reng-i bahâr gülşen-i dâgumdadur benüm
Bûy-ı bihişt gonca-i bâgumdadur benüm
- 2 Olsam n'ola esîr-i bezimgâh-ı mey-keşân
Bend-i girân-ı neşve ayagumdadur benüm¹³⁰³
- 3 Bî-hûşluk olur baña ser-mâye-i hired
Güm-geştelik hemîşe sürâgumdadur benüm
- 4 Bûs eyledüm o gonca-dehen mest-i 'işveyi
Ol çâşnî henûz damagumdadur benüm¹³⁰⁴
- 5 Ol neşve kim müdâm aña dil-teşnedür cihân
SÂKIB şarâb-ı câm-ı ferâgumdadur benüm¹³⁰⁵

Ü1 83b, Ü2 88a, M 91a.

¹³⁰² -Ü1, Harfü'l-mîm Ü2, Fî-harfi'l-mîm M.

¹³⁰³ 2b ayagumdadur: bâgumdadur Ü2.

¹³⁰⁴ 4a Mestâne la'l-i nâbını öpdüm o goncanuñ Ü2.

¹³⁰⁵ 5a müdam: -Ü1.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 Kim ola gülşen-i ‘âlemde safâdan mahrûm
Beñzer ol bülbüle kim berg ü nevâdan mahrûm
- 2 Per-i pervâne yeter båd-zen-i âfet ola
Şem‘-i ikbâl ki fânûs-ı du‘âdan mahrûm
- 3 Olsa gırbâl kadar dîdesi nef‘in göremez
Hırmen-i lutfını kim ide gedâdan mahrûm
- 4 Hoş-nümâ gül-bün-i bî-bülbüle beñzer bî-şek
Hod-nümâyân-ı cihân k’ola Senâdan mahrûm
- 5 Eseri kâle-i düzdîde-veş anuñ kim olur
K’ola dellâl-ı senâ-yı şu‘arâdan mahrûm¹³⁰⁶
- 6 Tûtî vü zâg mezâkında anuñ yek-sândur
Kim ola zevk-i nükât-ı bülegâdan mahrûm
- 7 Sürme-i terbiyet ol merd-i nazar-bâza sezâ
K’olmaya kûr gibi kuhl-ı cilâdan mahrûm
- 8 Çihre vü dîde-i mahbûs gibi zerd ü sefid
Sîm ü zer kim kala der-kîse ‘atâdan mahrûm¹³⁰⁷
- 9 Beñzer ol matbah-ı bî-dûd u meges-nâ-dîde
Ola ol hvân-ı ‘atâ kim fukarâdan mahrûm¹³⁰⁸

¹³⁰⁶ 5a Eseri: Eser Ü1.

¹³⁰⁷ 8b der-kîse ‘atâdan: dest-i fukarâdan Ü1.

¹³⁰⁸ 9a bî-dûd u: bî-dûd-ı M. b) ‘atâ kim fukarâdan: hasîsân ki gedâdan Ü1.

- 10 Vakf iden merhem-i en‘âmını bî-çârelere
Olmaya hîç dü ‘âlemde devâdan mahrûm
- 11 SÂKIB ümmîd-i merâm eyle der-i Hak’dan kim
Anda hîç olmadı bir kimse recâdan mahrûm

Ü1 83b, M 91a.

408

Mef‘ûlü Mefâ‘îlün Mef‘ûlü Mefâ‘îlün

- 1 Meyl itmedi bu hâke ol serv-i hırâmânım
Ser-keşlige yüz tutdı gide gide cânânım¹³⁰⁹
- 2 Bir hayme-i âteş-reng olsa ne ‘aceb gerdûn
Direk direk olmuşdur dūd-ı dil-i sūzânım¹³¹⁰
- 3 Oldı eSer-i mühri hurşîd gibi zâhir
Yek-reng olalı subha sad-pâre girîbânım¹³¹¹
- 4 Gam-dîdeleri görmez bir rûy-ı dil ol mehden
Âyîne olur gayra dâ’im aña hayrânım¹³¹²

¹³⁰⁹ 1b yüz: toz Ü1.

¹³¹⁰ 2 - Ü1.

¹³¹¹ 3b sad-pâre. sad-çâk Ü1.

¹³¹² 4a ol: o Ü1.

- 5 Kaldı ser-i kûyında hâk olduğu ‘uşşâkuñ
Dâd eylemedi gitdi ol server-i hûbânım
- 6 Peymâne-i hurşîdi ger bulsa şikest eyler
Nev-tevbe-i sahbâdur ol âfet-i devrânım
- 7 Mânende-i cân u ten düşmenle olur yek-reng
Dil-mürdeleri SÂKIB dirse aña gel cânım¹³¹³

Ü1 84a, M 91b.

409

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 Buldı ol kâkül-i ‘anber-şikene râh nesîm
Müşg-rîz olsa cihânda n’ola her gâh nesîm
- 2 Dil-i pîçîde-i sevdâ-zedeyi râhatına

¹³¹³ 7a Mânende-i: Mânend-i Ü1. / düşmenle: gayr ile Ü1.

Komaz ol kâkûli ham-der-ham idüp âh nesîm

3 Olalı beste-dil-i kâkûl-i müşgîn-i bütân
Geh benüm ‘aklumı sünbül tagıdur gâh nesîm

4 Hısn-ı fânûs-ı du‘â mâni‘-i âfât idügin
Tokınup şem‘e ider herkesi âgâh nesîm

5 Tagıdup zülfini gösterdi ‘izârın SÂKIB
Oldı gam-dîde-i pür-hasrete dil-hvâh nesîm

Ü1 84a, M 92a.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 Mahrûm-ı berg-i sebz-i çemenzâr-ı matlabum
Bû nâ-şinâs gonca-i neşkûfte kevkebüm
- 2 Feryâd gördi gayrı sezâ-yı nigâh-ı lutf
Ol kec-‘atâ ki ney gibi her dem leb-â-lebüm
- 3 Bî-gam-güsâr u hem-dem-i tenhâ-nişîn-i gam
Şeb-tâ-seher müdâvim-i gül-bâng-ı yâ Rabum
- 4 Zerrîn şemse mushafına âfitâb-ı haşr
Bir tıfl-ı hoş-hırâm ile hem-râh-ı mektebüm
- 5 Almadı kimse hâtır-ı meksûrumı ele
Çün câm-ı mey şikeste-i pâkî-i meşrebüm
- 6 SÂKIB nesîm-i subh olur müşg-bâr-ı feyz
Bir şemme lutfi ile bahârûñ mutayyebüm

Ü1 84a.

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün

- 1 Hâr-ı gamı gül-çînî-i kâma bedel aldum
Bu bâgda bî-berg ü nevâlıkdan el aldum
- 2 Çün zikr-i mey-i nâb ile mest olmadı kimse
Bîhûde leb-i telhüme lafz-ı 'asel aldum
- 3 Olsa baña gül-mîh otaga n'ola hurşîd
Meydân-ı mahabbetde dilrâna tel aldum
- 4 Ser-geşte-i 'acz idi tahammülde felekler
Ol bârı ki ben dûşuma rûz-ı ezel aldum
- 5 Gördüm cedelin hvân-ı temennâdaki halkuñ

Ben hissemi fakr u fenâ bî-cedel aldum¹³¹⁴

- 6 İtdi o perî sûret-i me'mûlumi imsâk
Âyîne gibi rûyum ele bî-mahal aldum
- 7 Dö(ndi) nukatı nâfe(-i) müşgîn-i gazâla
SÂKIB elüme her ne zamân bir gazel aldum

Ü1 84b.

¹³¹⁴ 5b Mısra vezne uymamaktadır.

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

- 1 Çeşmün olsa râz-dân hâl-i perîşânum disem
Ol suhan-gû gamzeçe esrâr-ı pinhânum disem
- 2 Püşt-i dest-i redd olur âyîne-i ikbâl-i çarh
Bir nefes gam-hâne-i 'âlemde mihmânnum disem
- 3 Subh ider tahkîk dâg-ı sînesin izhâr ile
Sûz-ı dildür bâ'îS-i çâk-i girîbânnum disem
- 4 Girye-i çeşmüm ider şerm ile şem'-i bezmi âb
Şâm-ı gamda kıssa-i pür-sûz hicrânnum disem
- 5 Dûr olur benden helâk-i derd-i hecr eyler hemân
Her kime SÂKIB mahabbet eyleyüp cânnum disem

Ü1 84b.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 'Ayyûka çıkdı nâle vü efgânumuz bizüm
Bir dem terahhum itmedi cânânumuz bizüm
- 2 Yanup yakılmada şeb-i gurbetde şem' olur
Sûz-âşinâ-yı derd zebân-dânumuz bizüm¹³¹⁵
- 3 Gam-hâne-i derûnı tehî bulmadı henûz
Bir kerre de sürûr ola mihmânumuz bizüm
- 4 Ta'lik itme hattıña gül-bûse-i ruhuñ
Ey şûh o vakte kılca kalur cânumuz bizüm
- 5 Görmek olaydı kâkülün ol mâh-pârenüñ
Ma'lûm olurdu hâl-i perîşânumuz bizüm
- 6 Çekse ne cânibe giderüz çâre yok ola
Dest-i kaderde tâ ki girîbânumuz bizüm¹³¹⁶
- 7 Ol bâgbân-ı gonca-i hvâhiş-ne-çîdeyüz
Pejmürdedür hemîşe gülistânumuz bizüm
- 8 Olmaya sedd-i reh has u hâşâk-i ma'siyet
Cûş itse seyl-i eşk-i firâvânumuz bizüm

¹³¹⁵ 2b zebân-dânumuz: zebân-dırâzumuz Ü1.

¹³¹⁶ 6b kaderde: kazâda Ü1.

- 9 Ma‘mûre-i cihânda yapılmadı gitdi hayf
Bir kerre SÂKIBÂ dil-i vîrânumuz bizüm¹³¹⁷

Ü1 84b, Ü2 87b, M 91a.

414

Mef‘ûlü Mefâ‘îlü Mefâ‘îlü Fe‘ûlün

- 1 Ser-geşteligi gerdiş-i peymânede gördüm
Cân-sûzlığı sûziş-i pervânede gördüm¹³¹⁸
- 2 Ümmîd budur seyle vire defter-i cürmin
Ol girye-i pür-cûş ki mestânede gördüm¹³¹⁹
- 3 Bildüm ne imiş zevk-i vatan çille-i gurbet
Murgı ki gehî dâmda geh lânedede gördüm
- 4 Bir ‘âşık-ı dil-sûhtede olmadı görmek
Ol hâlet-i pür-sûzı ki pervânede gördüm¹³²⁰
- 5 Mecbûrı anuñ bay u gedâ yek-sere ‘âlem
Bu cezbe-i pür-zûrı kemîn dânedede gördüm¹³²¹

¹³¹⁷ 9a gitdi: kaldı Ü1. b) Bir kerre SÂKIBÂ dil-i: SÂKIB göñül didükleri Ü1.

¹³¹⁸ 1 Ol neşveyi kim gûşe-i vîrânede gördüm
Ne sâgar-ı sahbâda ne mey-hânedede gördüm Ü2.

¹³¹⁹ 2b Ol: O Ü1.

¹³²⁰ 4b pür-sûzı: pür-sûz Ü1.

6 Ol seng-i melâmet k'atılır ehl-i hevâya
Hep zahmın (anuş) bu dil-i dîvânedede gördüm¹³²²

7 SÂKIB gözedür hâtır-ı yârânı yoluyla
Resm-i edeb-i meclisi peymânede gördüm

Ü1 85a, Ü2 88a, M 91b.

415

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün

1 Ol neşveyi kim gûşe-i vîrânedede buldum
Ne sâgar-ı sahbâda ne mey-hânede buldum¹³²³

¹³²¹ 5a yek-sere. ser-te-ser Ü1.

¹³²² 6 - Ü1, - M.

¹³²³ 1 Ser-geşteligüm gerdiş-i peymânede buldum
Cân-sûzlıgum sûziş-i pervânede buldum Ü2.

- 2 Gencîne-i esrâra nigehdârlık eyler
Dîvâneyi kim gûşe-i vîrânede buldum¹³²⁴
- 3 Kem-yâb idi gencîne-i esrâr-ı mahabbet
Dil nâmına bir gûşe-i vîrânede buldum¹³²⁵
- 4 Ol seng-i melâmet k'atılur ehl-i hevâya
Hep zahmın anuñ bu dil-i dîvânede gördüm¹³²⁶
- 5 Meştâ imiş ehl-i seferüñ râhatı bildüm
Murgânı ki hengâm-ı şitâ lânede buldum¹³²⁷
- 6 Huşyârda bulmadum o hâlâtı ki SÂKIB
Ser-bezm-i mahabbetdeki mestânede buldum¹³²⁸

Ü1 85a, Ü2 88a, M 91b.

¹³²⁴ 2b buldum: gördüm Ü1.

¹³²⁵ 3 Kem-yâb idi sıdk u vefâ gerçi cihânda

Biñ sa'y ile hele anı mestânede buldum Ü1. b) buldum: gördüm Ü1.

¹³²⁶ 4 -Ü2. b) buldum: gördüm Ü1.

¹³²⁷ 5 - Ü1, -M.

¹³²⁸ 6a SÂKIB dü cihân dagdagasın ber-araf itmiş Ü1.

b) Ser-bezm-i mahabbetdeki: Bu cünbiş-i müstahseni Ü2, Mey-hâne-i 'aşkındaki M'de ilk rivayettir. / mestânede: dîvânede Ü2.

Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

- 1 Metâ‘-ı vuslatına irmedi o şûhuñ elüm
İzâ‘at oldı hemân nakd-i eşki mâ-hasalum¹³²⁹
- 2 O deñlü çillelerüñ çekdüm ol kaşı yanuñ
K’olur dü-tâ çü kemân toz konarsa dahi belüm¹³³⁰
- 3 Hurûş-ı eşk-i nedâmet ki seyl-i cûşândur
Ümîd odur ki vire seyle defter-i ‘amelüm
- 4 Olurdı gonca-i tasvîr feyz-yâb-ı bahâr
Karîn-i neşv ü nemâ olsa gonca-i emelüm¹³³¹
- 5 Netîce-yâfte-i meslek-i ümîd oldum
Ki gitdi neşve-i mey kaldı SÂKIBÂ keselüm

Ü1 85a, Ü2 88b, M 92a.

¹³²⁹ 1a vuslatna: vaslîna Ü1. b) eşki: eşk Ü1.

¹³³⁰ 2a yanuñ: yayuñ Ü1. b) K’olur: Olur Ü1, M.

¹³³¹ 4b neşv ü nemâ: neşv nemâ Ü1, neşve-nümâ Ü2.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 Hûn-ı dil oldı gonca-sıfat vâyemüz bizüm
Var berg-i sâz 'îş ü deme mâyemüz bizüm¹³³²
- 2 Hecr-i miyânı ile za'îfüz o deñlü kim
Mûyı ihâta ancak ider sâyemüz bizüm¹³³³
- 3 Hem-vâre şîr-mest-i neşâtuz misâl-i tıfl
Zîrâ ki oldı duhter-i rez dâyemüz bizüm¹³³⁴
- 4 Çün gonca teng-dest-i riyâz-ı cihân isek
Vardur metâ'-ı handeye ser-mâyemüz bizüm¹³³⁵

¹³³² 1b 'îş ü deme mâyemüz: 'îş ile pîrâyemüz Ü2.

¹³³³ 2 Olduk za'îf-i derd (ü) gam-ı baht kim olur

Çün sürme zîb-i çeşm-i 'adem sâyemüz bizüm Ü2.

¹³³⁴ 3a Çün tıfl-ı şîr mest-i safâyuz ki bî-gamuz Ü2.

¹³³⁵ 4a riyâz-ı cihân isek: gülistân-ı 'âlemüz Ü2. b) vardur: yetmez Ü2.

- 5 Hurşîd gibi hâke temâyüldeyüz müdâm
SÂKIB sipihr olursa da hem-pâyemüz bizüm¹³³⁶

Ü1 85b, Ü2 86b, M 92a.

418

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

- 1 Zamân-ı fûrkatidür çeşmi hûn-feşân ideyüm
Netîce ölmez isem fûrkat ile kan ideyüm¹³³⁷

¹³³⁶ 5 İtmiş zebân-ı tâze sipihrinde mihr iden
SÂKIB meh-i nevi eSer-i pâyemüz bizüm Ü2.

¹³³⁷ 1b isem: ise Ü2.

- 2 Nifâk-ı gamzeye şâkird-i müsta‘id olayum
O şûhı düşmen-i bed-hvâha hasm-ı cân ideyüm
- 3 ‘Adûya göstereyüm sîne germegi çü hedef
Hadeng-i âh-ı siper-sûzı der-kemân ideyüm¹³³⁸
- 4 O serv lutf ile agyârı ser-firâz itmiş
Feleklere irişe ben de bir figân ideyüm¹³³⁹
- 5 Fesân-ı tîg-ı zebân seng-i sürmedür SÂKIB
Siyâhkârî-i bahtı nice beyân ideyüm

Ü1 85b, Ü2 86b, M 92a.

¹³³⁸ 3b siper-sûzı: şerer-pâşı Ü2.

¹³³⁹ 4a serv: ser Ü2. / ser-firâz: ser-efrâz Ü1. b) Feleklere irişe: Felek-resîde ola Ü2.

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Fe‘ûlün

- 1 Sirişk-i dîdeyüm dürr-i niyâzum
Velâkin kâsid-i bâzâr-ı nâzum¹³⁴⁰
- 2 O rengîn nagmeyüm vasf-ı ruhında
Gül-i bâg-ı leb-i şîven-tırâzum
- 3 Nemek-rîz-i zahımdâr-ı firâkum
Peyâm-ı vasl-ı yâr-ı dil-nevâzum
- 4 İrişdi çarha fark-ı iftihârum
Hevâ-yı kâmetiyle ser-firâzum¹³⁴¹
- 5 Yegâne dürr-i deryâ-yı kemâlüm
Velî SÂKIB yetîm-i imtiyâzum¹³⁴²

Ü1 85b, Ü2 86b, M 92b.

¹³⁴⁰ 1b Velâkin: Metâ‘-ı Ü1, Ü2.

¹³⁴¹ 4b Hevâ-yı: Hayâl-i Ü2. / kâmetiyle: kâmetünle Ü1.

¹³⁴² 5a deryâ-yı: yâ-yı M.

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün

- 1 Ol zülf-i siyeh kim ruh-ı dildârda gördüm
Gûyâ der-i genc-i emeli mârda gördüm
- 2 Nerm itdi o âhen-dili te'Sîr-i kemîni
Ben hâssiyet-i âhî hele nârda gördüm
- 3 Dil mülkini bir nazra ile eyledi yagma
Düzd-i nighühñ kârını Tâtâr'da gördüm
- 4 Pür-jeng-i gam olsa n'ola mir'ât-ı derûnum
Tâze hatı ol âyîne-ruhsârda gördüm¹³⁴³
- 5 İnkâra çıkar sorsañ eger aslını SÂKIB
Dildârı reh-i hâne-i agyârda gördüm

Ü1 86a, Ü2 87a, M 92b.

¹³⁴³ 4b Tâze: gerd-i Ü2.

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün

- 1 MiSâl-i âyîne hayrân-ı tâb-ı rûy-ı hûbânım
Perîşân hâtırum dil-beste-i gîsû-yı hûbânım
- 2 N’ola dil-hûn idersem nâfe-veş reşk ile agyârı
Sabâ ser-der-hevâ-yı kâkûl-i dil-cûy-ı hûbânım¹³⁴⁴
- 3 Kemân-âsâ n’ola hamyâze-rîz-i derd-i hecr olsam
Hilâl-i çarh-ı ‘aşkum beste-i ebrû-yı hûbânım¹³⁴⁵
- 4 ‘Aceb mi erre-i reşk ile şâne çâk çâk olsa
Dil ü cândan esîr-i zülf-i ‘anber-bûy-ı hûbânım¹³⁴⁶
- 5 Ser-â-ser reşk ile hussâdı kûr itsem n’ola SÂKIB
‘Azîzüm dîde-i ‘âlemde hâk-i kûy-ı hûbânım¹³⁴⁷

Ü1 86a, Ü2 87b, M 93a.

¹³⁴⁴ 2b Sabâ ser-der-hevâ-yı: Nesîm-âsâ esîr-i Ü2.

¹³⁴⁵ 3a hamyâze-rîz-i: hamyâzedâr-ı Ü2.

¹³⁴⁶ 4a N’ola sevdâ ile bâd-ı sabâ-veş bî-karâr olsam Ü2. b) zülf-i ‘anber-bûy-ı: kâkûl-i

hoş-bûy-ı Ü2.

¹³⁴⁷ 5b ‘Azîzüm: ‘Azîzüm diyü Ü1.

Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

- 1 Hâl-i ruhsâre-i dil-ârâyum
Merdüm-i dîde-i temâşâyum
- 2 Gird-bâd-ı fezâ-yı Mecnûnî
Mevc-i nûr-ı nigâh-ı Leylâyum
- 3 Beste-i zülf-i ‘anberîn mûyân
Sünbül-i bûstân-ı sevdâyum¹³⁴⁸
- 4 Neşve-bahşâ-yı bezmgâh-ı ümîd
Cur‘a-i bâde-i temennâyum¹³⁴⁹
- 5 Vâsf-ı la‘l-i bûtân ile SÂKIB
Âb-ı rû-bahş-ı zevk-i sahbâyum¹³⁵⁰

Ü1 86a, Ü2 87a, M 93a.

¹³⁴⁸ 3a ‘anberîn mûyân: ‘anberîn-i bûtân: Ü1, Ü2.

¹³⁴⁹ 4a bezmgâh-ı ümîd: sâgar-ı ümmîd Ü1.

¹³⁵⁰ 5b Âb-ı rû-yı safâ-yı sahbâyum Ü2.

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

- 1 Zerre-i mihr ü mahabbet âfitâb-ı mahşerüm
Âteş-endâz-ı dil-i pür-sûz u tâb-ı mahşerüm¹³⁵¹
- 2 Hem-çü eyyâm-ı keşâkeş dîde-i zülf-i bütân
Fitne-i berhem-zen-i rûz-ı hisâb-ı mahşerüm
- 3 Hûşyârî nâ-kabûlüm nergis-i hûbân gibi
Mest-i sahbâ-yı mahabbet bî-hicâb-ı mahşerüm
- 4 Ten-bürehne görmek âsân ise ol sîmîn-teni
Ârzûmend-i kıyâmet kâm-yâb-ı mahşerüm¹³⁵²
- 5 Der-haşır gördüm kıyâmet kopdı SÂKIB başuma
Sorsa ol çâbü-k-süvârum ger cevâb-ı mahşerüm¹³⁵³

Ü1 86a, Ü2 89a, M 93a.

¹³⁵¹ 1a mihr ü: mihr- Ü1. b) Âteş-endâz-ı: Âteş-i dâg-ı Ü2.

¹³⁵² 4a SÂKIB âsân ise görmek ten-bürehne ol mehi Ü2.

¹³⁵³ 5 Hisse-dâd-ı rüsthîz oldı hırâm ile firâk
Fi'l-hakîka hem su'âl u hem cevâb-ı mahşerüm Ü2.

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün

- 1 Dâg-ı dil-i pür-sûz olalı gonca-i bâgum
Reşk-âver-i hurşîd olur sîned e dâgum
- 2 Tayy eyler idüm deşt-i hatarnâk-i gumûmı
Reh-vâr-ı kadeh elde olaydı ya ayagum¹³⁵⁴
- 3 Nâ-bûdum o sahrâ-yı mahabbetde ki eyler
Hızır olsa siyeh-mest-i tarab câm-ı sürâgum
- 4 Mahmûrî-i hicrân ile nâzûk o kadar kim
Âzürde olur bûy-ı mey-i vasla dimâgum
- 5 'Âlî-himem ol SÂKIB-ı sâhib-dem-i feyzüm
Olsa n'ola hurşîd gibi nice çerâgum¹³⁵⁵

Ü1 86b, Ü2 89a, M 93b.

¹³⁵⁴ 2a deşt-i hatarnâk-i: vâdî-i pür-hatar-ı Ü2.

¹³⁵⁵ 5a sâhib-dem-i feyzüm: sâhib-nefesüm ben Ü2.

Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

- 1 Ey ‘iyân bezm-i vuslatında müdâm
Mey-i âgâz u neşve-i encâm¹³⁵⁶
- 2 Fikr-i çeşmünle oldı ‘uşşâka
Hvâbgeh zîr-i sâye-i bâdâm
- 3 Şevk-i rûyuñla zülfüñe düşeli
Târ-ı gül-deste oldı rişte-i dâm¹³⁵⁷
- 4 Mihr-i rûyuñ gibi bize oldı
Şu‘le-i bâde şâm-ı gamda harâm¹³⁵⁸

¹³⁵⁶ 1a müdâm: tamâm Ü1.

¹³⁵⁷ 3a zülfüñe: zülfüñ Ü1.

5 SÂKIB ol dil-şikesteyüz ki bizüm
Oldı hatt-1 cebînümüz hat-1 câm

Ü1 86b, Ü2 89a, M 93b.

¹³⁵⁸ 4b Şu'le-i bâde: mey-i gül-fâm Ü2.

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

- 1 Gülistâna açıldıñ gayr ile ey verd-i handânum
N'ola bülbül gibi dünyâyı tutsa âh u efgânum
- 2 Karâr itmez ümîd-i pâ-y-bûsunla miSâl-i cû
Akar göñlüm salınsañ ne yaña serv-i hırâmânum
- 3 Sakınmagla gubâr-ı hâksârân-ı mahabbetden
Ser-i kûyunda cevlân itmedük ey pâk-dâmânum
- 4 O deñlü oldı müştêd derd-i cânkâh-ı firâkuñ kim
Helâk-i tîg-ı gamzeñ olmadur var ise dermânum
- 5 Leb-i la'lüñ şarâbın va'de itdüñ SÂKIB-ı zâra
Safâ-yı harf-i cân-bahşuñla geldi agzuma cânum

Ü1 86b, M 94a.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Şem‘-i bî-pervâne-yüm bir râzdârum yok benüm
Gül-bün-i bî-bülbülüm bir gam-güsârum yok benüm
- 2 Mihr-i bî-subh u meh-i bî-şeb çerâg-ı bî-ziyâ
Bâd-ı bî-hâk âb-ı bî-nârum karârum yok benüm
- 3 Keyf-i bî-kem şîşe-i bî-seng ü câm-ı bî-şarâb
Künc-i bî-âlâm-ı rencüm hvâstgârum yok benüm
- 4 Zülf-i bî-ham rişte-i bî-‘ukde dâm-ı bî-şikâr
Micmer-i bî-‘anberüm bir dâgdârum yok benüm
- 5 Hâr-ı bî-gül derd-i bî-dermân humâr-ı bî-‘ilâc
Meslek-i bî-reh-revüm SÂKIB gubârum yok benüm

Ü2 88b.

NÚN¹³⁵⁹

428

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün

- 1 Mir'ât-ı dili pâk idegör jeng-i riyâdan
Maksûduñ eger görmek ise behre likâdan
- 2 Pûlâd-ı siper olsa da redd eylemek olmaz
Ol tîr-i felek-res ki çıkar şast-ı du'âdan
- 3 Mânende-i serv oldı bu gülzârda âzâd
Dâmen-keş olan sahn-ı çemenzâr-ı recâdan
- 4 Agyâra mukâbilken o ruhsâra bakılmaz
Mahzûz olamam âyîne-i zîşt-nümâdan
- 5 Hem rûz-ı hayât oldugı hem şâm-ı memâtum
Ol nergis-i şehlâda 'ıyân ag u karadan
- 6 Çün tîr ü kemân her kad-i mevzûnla hem-âgûş
Var fâ'idesi pîrlerüñ kadd-i dü-tâdan¹³⁶⁰
- 7 Min-ba'd der-i gayra niyâz eyleme SÂKIB
Her kâm husûle gele çün bâb-ı Hudâ'dan

Ü1 87a, M 96a.

¹³⁵⁹ -Ü1, Harfî'n-nûn Ü2, Fî-harfi'n-nûn M.

¹³⁶⁰ 6 - Ü1.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 Sâkî ki oldı sâgara gül-berg-i ter-feşân
Mestâne itdi bülbüle bî-bâl ü per feşân
- 2 Agyâr telh-kâm olur 'uşşâk şâd-kâm
Zehr-i sitem ile lebi olsa şeker-feşân
- 3 Tasvîr-i hûnî bulsa felekde kebâb ider
Berk-i nigâh-ı germ-i harîs-i şerer-feşân
- 4 Şeb-nem delîl-i râh-ı icâbet olur aña
Bir subh-dem ki dîde ola eşk-i ter-feşân
- 5 SÂKIB kühen-zemîn-i Riyâzî'de kilik-i ter
Bir böyle tâze nazm ile oldı güher-feşân

Ü1 87a.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 Nev-bahâr-ı hat-ı rûyuñ idüp ilkâ-yı cünûn
‘Âşıkı eyledi âşüfte-i sevdâ-yı cünûn
- 2 Rûzgâr istemez âsûde kala hâk ise de
Gird-bâda döner âvâre-i sahrâ-yı cünûn
- 3 Har gibi bâr-ı gam-ı ‘âlemi çekmeden ise
Yegdür erbâb-ı ‘ukûl itse temennâ-yı cünûn
- 4 Kays u Ferhâd anı tasdîke şehâdet eyler
Dil-i dîvâne eger eylese da‘vâ-yı cünûn
- 5 Çok görür halk anı da ehl-i cünûna âhir
Olsa ger fahre sezâ hil‘at-i dîbâ-yı cünûn
- 6 Bâdeyi dâfi‘-i gam zann ider ahmakdan olur
Hiç dîvânedenden olmazsa da şekvâ-yı cünûn
- 7 Germ-i hengâme-i bâzârı cihânuñ SÂKIB
Hûşmendâna gelür şûriş-i gavgâ-yı cünûn

Ü1 87a.

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün

- 1 Çeşmün gibi her dîdeyi giryân mı sanursun
Gönlün gibi her hâtırı vîrân mı sanursun
- 2 Sevdâ-zede-i kâkül-i hûbân iseñ ey dil
Kendün gibi dünyâyı perîşân mı sanursun
- 3 Âsâyişi encâm-ı tekâpûda umarsun
Pîş-i reh-i ümmîdüñi meydân mı sanursun
- 4 Taklîd ile bed-güher âdem olamazsun
Tûtî-i suhan-perveri insân mı sanursun
- 5 Nâ-kâbile teklîf-i kabûl-i hüner itdün
Seng-i siyehi gevher-i galtân mı sanursun
- 6 Def' (itmek) umarsun bu siyeh-rûzî-i hecri
Peymâneyi hurşîd-i dırâşân mı sanursun
- 7 Ser-dâde-i teslîm görüp SÂKIB'ı her çend
Şermende-i eltâf-ı le'îmân mı sanursun

Ü1 87b.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Eylemez hasm-ı kavî baht-ı zebûnuñ itdügin
Kimse itmez başa düşmenlikde bunıñ itdügin
- 2 Bezm-i gamda dîde-i ter sâgaruñ tutdı yerin
İtmedi sahbâ sirişk-i lâle-gûnuñ itdügin
- 3 Eyledi me’lûfını kayd-ı dü ‘âlemden halâs
Hayf oldur kim hired itmez cünûnuñ itdügin
- 4 Şöhret-i nâkıs ider sebkât kemâl erbâbını
Mey-keşân câmuñ görür görmez sebûnuñ itdügin¹³⁶¹
- 5 İtmedi SÂKIB kebâba câm-ı pür-sahbâ-yı nâb
Bu dil-i biryâna câm-ı çarh-ı dînuñ itdügin¹³⁶²

Ü1 87b, M 94b.

¹³⁶¹ 4a kemâl erbâbını: kemâlât ehlini Ü1.

¹³⁶² 5a câm-ı pür-sahbâ-yı: sâgar-ı sahbâ-yı Ü1.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Sâkî-i meclis çerâğı yakmasa mey-hâneden
Cünbiş-i mestâne tâ meşhûr idi pervânedен¹³⁶³
- 2 Görmedüm bir kimsenüñ anı eline aldugın
Farkı yokdur hâtır-ı meksûrumuñ peymânedен
- 3 Şekve-senc-i iftirâk ile sadef hem-hâldür
Kim anı da rûzgâr ayırdı bir dür-dânedен
- 4 Ölmeyince def^c nâ-kâbil teb ü tâb-ı gamı
Târ-ı zülfinden yâhûd hâk-i der-i cânânedен¹³⁶⁴
- 5 SÂKIB itdi hatt-ı nev-hîzi o şûhuñ rû-nümâ
İhtilâl-i kâmi bûy-ı sebze-i bîgânedен

Ü1 87b, M 96b.

¹³⁶³ 1b mestâne tâ: mestânedен Ü1.

¹³⁶⁴ 4a teb ü: teb-i M.

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

- 1 Kasd-ı cân idüp süzilse âşiyân-ı nâzdan
Murg-ı dil olmaz halâs ol gözleri şeh-bâzdan
- 2 Döndi âgûş-ı tehî-destâna dâm-ı ârzû
Nâ-ümîdüm sayd-ı hûbân-ı hümâ-pervâzdan
- 3 Âşikâr olurdu pinhân cilve-i erbâb-ı hâl
Hâk-i râhı olmasa ger sürme-i âvâzdan
- 4 Olsa mîkrâz-ı belâ-bârî de çekmez başını
Şem'-i bezmün farkı yokdur 'âşık-ı ser-bâzdan
- 5 Rû-sefîd-i nûr-ı subh-ı feyz olur encâm-ı kâr
Çekmeyen dâmânını şeb gibi rûy-ı râzdan
- 6 Tercemân itdi zebân-ı şekveye feryâdını
Ney gibi çeşm-i tegâfûl-dîdeler dem-sâzdan
- 7 Muttasıl hamyâze-i sahbâ-keşân-ı câhdan
Gördük encâmuñ humârın neşve-i âgâzdan
- 8 Eyledi SÂKIB revâc-ı kâr-ı Nâhîd'i şikest
Nakş-ı nev-tarh-ı suhan kilik-i nevâ-perdâzdan

Ü1 88a, M 95a.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Görse nâ-dânlar n’ola bezm-i cihânun ‘işretin
Rûzgârun hardan artık çekdi bâr-ı mihnetin
- 2 Eyledi teşbîh mûr-ı hirmen-i bî-dâneye
Bâb-ı bî-zâd-ı edânînun gören cem‘iyyetin¹³⁶⁵
- 3 Gâh olur zîr-i cenâh-ı zâga eyler ilticâ
Nâz idenler çekmege zıll-ı hümânun Sıkletin
- 4 Mihnet ‘add itdi serîr-i devletün âsâyışın
Kim ki tuydı gûşe-gîrân-ı ferâgun râhatın¹³⁶⁶
- 5 Ol ki oldı mâye-gîr-i neşve-i feyz-i elest
Âb nûş itse bulur sahbâ-yı nâbuñ hâletin
- 6 Berk ise olmaz mukâbil penbe-i mînâsına
Kim ki rindân-ı harâbatun bilür keyfiyyetin¹³⁶⁷
- 7 Bildüğüm ancak ider âvâze-i ra‘d-ı ecel
Çeşm-i mestân-ı hevânun def‘-i hvâb-ı gafletin¹³⁶⁸
- 8 Haşrde feryâd u efgân eylemez dellâl-veş
Gevher-i ‘ömr-i girân-kadrün bilenler kıymetin

¹³⁶⁵ 2b gören: görüñ Ü1.

¹³⁶⁶ 4b t uydu: tutdı Ü1.

¹³⁶⁷ 6b rindân-ı: zindân-ı Ü1.

¹³⁶⁸ 7b def‘-i: vaz‘-ı Ü1.

- 9 Şem‘-i mihrâb-ı kıyâm oldı bilen şeb-tâ-seher
Tengnây-ı lahd-i tenhânuş zalâm-ı vahşetin
- 10 Kâsesi olmaz tehî hurşîd gibi hîç o kim
Bî-dirîg ide siyeh-rûzân-ı ‘acze vüs‘atin
- 11 Şem‘-i bezme sûziş-i dilden yanar SÂKIB gibi
Şâm-ı gurbetde çekenler hem-zebânuş hasretin

Ü1 88a, M 95b.

436

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün

- 1 Haberdâr olmayanlar dildeki âlâm u derdümden
Sezâdur vâkıf olsa za‘f-ı cism ü rûy-ı zerdümden¹³⁶⁹
- 2 Sakın ey gül firîb-i nev-bahâr (u) mekr-i a‘dâdan
Açılma bî-mahal pejmürde olma âh-ı serdümden
- 3 Olanlar çide-dâmen hâksârî-i ferâgumdan
Çekerler çeşm-i ikbâle hemîşe sürme gerdümden
- 4 Hezâr olsa riyâz-ı dehrde bakmaz gül-i hurşîd
Olanlar âşinâ bir şemme deñlü bûy-ı verdümden
- 5 O şûh-ı mû-miyâna keh-rübâ-veş incizâbumdan

¹³⁶⁹ 1a âlâm u: âlâm- Ü1. b) Sezâdur: Revâdur Ü1. / cism ü: çeşm- Ü1.

Görenler bildi SÂKIB za‘f-1 cism ü rûy-1 zerdümden¹³⁷⁰

Ü1 88b, M 97a.

¹³⁷⁰ 5b rûy-1: rû Ü1.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Neşve-i meydür gül-i ruhsârıñ âteşnâk iden
Nergis-i bed-mest-i hûn-hvârıñ senüñ bî-bâk iden
- 2 Her nefes âlûde-hûn olsa n’ola dâmân-ı subh
Câme-hvâb u ‘âşık u ma‘şûkı oldur çâk iden¹³⁷¹
- 3 Serv gibi eyledi her nev-nihâli ser-firâz
Sâye-veş üftâde-i ‘aşkı yolında hâk iden¹³⁷²
- 4 Olmasa gufrân-ı Hak ter-dâmenân-ı ma‘siyet
Lekke-âlûde kalurdı zâhid olsa pâk iden
- 5 Eyledi dâm-ı hayâlin pür-nikât-ı dil-şikâr
Her nefes sayyâd-ı tab‘-ı SÂKIB’ı çâlâk iden¹³⁷³

Ü1 88b, M 94a.

¹³⁷¹ 2a Her: Bir Ü1. b) ‘âşık u: ‘âşık- Ü1.

¹³⁷² 3a nev-nihâli: nev-nihâl Ü1.

¹³⁷³ 5a Eyledi: Eyledüm Ü1.

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

- 1 Sebak-hvân-ı sitem 'uşşâka çarh üstâd çeşmünden
Senüñ her lahza ey şûh-ı cefâ-cû dâd çeşmünden
- 2 Meger kim sürme-i âvâz kuhl-ı çeşm-i şûhuñdur
Zebân-ı şekve-sencânunda yok feryâd çeşmünden
- 3 Nigâhuñ müsta'id şâkird-i bî-rahm-i siyeh-dildür
K'alur kan dökme dersin her zamân cellâd çeşmünden¹³⁷⁴
- 4 Degülken gamze-i şûhuñ gibi hûn-rîz-ter Mirrîh
Anuñ tîgına kondı lekke-i isnâd çeşmünden
- 5 N'ola efsûn gibi eş'âr-ı SÂKIB olsa dil-keş-ter
Ki fenn-i sihri ta'lîm oldı tâ mu'tâd çeşmünden

Ü1 88b, Ü2 90a, M 94a.

¹³⁷⁴ 3b her zamân: göz göre Ü2.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 Cân mı var kurtıla tîg-ı nîgeh-i tîzünden
Dil mi vardur geçe gîsû-yı dil-âvîzünden
- 2 Rişte-i teng-i şeker itdi reg-i gûşumuzu
Dökilen zehr-i sitem la‘l-i şeker-rîzünden ¹³⁷⁵
- 3 Müje-i dîde-i pür-hûnum olur sebze-i ter
Neşve-i feyz-i nigâh-ı hat-ı nev-hîzünden ¹³⁷⁶
- 4 Kimde var bir nefes ey çarh-ı siyeh-dil çün subh
Dil-i bî-çâk gam-ı dagdaga-engîzünden
- 5 Baht-ı SÂKIB senün ey mâh-likâ bed-terdür
Çeşm-i pür-hvâb-ı sitem-kîş-i girân-hîzünden ¹³⁷⁷

Ü1 88b, Ü2 90a, M 94a.

¹³⁷⁵ 2a gûşumuzu: sâmi‘ayı Ü2.

¹³⁷⁶ 3b Feyz-i yek-rengî-i sebz-i hat-ı nev-hîzünden Ü2.

¹³⁷⁷ 5b sitem-kîş-i: siyeh-mest-i Ü2.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 Pâkdür dâmenümüz lekke-i âlâyışden
Şüstedür reng-i hınâ dest tehî hvâhişden
- 2 Rîziş-i âb-ı ruh u kesr-i derûn münticedür
Şîşe vü mey gibi yek-rengî-i âmîzişden
- 3 Seng olur çün bize bâlîn-i firâş-ı râhat
Bilmezüz zahm nedür hâr-ı gül-i bâlişden¹³⁷⁸
- 4 Neşve yok kimseye devrinde kederden gayrı
Bu nigûn-sâgar-ı gerdûn-ı girân-gerdişden¹³⁷⁹
- 5 Bî-nem-i dîde-i figân kârger olsa SÂKIB
Bûlbülünj hâsılı vardı bu kurı nâlişden

Ü1 89a, Ü2 90b, M 94b.

¹³⁷⁸ 3a firâş-ı: ferş-i Ü1.

¹³⁷⁹ 4a girân: tehî Ü2.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 Bülbul cefâ-yı hâr-ı ciger-dûza n'eylesün
Pervâne nâr-ı şem'-i şeb-efrûza n'eylesün¹³⁸⁰
- 2 Tâb-âver-i nezâre degül k'ola sîr-çeşm
'Uşşâk o mihr-i hüsn-i cihân-sûza n'eylesün¹³⁸¹
- 3 Takvîm-veş pür ide hat-ı şerhe sînesin
Erbâb-ı 'aşk mevsim-i nev-rûza n'eylesün¹³⁸²
- 4 Eflâke çıkdı nâliş-i bî-tâli'ân çi sûd
Hvâbîde dahi baht-ı bed-âmûza n'eylesün¹³⁸³
- 5 Gerden-keş oldı gitdi o şem'-i harîm-i nâz
Yanmaktan özge SÂKIB o cân-sûza n'eylesün¹³⁸⁴

Ü1 89a, Ü2 90b, M 94b.

¹³⁸⁰ 1a ciger-dûza: ciger-dûzı Ü1. b) nâr-ı: -Ü1.

¹³⁸¹ 2b 'Uşşâk o mihr-i: Üftâdeler o Ü2.

¹³⁸² 3b Erbâb-ı 'aşk: 'Uşşâk yohsa Ü2.

¹³⁸³ 4a nâliş-i bî-tâli'ân çi sûd: âh-ı sitem-dîdegân-ı baht Ü2. b) baht-ı bed-âmûza:
tâli'-i

firûza Ü2.

¹³⁸⁴ 5 Ta'lîm-i fenn-i cevr ü cefâ itmiş ol şehe
SÂKIB o hvâce-i sitem-âmûza n'eylesün Ü2.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 Ey mest-i nâz bâde-i nâb istemez misün
Sen gevher-i cemâlünge âb istemez misün¹³⁸⁵
- 2 Nâlendegân-ı 'aşka idersün su'âl-i hâl
Tut gûş savt-ı nâya cevâb istemez misün
- 3 Zâhid esîr-i derd-i teb ü tâb-ı 'aşk iken
Girse ele o demde şarâb istemez misün
- 4 Düş hâk-i pây-ı sâkîye mahmûm-ı derd isen
Def'-i teb-i gumûma türâb istemez misün¹³⁸⁶

¹³⁸⁵ 1b Sen gevher-i cemâlünge: Ey kân-ı hüsn gevhere Ü2.

- 5 Şîrîn-kâm ider seni çünki o meh-veşûn
Hasm ile beynini şeker-âb istemez misün¹³⁸⁷
- 6 Yâd-ı ruhuñla rîziş iden eşk-i çeşmi gör
Ey şûh-ı nâzenîn gül-âb istemez misün
- 7 Vîrâne-i derûnuñı âbâd-ı lutf ider
SÂKIB o şûhı mest-i harâb istemez misün¹³⁸⁸

Ü1 89a, Ü2 91a, M 95a.

443

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Halk leb-rîz-i şikâyet çarh-ı kec-reftârdan

¹³⁸⁶ 4 - Ü1.

¹³⁸⁷ 5 - Ü1, M.

¹³⁸⁸ 7b mest-i: mest ü Ü1.

Cümlesi bu devrde âzâde hidmetkârdan

- 2 Haste-i çeşmüñ cihân ol deñlü kim bî-farkdur
Rûh-bahş âgâzeler âvâze-i bîmârdan
- 3 Zahmdâruz ol kadar tîr-i gamından kim sezâ
Dinse efzûndur tabîbüñ hâsılı tîmârdan
- 4 Zikr-i ‘îş itmek eger meclisde nısf-ı ‘îş ise
Eylerez itmâm anı yâd-ı lebüñ tekrârdan
- 5 Şüste-rû ol hem-çü levh-i bî-günehân SÂKIBÂ
Dâmen-i â‘mâli pâk it cûy-ı istigfârdan

Ü1 89b, M 95a.

Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

- 1 Emîn idük o şehüñ çeşm-i bî-amânından
Cüdâ olaydı eger tîg-ı gamze yanından
- 2 Nice fütâdenüñ itmiş şikeste bâzûsın
Sakın gönül anuñ ebrû-yı çün kemânından¹³⁸⁹
- 3 Su‘âl-i nutk-ı leb-i sûret itmege benzer
Ümîd-i harf-i vefâ ol bütüñ dehânından
- 4 Siyâh-mest kalur haşre dek o nergis-vâr
O kim şarâb içe bir katre sürmedânından
- 5 Ne hâke kim düşe ney-şekker eyler anda zuhûr
Dökilse zehr o şîrîn-lebüñ zebânından
- 6 Halâs-ı pîç ü ham olmaz kemer-veş ol ki meger
‘Alâka râbıtasın kat‘ ide miyânından
- 7 Olur mı gâfil-i mülk-i vücûd o kim SÂKIB

¹³⁸⁹ 2b Sakın gönül anuñ : Nümûde satr dü Ü2.

Bilince düzdi füzûn-hvâb pâsbânından¹³⁹⁰

Ü1 89b, Ü2 91a, M 95a.

¹³⁹⁰ 7a mülk-i şehri Ü2. b) hvâb: cevâb Ü1.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 Hâme kim vâsıadur yazmada halkuñ haberin
Dest-i ta‘zîmde şâyeste iderlerse yerin
- 2 Meyi kim neşve-i ikbâlün ‘aceb hâleti var
Şâd olur mesti helâk itse humârı digerin¹³⁹¹
- 3 Görmedi gamze-i düzdîde-i hûbânı meger
Kim ki bilmez reh-i pür-şûr-ı mahabbet hatarın
- 4 Şem‘-i ruhsârıña hat subh-ı kıyâmet oldu
Gördüñ ey meh şeb-i yeldâ-yı firâkuñ seherin¹³⁹²
- 5 Pâydar olmaya giryân idici şûh gibi
Cem‘ iden zulm ile üftâdelerüñ sîm ü zerin
- 6 Şem‘-i ikbâline bir mirvaha peydâ eyler
Kim ki işkeste ider murg-ı dilüñ bâl u perin
- 7 Çü leb-i hâme ider çâk leb-i yârânı
SÂKIBÂ şehd-i fesâhatla bu nazm-ı şekerîn¹³⁹³

Ü1 89b, Ü2 91b, M 95b.

¹³⁹¹ 2b humârı: humâr Ü1, Ü2.

¹³⁹² 4b yeldâ-yı: yeldâyı Ü1.

¹³⁹³ 7 Zevki yok hâme-i şîrîn-suhan-ı SÂKIB-veş
Bu zemînüñ nice tercîh idelüm ney-şekerin Ü2.

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

- 1 Esîr-i derdün olur ârzû-yı sıhhat iden
Belâ-yı 'aşka düşer hvâhiş-i selâmet iden¹³⁹⁴
- 2 Çü serv sayf u şitâ itdi bir libâsumuzı
Kabâ-yı dîgeri gül-gonca gibi kat kat iden
- 3 Ümîd ü bîm miyânında kalsa râhat olur
Netîce-yâbî-i râh-ı taleble sür'at iden
- 4 Hezâr-veş n'ola feryâd iderse mahşerde
Hevâya mâye-i enfâsını izâ'at iden¹³⁹⁵
- 5 Felekde mihr ü mehi zann ider meger Sâbit
Bülend mertebelerde ümîd-i râhat iden
- 6 'Azâbını çekeyüm olmaz ise ger magfûr
Hulûs-ı tâmm ile Hak'dan ümîd-i rahmet iden¹³⁹⁶
- 7 'Aceb mi itmez iseñ çâre def'ine sâkî
Gam itdi kısmetümüz 'âlemün meserret iden
- 8 Helâk olmağı itdi görenlere mu'tâd
Hırâm-ı dil-keş-i cânâneyi kıyâmet iden
- 9 Revâ mı gayrıdan itmek ümîd-i devlet ü câh
Tururken 'âleme bahşâyış-i sa'âdet iden¹³⁹⁷

¹³⁹⁴ 1a derdün: derd Ü2.

¹³⁹⁵ 4a feryâd iderse mahşerde: mahşerde eylese feryâd Ü1, efgân iderse mahşerde Ü2.

¹³⁹⁶ 6b ümîd-i: niyâz-ı Ü1.

¹³⁹⁷ 9b 'âleme bahşâyış-i sa'âdet: 'âlemi şâyân-ı câh u devlet Ü2.

- 10 Ümîdümüz bu ki SÂKIB düşürmeye hergiz
Bizi bu mihnete encâm-ı vaslı fûrkat iden¹³⁹⁸

Ü1 90a, Ü2 91b, M 95b.

447

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 Dâmen-keşideyüz gam-ı hâr-ı nifâkdan
Râhat-nişîn-i bezm-i cihânuz vifâkdan
- 2 Asdâf çâk çâk idügin 'arz ider bağa
Şekvâ idince ey dür-i yek-tâ firâkdan¹³⁹⁹
- 3 'Azm itse taraf-ı bâmına ger murg-ı nâme-ber
Mektûbumuz mukaddem uçar iştiyâkdan¹⁴⁰⁰

¹³⁹⁸ 10b mihnete: bendere Ü2. / encâm-ı vaslı fûrkat: encâm-ı hecri vuslat Ü1,
dünyâda halk-ı
gurbet Ü2.

¹³⁹⁹ 2a bağa: bize Ü2.

¹⁴⁰⁰ 3a bâmına: nâmına Ü1

- 4 Pîr-i hamîde nûş-ı mey itse nişân virtür
‘İşret-sarây-ı Cem’de olan köhne tâkdan¹⁴⁰¹
- 5 SÂKIB tezerv-i bîdi bihiştün hutûr ider
İstanbul’a gelince cevânân Kavak’dan¹⁴⁰²

Ü1 90a, Ü2 92a, M 96a.

448

Mef’ûlü Fâ’ilâtü Mefâ’ilü Fâ’ilün

¹⁴⁰¹ 4b ‘İşret: Devlet Ü2.

¹⁴⁰² 5a hutûr ider: ider hutûr Ü2.

- 1 Hâk eyledi bizi o nihâli bülend iden
İtdi bizi esîr o zülfi kemend iden
- 2 İtdi nasîb telhî-i zehr-i ‘itâbını
Hem çâşnî-i la‘l-i leb-i yârı kand iden
- 3 Pâ-mâli itdi eşheb-i nâzuñ hırâmınuñ
Ol şeh-süvâr-ı vâdî-i nâzı levend iden¹⁴⁰³
- 4 İtdi güsiste râbita-i intizârumuz
Şîrâze-i ‘alâkamuz ol şûha bend iden¹⁴⁰⁴
- 5 SÂKIB rakîbe mahz-ı hayât itdi la‘lini
Bîmârî-i gam ile dili derdmend iden¹⁴⁰⁵

Ü1 90a, Ü2 92a, M 96b.

¹⁴⁰³ 3a hırâmınuñ: hırâmuñ Ü1, hırâmına Ü2.

¹⁴⁰⁴ 4a güsiste: şikeste Ü1.

¹⁴⁰⁵ 5b dili: bizi Ü2.

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün

- 1 Çekerdüm sâkiya çokdan ayagı meclis-i meyden
Gam-ı ‘aşkuñ olaydı def‘i kâbil gayrı bir şeyden¹⁴⁰⁶
- 2 Degüldür müsta‘idd-i ‘aşk her bî-magz dil-sâde
Sadâ-yı sîne-sûz olmaz resîde gûşa her neyden¹⁴⁰⁷
- 3 Revâdur ‘ibret alsa hvâstgâr-ı vasl olan bî-dil
Safâ-yı bâde-i câh-ı humâr-ı ‘azl-i der-peyden¹⁴⁰⁸
- 4 Şarâb-ı nâbı zâhid halk lutf u cûdı kaldurdu
Ne kaldı bilmezüz dünyâda Cem’den Hâtem-i Tay’dan
- 5 Sipih-r-i serd-i mihrün çekmeyenler vaz‘ını bilmez
Ne bilsün sâkin-i germ-âbe SÂKIB şiddet-i deyden

Ü1 90b, Ü2 92b, M 96b.

¹⁴⁰⁶ 1a çekerdüm: çekerdük Ü1. b) olaydı: degüldür Ü2.

¹⁴⁰⁷ 2b resîde: resîd Ü1.

¹⁴⁰⁸ 3a alsa: olsa Ü1.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 İtdi beni hamûş o büti nükte-dân iden
Virdi zebân o şûha beni bî-zebân iden
- 2 Bir gam-güsâr-ı hasretine eyledi kebâb
Gam-hâne-i cihânda beni mîhmân iden¹⁴⁰⁹
- 3 Lâyık mı dâmen-i şafaka iftirâ-yı huşk
Ter-destî-i nigâhuñ iken bunca kan iden¹⁴¹⁰
- 4 Bî-sabrdur görince benüm gibi zâhidi
Bezm-i şarâba da'vet ider imtihân iden
- 5 Ebrû-yı dil-berân gibi memdûh olur müdâm
Kaddin tevâzu' itmede lâ-büd kemân iden
- 6 Besdür güvâh-ı penbe-i ser-şîşe-i şarâb
Bâlâ-nişîndür 'aybımı halkuñ nihân iden¹⁴¹¹

¹⁴⁰⁹ 2b cihânda beni: derûnda dili Ü2.

¹⁴¹⁰ 3b bunca: nice Ü2.

¹⁴¹¹ 6a Besdür: Pesdür Ü1.

- 7 Ancak bilür ne çekdügin o tîr-i gamzeden
SÂKIB cefâ-yı dil-beri hâtır-nişân iden

Ü1 90b, Ü2 92b, M 96b.

451

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün

- 1 O gül-ruhsâra derd-i ‘aşkı takrîr itmek istersün
Açup hâl-i dil-i pür-zahmı tekdîr itmek istersün
- 2 Yaparsun câm-ı meyle dil-harâbân-ı gamı sâkî
Cihânda gördügüñ vîrânı ta‘mîr itmek istersün
- 3 İdersün reng-i rûy-ı zerd ü eşk-i dîdeyi izhâr
Zer ü sîm ‘arz idüp o şûhı teshîr itmek istersün¹⁴¹²
- 4 Hayâl oldum diyü ol mû-miyâna za‘f-ı hecrinden
Belâ-yı ‘aşkı bir ince ta‘bîr itmek istersün¹⁴¹³

¹⁴¹² 3a dîdeyi: dîdeni Ü2.

¹⁴¹³ 4b ‘aşkı bir ince: ‘aşkı bir bârîk Ü2.

- 5 Sirişk-i al-ı bülbulden midâd itmekdesün SÂKIB
Meger gül-berg-i rûy-ı yârı tasvîr itmek istersün

Ü1 90b, Ü2 92b, M 97a.

452

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Gamze-i şûhı ider hûn-rîzlik bir cân için
Teşne hûn-ı ‘âleme her dem bir avuç kan için

- 2 Âfitâb-âsâ kemâlât ehlini görmez cihân
Mâh-ı nev olur müşârün bi'l-benân noksân için
- 3 Tendedür tâ cân degüldür ta'neden kimse halâs
Nesne dinmez câm-der-kef sûret-i bî-cân için
- 4 Gösterüp çîn-i cebîn deryâ gibi itme helâk
Rûy-ı dil âmâde it âyîne-veş mîhmân için
- 5 Bî-kederdür her nefes âyîne-i rûşen-dilân
Bâk yokdur cûşîş-i seyl-âbdan vîrân için¹⁴¹⁴
- 6 Çeşmesâr-ı magfîret 'âsîlere leb-teşnedür
Çeşm-i hasretdür habâb-ı âb ter-dâmân için¹⁴¹⁵
- 7 Sâ'ib'ünj SÂKIB bu mısra' nazm-ı gevher-bâridur
Cân virürler ehl-i gayret derd-i bî-dermân için¹⁴¹⁶

Ü1 91a, Ü2 93a, M 97a.

¹⁴¹⁴ 5b Bâk: Pâk Ü1.

¹⁴¹⁵ 6a 'âsîlere leb-teşnedür: leb-teşnedür 'âsîlere Ü2.

¹⁴¹⁶ 7b derd-i bî-dermân: derdini dermân Ü1.

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün

- 1 Dîvâne dilüñ hûş-rübâsın ne bilürsün
Bîmâr-ı gamuñ derd ü belâsın ne bilürsün¹⁴¹⁷
- 2 Ol kâküle dil düşmek ile 'âşık-ı zâruñ
Var mı ser-i mû deñlü hatâsın ne bilürsün¹⁴¹⁸
- 3 İhlâsına haml eyle 'ibâdâtını halkuñ
Meşhûd degül rûy-ı riyâsın ne bilürsün¹⁴¹⁹
- 4 Girmiş elüñe tut ki senüñ hem-çü Sikender
Mir'ât-ı dilüñ jeng-zidâsın ne bilürsün
- 5 Bilmezlik ile nûr diyü nâra düşersün
Pervâne gibi nûr du'âsın ne bilürsün
- 6 Ya Sıklet-i 'isyân ola ya vefret-i a'mâl
Pîrüñ sebab-i kadd-i dü-tâsın ne bilürsün¹⁴²⁰
- 7 Nâsîh baña dirsüñ günehüñ itdi tecâvüz
Ol pür-keremüñ hadd-i 'atâsın ne bilürsün¹⁴²¹

¹⁴¹⁷ 1b derd ü: derd- Ü1, Ü2.

¹⁴¹⁸ 2a dil: -Ü1.

¹⁴¹⁹ 3b rûy-ı: reng-i Ü2.

¹⁴²⁰ 6a ola: ile Ü1.

- 8 Câm-ı Cem ola kâse-i deryûzesi SÂKIB
Bu meygedenüñ cur'a gedâsın ne bilürsün

Ü1 91a, Ü2 93a, M 97b.

454

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 Ey vâm-hvâh Sıkleti ko cân alur mısın
Nakdîne-i sirişk-i firâvân alur mısın
- 2 Bir âhı kaldı 'âşıkun ey şem'-i dil-fürûz
Pervâne gibi âteş-i sûzân alur mısın

¹⁴²¹ 7a Nâsıh: Zâhid Ü1, Ü2.

- 3 Rehn eylemek diler saña bî-mâyegân-ı zühhd
Ey mey-fürûş sübha-i mercân alur mısun
- 4 Ey hod-fürûş satmaga kâlâ-yı ma‘rifet
Bî-sûd ko temennüni dükkân alur mısun¹⁴²²
- 5 SÂKIB hazîni bülbül-i gûyâ ider misün
Ey gonca tâze ders-i gülistân alur mısun¹⁴²³

Ü1 91a, Ü2 99a, M 97b.

¹⁴²² 4a Maksûd müşterî ise ey şahs-ı hod-fürûş Ü2. b) Bî-sûd ko: Ko nâ-be-câ Ü1. /temennüni: temettü‘i Ü1, Ü2.

¹⁴²³ 5a bülbül-i: bülbüli Ü1. b) Ey: -Ü1.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Bir dem iskât itmez ol gül bülbül-i nâlenDESİN
Bezm-i ‘aşkuñ görmedük hâmûş olur hvânendesİN
- 2 Bir nefes âsâyış itme meclis-i ‘işretde kim
Tâk-i rezden ördiler kasr-ı Cem’üñ pâyendesİN¹⁴²⁴
- 3 Rîş-hand-i hânümân-sûzâna beñzetdi hemân¹⁴²⁵
Sûziş-i pervâne-i bî-tâba şem‘üñ handesİN
- 4 Kim ki dilde dâg-ı ‘aşk-ı dil-beri itdi nihân
Penbe içre itdi pinhân ahker-i sûzendesİN¹⁴²⁶
- 5 Hamdü li’llâh gûş idüp hâl-i perîşânım o şûh
Nâme-i lutf ile dil-şâd itdi SÂKIB bendesİN¹⁴²⁷

Ü1 91b, Ü2 99b, M 98a.

¹⁴²⁴ 2b Tâk-i rezden: Tâ ki rezden Ü1, Tak-i zerden Ü2.

¹⁴²⁵ 3a Rîş-hand-i: Rîş-hande Ü1.

¹⁴²⁶ 4 - Ü1.

¹⁴²⁷ 5b Nâme-i: Nâfe-i Ü1, Nâme Ü2.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 Hem-vâre şâd-kâm idüm endûhgîn iken
Râhat enîs idi baña 'uzlet-güzîn iken
- 2 Reh-bürde-i girîze kazâdan rehâ muhâl
Kilk-i kader sahîfe-nigâr-ı cebîn iken
- 3 Dest urma halka-i der-i halka niyâz ile
Kısmet 'atâ-yı mahz-ı cihân-âferîn iken
- 4 Mümkün mi hiç gâfil ola reh-revân-ı 'aşk
Çeşm-i bütânda düzd-i nigher der-kemîn iken
- 5 SÂKIB gam u sürûra gerekmez güvâh-ı gayr

Telhî-i nîş vâsîta-i engubîn iken ¹⁴²⁸

Ü1 91b, Ü2 99b, M 98a.

457

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

¹⁴²⁸ 5b vâsîta-i: vâsîta Ü2.

- 1 Nâ-kâbil-i müşâhede bî-behre nûrdan
Ger mîl-i sürme olsa aña nahl-i Tûr'dan
- 2 Ol bî-basar ki nûr-ı şühûd-âşinâ degül
'Add it anı mesîre-i 'âlemde gûrdan
- 3 Bâlâ-keşân-ı câhı görüp hâksâr-ı 'acz
Râzî degül mi 'aklı olanlar kusûrdan¹⁴²⁹
- 4 Cîsr-i fenâyı bî-hatar olsa güzer yesîr
Çıkmazdı cânumuz gam-ı havf-ı 'ubûrdan
- 5 Pîr-i mugân ki duhter-i rez nûr-ı çeşmidür
Şâyeste cilvegâhın iderse bilûrdan¹⁴³⁰
- 6 Hırmengehinde dâne-gedâdan girîz iden
Olmaz halâs bârika-i çeşm-i mûrdan
- 7 SÂKIB ne deñlü garka-i bahr-i günâh iseñ
Kesme ümîdi sâhil-i lutf-ı Gafûr'dan¹⁴³¹

Ü1 91b, Ü2 93b, M 98b.

¹⁴²⁹ 3a 'acz: 'azl Ü2. b) 'aklı: 'aczi Ü1.

¹⁴³⁰ 5b cilvegâhın iderse: cilvegâhı olursa Ü1.

¹⁴³¹ 7b ümîdi: ümîd Ü2. / lutf-ı: 'afv-ı Ü2.

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

- 1 Fârig oldum mübtelâ-yı zülf-i hûbân olmadan
Rište-i dil gibi hem-vâre perîşân olmadan¹⁴³²
- 2 Fârig oldum da'vî-i 'aşk ile her gül-çihrenüñ
Bülbül-âsâ gülşen-i kûyında nâlân olmadan
- 3 Fârig oldum şevk-i bezm-i vuslat ile her bütün
Şem' gibi meclis-i hecrinde giryân olmadan¹⁴³³
- 4 Fârig oldum kâm-cûylıkda ehl-i devletüñ
Derlerinde mihr-veş hâk ile yek-sân olmadan
- 5 Fârig oldum tâze-gû tâze-edâ şâ'ir olup
Her zamân SÂKIB gibi medhûl-i yârân olmadan¹⁴³⁴

Ü1 92a, Ü2 95a, M 98b.

¹⁴³² 1b Rište-i dil: Hvâb-ı Mecnûn Ü2.

¹⁴³³ 3b giryân: sûzân Ü2.

¹⁴³⁴ 5a edâ: zebân Ü2. b) yârân: nâ-dân Ü2.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 Gül-i ter tutsa da peymâne yerin
 Gülsitân tutmaya mey-hâne yerin
- 2 Kalmadı hîç tehî sadr-ı cünûn
 Tutdı Kays’uñ dil-i dîvâne yerin¹⁴³⁵
- 3 Yanmada şu‘le-i şem‘-i ruhına
 Kim tutar bezmde pervâne yerin
- 4 Tutmaz itsek de o zülfe merbût
 Dil-i sad-pâremüzi şâne yerin
- 5 Hem-zebân buldı ‘aceb mi SÂKIB

¹⁴³⁵ 2b Tutdı: Tut ki Ü1.

Virse bülbül dil-i nlna yerin

1 92a, 2 95a, M 98b.

460

Mef'iln Fe'ilatün Mef'iln Fe'iln

- 1 Ged-yı 'aka mekn bezm-i dil-sitn olsun
O murga bl-i hm fer-i aiyn olsun

- 2 Bu pîç ü tâbuma ta'n eyleyenlerüñ çü kemer
Rübûde-sâz-ı dili şûh-ı mû-miyân olsun
- 3 Görince giryemi eyle güşâde sîneñi kim
Hadeng-i jâleye berg-i semen nişân olsun
- 4 Ham itdi kâmetümi bâr-ı hecrüñ eyle nazar
Ki târ-ı nûr-ı nigâhuñ zih-i kemân olsun
- 5 Güşâde dâmen-i tahsîn-i kâmilân SÂKIB
Zamânı geldi kef-i hâme dür-feşân olsun

Ü1 92a, Ü2 95a, M 99a.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 Olmadı çeşm-i şûhına girmek hayâl iken
Rahm idüp almadı ele cismüm çü nâl iken
- 2 Düşdi nazardan 'âşık-ı hâlis-'ıyârlar
Her biri pûte-i gam u mihnetde kâl iken
- 3 Bilmez ne çekdügin yine zülfinde ol perî
Dil-bestegân-ı 'aşkuñ elif kaddi dâl iken¹⁴³⁶
- 4 Mir'ât-ı rûy-ı yârdan olmadı kâm-bîn
Erbâb-ı 'aşk tûtî-i şîrîn-makâl iken¹⁴³⁷
- 5 SÂKIB neden hemîşe olur mazhar-ı 'itâb
'Uşşâk-ı zâr şâkir-i hecr ü visâl iken¹⁴³⁸

Ü1 92a, Ü2 95b, M 99a.

¹⁴³⁶ 3a yine zülfinde: ser-i zülfinden Ü1.

¹⁴³⁷ 4a rûy-ı: lutf-ı Ü2. b) Tûtî gibi fütâdeleri hoş-makâl iken Ü2.

¹⁴³⁸ 5a neden hemîşe olur: olur hemîşe neden Ü1. b) hecr ü: hecr- Ü1, Ü2.

462

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 Ruhsârüñ üzre hatt-ı mu'anber bulunmasun
Ol dahme âşiyâne-i ejder bulunmasun
- 2 Hâşâk-âşiyâne-i sevdâ yeter çü Kays
Abdâl-ı ser-bürehneye efser bulunmasun
- 3 Evrâk-ı 'îşini tagıdur rûzgâr anuñ
Bir kimsenüñ elinde çü gül zer bulunmasun
- 4 Olsun gunûde çeşm-i siyeh-mest-i dil-rübâ

Dehri kırar o tîg-ı mücevher bulunmasun

- 5 SÂKIB sakın zahım-hor-ı sad-kâviş olmasun
Vîrâne dilde kân gibi gevher bulunmasun

Ü1 92b, Ü2 95b, M 99b.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

- 1 Bâg-ı cemâli hâlî degül sedd-i râhdan
Mîhr-i ruhı nühüfte gubâr-ı nigâhdan¹⁴³⁹
- 2 Müstagrak-ı safâ-yı ruh-ı âbdârıyuz
Kim merdüm-i nazar kalur anda şinâhdan¹⁴⁴⁰
- 3 Nûr-ı kemâl-i mâye-i zillet yeter ki şem'
Ber-çîde-dâmen olmadı çirk-i siyâhdan¹⁴⁴¹
- 4 Tâk-ı nigâr-hâne-i 'afv-ı Hudâ olur
Ol kad ki münhanî ola bâr-ı günâhdan¹⁴⁴²
- 5 Nessâc-ı 'aşk 'adûya kefen düzdi SÂKIBÂ
Pûd-ı figân u nâle ile târ-ı âhdan¹⁴⁴³

Ü1 92b, Ü2 96a, M 99b.

¹⁴³⁹ 1a hâlî: hâlî Ü1, Ü2. b) Rûyı nühüfte gerd-i hücum-ı nigâhdan Ü2.

¹⁴⁴⁰ 2a Cûş-ı bahâr-ı hüsn ile olduk harâb kim Ü2. / âbdârıyuz: âbdâr olur Ü1.

b) Nevmîddür nezâre binâ-yı şinâhdan Ü2. / merdüm-i nazar: merdüm-i dü

dîde M.

¹⁴⁴¹ 3b çirk-i: reng-i Ü2.

¹⁴⁴² 4b Ol kad ki münhanî ola: Ol kad ki münhanî Ü1, Kadd-i 'amel ki ham ola Ü2.

¹⁴⁴³ 5a düzdi: itdi Ü2.

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

- 1 Safâ-yı tal'atın itse n'ola nikâb nihân
Ki nûr-ı mihr-i münîri ider sehâb nihân¹⁴⁴⁴
- 2 Hücûm-ı gerd-i keder rûzı gösterür şeb-i târ
Olursa dîde-i terden eger şarâb nihân
- 3 İder cihânı siyeh çeşme hecr-i meh-rûyân
Zalâm zâhir olur olsa mâh-tâb nihân¹⁴⁴⁵
- 4 Çerâğı püh-zede şebgâha döndi meclisümüz
Olinca sâgar-ı sahbâ-yı şu'le-tâb nihân
- 5 Husûl-i matlabı SÂKIB cihândan itme ümîd
Ki nâ-murâdı be-dîdâr u kâm-yâb nihân¹⁴⁴⁶

¹⁴⁴⁴ 1b Ki nûr-ı: Şu'â'-ı: Ü2.

¹⁴⁴⁵ 3b zâhir: tâhir Ü1. / mâh-tâb: âfitâb Ü2.

¹⁴⁴⁶ 5a cihândan: dehrden Ü2.

Ü1 92b, Ü2 96a, M 99b.

465

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Nergis-i şûhın siyeh-mest-i mey-i nâz itmesün
Fitne-i hvâbîdeyi tahrîke âgâz itmesün¹⁴⁴⁷
- 2 Sâye-âsâ tek beni hışm ile itsün hâksâr

¹⁴⁴⁷ 1a şûhın: şûhına Ü1.

Lutf ile ol serv-kad gayrı ser-efrâz itmesün

3 Düşmesün dirse hezârüñ agzına esrâr-ı ney
Gül gibi bâd-ı sabâyı bile hem-râz itmesün¹⁴⁴⁸

4 Hastegân-ı ‘aşkına sük itmesün kûyın o şûh
Murg-ı bismilden ümîd-i şevk-i pervâz itmesün

5 SÂKIBÂ mutrib hamûş olsun dem-i tahrîrde
Târ-ı mevc-i satr-ı şi‘rûñ rişte-i sâz itmesün

Ü1 93a, Ü2 96a, M 100a.

¹⁴⁴⁸ 3a esrâr-ı ney: esrârını Ü1.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 Âyînedür o mâh-veşi hod-perest iden
Sahbâ-yı nâzdur nighin gırıra-mest iden
- 2 Yer yer hücûm-ı seng-i cefâ-yı nigârdur
Mir'ât-ı jengdâr-ı derûnı şikest iden
- 3 İtmiş o serv-kâmeti nâz ile ser-firâz
Mânend-i sâye rütbe-i 'uşşâkı pest iden¹⁴⁴⁹
- 4 Mestâne çâk-sâz-ı girîbân-ı 'akl olur
Bir kerre yâd-ı neşve-i Bezm-i Elest iden¹⁴⁵⁰
- 5 Buldı vusûl saltanat-ı mülk-i râhata
SÂKIB ferâg-ı 'âlemini zîr-dest iden

Ü1 93a, Ü2 96b, M 100a.

¹⁴⁴⁹ 3a nâz: hüsn Ü1.

¹⁴⁵⁰ 4a çâk-sâz: hâksâr-ı Ü1.

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün

- 1 Cem oldu bizüm cur'a-gedâ sâgarumuzdan
Deryûze-i âb eyledi kân gevherümüzden¹⁴⁵¹
- 2 Çün şem' o zahımdâr-ı fenâyuz ki revândur
Kan yerine âteş bün-i mûy-ı serümüzden¹⁴⁵²
- 3 Biz sûhte-i şu'le-i dîdâr-ı bütânuz
Güller açılursa n'ola hâkisterümüzden
- 4 Bed-baht-ı siyâhkâr-ı cihânuz ki felekde
Mîhr oldu hacil reng-i ruh-ı atherümüzden
- 5 SÂKIB kefi asdâfi açup eyledi çide

¹⁴⁵¹ 1a bizüm: -Ü1. b) Deryûze-i: Deryûze Ü2.

¹⁴⁵² 2a fenâyuz ki: firâkuz Ü1. b) yerine: yir yine Ü1.

Yem rîziş iden dürleri kilik-i terümüzden¹⁴⁵³
Ü1 93a, Ü2 96b, M 100b.

468

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

- 1 Nikâbın ref' idüp ol mâh-rû itse 'ıyân rûyın
İder hurşîd sad hacletle ol demde nihân rûyın¹⁴⁵⁴

¹⁴⁵³ 5b dürleri kilik-i: dil-beri çeşmi Ü1.

¹⁴⁵⁴ 1b hacletle: şerm ile Ü1.

- 2 Sehâbı perde oldu zann iderler rûy-ı hurşîde
Nihân itse o şûhuñ kâkül-i ‘anber-feşân rûyın¹⁴⁵⁵
- 3 Olur destinde sâgar şübhesüz mir’ât-ı İskender
Kime gösterse bezm-i meyde sâkî râygân rûyın¹⁴⁵⁶
- 4 Şikest oldu düşüp âyîne-i gül dest-i ragbetden
Temâşâ eyleyüp ol gül-‘izâruñ bâgbân rûyın¹⁴⁵⁷
- 5 Hamûş olsam çü tûtî gösterür âyîne ey SÂKIB
Beni gûyâ ider ‘arz idüp ol şûh-ı cihân rûyın¹⁴⁵⁸

Ü1 93a, Ü2 97a, M 100b.

¹⁴⁵⁵ 2b İtse o şûhuñ: itdükce yâruñ Ü2.

¹⁴⁵⁶ 3b bezm-i meyde sâkî râygân: zîr-i meyde zevk-i câvidân Ü2

¹⁴⁵⁷ 4a oldu: olur Ü1. / gül: mül Ü1. b) eyleyüp ol gül-‘izâruñ: eyledükde ol nigâruñ

Ü2.

¹⁴⁵⁸ 5a âyîne ey SÂKIB: âyîne-i rûyın Ü1. b) idüp ol şûh-ı cihân: eyleyüp ol dil-sitân Ü2.

Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

- 1 Revâ mı gayr ile ülfetde cism ü cân olusun
Baña gelince hayâlün gibi nihân olusun¹⁴⁵⁹
- 2 Bu deñlü itmiş iken baña ‘arz-ı bî-mihri
Düşer mi şânuña agyâra mihribân olusun¹⁴⁶⁰
- 3 Çü şem‘ âteş iken sûziş-i dil-i zâra
Güşâd-ı hâtır-ı agyâra gülsitân olusun¹⁴⁶¹
- 4 Semûm iken baña mânend-i tünd-bâd-ı firâk
Harîm-i düşmene hem-çün sabâ vezân olusun
- 5 Fesâne-perverî-i gamda SÂKIB-ı zâra
Saña düşen budur ey hâme hem-zebân olusun

Ü1 93b, Ü2 97a, M 100b.

¹⁴⁵⁹ 1a cism ü: çeşm ü Ü1, cism- Ü2.

¹⁴⁶⁰ 2b agyâra: kim gayra Ü2.

¹⁴⁶¹ 3a şem‘: külhen Ü2.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Tâ ki bilmez nergis-i bîmârı sıhhat n’eydügin
Añlamaz hâl-i marîz-i derd-i fûrkat n’eydügin
- 2 Tâ ki yanmaz âteşine şem‘-i hüsn-i dîgerün
Bilmez ol şem‘-i dil-efrûzum mahabbet n’eydügin¹⁴⁶²
- 3 Tâ ki gayruñ eylemez mir’ât-ı hüsnine nigâh
Nûr-ı çeşmüm eylemez idrâk hayret n’eydügin¹⁴⁶³
- 4 Tâ ki düşmez sûziş-i hummâ-yı ‘aşk-ı dîgere
Bilmez ol ser-çeşme-i hüsnüm harâret n’eydügin

¹⁴⁶² 2b dil-efrûzum: dil-fürûzum Ü1, M.

¹⁴⁶³ 3b idrâk: teşhîs Ü1.

- 5 Tâ ki olmaz hem-dem-i âyîne-tab‘ân SÂKIBÂ
Bilmez ol tûtî-i şekker-leb fesâhat n’eydügin

Ü1 93b, M 101a.

471

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün

- 1 Şarâb-ı la‘l-i nâbuğ ‘âşık-ı mehcûra sunmazsun
Niçün câm-ı mey-i nâbı kef-i mahmûra sunmazsun¹⁴⁶⁴
- 2 Gürisne-çeşm-i hırs u âz iken bu deñlü ey zâhid

¹⁴⁶⁴ 1b mey-i nâbı: musaffâyı Ü2.

‘Acebdür hîç destüñ kâse-i tanbûra sunmazsun

- 3 Tazallüm-sâz-ı hecri dâd-hvâh-ı vaslı olmazsun
Göñül sen ‘arz-ı hâlûñ ol şeh-i magrûra sunmazsun
- 4 Virürken cân yoluñda ‘âşıkân bakmazsun ey hûnî
O şîr-i bîşezâr-ı nâzsun kim mûra sunmazsun¹⁴⁶⁵
- 5 O şûhı terk idersün havf-ı nîş-i ta‘n-ı düşmenden
Elüñ SÂKIB anuñçün hâne-i zenbûra sunmazsun

Ü1 93b, Ü2 97a, M 101a.

¹⁴⁶⁵ 4b bîşezâr-ı: pîşe zâr-ı Ü1, Ü2.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 Eyles vefâ rakîbe o meh bî-vefâ iken
İtmez cefâ aña baña kârı cefâ iken
- 2 Bülbül gibi figân ile geçmezdi 'ömrümüz
Vardı cihânda râhatumuz bî-nevâ iken
- 3 Ma'mûre vü harâbı olurken iki güvâh
Kim dir ki var bekâsı cihân bî-bekâ iken¹⁴⁶⁶
- 4 Şâhân bile tekebbür iderse revâ degül
Muhtâc-ı dest-i lutf-ı du'â-yı gedâ iken¹⁴⁶⁷
- 5 Görmez meger ki bî-basarân sun'-ı İzid'i
Evrâk-ı gonca safha-i 'ibret-nümâ iken¹⁴⁶⁸
- 6 Tâ-key leb-i niyâz ola negşûde gonca-veş
Tahsîl-i kâma vâsıta harf-i recâ iken
- 7 Bî-câ degül mi gayra el açmak niyâz ile
SÂKIB du'â karîn-i kabûl-i Hudâ iken¹⁴⁶⁹

Ü1 94a, Ü2 97b, M 101b.

¹⁴⁶⁶ 3a Ma'mûre vü: Âbâd ile Ü2. b) cihân: -Ü1.

¹⁴⁶⁷ 4a bile: -Ü2. b) dest-i lutf-ı: lutf-ı dest-i Ü2.

¹⁴⁶⁸ 5b gonca: gonca-i M.

¹⁴⁶⁹ 7a niyâz ile: murâd için Ü2.

Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

- 1 Safâ-yı hattı geçer hâtır-ı mükedderden
Geçilmez oldu yem-i şevk mevc-i ‘anberden¹⁴⁷⁰
- 2 Olurdu kâbil-i tasvîr o rûy-ı âteşnâk
Olaydı hâme-i Mânî per-i semenderden
- 3 Karâr-dâde degüldür hemîşe der-be-derân
Bu âşikâredür ‘âlemde mihr-i enverden
- 4 Riyâsına ne nazar şimdi bir zamân var idi
Kadeh du‘âsını zâhid okurdu ez-berden

¹⁴⁷⁰ 1a Safâ-yı hattı: Hatıj safâsı Ü2.

- 5 Gelürdi dâ'ire-i bezme ol perî-çihre
Olaydı nüsha-i teshîr hatt-ı sâgardan
- 6 Hadeng-i gamze-i dil-dûz-ı yâra sîne gerer
Meger ki zehre-i 'uşşâk ola mermerden¹⁴⁷¹
- 7 Düşünce 'aks-i hatı fark olunmadan kaldı
Beyâz-ı sâgar-ı mey keff-i mevc-i 'anberden¹⁴⁷²
- 8 Garîk-i lücce-i 'aşka ne sûd ider temkîn
Şikeste keştîye olmaz ümîd lengerden¹⁴⁷³
- 9 Metâ'-ı şî'r-i ter-i hoş-kumâşdur SÂKIB
Suhanverân-ı zamâna hediye Bender'den

Ü1 94a, Ü2 97b, M 101b.

474

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

¹⁴⁷¹ 6b zehre-i 'uşşâk: zehresi 'uşşâkuñ Ü2.

¹⁴⁷² 7a olunmadan: olunmaz Ü1.

¹⁴⁷³ 8b Görür mi fâ'ide keştî şikeste lengerden Ü2.

- 1 Dem-i firâk hat-ı müşg-bârı n'eylersün
Hazânı der-pey olan nev-bahârı n'eylersün
- 2 Bu derlü dest-i temennâ olursa ger kûtâh
Dıraht-ı hvâhiş-i pür-berg ü bârı n'eylersün¹⁴⁷⁴
- 3 Enîs-i fûrkat iken itme vasl-ı yâra heves
Şikeste keştî-i ye's ol kenârı n'eylersün¹⁴⁷⁵
- 4 Güşâyîş-i dil-i pür-dâgı ko dem-i fûrkat
Dem-i hazân açılan lâlezârı n'eylersün¹⁴⁷⁶
- 5 Hücûm-ı zahm ile dil penbezâr iken SÂKIB
Safâ-yı câm-ı mey-i şu'le-bârı n'eylersün¹⁴⁷⁷

Ü1 94a, Ü2 98a, M 102a.

¹⁴⁷⁴ 2b berg ü: berg- Ü2.

¹⁴⁷⁵ 3a yâra: yârı Ü2. b) ye's ol: kâma Ü2.

¹⁴⁷⁶ 4b Dem-i: Ki Ü2.

¹⁴⁷⁷ 5a Hücûm-ı zahm ile dil: Bu şûrezâr-ı derûn Ü2.

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün

- 1 Ne deñlü nâz ile dâmen-keş olsa hâk-i pâlardan
Yine düşmez ‘inânı ol şehüñ dest-i gedâlardan¹⁴⁷⁸
- 2 Beni eyler siper harf atmada agyâr-ı bed-kâra
O tîr-endâz-ı nâzı sakla yâ Rabb(î) hatâlardan¹⁴⁷⁹
- 3 Bu bâguñ olmasa hep sebzesi bîgâne kalmazdı
Meşâmm-ı cân u dil bî-behre bûy-ı âşinâlardan¹⁴⁸⁰
- 4 Seni gördükce almazsak lisâna eyleme ta‘yîb
Yanunđa geçmedi ey şûh mahcûbuz recâlaradan
- 5 Serâbuñ teşnesinden sormadur ser-çeşmesin SÂKIB
Vefâ ümmîdin itmek bu ‘asırdâ dil-rübâlardan

Ü1 94b, Ü2 98a, M 102a.

¹⁴⁷⁸ 1a dâmen-keş olsa: olsa ‘inân-keş Ü2. b) ‘inânı ol şehüñ: o şâhuñ dâmeni Ü2.

¹⁴⁷⁹ 2a atmada: itmede Ü1.

¹⁴⁸⁰ 3a kalmazdı: olmazdı Ü2. b) cân u dil: cânumuz Ü2.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 Âyîne-veş cemâlini hayrân olur gören
Pervâne gibi şem'ini sûzân olur gören¹⁴⁸¹
- 2 Sıgmaz dehân-ı tengine söz hîç ol gülün
Mânend-i gonca ser-be-girîbân olur gören¹⁴⁸²
- 3 İslâm-düşmen ol büt-i âyîne-sûreti
Kâfir bile olursa müselmân olur gören

¹⁴⁸¹ 1a cemâlini: cemâlünjî Ü2. b) Pervâne gibi şem'ini: Pervâne-vâr şem'ünjî Ü2.

¹⁴⁸² 2a gülünj: âfetünj Ü2. b) gören: bir gün M.

- 4 Tûtî gibi tekellüme başlar kimi göre
Âyîne-veş o şûhî zebân-dân olur gören
- 5 İnkâr olur mı gördüğümüz lutf-ı mey-fürûş
Bir katresin k'anuñ Cem-i devrân olur gören
- 6 Bir kerre bâri dâmenine yüz sürem diyü
Mânend-i cû o servi şitâbân olur gören
- 7 İtmez sirişk-i dîde bile 'arz-ı mâ-cerâ
SÂKIB o şûhî sûret-i bî-cân olur gören

Ü1 94b, Ü2 98b, M 102b.

- 1 Ey çâşnî-i zevk-i lebünden şeker suhan
V'ey hokka-i dehânuña nisbet güher suhan
- 2 Feryâd-ı 'andelîb iderdi güle eSer
Ey gonca-fem olaydı saña kârger suhan
- 3 Şîrîn gelür mezâk-ı esîrân-ı 'aşkuña
Düşnâmuñ ile zehr de olsa eger suhan¹⁴⁸³
- 4 Âlâyîş-i recâ ile merdûdı cümleñüñ
Oldı zamâne halkı gibi der-be-der suhan
- 5 SÂKIB gelürdi merdüm-i tasvîr nutka ger
Dîvâra itmek olsa cihânda eSer suhan

Ü1 94b, Ü2 98b, M 102b.

¹⁴⁸³ 3a 'aşkuña: 'aşkına Ü2. b) Düşnâmuñ: Düşnâmı Ü2.

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

- 1 Hevâ-yı 'aşk-ı yârûñ def'î kâbil olsa ger başdan
Giderdi sad kazâ-yı nâ-gehânî ser-be-ser başdan¹⁴⁸⁴
- 2 Olur mı bîm-i cân hîç sâlik-i şeh-râh-ı 'aşkında
Ki geçmekdür nuhustîn hatvede şart-ı sefer başdan
- 3 Netîce-yâb-ı bezm-i vuslat-ı yâr olmak âsândur
MiSâl-i şem'-i meclis itmek ister terk-i ser başdan
- 4 Rızâyile kazâyâ çâre teslîm-i ser itmekdür
Ki tîg-ı berber ile ref'-i Sıklet oldu her başdan
- 5 Revândur çeşmesâr-ı feyz-i Bârî SÂKIB 'âlemde
Velâkin bulmadur ol çeşme-i cânı hüner başdan

Ü1 95a, Ü2 99a, M 103a.

¹⁴⁸⁴ 1b nâ-gehânî: âsumânî Ü1.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 Düşmenlerüm fütâde-i bî-daduñ olmasun
Hasmum esîr-i gamze-i cellâduñ olmasun
- 2 Geh naks u geh kemâl ile şöhetden it hazer
Ey meh zebân-ı halkda kem aduñ olmasun¹⁴⁸⁵
- 3 Bâr-ı niyâz-ı 'âşık ider tak tâkatüñ
Gayra çü tâk-ı Nûşirevân dâduñ olmasun
- 4 Ey baht itmedi seni bîdâr nâlemüz
Pür-hvâb o gamzeler sakın üstâduñ olmasun
- 5 Verdiyye şerhin itmedesün SÂKIB işîgal
Bu 'andelîb-veş seher evrâduñ olmasun¹⁴⁸⁶

Ü1 95a, Ü2 90a, M 103a.

¹⁴⁸⁵ 2a naks: nakz Ü1, Ü2, M.

¹⁴⁸⁶ 5a itmedesün: eylemesün Ü1.

VÂV¹⁴⁸⁷

480

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 Benzemez çeşm-i gazâla o nigâh-ı dil-cû
Nergis-i bâg-ı bihişt olsa gıdâ-yı âhû
- 2 Komadı ragbetümüz sübha ile mihrâba
Rişte-i kâkül-i pür-‘ukde vü tâb-ı ebrû
- 3 Nâfe-veş eylese dil-hûn nice miskîni n’ola
Ki belâdur ser-i sevdâ-zedeye ol gîsû
- 4 Nice yek-reng olur penbe gibi ‘âşık-ı nerm
Dil-i cânân ise âteş gibi tünd ü bed-hû¹⁴⁸⁸
- 5 Vâsif idüp Rüşdî didi zülf-i nigârı SÂKIB

¹⁴⁸⁷ -Ü1, Harfû’l-vâv Ü2, Fî-harfi’l-vâv M.

¹⁴⁸⁸ 4a nerm: bezm Ü2.

Nâfe-i Çîn ü Hutem turreçe olmaz hem-bû¹⁴⁸⁹

Ü1 95a, Ü2 100a, M 103a.

481

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 Mâni' nigâh-ı hasrete ey şûh-ı mâh-rû
Zülfün hemîşe olsa 'aceb mi siyâh-rû

¹⁴⁸⁹ 5a SÂKIB iksâda didi müşg-fürûşı Rüşdî Ü2.

- 2 Âyîneçilik ide diyü ihtirâz ider
Yohsa virür gedâlara her pâdişâh rû
- 3 Mir'ât-ı âfitâbı sunar çarh o gonca-leb
İtse güşâde gül gibi bir subhgâh rû
- 4 Lîmon-ı iştiâ-yı kanâ'at olur baña
Tuş eyledükce birbirine ehl-i câh rû
- 5 SÂKIB olursa âyîne etrâfi sû-be-sû
Bulmak muhâldür o perîden nigâh rû

Ü1 95b.

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün

- 1 Sünbül degül ol zülf-i perîşân gibi dil-cû
Reyhân hiç olur mı hat-ı cânân gibi dil-cû
- 2 Pervâne gibi puhte degül bülbül-i şeydâ
Gül olsa da ger şem'-i fûrûzân gibi dil-cû
- 3 Ma'mûre-i devletde olanlar didiler kim
Râhatda degül gûşe-i vîrân gibi dil-cû
- 4 Yek-laht degül 'âşık-ı dil-mürdeye olsa
Hûbân-ı zamân her ne kadar cân gibi dil-cû
- 5 Bir bûse ile SÂKIB'ı sîr-âb-ı hayât it
Ey la'l-i lebi çeşme-i hayvân gibi dil-cû¹⁴⁹⁰

Ü1 95b, M 103b.

¹⁴⁹⁰ 5b la'l-i lebi: la'l gibi Ü1.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Olsa ol hurşîd ile âyîne gibi rû-be-rû
Hıyre-çeşm-i hayret olmaz kâm-bîn-i ârzû
- 2 Kim tuyardı râz-ı ‘aşk-ı bülbüli açılmasa
Kimün agzından yayıldı ‘âleme ey gonca bu
- 3 Gül-fürûşuñ bülbülân dellâldur feryâd ider
Kim olur bâzâr germiyyet bulup pür-hây u hû¹⁴⁹¹
- 4 Râz-dân şîşe-veş buldı nezâketle amân
Virdi bogazı ele bed-tînet olmagla sebû¹⁴⁹²

¹⁴⁹¹ 3b olur: bula Ü1. / bulup: olur: Ü1.

- 5 Âşinâ-yı neşve-i zevk-i tecelliyyât olan
Ölse de ser-çeşme-i hayvânı itmez cüst ü cû
- 6 Baht-ı pür-hvâb olsa nâ-hem-vâr-ter olmaz ‘aceb
Kim ne deñlü yatsa esb olur o deñlü tünd-hû
- 7 Hod-nümâyân-ı cihânı katre nef‘in görmedük
Gerçi ‘arz itdi serâb-âsâ bahirler sû-be-sû
- 8 Sürme-âlûd olmayınca sûzen-i müjgân-ı yâr
Sîne-i şeh-bâz-ı ‘aşka kârger olmaz refû
- 9 Hande-i gül-gonca SÂKIB zahm-ı hâra perdedür
Her nefes rûy-ı telattufdur kemîn-i kîne-cû

Ü1 95b, M 103b.

484

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Rûy-ı pür-tâbı gül-i nev-hîz-i bâg-ı ârzû

¹⁴⁹² 4b olmagla: olmaga Ü1.

Zevk-i la‘l-i nâbı sahbâ-yı ayag-ı ârzû¹⁴⁹³

- 2 Merdüm-i çeşmüm degül ol rûy-ı âteş-tâb için
Dîde-i hasret-keşîde oldı dâg-ı ârzû
- 3 Rûşen olsa künc-i dil târîkî-i gamdan n’ola
Şu‘le-i meyden fûrûzândur çerâg-ı ârzû
- 4 Vesme-i ebrû-yı kâm oldı siyeh-rûzî-i ye’s
Tîre-bahtî sürme-i çeşm-i ferâg-ı ârzû
- 5 Bûy-ı zûlf-i nâ-ümîdî-i murâdum ben n’ola
SÂKIB olsam teşne-i hûn-ı dimâg-ı ârzû

Ü1 96a, Ü2 100a, M 103b.

¹⁴⁹³ 1a Rûy-ı pür-tâbı: Rûy-ı pür-tâb Ü1, seyr-i ruhsârı Ü2.

Mef'ûlü Fâ'ilâtün Mef'ûlü Fâ'ilâtün
(Müstef'ilün Fe'ûlün Müstef'ilün Fe'ûlün)

- 1 Çek dest-i ta'nı zâhid câm-ı şarâbdur bu
Gerd-i nezâre konmaz bir âfitâbdur bu¹⁴⁹⁴
- 2 Ser-çeşme-i hayâtı sordum o gonca-lebden
Dil-teşnegâna didi 'ayn-ı serâbdur bu
- 3 Pâ-mâl itme lâ-yı humm-ı şarâbı zâhid
Tâb-ı teb-i gumûmı dâfi' türâbdur bu
- 4 Vîrâne-i derûnum yap câm-ı meyle sâkî
Seyl-i gama güzergeh câ-yı harâbdur bu¹⁴⁹⁵
- 5 SÂKIB olur mı çeşm-i cânâna hâme yek-reng
Pür-harfdür o gerçi hâzır-cevâbdur bu¹⁴⁹⁶

Ü1 96a, Ü2 100a, M 103b.

¹⁴⁹⁴ 1a ta'nı: hırsı Ü2.

¹⁴⁹⁵ 4a derûnum yap câm-ı meyle: derûnı âbâd eyle Ü2.

¹⁴⁹⁶ 5a hâme: hvâb Ü1.

486

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 Dâm-ı hevâ-yı 'aşka düşüp ıztırâbı ko
Bismilgeh-i rızâda gönül pîç ü tâbı ko¹⁴⁹⁷
- 2 Havf-ı belâ-yı şahne yeterken aña 'azâb
Zâhid şarâb-hvâreye sen de 'azâbı ko¹⁴⁹⁸

¹⁴⁹⁷ 1a hevâ-yı: belâ-yı Ü2.

¹⁴⁹⁸ 2b Zâhid: Vâ'iz Ü2.

- 3 Şâyeste gör bu zârı şeker-hand-i lutfuğa
Sahbâ-yı bezm-i düşmene zehr-i ‘itâbı ko¹⁴⁹⁹
- 4 Ol çeşm ü gûş o nergis-i gûyâya ey gönül
Dîvâne hod-be-hod bu su’âl u cevâbı ko¹⁵⁰⁰
- 5 Râhatla olmak ise gunûde eger garaz
‘Add eyle rûzgâr hayâtuñ bu hvâbı ko
- 6 Meftûh iken fütâdelere bâb-ı lutf-ı Hak
Ebvâb-ı gayra dâ‘iye-i intisâbı ko
- 7 Târ-ı nigâhı gayrdan itdünse kat‘ eger
SÂKIB görüp cemâli meh ü âfitâbı ko¹⁵⁰¹

Ü1 96a, Ü2 100a, M 104a.

¹⁴⁹⁹ 3a zârı: râzı Ü1. / lutfuğa: lutf ile Ü2.

¹⁵⁰⁰ 4a gûyâya: pür-gûya Ü2.

¹⁵⁰¹ 7a gayrdan: gayrıdan Ü1, Ü2. b) görüp cemâli: bakup cemâle Ü2.

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün

- 1 Dime efsürde-hâtır olmuşuz hengâm-ı deydür bu
Gider dil-serdî-i zehri dem-i germî-i meydür bu
- 2 Nice Cem-câhlar meclisde anı görmege hasret
N’ola nâz ile gelse sâkî-i ferhûnde-peydür bu
- 3 Degüldür ‘aks-i mey âyîne-i pür-tâb-ı rûyında
Reg-i berg-i gül-i hamrâya sarı turfe şeydür bu
- 4 ‘Aceb mi çıksa halkuñ başına keyf-i dü-bâlâsı
Habâb-ı mey degüldür efser-i Dârâ vü Key’dür bu¹⁵⁰²
- 5 Sarîr-i âteşîn-i bülbül-i hâme degül SÂKIB
Çerâg-ı bezm-i ‘irfân şu‘le-i âvâz-ı neydür bu

Ü1 96b, Ü2 99b, M 104a.

¹⁵⁰² 4a ‘Aceb mi başına halkuñ çıkarsa bezm-i dünyâda Ü2.
b) mey degüldür: bâde sanma Ü2. / Dârâ vü: Dârâ-yı Ü1.

HÂ^{1503*}

488

Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

- 1 Di her ân lâ ilâhe illâ’llâh^{1504**}
Her zamân lâ ilâhe illâ’llâh
- 2 Dem-i âhirde ola budur ümîd
Hem-zebân lâ ilâhe illâ’llâh¹⁵⁰⁵
- 3 Hâne-i dil emîn olur olsa
Pâsbân lâ ilâhe illâ’llâh
- 4 Reşk-i cennât olur göñül itse
Gülsitân lâ ilâhe illâ’llâh¹⁵⁰⁶
- 5 İrdiler menzil-i merâma diyüp

¹⁵⁰³ -Ü1, Harfû’l-hâ’ Ü2, Fî-harfî’l-hâ’ M.

¹⁵⁰⁴ “Allah’tan başka hiçbir ilâh yoktur.” Saffât S. 37/35; Muhammed S. 47/19.

¹⁵⁰⁵ 2a ola: olsa Ü2.

¹⁵⁰⁶ 4a göñül: dili Ü2.

İns ü cân lâ ilâhe illâ'llâh¹⁵⁰⁷

- 6 Dil olur itse kıblegâh-ı hümâ
Âşiyân lâ ilâhe illâ'llâh
- 7 Besdür ey hvâstgâr-ı gevher-i feyz
Sağa kân lâ ilâhe illâ'llâh
- 8 Buluruz SÂKIBÂ selâmet olur
Dîdebân lâ ilâhe illâ'llâh
Ü1 3a, Ü2 1b, M 4a.

489

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

- 1 Degüldür hâl-i 'anber-bûy-ı cânâne cebîn üzre
Şinâver pence-i Hindûdur ol deryâ-yı Çîn üzre
- 2 N'ola tîr-i nigâhı üstine biñ cân ile düşsek
Kırılısak çok mıdur ol ber-güzâr-ı dil-nişîn üzre

¹⁵⁰⁷ 5a diyüp: diyü Ü1.

- 3 Olur zahm-ı derûnı âşikâre tîre-bahtânun
İder zâhir midâd ol nakşı kim vardur nigîn üzre
- 4 Gelür şîrîn mezâk-ı ehl-i kesbe çâşnî-i sûd
Bu zenbûrun hüçûmından ‘ıyândur engubîn üzre
- 5 Düşer mûy-ı ber-âteş gibi SÂKIB pîçişe agyâr
Görince ‘aks-i müjgânun o rûy-ı âteşin üzre¹⁵⁰⁸

Ü1 96b, Ü2 109b, M 104b.

¹⁵⁰⁸ 5a ber-âteş: pür-âteş Ü1.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 Gerd-i pâ-y-ı niğeh olmaz ruh-ı cânân üzre
Kimse toz konduramaz mihr-i dırahşân üzre
- 2 Hat-ı nev-hîz degüldür leb-i cânân üzre
Beyt-i cân-bahşdur ol çeşme-i hayvân üzre
- 3 Ne ‘aceb düşse kırılmış gibi dîvâneleri
Halka-i silsile-i kâkül-i pîçân üzre¹⁵⁰⁹
- 4 Dönse pervâne gibi her oda başı ne ‘aceb
Karakollıkcıdur ol şem‘-i fûrûzân üzre
- 5 ‘Aks-i tebhâle-i tefsîde-lebân-ı gamdur
Hâl-i müşgîn degül çâh-ı zenahdân üzre
- 6 Âşiyângâh-ı hümâ eylese bâmın yeri var
Çeşm-i lutf ile bakan hâl-i garîbân üzre
- 7 SÂKIB itmezdi çü pervâne telef enfâsın
Bülbül ugrasa gül-i şem‘-i hamûşân üzre

Ü1 96b, Ü2 110a, M 104b.

¹⁵⁰⁹ 3b pîçân: bî-cân Ü1.

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün

- 1 Târ-ı nıgeh-i ehl-i tama' sîm ü zer üzre
Cân-bâzlaruñ habline berzer hatar üzre
- 2 Cân atsa n'ola âb sanup teşne-dilânı
Ol hançer-i sîmîni görünce kemer üzre
- 3 Germî-i nıgehden ruh-ı yâr olsa 'arak-rîz
Bî-şübhe döner jâleye gül-berg-i ter üzre¹⁵¹⁰
- 4 Huşk u tere her kim ki kanâ'at ide bî-şek
Tercîh olunur pâdişeh-i bahr u ber üzre
- 5 Nây-ı kalem-i SÂKIB'uñ âvâz-ı lezîzi
Berter görünür çâşnî-i ney-şeker üzre

Ü1 97a, Ü2 109b, M 104b.

¹⁵¹⁰ 3a olsa: oldı Ü1. b) bî-şübhe döner: Döndi nukat-ı Ü1.

492

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün

- 1 Nigâh-ı germ nâ-kâbil o rûy-ı şu‘le-tâb üzre
Ki konmaz gerd-i pâ-y-ı merdüm-i çeşm âfitâb üzre
- 2 Sefidî-i hat olmaz perde-i hâl-i siyâhkârân
Ki nâ-kâbil ketânî perde çekmek mâh-tâb üzre¹⁵¹¹

¹⁵¹¹ 2b ketânî:-Ü1.

- 3 Mukarrerdür Şikeste-hâtır olmak bezm-i ‘âlemde
O mey-keş kim döner peymâne-veş her dem Şarâb üzre
- 4 Sipihrüñ gerdiŐi makbûlidür sâfi-nihâdânüñ
Ki çarh ile olur yek-reng cûlar âsiyâb üzre
- 5 Degüldür zerre SÂKIB âfitâb olsa nigâhumda
O kim devr ide ebvâbı hevâ-yı intisâb üzre¹⁵¹²

Ü1 96b, M 105a.

¹⁵¹² 5a nigâhumda: nigâhumdan Ü1.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Katre isek katre-i deryâ-yı ‘ummânuz hele
Şeb-nem isek âb-ı rûy-ı verd-i handânuz hele
- 2 Hâk-i pâ-yı bâde-âşâmân-ı ‘aşkuz hâk isek
Cur‘a-i peymâne-i hurşîd-i rahşânuz hele
- 3 Olmazuz hirmen-gedâ-yı nâ-kesân-ı rûzgâr
Mûr isek de mûr-ı dergâh-ı Süleymânuz hele
- 4 Cism-i hâkîmüz gubâr-ı gird-bâd-ı ‘aşkdur
Gerd isek kuhl-ı cilâ-yı çeşm-i devrânuz hele
- 5 Sürme-veş bâr-ı dil-i rûşen-nigâhân olmazuz
Biz gubâr-ı gûşe-i dâmân-ı hûbânuz hele
- 6 Şem‘-i mâtem gibi dâmen-gîrümüz giryân degül
Şem‘-i sûruz rûşenî-i çeşm-i yârânuz hele
- 7 Nükte-fehmânıñ kulı kurbânıyuz SÂKIB gibi
Bende isek bende-i kıymet-şinâsânuz hele

Ü1 97a.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 ‘Âşıkun eşk-i revân dîde-i giryânı bile
Saña ey şûh fidâ dür (ü) güher kânı bile
- 2 İtse gül yüzlülerün ‘âşık elinden feryâd
Uydurur kendüsine bülbül-i nâlânı bile
- 3 Dem-i âgâze-i cân-bahşda ol Zühre-cebîn
Raks-ı şevke getirür sûret-i bî-câmı bile
- 4 Lâyık olur bu ziyâretgede-i ‘uzmânun
Her nefes ni‘metinün şükrini mihmânı bile
- 5 Tîzî-i kârın olur gayra esâs-ı temkîn
Sen hemân erre gibi yok yere dendânı bile

- 6 Çeşm-i yârân neye gün görmeye gamdan sâkî
Der-bagal eylese hurşîd-i dirahşânı bile
- 7 Elem-i zülfün ile SÂKIB'ın oldu müşkil
Bir yere gelmek iki harf-i perîşânı bile
- Ü1 97b.

- 1 Dil-ber oldur kişinüñ yâr u vefâdârı ola
Merhem-i zahmı ‘ilâc-ı dil-i bîmârı ola
- 2 Şem‘-veş dil aña yansun ki çü pervâne o da
Dil-i sûzâna yanup yakıla gam-hvârı ola¹⁵¹³
- 3 Cân vir o dil-ber-i ‘Îsî-deme kim âb-ı hayât
Teşne-i harf-i leb-i la‘l-i şeker-bârı ola
- 4 Hasedüm var aña kim bir mehi âgûşa çeküp
Baht-ı bîdârı şeb-i vasl nigehdârı ola
- 5 Ta‘n ile taşlar idüm kelb-i rakîbi ammâ
Seg gibi korkum odur yâra vefâ kârı ola¹⁵¹⁴
- 6 Kem-‘ıyârân nice setr ide ‘uyûbın ki müdâm
‘Ayb-bînân-ı zamâne gibi mi‘yârı ola
- 7 Ne nazar zilletine ehl-i dilüñ kim SÂKIB
Âfitâb âyîne-i gûşe-i dîvârı ola

Ü1 97b, M 104b.

¹⁵¹³ 2a dil: ol Ü1.

¹⁵¹⁴ 5b korkum: havfum Ü1.

Mef'ûlü Fâ'ilâtün Mef'ûlü Fâ'ilâtün
(Müstef'ilün Fe'ûlün Müstef'ilün Fe'ûlün)

- 1 Eyley vusûli girye îcâb refte refte
Deryâya âhir irer seyl-âb refte refte
- 2 Bî-âb u tâb kaldı bu bezmgâh-ı fânî
Eksildi hem-çü neşve ahhâb refte refte¹⁵¹⁵
- 3 Hâkisteri kalur mı ahker-nihâd-ı zulmüñ
Olur bedel pelâsa sincâb refte refte
- 4 Zencîr-i zülf-i yârı rü'yâda görmüş 'âşık
Dîvâne eyler anı bu hvâb refte refte
- 5 SÂKIB bahâr-ı neşve olursa böyle pür-feyz
Gülzâr-ı nazmuñ olur şâd-âb refte refte

Ü1 97b, M 105a.

¹⁵¹⁵ 2b hem-çü: hem-çün Ü1.

497

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 Rûy-ı cânân ki ola şerm ile âb âlûde
Gül-i hamrâya döner ola gül-âb âlûde
- 2 Teşne-leb kalmaz idi böyle esîrân-ı tama‘
Olmasa vâdî-i ümmîd serâb âlûde
- 3 Eylemez gerd-i hakâret dil-i pâkâna eser
Ne zarar olsa gubâr ile kitâb âlûde¹⁵¹⁶

¹⁵¹⁶ 3a dil-i: -Ü1.

- 4 Cân-ı şîrîn nedür bilmez idi telhî-i merg
Leblerüñ olmasa ger zehr-i ‘itâb âlûde
- 5 Eşk-i çeşmi nemekîn ola ne pervâ zâhid
Dâmen-i bâde-keşân k’ola şarâb âlûde¹⁵¹⁷
- 6 Aña meşşâta-i gufrân virür hüsn-i dîger
Rû-siyâhân-ı güneş k’ola hicâb âlûde
- 7 Baht-ı hvâbîde-i SÂKIB gibi olmaz bîdâr
Mestî-i nâz ile ol nergis-i hvâb âlûde

Ü1 98a, M 105b.

¹⁵¹⁷ 5b k’ola: olsa Ü1.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 Şîşe-i bâde-i nâb ‘aynek olursa pîre
Çeşm-i pür-‘illeti bî-hâcet olur tedbîre
- 2 Zahm zahm olmaz idi sîne-i ‘âşık çü hedef
Olmasa gamze-i cânâne müşâbih tîre
- 3 Çekmege bile göze girmez ele sürme gibi
Halk teşbîh ideli hâk-i rehin iksîre
- 4 Nice zabt eyledi tasvîrini Kays’uñ dir idüm
Çekmiş etrâfına nakkâş meger zencîre¹⁵¹⁸
- 5 Hat-ı sâgar gibi bir nüsha-i hâtır-keş imiş
O perî-rûyı çeken dâ’ire-i teshîre
- 6 Nakd-i cân ise garaz itme havâle hasmı
Borcumuz var mı hücûm-ı seg-i dâmen-gîre
- 7 Rişte-i satr-ı suhan kâkûl-i cânâna gerek
Gele ahvâl-i perîşân kalem-i takrîre
- 8 Şem‘-veş bay u gedânuñ ola nûr-ı nigehi
Ser-i teslîmi karîn pîşgeh-i takdîre
- 9 Sıgmaz efsâne-i gîsû-yı bütân-veş SÂKIB
Görülen hvâb-ı perâkende leb-i ta‘bîre

Ü1 98a, M 106b.

¹⁵¹⁸ 4a Kays’uñ dir idüm: dirdüm Kays’uñ Ü1.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Neşve-yâb-ı ‘aşk bî-gamdur şarâbı olmasa
Gam yimez her dem ciger-sûzân kebâbı olmasa
- 2 Kimse gün görmezdi devr-i çarh-ı kec-reftârda
Subhgâh-ı rüsthîzün âfitâbı olmasa¹⁵¹⁹
- 3 Lekke-pîsî-i güneh nâ-kâbil-i tathîr idi
Ma‘siyet erbâbınun çesm-i pür-âbı olmasa¹⁵²⁰
- 4 Ehl-i dünyâ haşrde çekmezdi derd-i bî-şumâr
Kendünün îrâd u sarfında hisâbı olmasa
- 5 Çâk çâk olunca feryâd idüp olmazdı helâk
Bülbülün gülşenden alınmış türâbı olmasa¹⁵²¹
- 6 Görmemişdüm duhter-i rezde ‘arak-rîzî-i şerm

¹⁵¹⁹ 2a çarh-ı: sun‘-ı Ü1.

¹⁵²⁰ 3a pisî-i: pîşî-i Ü1.

¹⁵²¹ 5b gülşenden: gülşende Ü1.

Bâdenüñ peymânede yer yer habâbı olmasa

- 7 Kim bilürdi SÂKIB ‘aşkuñ genc-i kem-yâb oldugın
Ehl-i ‘aşkuñ dil gibi künc-i harâbı olmasa

Ü1 98a, M 107a.

500

Mef‘ûlü Mefâ‘îlü Mefâ‘îlü Fe‘ûlün

- 1 Hâk itdün ise cismüñi dildâr yolında
Çün sürme girersün göze her-bâr yolında¹⁵²²
- 2 Sad kûh-ı güneş mâni‘-i eşk-i nedem olmaz
Sedd olmaya çün seyl has u hâr yolında

¹⁵²² 1b her-bâr: her yâr Ü1.

- 3 Ferş itdi gül evrâkını şevk-i ruh-ı yâra
Çün berg-i hazân rîhte gülzâr yolında
- 4 Hâk-i reh-i nâ-refte-i reng-i ruh-ı ‘uşşâk
Ol serv ise dâmen-keş-i âzâr yolında¹⁵²³
- 5 Çarh olmaz aña seng-i reh-i cezbe çü jâle
Şevk-i sefere kim düşe dîdâr yolında
- 6 Ser-menzil-i ikbâle vusûli sanur âsân
Her kim ki ta‘âb çekmedi idbâr yolında
- 7 Ol serv-i revân eyledi ‘azm-i reh-i agyâr
Kan aglasa bu dîde-i hûn-bâr yolında
- 8 Kasd eylemiş öldürmege kûyında görince
SÂKIB ne dise hakkıña agyâr yolında

Ü1 98b, M 107b.

¹⁵²³ 4b serv: servi Ü1.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 Yâr ser-mest-i mey-i nâz u nigh meštâne
‘Âlemi kırdı sipeh dahi o şeh meštâne
- 2 Kalma güstâhî-i dil-teşne-i bûs-ı lebüñe
Sâkıye ‘afv düşer cürm ü güneş meštâne
- 3 Çâşnî-i leş-i dildârı ararlar meyde
Var ise geldi cünûn yâhûd ‘ateş meštâne
- 4 Zekânıñ şevkine düşse n’ola üftâdelerüñ
Ki olur pister-i râhat bün-i çeh meštâne¹⁵²⁴
- 5 Târ-ı mevc-i mey olur rişte-i satr-ı suhanıñ
Okısa bu gazeli SÂKIB o şeh meštâne¹⁵²⁵

Ü1 98b, Ü2 109b, M 105a.

¹⁵²⁴ 4a üftâdelerüñ: mest-i ‘aşkun Ü2.

¹⁵²⁵ 5a şeh: meh Ü1, Ü2.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 'Uşşâk bulsa cân virür ol âfet üstine
Beñzer gedâya ol ki ölür devlet üstine
- 2 Mecmû'a zîb-i hâlümüz oldı bizüm bu dem
Ol güfteler ki var elem-i gurbet üstine¹⁵²⁶
- 3 Bilmem nedür meges gibi bu mertebe hücûm
Hvân-ı cihânda devlet-i bî-lezzet üstine¹⁵²⁷
- 4 Agyârı dûş-ı ragbete alsa o serv-kad
Mihnet budur fütâdelere mihnet üstine

¹⁵²⁶ 2a güfteler: beytler Ü2. / elem-i: gam-ı M.

¹⁵²⁷ 3a bu: bir Ü1. b) devlet-i: devlet ü Ü1.

- 5 Bihzâd cânı var mı ki tasvîre SÂKIBÂ
Vaz'-ı kalem ide o perî-sûret üstine

Ü1 99a, Ü2 109a, M 105a.

503

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

- 1 Şâm-ı gamda tâ-be-key hûn-âb gelsün çeşmüñe
Zülf-i şeb-rengin hayâl it hvâb gelsün çeşmüñe

- 2 Nâlişinden bülbülün ey gonca ‘uşşâkı aņup
Nergis-i pür-jâle gibi âb gelsün çeşmüņe¹⁵²⁸
- 3 Bir tutarsun âfitâb ile ruhın ey kec-nazar
Şu‘le-i âyîne-i pür-tâb gelsün çeşmüņe
- 4 Cây-gîr olsun hayâl-i ebruvânı ol kadar
Her neye itseņ nazar mihrâb gelsün çeşmüņe¹⁵²⁹
- 5 Neşve-i vasluņ humârın SÂKIB aņla der-‘akab
Gâh eşk ü geh şarâb-ı nâb gelsün çeşmüņe

Ü1 99a, Ü2 109a, M 105b.

¹⁵²⁸ 2a aņup: alup Ü1.

¹⁵²⁹ 4a hayâl-i: hayâlî Ü2.

- 1 Şem‘ der-yâftedür bezmine pervâne bile
Âşinâ mahrem-i halvetgehi bîgâne bile
- 2 Yalnız teşne-i la‘li degül ‘uşşâk o gülün
Devr ider meclisi o şevk ile peymâne bile
- 3 Zahm-hvâr oldugın iş‘ârdadur fûrkatden
‘Arz idüp dildeki sûrâhını dür-dâne bile
- 4 Kasr-ı ikbâlde âsâyîşi ko ‘âkıl iseñ
Künc-i vîrânda bulur râhatı dîvâne bile
- 5 Oldum ol mertebe rû-gerdesi cânânun kim
Bezm-i der-beste gelür çeşmüme vîrâne bile
- 6 Nice terk-i heves-i zülfîn ider beste-dilân
Ki o sevdâda döker dişlerini şâne bile
- 7 Elem-i şahnedan âsûde degüldür SÂKIB
Teşnedür bî-gam olan meclise mestâne bile

Ü1 99a, Ü2 108b, M 105b.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 Tavsîf kâbil olsa da hüsn-i beyân ile
Biñde biri dinilmez o şûhuñ zebân ile¹⁵³⁰
- 2 Añlar tevâfuk itdügin esbâba rûzgâr
Keştî-i pür-şitâbı gören bâdbân ile
- 3 Ben çekdügüm kemân-ı gamı çekmemiş iken
Rüstem cihânı tutdı kurı dâstân ile
- 4 Bilmez mi hâl-i mürdeleri zindeler görüp

¹⁵³⁰ 1a Tavsîf: n'ola sâf Ü1.

Gûyâlaruñ münâsebetin bî-zebân ile

- 5 Cânânesin rakîb ile görmiş gibi yanar
Pervâne şem‘-i bezmi görüp şem‘dân ile
- 6 Gayruñ bekâ-yı câhı du‘âsıyla ağlamak
Bir tutmadur dü-çeşm-i teri nâvdân ile
- 7 SÂKIB hücûm-ı ‘aşka sükûn kârger idi
Meh-tâbuñ imtizâcı olaydı ketân ile

Ü1 99b, Ü2 108b, M 106a.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 Sürmedânı alalı destine lutf ile o şeh
Girdi halkuñ gözine mîl gibi rûy-ı siyeh
- 2 Hat-ı nev-hîz ile o zenahdâna virür hüsn-i diger
Ki olur vakt-i hazân rûh-fezâ sebze-i çeh¹⁵³¹
- 3 Sekte-i ‘azl iledür mısra‘-ı nasbuñ lutfi
Pister-i râhat olur mestlere lagzişgeh
- 4 Kat‘-ı reh sâlike bî-tesliyet-i pîr olmaz
Dûrî-i râh hikâyât ile olur kûteh¹⁵³²
- 5 Mümteni‘ olmaz idi rûyına dikkatle nazar
Ugrasa dâ’ire-i mihr-i cihân-tâba nigh
- 6 Siyeh olsa ne kadar çeşm-i bütân dil-keş olur
Câzib olsa ne ‘aceb magfireti reng-i güneş¹⁵³³
- 7 Râst-rev sanmaz idi tîr-i hatâsın SÂKIB
Kâmet-i pîri kemân eylemese bâr-ı ‘ateh¹⁵³⁴

Ü1 99b, Ü2 108a , M 106a.

¹⁵³¹ 2b hazân ruh-fezâ: şitâ hûş-rübâ Ü2.

¹⁵³² 4b râh: râhı Ü2. / olur kûteh: tuyurmaz hem-reh Ü2.

¹⁵³³ 6a Çeşm-i hûbân ne kadar olsa siyeh dil-keş olur Ü2. b) magfireti: magfiret-i Ü1.

¹⁵³⁴ 7b pîri: pîr Ü1.

- 1 Hoş-dil rakîb şîşe-i hâtır şikest ise
A'dâ bülend-meretebe 'uşşâk pest ise
- 2 Şemşîr-i gamze işlerümüz eyledi tamâm
Pür-hvâb-ı 'işve ol nigeş-i nîm-mest ise
- 3 Ser-mâye-i hayâtına hasmuş şitâb eyler
Düzd-i nigâh o gamze gibi tîz-dest ise
- 4 Eyler nigâh bâde sanup hûn-ı eşküme
Ol çeşm-i pür-humâr eger mey-perest ise
- 5 SÂKIB ümîd odur ki ola sâye-bahş-ı kâm
Ol serv-i hoş-hırâm eger câ-nişest ise

Ü1 99b, Ü2 108a , M 106b.

508

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

1 O perî hâtırumı almadı bir dem eline
Bilmedi girmiş iken kadrini hâtem eline¹⁵³⁵

2 Nice elden düşürür câm-ı şarâbı rindân

¹⁵³⁵ 1b Kadrini bilmedi düşmüş idi hâtem eline Ü2.

- Düşmez ol gevher-i pür-âb her âdem eline¹⁵³⁶
- 3 Aglamakdan ne girer dest-i siyâh-kâselere
Gire var ise meger dîde-i pür-nem eline¹⁵³⁷
- 4 Hall olur ‘ukde-i bahtı gibi müşkilleri hep
‘Âşıkun girse ger ol kâkül-i pür-ham eline¹⁵³⁸
- 5 Fursat-ı vakti bilen câmı düşürmez elden
Her zamân düşmez o yek-tâ güher âdem eline¹⁵³⁹
- 6 Ol kadar tutdı riyâ ‘âlemi şimdi SÂKIB
Câm girse olur işkeste eger Cem eline

Ü1 100a, Ü2 108a , M 106b.

¹⁵³⁶ 2b Düşmez: Kaldurur Ü2. / gevher-i pür-âb: gevher-i pür-tâb Ü1, güheri girse Ü2. / her âdem: eger gam Ü2.

¹⁵³⁷ 3b meger. eger Ü1.

¹⁵³⁸ 4a bahtı: hâtır Ü1.

¹⁵³⁹ 5 - Ü1, - M.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Her nefes takrîr-i derd-i ‘aşkı mu‘tâd eyleme
Bülbül-âsâ gülşen-i ‘âlemde feryâd eyleme
- 2 Kimse toz kondurmasun ey meh saña âyîne-veş
Bir nefes agyârı yüz virmekle dil-şâd eyleme¹⁵⁴⁰
- 3 Kâruñ olsun tek hemân agyâra sad cevır ü sitem
Ey cefâ-cû râzîyum her dem baña dâd eyleme¹⁵⁴¹
- 4 Sür‘at ile geçme gördükce beni mânend-i berk
Hırmen-i ârâmumı ey şûh ber-bâd eyleme
- 5 Hâtır-ı SÂKIB yıkıldı çünki devründe felek
İster isen ser-te-ser dünyâyı âbâd eyleme

Ü1 100a, Ü2 107b , M 106b.

¹⁵⁴⁰ 2a ey meh saña: dirsen eger Ü2. b) Rûy-ı dil izhâr idüp agyârı dil-şâd eyleme Ü2. / Bir:

Her Ü1.

¹⁵⁴¹ 3a cevır ü: cevır- Ü1.

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün

- 1 Şem'-i ruhuña yanmada pervâne benümle
Şevk-i lebüñe dönmede peymâne benümle
- 2 Ol âyîne-rû dil-ber-i mümtâzı görelden
Hayret-zededür 'âkıl u dîvâne benümle¹⁵⁴²
- 3 Yâd-ı leb-i mey-gûn-ı dil-ârâ ile düşdi
Mey-hâneye huşyâr ile mestâne benümle
- 4 Bir mûnis ü gam-hvâr iken ey şeh saña evvel
Lâyık mı ki yek-sân ola bîgâne benümle¹⁵⁴³
- 5 SÂKIB o kadar râh-rev-i meslek-i zühdüm
Dûr oldı nice merhale mey-hâne benümle¹⁵⁴⁴

¹⁵⁴² 2a dil-ber-i: dil-beri Ü1.

¹⁵⁴³ 4a Ey şûh senüñ mahrem iken bezmüñe evvel Ü2.

511

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün

- 1 Nâ-güfte kalur hâl-i zebân-dâna kalursa
Cem'-i suhan efkâr-ı perîşâna kalursa

¹⁵⁴⁴ 5 SÂKIB ne kadar gönlümi yıkmışdur o meh kim
Da'vâ-yı 'imâret ide vîrâne benümle Ü2. a) meslek-i: silk-i Ü1.

- 2 İtsün çevirüp başına âzâd dem-i subh
Ol şem‘-i dil-efrûzda pervâne kalursa¹⁵⁴⁵
- 3 Rindân-ı harâbata anı cilvegeh itsün
Mülk-i şeh-i pür-‘adlde vîrâne kalursa
- 4 Zâhid kadar itmez hele âzürde-i minnet
Ahvâl-i güneh gayret-i gufrâna kalursa
- 5 Ser-rişte-i ta‘dâd yeter hayrına halkuñ
Mahşerde eger sübha-i sad-dâne kalursa
- 6 Hall eyle siyeh-bahtlaruñ ‘ukde-i kârın
Ey şâne saña tîzî-i dendâne kalursa
- 7 SÂKIB kefi sûretde kalur bezm-i cihânda
Bu zerk u riyâyâ göre peymâne kalursa¹⁵⁴⁶

Ü1 100a, Ü2 107a, M 107a.

¹⁵⁴⁵ 2b dil-efrûzda: dil-fürûzda Ü1, Ü2, M.

¹⁵⁴⁶ 7b zerk u: zühd ü Ü2.

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün

- 1 Ol vâdî-i ümmîd ki devlet var içinde
Lagzişgeh-i cân-kâh-ı meşakkat var içinde
- 2 Vâ-beste temâşası sebük-seyrî-i hâle
İklîm-i dilûñ kim ne velâyet var içinde¹⁵⁴⁷
- 3 Peymânesi hurşîd ise de destüñi sunma
Ol mey ki anuñ neşve-i minnet var içinde
- 4 Âsâyîşümüz yok dise dünyâda yeri var
Kim bilmez ise gûşe-i 'uzlet var içinde
- 5 Gâfil diyü selb eyler idüm 'âlemi ammâ
Mu'tâd-ı şeker-hvâb-ı ferâgat var içinde
- 6 Encâmı çıkar rû-siyehî-i dü cihâna
Ol şâh-reh-i 'aşk ki şehvet var içinde¹⁵⁴⁸
- 7 Gîtükce harâb olsa bu dünyâ n'ola SÂKIB
Ol köhne esâsuñ nem-i rüşvet var içinde

Ü1 100b, Ü2 107a, M 107b.

¹⁵⁴⁷ 2b dilûñ kim: derûnuñ Ü2.

¹⁵⁴⁸ 6b şehvet: şöhet Ü1.

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün

- 1 Bûlbûl gibi nâlende gerek 'âşık olunca
Pervâne gibi sûhte-dil yanık olunca
- 2 Rûşen-dil ola subh-veş ey mihr-i cihân-tâb
Da'vî-i mahabbetde saña sâdık olunca
- 3 Çok yerde kırıldı ayagı bezm-i cihânda
Sâkî bu kadar sadra geçüp fâ'ik olunca¹⁵⁴⁹
- 4 Tîr-i sitem-i çarh tenüm eyledi gırbâl
Mahsûline kişt-i emelün lâyıık olunca
- 5 SÂKIB çü 'asâ itse düşer keşşini âhen
Hem-pâsını gayret-keş olan sâbık olunca¹⁵⁵⁰

Ü1 100b, Ü2 106b, M 107b.

¹⁵⁴⁹ 3a Çok: Yok Ü2.

¹⁵⁵⁰ 5a çü: çün Ü2, M.

- 1 Hasret nezâre mihr-i ruh-ı tâbnâküñe
Konmaz gubâr-ı pâ-y-ı nigeñ vech-i pâküñe
- 2 ÂSâr-ı mihrüñ olduğına hükm ider senüñ
Bir dem çü subh nazra iden sine-çâküñe
- 3 Hızr u Mesîh gıpta iderlerse var yeri
Kûyunda şevk-i la'lüñe düşmiş helâküñe
- 4 Çeşmüñ mukahhal olsa siyeh-mestdür yine
Aşlandı mîl-i sürme meger bîh-i tâküñe
- 5 Gelmekde bezme itme sabâdan bile hazer
Yer yok harîm-i vaslda ey şem' bâküñe

- 6 SÂKIB iderse çeşm-i suhan-gûy-ı yâr ider
Tanzîr şîve-i nûket-i şî'r-i pâkûne¹⁵⁵¹

Ü1 100b, Ü2 103b, M 108a.

515

Müstef'îlün Müstef'îlün Müstef'îlün Müstef'îlün

- 1 Çeşm-i siyeh-mestün senün ifşâ-yı râz eyler yine

¹⁵⁵¹ 6a ider: ile Ü1.

Dem-bestegân-ı ‘aşkdan hem ihtirâz eyler yine

- 2 Hâtır-şikenlikler ider ol şûh mest-i nâz iken
Kesr-i zücâcı töhmet-i ehl-i niyâz eyler yine
- 3 Görmiş gibi bilür o şeh ‘uşşâk-ı zârûñ hâlini
Çeşmin döner de nâz ile hem nîm-bâz eyler yine¹⁵⁵²
- 4 ‘Uşşâka çok cevri itmegi kânûn idüp ol şeh döner
Agyâr-ı bed-kîşe cefâ vü cevri az eyler yine
- 5 Kûtâh olursa ne kadar ol servden dest-i ümîd
SÂKIB figân u nâlişi dûr u dırâz eyler yine¹⁵⁵³

Ü1 101a, Ü2 103b, M 108a.

¹⁵⁵² 3b Çeşmin döner de nâz ile: Nâz ile çeşmânın döner Ü2.

¹⁵⁵³ 5a ümîd: recâ Ü2. b) SÂKIB figân u nâlişi dûr u: Âh u figâmı SÂKIB-ı bî-dil Ü2.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Terk kâbildi miyânın gamze-i tîz olmasa
Cümle ol belden geçerdük bîm-i hûn-rîz olmasa¹⁵⁵⁴
- 2 Cân virürlerdi esîrân-ı zehir-handüñ senüñ
Gonca-i la‘lûñ şeker-hand ile leb-rîz olmasa¹⁵⁵⁵
- 3 Târ u mâr eyler dimâg-ı ‘âşık-ı dil-besteyi
Bûy-ı zülfünle sabâ ger ‘anber-âmîz olmasa
- 4 Cân virürse teşne-i la‘l-i lebün cânâ n’ola
Kimse ölmezdi eger peymâne leb-rîz olmasa¹⁵⁵⁶
- 5 SÂKIB(Â) âteş-nevâ bir bülbülüm kim ‘aybdur
Şâh-ı gül gibi kalem elde şerer-hîz olmasa¹⁵⁵⁷

Ü1 101a, Ü2 104a, M 108a.

¹⁵⁵⁴ 1b geçerdük: geçerdî Ü2. / bîm-i: nîm Ü1, havf-ı Ü2.

¹⁵⁵⁵ 2 Cân virürdi telh-kâmân-ı şeker-handüñ senüñ
La‘l-i nâbuñ zehr-i hand ile şeker-rîz olmasa

¹⁵⁵⁶ 4a virürse: virürlerse Ü1.

¹⁵⁵⁷ 5a kim: ki Ü1, M.

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün

- 1 Lutf eyle sabâ kâkül-i cânâna tokınma
Âzürde olurlar dil-i yârâna tokınma¹⁵⁵⁸
- 2 Bülbul gibi feryâdını 'ayyûka çıkarma
Ey bâd-ı hazân ol gül-i handâna tokınma¹⁵⁵⁹
- 3 Şâyed tokınursañ dil-i 'uşşâk-ı hazîne
Sad el-hazer ol kâküle ey şâne tokınma

¹⁵⁵⁸ 1b Âzürde olurlar dil-i: Hâtır-şiken olsa dil-i Ü1, Âzürde olur hâtır-ı Ü2.

¹⁵⁵⁹ 2a feryâdını: feryâdumuz Ü1, Ü2.

- 4 Pür-sûhtelikden hazer it sûziş-i dilden
Pervâne gibi şem‘-i fûrûzâna tokınma
- 5 Dem-serdî-i erbâb-ı nefesden hazer eyle
Ey şem‘ sakın gûşe-i dâmâna tokınma
- 6 Bir nâle-i sengîn ile işkeste olursuñ
Ey dest-i sitem taraf-ı girîbâna tokınma
- 7 Min-ba‘d kara hırsız eyler seni SÂKIB
Müsvedde-i eş‘âr-ı suhan-dâna tokınma

Ü1 101a, Ü2 104b, M 108b.

- 1 Yârân ki bezme cem‘ ola şem‘-i safâsına
Sahbâ yerinde çıksa ger âteş bahâsına¹⁵⁶⁰
- 2 Merhem-pezîr olursa n’ola zahmı ‘âşıkun
Tîmâr kaldı kendüye kanı bahâsına¹⁵⁶¹
- 3 Mazmûn ki hâmenüñ veled-i ma‘nevîsidür
Lâyık düşerse kûçe-i mısra‘da pâsına
- 4 Erbâb-ı câh birbirine k’ide istinâd
Mestüñ döner biri birine ittikâsına
- 5 Dâmânına rakîb ider isnâd u intisâb
Ugradı hayf o şûh kuduz iftirâsına
- 6 Cemşîd kârına dem urur zâhidüñ hemân
Teklîf-i nagme olsa ney-i bûriyâsına
- 7 Bezmünde hasm-ı dîv-sirişti görüp senüñ
SÂKIB ‘aceb mi başlasa ahrec du‘âsına¹⁵⁶²

Ü1 101b, Ü2 105a, M 108b.

¹⁵⁶⁰ 1a ki: -Ü1.

¹⁵⁶¹ 2b Tîmâr: Tîmârı Ü2.

¹⁵⁶² 7a Bezminde hasm-ı dîvi görünce o meh-veşüñ Ü2. / senüñ: hemân Ü2.

Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

- 1 Anuñ ki çeşmi kala ol bütün miyânında
Kalur mı rişte-i ümmîd kılca yanında¹⁵⁶³
- 2 Nigâh-ı şûhı siyeh-mest-i nâz olmaz idi
Şarâb olmasa bir katre sürmedânında¹⁵⁶⁴
- 3 Çekilmez olduğu cevri ü cefâsı hûbânun
Nümûde sahtî-i ebrû-yı çün kemânında¹⁵⁶⁵
- 4 Fütâdeler ki çeker pîç ü tâb-ı derd ü gamın
Bütânun oldu ‘ıyân zülf ü ebruvânında
- 5 Muharrik-i dil-i sevdâ-perest-i ‘âşıkdur
Siyeh-bahâr-ı hat-ı sebzi gülsitânında
- 6 Husûl-i mîve-i maksûd nâ-be-câ olmaz
Olur biter didügün ey gönül zamânında
- 7 Zihî terâne-i dil-keş ki hâme-i SÂKIB

¹⁵⁶³ 1a O ‘âşıkun ki kala gözleri miyânında Ü2. b) Kalur mı: Olur mı Ü2.

¹⁵⁶⁴ 2a olmaz: olmuş Ü1.

¹⁵⁶⁵ 3a cevri ü cefâsı: cevri cefâ-yı Ü1.

Ne bülbül olduğımı gösterür beyânında¹⁵⁶⁶

Ü1 101b, Ü2 107a, M 109a.

520

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 Bâg-ı hüsnüñ ola ger cilvegeh-i pâ-y-ı nigâh
Gül-i terle pür olur dest-i temâşâ-yı nigâh¹⁵⁶⁷
- 2 Câm-ı pür-bâde-i gül-fâma döner dîde-i ter
‘Aks-i rûyuñla ki hem-reng ola mînâ-yı nigâh¹⁵⁶⁸
- 3 Feyz-yâb olsa temâşâ-yı ruh-ı alüñden

¹⁵⁶⁶ 7b gösterür: bildürür Ü2.

¹⁵⁶⁷ 1a ola ger: olıcak Ü2.

¹⁵⁶⁸ 2b mînâ-yı: ma‘nâ-yı Ü1.

Gül-i hoş-bûy olur lâle-i sahrâ-yı nigâh

4 Hat degül eyledi mir'ât-ı cemâlün mugber
Gerd-i bâlâ-rev-i âmed-şud-ı bî-cây-ı nigâh

5 Mümteni' zabt-ı nazar çünki cihânda SÂKIB
Seyr-i hüsninde n'ola olmasa pervâ-yı nigâh¹⁵⁶⁹

Ü1 102a, Ü2 106a, M 109a.

¹⁵⁶⁹ 5b hüsninde: rûyında Ü2.

Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

- 1 Dem-i visâl u hat-ı rûy-ı yâr bir yere gelse
Zamân-ı ‘îd ile evvel-bahâr bir yere gelse¹⁵⁷⁰
- 2 ‘Aceb mi cân u göñül vâsf-ı la‘lin itse ki eyler
Şarâb medhin iki bâde-hvâr bir yere gelse
- 3 İderdi sünbül ü reyhânı çâde dest-i temâşâ
O zülf-i pür-ham u hatt-ı ‘izâr bir yere gelse¹⁵⁷¹
- 4 Seherde mest görüp sîne-çâk olurdu subh
O âfitâb u mey-i hoş-güvâr bir yere gelse¹⁵⁷²
- 5 Figân iderdi eger hârhâr-ı hecr ile SÂKIB
O gonca-femle miSâl-i hezâr bir yere gelse¹⁵⁷³

Ü1 102a, Ü2 106a, M 109b.

¹⁵⁷⁰ 1b ‘îd ile evvel-bahâr: ‘îd ü safâ-yı bahâr Ü2.

¹⁵⁷¹ 3a sünbül ü: sünbül- Ü1. b) pür-ham u: pür-ham- Ü1.

¹⁵⁷² 4 Tulû‘-ı mihr be-dîdâr olurdu san dil ‘iyârın
Fürûg-ı hüsn (ü) mey-i tâbdâr bir yere gelse Ü2. a) subh: anı subh Ü1.

¹⁵⁷³ 5b miSâl-i hezâr: göñül çün hezâr Ü2.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 Geldükce dilde gamla mey-i nâb bir yere
Güyâ gelür ketân ile meh-tâb bir yere
- 2 Bî-şübhe şâd-ı mergle mahv-ı vücûd ider
Yâr ile gelse 'âşık-ı bî-tâb bir yere¹⁵⁷⁴
- 3 La'l ide rîze seng-i siyâhını dîdeden
Olsa çekîde katre-i hûn-âb bir yere¹⁵⁷⁵
- 4 Pür-dâg dilde derd ü gamuñ cem'ine döner
Cem' olsa lâlezârda ahbâb bir yere
- 5 Şeb-zindedâr-ı hecr olalı hiç gelmedi
Çeşm-i pür-eşk-i SÂKIB ile hvâb bir yere

Ü1 102a, Ü2 105a, M 109b.

¹⁵⁷⁴ 2b Yâr: Nâr Ü1.

¹⁵⁷⁵ 3a siyâhını: siyâhı Ü1.

523

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

- 1 Aglamazdum hatt-ı ruhsârı nümâyân olmasa
Şüste itmezdüm nigâh âlûde-dâmân olmasa¹⁵⁷⁶
- 2 İnbisât-ı hâtır bulmazdı kimse gonca-veş
Teng-destân 'âkıbet gül gibi handân olmasa

¹⁵⁷⁶ 1b nigâh.: nazar Ü2.

- 3 Genc-i ‘aşkı kim bilürdi dilde mektûm olduğın
Genc olan yerler derûnum gibi vîrân olmasa
- 4 Nâ-murâdâna tesellî-bahş-ı kâm olmazdı ger
Vâsılân-ı mesned-i ikbâl insân olmasa
- 5 SÂKIBÂ mensî olurdu lutf-ı sâfî-tînetân
Sohbet-i âyîneden tûtî suhan-dân olmasa

Ü1 102a, Ü2 105b, M 110a.

Müfte‘ilün Fâ‘ilün Müfte‘ilün Fâ‘ilün

- 1 ‘Aks-i ruh-ı yârı gör câm-ı mey-i nâbda
Pertev-i hurşiddür gonca-i şâd-âbda¹⁵⁷⁷
- 2 Meyle tarâvet bulur çihre-i âteş-ruhân
Şu‘lesine yok zarar yatsa güher âbda¹⁵⁷⁸
- 3 Verd kıyâs eyleme bâlişinüñ nakşını
Pertev-i ruhsârıdur âyine-i hvâbda
- 4 Kâm-ı dile şemmesin ‘arza kılurdı sabâ
Bûy-ı vefâ olsa ger gülşen-i ahhâbda
- 5 Şu‘le-i sahbâ ile künc-i gama vir ziyâ
Âb gerek SÂKIBÂ gevher-i meh-tâbda

Ü1 102b, Ü2 105b, M 110a.

¹⁵⁷⁷ 1b şâd-âbda: sîr-âbda Ü2.

¹⁵⁷⁸ 2 Muktezî-i baht ile muztaribüm ol kadar
Sürme-i hayrânıyum dîde-i sîm-âbda Ü2.

Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

- 1 Bulup tesellî-i feyz-i şühûd pervâne
İder o şevk ile mahv-ı vücûd pervâne
- 2 Reh-i vusûl bulup şem‘-i meclis-ârâya
İder teşekkür ile sad sücûd pervâne
- 3 Görüp o şem‘-i dil-efrûzı bezmümüzde düşer
Hasedle âteşe hem-çün hasûd pervâne¹⁵⁷⁹
- 4 Ne üft ü hîz ile buldı harîm-i şem‘e vusûl
Tenin o zahm ile itdi kebûd pervâne
- 5 Hemîşe yanmadadır nâr-ı ‘aşka SÂKIB-veş
Su‘ûd iderse n’ola hem-çü dûd pervâne

Ü1 102b, Ü2 105a, M 110a.

¹⁵⁷⁹ 3a dil-efrûz: dil-fürûz Ü1, Ü2, M.

526

Mef'ûlü Mefâ'ilün Fe'ûlün

- 1 Min-ba'd şarâb-ı nâba tevbe
Bu cünbiş-i nâ-savâba tevbe
- 2 Peymâne-i mey degül olursa

Bir kûze ki şîşe âba tevbe

3 Bî-bâde yıkılsa gamla gönlüm
Ta‘mîr-i dil-i harâba tevbe

4 Hem-rengi olursa rûy-ı sâkî
Seyr-i ruh-ı âfitâba tevbe

5 Bir yerde k’ola kebâb ile mey
El urmayum ol kebâba tevbe¹⁵⁸⁰

6 SÂKIB ide Hak Sebâtın i‘tâ
Min-ba‘d şarâb-ı nâba tevbe

Ü1 102b, Ü2 106a, M 110b.

¹⁵⁸⁰ 5b ol: o Ü2.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Vuslat itmez ârzû dil hecr ile zâr olsa da
Talib-i sıhhat degül dîvâne bîmâr olsa da
- 2 Çeşm-i ter bir lahza açılmaz gam u ekdârdan
Her taraf cevlângeh-i nezzâre gülzâr olsa da
- 3 Baht-ı hvâb-âlûdesi olmaz müsâ‘id ‘âşıkun
Câme-hvâb-ı nâzda cânânı bîdâr olsa da¹⁵⁸¹
- 4 Uramam el gonca-i bâga telâş-ı hâr ile
Gülleri hep verd-i cennet gibi bî-hâr olsa da
- 5 SÂKIBÂ bî-câ tekâpûdan gelür tab‘a fütûr
Cilvegâh-ı eşheb-i ümmîd hem-vâr olsa da¹⁵⁸²

Ü1 103a, Ü2 104b, M 110b.

¹⁵⁸¹ 3b nâzda cânânı: nâzdan cânânı Ü1, nâzdan dildârı Ü2.

¹⁵⁸² 5b Cilvegâh-ı eşheb-i ümmîd: Reh-güzâr-ı ârzû hem-vâre Ü2.

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

- 1 Bir dem olmaz dil gam-ı 'aşk ile nâlân olmaya
Dîde derd-i hecr ile hûn-âbe rîzân olmaya
- 2 Yâd-ı gül-berg-i 'izâruñla dem olmaz aglayup
Şûrezâr-ı dîde-i pür-hûn gülistân olmaya¹⁵⁸³
- 3 Gün mi vardur ol şeh-i hûn-rîz-i mülk-i 'işvenüñ
Çeşm-i bîmârına biñ üftâde kurbân olmaya
- 4 Âsiyâ-yı çarhı ber-bâd eyle seyl-i eşk ile
Kim dilüñ 'aks-i murâdı üzre gerdân olmaya
- 5 SÂKIB it ol 'âleme vaz'-ı esâs-ı ârzû

¹⁵⁸³ 2b dîde-i pür-hûn: çeşm-i ter tâze Ü1, dîde-i 'âşık Ü2.

Kalb-i âgâh-ı ahâlî gibi vîrân olmaya

Ü1103a, Ü2 104a, M 111a.

- 1 Bahâr tâze demi tâze vü sebû tâze
Henûz irişdi gül-i bâg-ı ârzû tâze
- 2 MiSâl-i sebze-i nev-hîz revnak-efzâdur
Cemâl-i dil-bere ol hatt-ı müşg-bû tâze
- 3 Şarâb tâze-res ü nev-resîde sâkî-i bezm
Tahammül itmek olur mı o tâze bu tâze¹⁵⁸⁴
- 4 Cihân leb-â-leb-i gül-bâng-ı şevk-i tâze bahâr
Terennümât-ı hezâr ile güft ü gû tâze
- 5 Derûna şevk-i hat-ı tâze-hîz ile SÂKIB
Husûl-i vuslat için düşdi cüst (ü) cû tâze

Ü1 103a, Ü2 103b, M 111a.

¹⁵⁸⁴ 3a nev-resîde: nev-cevân Ü2.

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

- 1 Olsa da la'lindeki reng-i tebessüm goncada
Yok dehânında olan lutf-ı tekellüm goncada
- 2 Nâle-i bülbülden olmazdı derûnı hûn eger
Olmasa bir şemme âSâr-ı terahhum goncada
- 3 Şîve-i çeşmin görüp cân nergise oldu esîr
La'line buldı müşâbih kaldı göñlüm goncada¹⁵⁸⁵
- 4 Geldügince açılırdı gül gibi bâga hemân
Olmasa fikr-i dehân ile te'ellüm goncada¹⁵⁸⁶
- 5 Zîver-i destâr-ı halk olmazdı SÂKIB bu kadar
Olmasa la'lindeki reng-i tebessüm goncada¹⁵⁸⁷

Ü1 103a

Ü1 103a, Ü2 104a, M 111a.

¹⁵⁸⁵ 3a görüp: bulup Ü2. / nergise: nergisde Ü2. b) buldı: gördüm Ü2.

¹⁵⁸⁶ 4b dehân ile: dehânuñla Ü2.

¹⁵⁸⁷ 5a Zîver-i: Zîb-i Ü2. / halk: cihân Ü2.

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

- 1 Ser-âgâz-ı nevâ-yı şevk ider tâ ney bu meclisde
Olur efsâne-i âlâm u mihnet tay bu meclisde¹⁵⁸⁸
- 2 Hem-âheng-i sürûd-ı 'îş ider mestânı bülbül-veş
Gül-i her dem bahâr-ı sâgar-ı pür-mey bu meclisde¹⁵⁸⁹
- 3 Mey-i âteş-nümûndur germ-sâz-ı sîne-i rindân
Añılmaz iştidâd-ı bâd-ı serd-i dey bu meclisde¹⁵⁹⁰

¹⁵⁸⁸ 1a şevk: 'aşk Ü1. b) efsâne-i: efsâne Ü1.

¹⁵⁸⁹ 2b Gül-i: Gele Ü1.

¹⁵⁹⁰ 3b iştidâd-ı: istidâd-ı Ü1.

- 4 Bu ser-bezm-i safâda devr iden hep dost-kânîdür
Hulûs oldı medâr-ı câm pey-der-pey bu meclisde
- 5 N'ola teh-cur'a-cûy-ı bezm-i istîfna iseñ SÂKIB
K'olur sâgar-gedâ-yı neşve nice Key bu meclisde¹⁵⁹¹

Ü1 103b, Ü2 103b, M 111b.

¹⁵⁹¹ 5a teh-cur'a-cûy-ı: çün cur'a hâk-iÜ2. b) K'olur: olur Ü1, M.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Yârsuz hûn-ı dil-i bî-sûd dirdüm bâdeye
Yâr ile görsem hayât-efzûd dirdüm bâdeye¹⁵⁹²
- 2 Gonca-i şâd-âb-ı bâg-ı şevk dirdüm sâgara
Tâze gül-berg-i neşât-âlûd dirdüm bâdeye¹⁵⁹³
- 3 Pertev-endâz olsa rûy-ı tâbdâr-ı dil-bere
Cevher-i âyîne-i maksûd dirdüm bâdeye¹⁵⁹⁴
- 4 Germî-i te’Sîri dil-nerm itse ol âhen-dili
Âb-ı âteş-reng-i âhen-sûd dirdüm bâdeye¹⁵⁹⁵
- 5 Hep görenler didiler bir gûne SÂKIB lutfını
Ben göreydüm âb-ı rûy-ı cûd dirdüm bâdeye

Ü1 103b, Ü2 103a, M 111b.

¹⁵⁹² 1a bî-sûd: nâ-bûd Ü2. b) görsem hayât-efzûd: âb-ı hayât-âlûd Ü2.

¹⁵⁹³ 2a şâd-âb-ı: nev-hîz-i Ü2. / şevk: ‘aşk Ü1. b) neşât-âlûd: neşât-efzûd Ü2.

¹⁵⁹⁴ 3a Pertev-endâz olsa: Rengini gösterse Ü2. / dil-bere: yârda Ü2.

¹⁵⁹⁵ 4a Eylese te’Sîr-i sûz-ı neşvesi nerm ol büti Ü2. b) reng-i: reng ü Ü2.

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün

- 1 Takrîre gam-ı 'aşkı zebân-dânumuz olsa
Bir vâkıf-ı ahvâl-i perîşânumuz olsa
- 2 Bir çâre olurdu saña bîm-i nîgehün-den
Derd-i dili şerh eylemege cânumuz olsa¹⁵⁹⁶
- 3 Feryâd u figân itmez idük bâg-ı cihânda
Bülbül gibi bir gonca-i handânumuz olsa
- 4 Çün dîde-i cân künc-i dil olurdu münevver
Ol mâh-likâ bir gice mihmânumuz olsa¹⁵⁹⁷
- 5 SÂKIB şeb-i gam rûza dönerdi mey-i sâfî
Pertev-fîken-i külbe-i ahzânumuz olsa

Ü1 103b, Ü2 103a, M 112a.

¹⁵⁹⁶ 2a saña bîm-i nîgehün-den: aña bîm-i nîgehinden Ü1. b) Derd-i Dûd-ı Ü1.

¹⁵⁹⁷ 4a dil: gam Ü2.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Oldı pür-hayret bakan ol dil-sitânuñ nakşına
Meclisinde hem bu zâr (u) nâ-tüvânuñ nakşına¹⁵⁹⁸
- 2 Nakş-bendân sûretinde olsun eylerler idi
Kâbil-i resm-i vefâ olsaydı anuñ nakşına¹⁵⁹⁹
- 3 Safha-i âb üzre nakş-ı mün‘akis sandı gören
Pille-i çeşm-i terümle ol cevânuñ nakşına
- 4 Sâdedür reng-i bekâdan didiler seyr eyleyüp
Çeşm-i ‘ibretle bakanlar bu cihânuñ nakşına
- 5 SÂKIB erbâb-ı basîret itdiler temsîl hep
Nakş-ı ber-âbı bu köhne âsiyânuñ nakşına

¹⁵⁹⁸ 1a pür-hayret: âşüfte Ü2.

¹⁵⁹⁹ 2a eylerler: iderler Ü2.

Ü1 104a, Ü2 103a, M 112a.

535

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Virdi revnak sâgar-ı sahbâ-yı ahmer meclise
Pertev-endâz oldı gûyâ şem‘-i enver meclise
- 2 Sâgar-ı billûrdan sahbâ fûrûg-endâz olup

Şîşelerle sanki zeyn oldu gül-i ter meclise¹⁶⁰⁰

3 Bûlbûl oldu şevk ile sükkân u meclis gülsitân
Virdi ârâyîş o deñlü hüsn-i dil-ber meclise

4 Gonca-i la'li tebessüm-rîz olup ol goncanuñ
Virdi gûyâ çâşnî-i şehd ü şekker meclise¹⁶⁰¹

5 Tûtî-i şîrîn-beyân-âsâ halâvet-bahş olur
SÂKIBÂ geldükce yârân-ı suhanver meclise

Ü1 104a, Ü2 102b, M 112a.

¹⁶⁰⁰ 2a olup: olur Ü2.

¹⁶⁰¹ 4a tebessüm-: tekellüm- Ü2. / goncanuñ: meh-veşüñ Ü2.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 ‘Ârızı neşve-i sahbâ ile gül-reng olsa
Bülbüle bülbül-i zâr ile hem-âheng olsa
- 2 Cây-gîr olsa hayâl-i ruh-ı tâb-endâzı
Pille-i dîde-i cân safha-i Erjeng olsa
- 3 Çarh-ı dîn-perver anı hâk ile yek-sân eyler
Katre-i eşk-i revân la‘l ile hem-seng olsa
- 4 Mahrem-i bezm-i visâl itmese agyârı o gül
Meclis-i bâde gibi müstetir-i neng olsa
- 5 ESer-i sûziş-i dil zâhir olurdu ol şûh
Nâliş-i SÂKIB ile gül gibi dil-teng olsa¹⁶⁰²

Ü1 104a, Ü2 102b, M 112b.

¹⁶⁰² 5a dil: ‘aşk Ü2. / ol: o Ü2.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Eyer işkeste felek bezminde dil câm olsa da
Bir nefes gamdan komaz âsûde nâ-kâm olsa da
- 2 Halka-i âgûş-ı ümmîdüm gibi hâli kalur
Târ-ı çeşm-i intizârum rişte-i dâm olsa da
- 3 Rîşesinden kat‘ idüp nahl-i ümîdüm rûzgâr
İlleri nev-bâve-çîn-i kâm ider hâm olsa da
- 4 Kâbil-i imkân degül tahsîl-i nakd-i ârzû
‘Âkıbet izhâr-ı ‘acz eyler dil ikdâm olsa da

- 5 Kârgerdür dilde SÂKIB hârâr-ı derd ü gam
Hem-nefes peymâne-i sahbâ-yı gül-fâm olsa da¹⁶⁰³

Ü1 104a, Ü2 102a, M 112b.

538

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

¹⁶⁰³ 5a derd ü: derd- Ü2. b) Hem-nefes: Hem-nişîn Ü2.

- 1 Hâl-i dili bilür o ki derd-âşinâ ola
Bu nev-cevân-ı pür-siteme mübtelâ ola
- 2 Mânend-i gird-bâd virür berg ü bârını
Ol bî-dilüñ serinde ki cûş-ı hevâ ola
- 3 Cemşîd gibi taht-nişîn-i neşât olur
Ol rind-i ser-bürehne ki sâgar-gedâ ola
- 4 Mânend-i sürme çeşm-i cihânda ‘azîz olur
Ol kimse kim tevâzu‘ ile hâk-i pâ ola
- 5 Olur tekâtur-ı kalemi dürr-i âbdâr
SÂKIB-veş ol ki mazhar-ı feyz-i Hudâ ola

Ü1 104b, Ü2 102a, M 113a.

- 1 Geçdi fütâdenüñ nice biñ zahmı cânına
Ol şûh sanmasun ki kala tîğı yanına
- 2 Bülbül görince rûyını itse n'ola sükût
Söz yok o goncanuñ ne disün gülsitânına¹⁶⁰⁴
- 3 Kuhl ile oldı nergisi dahi siyâh-mest
Var ise bâde korlar anuñ sürmedânına
- 4 Sor var midur dehânını ol goncanuñ göñül
Yok yere düşme zevk-i semâ'-ı beyânına
- 5 SÂKIB kemâna mâh-ı neve eyleme miSâl
Yok yerde gökde çünki nazîr ebruvânına

Ü1 104b, Ü2 102a, M 113a.

¹⁶⁰⁴ 2b goncanuñ: gonca Ü2.

540

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

- 1 Çün oldı cilvegeh-i mihr-i hüsni kûy-ı nigâh
Ser-â-ser olsa n'ola nûr ferş-i sûy-ı nigâh
- 2 Tamâm-ı feyz-i temâşâ-yı rûy-ı dil-berden
'Aceb mi gülşen olursa kenâr-ı cûy-ı nigâh
- 3 Safâ-yı âyîne-i hüsniñ incilâsından

Şikeste reng-i hicâb itdi mihri rûy-ı nigâh¹⁶⁰⁵

- 4 Şemîm-i seyr-i ruh-ı yâr ile iderse n'ola
Şemâme-i meh (ü) mihri şikeste bûy-ı nigâh¹⁶⁰⁶
- 5 Kemîne pîşgeh-i hüsnine o ser-mestün
Şarâb-ı eşk ile leb-rîz olur sebû-yı nigâh
- 6 Zihî tarâvet-i ruhsâre-i suhan SÂKIB
Ki nokta-i kalemün oldu hâl-i rûy-ı nigâh

Ü1 104b, Ü2 101b, M 113a.

¹⁶⁰⁵ 3a âyîne-i hüsnin: âyîne hüsnün Ü1. / incilâsından: iktibâsından Ü2.

¹⁶⁰⁶ 4 - Ü1, - M.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 Câm-ı sahbâ var iken eyleme hurşide nigâh
La‘l-i sâkî var iken sâgar-ı Cemşîd’e nigâh¹⁶⁰⁷
- 2 Rûze-i hecri gider bâde-i la‘lin nûş it
Eyleme ey dil-i dîvâne meh-i ‘îde nigâh¹⁶⁰⁸
- 3 ‘Aynna zînet-i gülzâr-ı cihâmı almaz
Kim ki bir kerre ider gûşe-i tecrîde nigâh
- 4 Nâleyi sâz-ı tarab eylemişüz künc-i gama
Ne ‘aceb eylemesek meclis-i Nâhîd’e nigâh¹⁶⁰⁹
- 5 Mütelevvin olur ol deñlü hayâdan SÂKIB
Rengden renge girer ol gül-i nâ-dîde-nigâh

Ü1 105a, Ü2 101b, M 113b.

¹⁶⁰⁷ 1a sahbâ var: mey elde Ü2.

¹⁶⁰⁸ 2a Rûze-i: Rûzî-i Ü1.

¹⁶⁰⁹ 4a Nâleyi: Nâlişi Ü2.

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün

- 1 İdersün bir nigeñ biñ şîve-i bîgânededen soñra
Yaparsun hâtır-ı vîrânumı ammâ neden soñra
- 2 Dem-i gamda olaldan mâye-i ‘işret sayılmışdur
Sirişküm bâdeden çeşm-i terüm peymânededen soñra
- 3 Tagıtma el-hazer germiyyet-i şem‘-i dil-efrûzın
Rehâ müşkil sabâ sûz-ı dil-i pervânededen soñra ¹⁶¹⁰
- 4 Bu sevdâdan kesilmez erre-i gam çâk çâk itse
Hevâdâr-ı hat-ı nev-hîzi dildür şânededen soñra

¹⁶¹⁰ 3a dil-efrûzın: dil-fürûzın Ü1, Ü2, M.

- 5 Meger tasvîr-i Kays u Kûhken'dür var ise SÂKIB
Gelen meydân-ı 'aşka bu dil-i dîvânededen sonra¹⁶¹¹

Ü1 105a, Ü2 101a, M 113b.

543

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

¹⁶¹¹ 5a Kays u: Kays- Ü1.

- 1 Bakmaz helâk olursa dil-i dâg dâğına
‘Uşşâk ile kavillüdür ol sagına
- 2 Evkâtı cümle nâliş ü feryâd ile geçer
Kim gelse ‘andelîb gibi dehr bâğına¹⁶¹²
- 3 Pîşin çâre-i diger it var ise gama
Zâhid du‘â yerinde şarâbuñ ferâğına
- 4 Hûbân iderdi nâliş-i ‘uşşâk-ı zârı gûş
Efgân-ı ‘andelîbi kosa gül kulagina¹⁶¹³
- 5 Maksûdı mest-i câm-ı ümîd olmadur n’ola
SÂKIB düşerse sâkî-i dehrüñ ayagina¹⁶¹⁴

Ü1 105a, Ü2 101a, M 114a.

¹⁶¹² 2a nâliş ü: nâliş- Ü1, Ü2.

¹⁶¹³ 4a nâliş-i: nâle-i Ü2.

¹⁶¹⁴ 5a ümîd: murâd Ü2. / olmadur: odur Ü1.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

- 1 Def' it gubâr-ı hâtırî sahbâ-yı nâb ile
Âyîne-i derûna safâ vir şarâb ile
- 2 Bir yerde görmedüm ikisin şâm-tâ-seher
Vardur tezâd o mertebe çeşmümde hvâb ile¹⁶¹⁵
- 3 Hurşîd gibi muztarib ü der-be-der kalur
Ebvâbı devr iden heves-i intisâb ile¹⁶¹⁶
- 4 Rîş-i sefid mâni'-i 'aşk-ı cevân imiş
Kettân gelür mi bir yere hiç mâh-tâb ile¹⁶¹⁷
- 5 SÂKIB bütândan eyleme kat'â vefâ ümîd
Kim katre deñlü farkı yok anuñ serâb ile¹⁶¹⁸

Ü1 105a, Ü2 101a, M 114a.

¹⁶¹⁵ 2a görmedüm: görmedük Ü2.

¹⁶¹⁶ 3a muztarib ü: muztarib- Ü2. / kalur: olur Ü2.

¹⁶¹⁷ 4a cevân imiş: cevân olur Ü1.

¹⁶¹⁸ 5a Dil-teşne-i vefâ-yı bütân olma SÂKIBÂ Ü2. b) katre: zerre Ü2.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Âh kâr itmezdi çarhuñ sahtî-i bünyâdına
Yetmese seyl-âb-ı eşk-i çeşm-i ter imdâdına
- 2 Huccet-i ‘aşkuñ ser-â-ser hâtem-i imzâsıdur
Dâğlar kim sînedey zeyn oldı yârûñ adına¹⁶¹⁹
- 3 Virse Meryem rişte ‘Îsâ sûzenin ger ‘âşıkûñ

¹⁶¹⁹ 2b yârûñ: hûbân Ü2.

Mümkin olmaya refû zahm-ı dil-i nâ-şâdına ¹⁶²⁰

- 4 Şu‘le-i âvâz-ı bülbül goncayı dil-teng ider
‘Âşıkun olmaz tahammül âh-ı âteş-zâdına
- 5 İtme sâkî dest-i lutfundan gelen câmı dirîg
Dil-harâbân-ı gamuñ gel bâ‘îS ol âbâdına
- 6 Cism-i zârı n’ola ‘aşk ifnâ iderse çün habâb
Bâ‘îS oldu bu hevâ çok hânenün ber-bâdına
- 7 Munkatı‘dur târ-ı enfâs-ı himem ‘âlemde kim
Biñ nefesle ‘acz iderler bir çerâg îkâdına ¹⁶²¹
- 8 Ölmeden bu za‘f ile reh-yâb-ı meclis olduğun
İtme istib‘âd SÂKIB yârın istib‘âdına

Ü1 105b, Ü2 100a, M 114a.

¹⁶²⁰ 3a Sûzen-i ‘Îsâ ile pür-derd olan bî-çârenün Ü2.

¹⁶²¹ 7a târ-ı: nâr-ı Ü2.

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün

- 1 Ol âfet ile 'âşık-ı gam-hvâr bir olsa
Kettân ile meh penbe ile nâr bir olsa
- 2 Germî-i nigh rûyına hâ'il mi olurdu
Âyîne-perest-i ruh-ı dildâr bir olsa
- 3 Bî-hadd ü hisâb olmaz idi katre-i eşküm
Ey nûr-ı basar derd-i dil-i zâr bir olsa¹⁶²²
- 4 Sad çâkî-i mir'ât-ı dil olmazdı nümûde
Seng-i sitem-i yâr-ı cefâkâr bir olsa
- 5 Olmazdı dü-tâ keşmekeş-i hecr ile 'âşık
SÂKIB elem ü derd-i girân-bâr bir olsa¹⁶²³

Ü1 105b, Ü2 100b, M 114b.

¹⁶²² 3b Ey nûr-ı basar: Ey dide eger Ü2.

¹⁶²³ 5b elem ü: elem- Ü2.

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün

- 1 Maksûduñ eger çâre ise bu teb ü tâba
Ol hâkden al kim ola câ humm-ı şarâba ¹⁶²⁴
- 2 Gayra şeker-efşân-ı tekellüm bize gelse
Bâ'îS n'ola hâmûş turur bu şeker-âba
- 3 Sad mezlaka-i ta'n u melâmetlere düşdük
Vaz' ideli ayagumuzu 'âlem-i âba
- 4 Peymâneye 'aks-efken olup 'ârız-ı alı
Mey döndi hemân şîşede bir surh gül-âba
- 5 Düşdükce ayaklanmaya sâkî gibi SÂKIB
Kim tâbi' ola bâde-hor-ı hâne-harâba ¹⁶²⁵

Ü1 105b, M 114b.

¹⁶²⁴ 1b Ol: O Ü1.

¹⁶²⁵ 5b tâbi': mâni' Ü1.

548

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün

- 1 Rez duhterinüñ olmasa dâmânı derîde
Âb-ı ruhı teh-cur'a-veş olmazdı çekîde
- 2 Düşdi heves-i zevk-i leb-i dil-bere zâhid
Yok reyb ü riyâ olduğına hâlis 'akîde
- 3 Saklarsa n'ola hüsn-i sebük-seyrini cânân
Hâr-ı müje-i dîde-i ter oldu halîde¹⁶²⁶

¹⁶²⁶ 3b dîde-i: dîde M.

- 4 Hayret-zedenüñ hâlini bilmez o ki itmez
Reng-i ruhını safha-i mir'âta keşîde
- 5 Bî-safvet-i dil SÂKIB olursam n'ola hâmûş
Gûyâ mı olur tûtî-i âyîne-ne-dîde¹⁶²⁷

Ü1 106a, M 115a.

¹⁶²⁷ 5b âyîne: âyîne-i Ü1.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 Olalı mazhar-ı dîdâr-ı dil-ârâ dîde
Eyledük bu ten-i pür-dâğı ser-â-pâ dîde
- 2 Çeşm-i agyâra n’ola hâr ise her müjgânı
Olıcak nergis-i gülzâr-ı temâşâ dîde
- 3 Hîç kâbil mi ki tâb-âver-i nezzâre ola
Saņa bu hüsn ile ey âyine-sîmâ dîde
- 4 Hüsni sun‘-ı Hudâvend-i Kadîr’ün göremez
Kuhl-ı irşâd ile olmazsa mücellâ dîde
- 5 Tûtî-i beste-dem olsam n’ola her dem SÂKIB
Oldı âyîne-i dil rûy-ı safâ nâ-dîde

Ü1 106a, M 115a.

550

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 Olmaz nümûne-i ruhı berg-i semen bize
Virmez nişân-ı kâmetini nârven bize
- 2 Hâk olmak oldu sâye gibi pâyına düşüp
Ol serv-i ser-firâzı görünce düşen bize¹⁶²⁸
- 3 Bî-câm gonca-i leb-i cân-bahş-ı dil-rübâ
Oldı harâm 'işret-i bezm-i çemen bize
- 4 Pervâne ile bülbüle tâ hem-sitâreyüz
Bir geldi şâm-ı gurbet ü subh-ı vatan bize
- 5 Murg-ı dil-i şikestemüz olmaz şikâr-ı dún
Şeh-bâzlık iderse de zâg u zagan bize

¹⁶²⁸ 2b ser-firâzı: ser-efrâzı Ü1.

- 6 SÂKIB iderdi halk anı da mâlikâne lîk
Hâss oldı fazl-ı Hakk ile mülk-i suhan bize

Ü1 106a.

551

Mef'ûlü Mefâ'ilün Fe'ûlün

- 1 Ey nergisi râz-dân-ı fitne
V'ey gamzesi tercemân-ı fitne
- 2 Germî-i nigâh-ı cân-güdâzuñ
Âteş-zen-i hânumân-ı fitne
- 3 Vâ-beste-i hvâb-ı nâzuñ oldı

Bîdârî-i çeşm-i cân-ı fitne

- 4 Ey oldı hatuñdan âşikâre
Sad râz-ı dil-i nihân-ı fitne
- 5 Merbût o zülf-i tâbdâra
Serbestî-i sad cihân-ı fitne¹⁶²⁹
- 6 Ol şeh-süvâr-ı tünd-hûnuñ
Cevlângehidür miyân-ı fitne
- 7 Yek-rengî-i gamzesiyle SÂKIB
Olsa n'ola hem-zebân-ı fitne

Ü1 106b, Ü2 104a, M 115b.

¹⁶²⁹ 5b Ser-bestî-i: Ser-beste-i Ü1.

Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

- 1 Hat-ı nev-hîzi âşikâr olsa
Reh-i nezzâre sebzezâr olsa
- 2 Alsam ol mâh-rûyı âgûşa
Reşk ile hâle dâgdâr olsa¹⁶³⁰
- 3 Bâdeden olsa reng rûyında
Gevher-i hüsni âbdâr olsa
- 4 Şemme irmez meşâmma zülfinden
Şâm-ı âfâk müşg-bâr olsa
- 5 O şehün hâk-i pâ-yı teşrîfi
Sürme-i çeşm-i intizâr olsa
- 6 Sâkî-i meclis olsa ol meh-rû
Gerdiş-i sâgara medâr olsa¹⁶³¹
- 7 Nâ-şüküfte kalur gül-i maksûd
Her dem ‘âlemde biñ bahâr olsa
- 8 Olmaz idi humâr-ı idbârı
Bezm-i ikbâl pâydâr olsa

¹⁶³⁰ 2a Alsam: Olsam Ü1.

¹⁶³¹ 6a ol: o Ü1.

- 9 ‘Ömrümüz sür‘at ile geçmez idi
Devlet-i dehr ber-karâr olsa
- 10 Heves-i sayda düşdüğine göre
O perî SÂKIBÂ şikâr olsa
- Ü1 106b, Ü2 104b, M 115b.

YÂ¹⁶³²
GAZEL-İ HOŞ-EDÂ¹⁶³³

553

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 Akaruz sûyına ol serv-kadün cûy gibi
Hâk-i cevlângêh-i yâra düşerüz rûy gibi
- 2 Olsa hûnîn-dilân gonca gibi leb-beste
Müntezirdür eser-i ‘aşk yine bûy gibi
- 3 ‘Aşk-bâzân ne kadar pîr-i za‘îf olsa yine
Âteş-i ‘aşk ile pîçîde olur mûy gibi

¹⁶³² -Ü1, Harfû'l-yâ' Ü2, Fî-harfi'l-yâ' M.
¹⁶³³ -Ü1.

- 4 Efser-i saltanata nâziş iden serverler
Oldı bâziçe-i çevgân-ı kazâ gûy gibi
- 5 Yüzine urmadadur herkesün ‘aybın kem ü bîş
SÂKIB âyîne-i rû düzd-i ‘ayıb-cûy gibi¹⁶³⁴

Ü1 107a, M 116a.

554

Mef‘ûlü Mefâ‘îlü Mefâ‘îlü Fe‘ûlün

- 1 Ser-menzil-i didâra nigeş vâsıl olur mı
Âyîne de hurşîde nazar kâbil olur mı

¹⁶³⁴ 5a bîş: pîş Ü1. b) SÂKIB: Herkes Ü1.

- 2 Âyîne gibi sâf-dilân olmasa reh-ber
Kûteh-nazarân vâsıl-ı ser-menzil olur mı
- 3 Bî-mâye-i ihlâs ne sûd eşk-i riyâdan
Mezra‘ ki ola şûre-zemîn hâsıl olur mı¹⁶³⁵
- 4 Harf-i kerem isnâd ider agyâr-ı siyeh-dil
Sor bu söze ol gonca-dehen kâ’il olur mı¹⁶³⁶
- 5 Hall itmede hurşîd anı ser-geşte-i hayret
Tâli‘ gibi bir mes’ele-i müşkil olur mı
- 6 Bir hvânçe ki bî-zâd ola mahrûm-ı megesdür
Ebvâb-ı edânîde pey-i sâ’il olur mı
- 7 Tâ haşr kalursa n’ola dil-mürde-i hicrân
Ol rûh-ı revân SÂKIB ile yek-dil olur mı

Ü1 107a, M 116b.

¹⁶³⁵ 3a Bî-mâye-i ihlâs ne: Peymâne-i ihlâsına Ü1.

¹⁶³⁶ 4b söze: sözi Ü1.

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün

- 1 Yolda sataşup sözlerine hasmuñ inandı
Gerçek sanup eğlendi anuñla oyalandı
- 2 Kec sözlerini râst gelüp diñledi hasmı
Ol serv-i revân kendü gibi togru mı sandı¹⁶³⁷
- 3 Biñ tîşe-i Ferhâd ile bir kerre açılmaz
Çün dest-i bahîl ehl-i dilüñ bahtı kapandı
- 4 Cennetde açup dîde şehîdân-ı nigâhı
Der-hvâb idi gûyâ ser-i kûyında uyandı
- 5 Rez duhterinüñ reng-i ruh-ı alına düşdi
Yârân-ı safâ cümlesi ol renge boyandı
- 6 Yek-sân olalı girye-i 'uşşâk ile bârân
Seyl-âb kabardı dili deryânuñ uzandı¹⁶³⁸
- 7 Ol reh-reve döndi ki ola reh-beri a'mâ
Va'd-i kerem-i nâ-kese her kim ki tayandı
- 8 Dil bilmez iken zevki nedür şekker ü zehrün

¹⁶³⁷ 2a hasmı: hasmuñ Ü1.

¹⁶³⁸ 6a bârân: yârân Ü1.

Zevk-i leb-i cânân ile sahbâya dadandı

9 Pervâne görüp germî-i bâzârın o şem‘üñ
Düşdi heves-i şirkete ‘uşşâk ile yandı

10 Sâkî-i sebük-dest yetiştürdi pey-â-pey
Reh-vâr-ı kadeh elde nice kerre boşandı

11 Mahmûrî-i çeşm-i siyehi gitmedi SÂKIB
İçdi bu kadar sâgarı ol şûh ki kandı

Ü1 107a, M 117a.

556

Mef‘ûlü Mefâ‘îlü Mefâ‘îlü Fe‘ûlün

1 Ümmîd husûl-i Semer-i hvâhişe kaldı
Bu ravzada çok kimse bu olmaz işe kaldı¹⁶³⁹

2 Bî-râhatî-i bezmgeh-i devleti gördi
Dil künc-i kanâ‘atde bir âsâyîşe kaldı

3 Hışt-ı hum-ı sahbâyı dirîg eyleme bizden
Sâkî işümüz bitdi hemân bâlişe kaldı

4 Bülbül gibi bî-berg ü nevâ kalsa be-câdur
Kim bâg-ı fenâda olan ârâyîşe kaldı

¹⁶³⁹ 1b çok: - Ü1.

5 Bir kec-nazaruñ düşdi meger destine SÂKIB
Ney gibi kimüñ hâli ki bir nâliŝe kaldı

Ü1 107b, M 117b.

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün

- 1 Benüm göñlüm gibi destümde câmum sengsâr oldı
Ayagum baht-ı bî-tâbum gibi nâ-pâydar oldı¹⁶⁴⁰
- 2 Tehî kaldı bir aya sürmedi pür-câm-ı rahşânı
Benân-ı halk ile ol kim hilâl-âsâ müşâr oldı¹⁶⁴¹
- 3 Şeb-i gamda siyeh-rûzî-i mihnetde bulunmışdur
Meh ü hurşîd anuñçün nûr-ı çeşm-i intizâr oldı¹⁶⁴²
- 4 Beyâz-ı çeşmi ‘aynî ile döndi subh-ı ferdâya
O mâhuñ şevk-i ruhsârıyla kim şeb-zindedâr oldı¹⁶⁴³
- 5 Keremdür beste-i bend-i mahabbet eyleyen halkı
Anuñ kim dânesüzdür dâmi nevmîd-i şikâr oldı
- 6 Be-câdur sürme gibi çeşm-i ‘âlemde ‘azîz olsa
Kimünj ki cismi şeh-râh-ı mahabbetde gubâr oldı
- 7 ‘Aceb mi nâmı olsa münteşir nakş-ı nigîn-âsâ
Çekenler kavs-i fakruñ çillesin hep nâmdâr oldı¹⁶⁴⁴
- 8 Perîşân itdi SÂKIB gird-bâd-ı deşt-i mihnetle
Vücûd-ı hâksârân-ı fenâ kim çarha bâr oldı

Ü1 107b, M 118a.

¹⁶⁴⁰ 1b bî-tâbum: hvâbânım Ü1.

¹⁶⁴¹ 2a pür-: bir Ü1.

¹⁶⁴² 3a rûzî-i: rûyî-i Ü1.

¹⁶⁴³ 4b şevk-i ruhsârıyla kim: şevk-i hüsniyle o kim Ü1.

¹⁶⁴⁴ 7b fakruñ: kahruñ Ü1.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Bir kıyâmet kopmadı ‘âlemde reftâruñ gibi
Görmedi hurşîd-i mahşer kimse ruhsâruñ gibi
- 2 Kimse itmezdi fidâ şevk ile anuñ olsa ger
Cân-ı şîrîn çâşnî-i zevk-i dîdâruñ gibi
- 3 İlticâ eylerdi girse destine bay u gedâ
Cây-ı râhat gûşe-i çeşm-i sitemkâruñ gibi
- 4 Secdede kan aglamazdı dîde-i ehl-i niyâz
Tâk-ı mihrâb olmasa ham tîg-ı hûn-hvâruñ gibi
- 5 Ser-be-ser dil-bestegân oldu perîşân-rûzgâr
Cümlesi ber-bâddur zülf-i siyehkâruñ gibi
- 6 Çâre-i dil-hastegân-ı gam şarâb-ı nâbdur

Mest olup sıhhat bulurlar çeşm-i bîmâruñ gibi

- 7 Teşne olsa SÂKIB-ı dil-mürde-i hecrüñ n'ola
Cân-fezâ bir nesne yok la'1-i şeker-bâruñ gibi

Ü1 108a, M 118b.

559

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 Âsûde-i bisât-ı ferâğ ola çün kişi
Gül-berg-i âfitâb sezâ olsa bâlişi
- 2 Pejmürde-hâtır itse de isnâd-ı nahl aña
Vâ-beste-i bahâr degüldür güşâyışı¹⁶⁴⁵

¹⁶⁴⁵ 2a hâtır: diller Ü1.

- 3 Pîr-i mugân ocagina incir diker anuñ
Mey-hâneye kim ugraya lâ-büd biter işi
- 4 Bir kec-nazar elinde meger dâg dâgdur
Nâyun hevâ mıdur bu kadar âh u nâlişi¹⁶⁴⁶
- 5 Beñzer kebâbuñ ahker-i hûn-hvârına hemân
Anuñ ki hurd u hvâbdadur çeşm-i hvâhişi
- 6 Vahşîler ile itmez idi böyle germiyet
Kays' un felekde olmasa ger yıldızı dişi
- 7 Ol hod-nümâ ki reşha-i lutfi görilmeye
Hem-rengdür serâb ile bahr-i nümâyişi
- 8 Rez duhterine vâsıta pîr-i mugân olur
Yohsa kim ihtiyâr ider ol kâr-ı fâhişi
- 9 Sâkî-i tîz-dest boşansa tutar hemân
SÂKIB kümeyt-i bâde gibi berk-i cünbişi

Ü1 108a, M 119a.

¹⁶⁴⁶ 4b hevâ mıdur: hevâ degül Ü1.

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün

- 1 Üftâdeleri sâye gibi pâyna düşdi
'Âlem o şehûñ gûşe-i dâmânına düşdi
- 2 Pür-cûş u hurûş oldı yine cû gibi diller
Beñzer o gülün nahl-i hırâmânına düşdi
- 3 Zibende kabâsında degül tükme-i mercân
Hûn-katre-i 'uşşâk girîbânına düşdi
- 4 Cem' eylemek efkâr-ı perîşân gibi müşkil
Ol hâtır kim zülf-i perîşânına düşdi
- 5 SÂKIB döneli hatt-ı suhan 'anbere hasmun
Micmer gibi âteş dil-i sûzânına düşdi

Ü1 108a.

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün

- 1 Kimün bezzinde açıldı o gül-ruhsâr ‘aceb şimdi
Kimün peymânesiyle oldu âyâ leb-be-leb şimdi
- 2 Elinde kimsenün nakd-i safâ yok bezz-i ‘âlemde
Ola tasvîr Cem’de var ise câm-ı tarab şimdi
- 3 Mübeddel oldu sûrı mâteme ol deñlü dehrün kim
Göz açmaz oldu neyler nâleden ‘âlemde hep şimdi¹⁶⁴⁷
- 4 Müsâvîdür muhakkıkla mukallid nezd-i nâ-dânda
Ki yek-sândur metâ‘-ı Hind ü kâlâ-yı Haleb şimdi
- 5 Hevâdârân-ı rûy u zülf-i hûbân ‘ömrine döndü
Güzâr itse n’ola sür‘atle SÂKIB rûz u şeb şimdi¹⁶⁴⁸

Ü1 108b, Ü2 118b, M 116a.

¹⁶⁴⁷ 3a sûrı: sûy-ı Ü1. b) ‘âlemde: derd ile Ü2.

¹⁶⁴⁸ 5 Müsâvî olduğın tahkîk içündür yûsr ile ‘usrun
Berâber olmasından nükte SÂKIB rûz u şeb şimdi Ü2.

562

Mef'ûlü Fâ'ilâtün Mef'ûlü Fâ'ilâtün
(Müstef'ilün Fe'ûlün Müstef'ilün Fe'ûlün)

- 1 Meydân-ı nâz u 'işve ol şeh-süvâra kaldı
Pâ-mâli olmak anuñ bu hâksâra kaldı
- 2 Âmâde bezm-i 'işret sâkî-i dil-güşâ yok
Peymâne geldi devre sohbet medâra kaldı
- 3 Teşrîfe câme-hvâbı va'd eyledi o meh-rû
Tâ subh şâm-ı gamda kâr intizâra kaldı¹⁶⁴⁹
- 4 Göstermege cemâlin itdi hatına ta'lik
Gül-çînî-i temâşâ vakt-i bahâra kaldı
- 5 Ser-mâye-i niyâzı yetmez metâ'-ı vasla
Bâzâr-ı ârzûda SÂKIB ne kâra kaldı¹⁶⁵⁰

¹⁶⁴⁹ 3a o: ol Ü1.

Ü1 108b, Ü2 118b, M 116b.

563

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Zahm-ı tîr-i gamze-i dil-dûzınuñ cândur yeri
Ber-güzâr-ı bî-bahânuñ genc-i pinhândur yeri
- 2 Bu tesellî hâksârâna yeter ‘âlemde kim

¹⁶⁵⁰ 5b ne kâra: nigâra Ü1.

Şeb-nemün evvel kademde mihr-i rahşândur yeri

- 3 Nâ-be-câ yok şîve-i ehl-i keremde ser-te-ser
Dest-i gevher-bâr-ı lutfuñ ceyb ü hemyândur yeri¹⁶⁵¹
- 4 Var yeri gördükde cânânı bükâ-yı ‘âşıkun
Jâlenün gül-berg ü eşkün rûy-ı hûbândur yeri¹⁶⁵²
- 5 Hod-fürûş-ı kem-‘ıyâr izhâr ider noksânını
Kim zer ü sîmün mihekdür bir de mîzândur yeri¹⁶⁵³
- 6 Yok yeri sarf itmenün nâ-dâna SÂKIB gevherün
Lü’lü’-i nazmuñ ki dürc-i gûş-ı yârândur yeri¹⁶⁵⁴

Ü1 108b, Ü2 118a, M 116b.

¹⁶⁵¹ 3a şîve-i: şîve Ü1.

¹⁶⁵² 4a gördükde: gördükce Ü1. b) hûbândur: cânândur Ü1.

¹⁶⁵³ 5 - Ü1, - M.

¹⁶⁵⁴ 6b nazmuñ ki dürc-i: nazm-ı latîfin Ü2.

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

- 1 Ne gördük ey perî derdüñle nâlân olmadan gayrı
Ne bulduk vuslatuñ küncinde vîrân olmadan gayrı
- 2 Ne girdi destine dil-bestegânuñ bilmezüz âyâ
Hevâ-yı zülf-i hûbânda perîşân olmadan gayrı
- 3 Nesin gördi 'aceb gam-dîdegâñı ol perî-veşden
Hemân gözden hayâli gibi pinhân olmadan gayrı
- 4 Bezingâh-ı cihânuñ satr-ı câmindan budur mefhûm
Ki yokdur bâdesinde neşve giryân olmadan gayrı
- 5 Ne vardur va'de-i hâtır-firîb-i halkda SÂKIB
Dürûg-ı mahz çıkdukca peşîmân olmadan gayrı

Ü1 109a, Ü2 118a, M 116b.

565

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün

- 1 Düşmen ki elin çekdi o dâmen bize degdi
Agyâra düşüp hâsılı hırmen bize degdi
- 2 Ol şem' ki nûr-ı nıgeh-i gayr idi evvel
Hat geldi o şeb-mânde-i düşmen bize degdi¹⁶⁵⁵
- 3 Geldükde hatı bezmine teklîf ider oldı
Dünyâ ki harâb oldı o mesken bize degdi¹⁶⁵⁶

¹⁶⁵⁵ 2 Ol şem'a ile püh didi pervânesi olduk

Kandîl sönüp şemme-i revgan bize degdi Ü2.

¹⁶⁵⁶ 3a Geldükde hatı: Geldükce hatı Ü1, Hattı gelicek Ü2.

- 4 Ruhsâr-ı hat-âverdesin ‘arz eyledi dildâr
Hengâm-ı hazân sohbet-i gülşen bize degdi
- 5 SÂKIB göricek hatt-ı ruhın nâleler itdük
Sûrı digere mâtem ü şîven bize degdi¹⁶⁵⁷

Ü1 109a, Ü2 118a, M 116b.

566

Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

¹⁶⁵⁷ 5b Sûrı: Sûrdı Ü2. / mâtem ü: mâtem- Ü2.

- 1 Cihânda olsa eger devr-i asyâb tehî
Olurdı gerdiş-i gerdûn-ı nüh-kıbâb tehî
- 2 Kalur mı farkı anuñ künc-i lahd-i muzlimden
Olursa bî-büt-i gül-çihre câme-hvâb tehî¹⁶⁵⁸
- 3 Senüñ de var mı benüm gibi serv-kad yâruñ
MiSâl-i cû nedür ey ‘ömr bu şitâb-ı tehî
- 4 Havâle itmez idi kimse tîşe-i ta‘nın
Olaydı genc-i hünerden dil-i harâb tehî
- 5 ‘Aceb mi püh-zede kandîle dönse ger SÂKIB
Olnca sâgar-ı sahbâ-yı şu‘le-tâb tehî¹⁶⁵⁹

Ü1 109a, Ü2 117b, M 117a.

¹⁶⁵⁸ 2b olursa: o lnca Ü1.

¹⁶⁵⁹ 5a püh-zede: püh-zede Ü1, büh-zede Ü2.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 Siper-i tîr-i kazâ var mı rızâdan gayrı
Çâre-i haste-dilân derd ü belâdan gayrı
- 2 Düşmen-i bed-nefes-i âyîne-tab‘ân-ı cihân
Var mı âyâ felek-i tîre-likâdan gayrı¹⁶⁶⁰
- 3 Görmedük sarsar-ı idbâra ola tâb-âver
Kasr-ı ikbâle sûtün dest-i du‘âdan gayrı¹⁶⁶¹
- 4 Düşdük ol vâdîye kim meslekümüzde yokdur
Pey-i nakş-ı kadem-i râh-nümâdan gayrı¹⁶⁶²
- 5 Çokdur ahlak-ı pesendîde halâyıkda velîk
Bulmadum hoş-terini cûd u sehâdan gayrı¹⁶⁶³
- 6 Yog iken kadrini bilmez yine dûnân SÂKIB
Güher-efşân-ı Senâsı şu‘arâdan gayrı

Ü1 109a, Ü2 117a, M 117a.

¹⁶⁶⁰ 2a âyîne: âyîne-i Ü1, Ü2.

¹⁶⁶¹ 3a tâb-âver: pâyende Ü2.

¹⁶⁶² 4b Pey-i nakş-ı: Hiç bî-nakş Ü1.

¹⁶⁶³ 5a ahlâk-ı: ihlâs-ı Ü2. / velîk: velî Ü2. b) cûd u: hiç Ü2.

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün

- 1 Dildâr ile ser-rişte-i ülfet yeñilendi
Şîrâze-i mecmû'a-i sohbet yeñilendi
- 2 Eski nazar ile bakup ol mâh-cebîne
Çeşmümde kühen 'aynek-i ragbet yeñilendi¹⁶⁶⁴
- 3 Nev-rûza tesâdüfle dem-i sohbet-i cânân
Takvîm-i kühen-sâl-i mahabbet yeñilendi¹⁶⁶⁵
- 4 Mahv olmuş iken dâmen-i sad-pâre-i dilden
Âlâyîş-i çirk-âb-ı mezemmet yeñilendi¹⁶⁶⁶
- 5 Bir tâze libâs ile mezemmetdedür ahbâb
Nev-câh kühen-resm-i melâmet yeñilendi¹⁶⁶⁷

¹⁶⁶⁴ 2b kühen 'aynek-i ragbet: kühen-sâl-i mahabbet Ü1.

¹⁶⁶⁵ 3b kühen-sâl-i mahabbet: kühen 'aynek-i ragbet Ü1.

¹⁶⁶⁶ 4b mezemmet: melâmet Ü2.

¹⁶⁶⁷ 5 - Ü2.

- 6 Nev-hüsn-i diger buldı ruh-ı tâze-tırâşı
Ser-levha-i dîvân-ı melâhat yeñilendi¹⁶⁶⁸
- 7 Hâk-i derine tâzelenüp eski ta'alluk
SÂKIB yine ol mansıb-ı rif'at yeñilendi¹⁶⁶⁹
- Ü1 109b, Ü2 117b, M 117b.

569

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

- 1 Kimde var her suhana vüs'at-i dil gûş gibi
Kîl ü kâlî kim ider hazm ferâmûş gibi¹⁶⁷⁰

¹⁶⁶⁸ 6 - Ü2.

¹⁶⁶⁹ 7 SÂKIB yeñiden başlamış ahhâbî işitdük
Bâlâ kühen-i câmeye hil'at yeñilendi Ü2

¹⁶⁷⁰ 1a vüs'at-i: dest-i Ü2.

- 2 Kim olur pây gibi âbiledâr-ı mihnet
Ya girân-bâr-ı gam-ı dehri çeker dûş gibi¹⁶⁷¹
- 3 Düşme her dâmene çün zülf-i siyeh-rûy-ı bütân
Gûşe-gîr olmadadır (?) hüsn o binâgûş gibi¹⁶⁷²
- 4 Dü cihân râhatına vâsıta ol hem-çü cünûn
Olma müstelzim-i sad derd ü elem hûş gibi
- 5 Kabza-i halkda işkeste kemâna dönme
Çekme hamyâze-i bîhûdeyi âgûş gibi
- 6 Mürde zenbûr u şikeste kadeh-i mey hoşdur
Halkı âzürde-i nîş eylemeden nûş gibi
- 7 Kimse setr eyleyemez ‘aybını SÂKIB halkuñ
Dâmen-i ‘afv-ı Hudâvend-i hatâ-pûş gibi

Ü1 109b, Ü2 117a, M 117b.

¹⁶⁷¹ 2b dehri: ‘aşkı Ü2.

¹⁶⁷² 3b o: -Ü2.

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün

- 1 Âyîne-i hüsn olmasa 'âlem ne görürdi
Ya çeşm-i sitem-dîde-i pür-nem ne görürdi¹⁶⁷³
- 2 'Arz eylemese âyîneye sûret-i lutfın
Dünyâda 'aceb dîde-i Hâtem ne görürdi¹⁶⁷⁴
- 3 Mir'ât-ı mücellâ-yı dili görmese âyâ
Ol dîdeleri kûr olıcak gam ne görürdi
- 4 Âyîne gibi bulmasa bir sâf-nihâdı
Tûtî ne kadar olsa da hoş-dem ne görürdi¹⁶⁷⁵
- 5 Mir'âta bedel câm-ı meyi görmese her dem
Gam-dîde olunca 'acebâ Cem ne görürdi¹⁶⁷⁶
- 6 Âyîne-dilân olmasa SÂKIB bu cihânda
Çeşm-i garaz-ı dil-siyehân kim ne görürdi¹⁶⁷⁷

Ü1 109b, Ü2 116b, M 118a.

¹⁶⁷³ 1a 'âlem: dîdem Ü1.

¹⁶⁷⁴ 2b Hâtem: hatem Ü1.

¹⁶⁷⁵ 4 - Ü2. a) nihâdı: derûm Ü1.

¹⁶⁷⁶ 5a câm-ı meyi görmese: görmese câm-ı meyi Ü1. / her dem: zâhid Ü2.

¹⁶⁷⁷ 6b garaz-ı: 'araz-ı Ü2.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Tâb-ı hüsnüñ eyledi âb-ı revân âyîneyi
Rûy-ı âteş-tâbuñ itdi hûy-çekân âyîneyi¹⁶⁷⁸
- 2 Eylemez dem-bestegân-ı hayret ümmîd-i cemâl
N’eylesün tûtî olınca bî-zebân âyîneyi¹⁶⁷⁹
- 3 Ol büti tûtî gibi eyler şeker-rîz-i suhan
Ehl-i hayret itse her dem tercemân âyîneyi¹⁶⁸⁰
- 4 Bî-zarardur sohbet-i sâfî-dilân ki her nefes
Eyledi aldukca ol mâh imtihân âyîneyi
- 5 Mümteni‘ nezzâre-i ‘âşık diyü ol âfitâb

¹⁶⁷⁸ 1a Tâb-ı hüsnüñ eyledi: Şu ‘le-i hüsnüñ ider Ü2. b) itdi: eyler Ü2.

¹⁶⁷⁹ 2a dem: dil Ü1.

¹⁶⁸⁰ 3a Ol: O Ü1. / suhan: kelâm Ü2.

Dest-i ehl-i hayrete sundı hemân âyîneyi

- 6 Tîre-tab‘ân düşmen-i rûşen-dilândur her nefes
Balsa zengî eyler ‘âlemden nihân âyîneyi¹⁶⁸¹
- 7 Sûret-i hâlüm görüp kimse terahhum itmedi
Eyledüm SÂKIB bu yüzden tercemân âyîneyi¹⁶⁸²

Ü1 110a, Ü2 116b, M 118a.

572

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 Tevbe-i meyde kimünj ola Sebât-ı kademi

¹⁶⁸¹ 6b ‘âlemden: ‘âlemde Ü1.

¹⁶⁸² 7b tercemân: hem-zebân Ü2.

Virse hurşîd eger sunmaya el câm-ı Cem’i

- 2 Agzına ‘aklı olan katre şarâbı almaz
La‘l-i dil-ber gibi câna satılursa diremi¹⁶⁸³
- 3 Mest iken ya soyalar rehn ide ya eSvâbın
Bâde-nûşuñ ne ola gayrı cihânda keremi¹⁶⁸⁴
- 4 Mest rüsvâlığını fikr ile hengâm-ı humâr
Dâfi‘-i gam diyenüñ ola füzûn derd ü gamı¹⁶⁸⁵
- 5 Duhter-i rez diyü medh eyledügi yârânuñ
Pîre-zen fâhişe imiş ki bilür devr-i Cem’i
- 6 Kırmak ister ayagın sâkî-i bezmüñ ki müdâm
Cur‘a-veş hâk-nişîn itdi nice muhteremi
- 7 Boş bogazdur nice hazz eyledi âyâ rindân
Getürür bezme surâhî gibi bir gende-demi
- 8 Çeşm-i hûbâna siyeh-mestlik isnâd olalı
Yek degül halk-ı cihân oldı harâb-ı sitemi
- 9 Şu‘arâ itmez idi câmı hilâle teşbîh
Olmasa neşve-i tâmmı ile hem-seng kemi
- 10 Havfdan sunmaz elin KevSer’e bile SÂKIB
Tevbe-i meyde kimüñ ola Sebât-ı kademi¹⁶⁸⁶

Ü1 110a, Ü2 116a, M118b.

¹⁶⁸³ 2b diremi: demi Ü2.

¹⁶⁸⁴ 3 - Ü1, - M.

¹⁶⁸⁵ 4 - Ü1, - M.

¹⁶⁸⁶ 10 Gam helâkitse de SÂKIB seni meyden hazer it
Çâre-i gam diyenüñ k’oldı füzûn derd ü gamı Ü1, M.

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün

- 1 Tâ çatlayıcak hum n'ola hazm itse şarâbı
Zîrâ der-i mey-hânedan alındı türâbı¹⁶⁸⁷
- 2 Âteşde gören hâl-i ciger-sûz-ı kebâbı
Nûş eylemeye âb-ı hayât olsa şarâbı¹⁶⁸⁸
- 3 İnsâf budur anı ele almamak olmaz
Ser-geşte görüp bezmde câm-ı mey-i nâbı¹⁶⁸⁹
- 4 Pür-şekveligin anlar idün 'âlemün ey gül
Söyletsek eger bülbül-i zâr ile gurâbı¹⁶⁹⁰
- 5 Hep tanbûrenün orta kılı oldılar 'âlem
Kim diñler eger Zühre dahi çalsa rebâbı¹⁶⁹¹
- 6 Mîzân gibi elden ele gezse n'ola ol kim
Yek-sân tuta seng-i siyehi dürr-i hoş-âbı¹⁶⁹²
- 7 Devrânda bekâ olmadığın anladı rindân
Bir gûşeye kohlaşdı çeküp câm-ı şarâbı
- 8 'Âlem başuğa lutfun için döndüğün anla

¹⁶⁸⁷ 1a Tâ çatlayıcak: Ne çatlayıcak Ü1, Çatlayana dek Ü2. b) Zîrâ der-i: Kim gûşe-i Ü2.

¹⁶⁸⁸ 2b eylemeye: eyleme Ü1, M.

¹⁶⁸⁹ 3a budur: bu kim Ü2. / almamak: almasak Ü1.

¹⁶⁹⁰ 4a anlar: bilmez Ü1.

¹⁶⁹¹ 5b Zühre dahi çalsa: vâ'iz-i dehr olsa Ü2.

¹⁶⁹² 6a ol: her Ü2. b) dürr-i hoş-âbı: gevher-i nâbı Ü2.

Seyr eyle ser-i hvânçede cem‘-i zübâbı¹⁶⁹³

- 9 Âsârı olur âb-ı güher gibi nümâyân
SÂKIB gören inkâr idemez ‘âlem-i âbı¹⁶⁹⁴

Ü1 110b, Ü2 115b, M118b.

¹⁶⁹³ 8b ser-i: -Ü2. / hvânçede: hvânçedeki Ü1.

¹⁶⁹⁴ 9a Âsârı: ÂSâr Ü1. / güher: gevher Ü1.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Girmedi dest-i husûle müdde‘âlardan biri
Geçmedi tahsîl-i maksûda recâlardan biri
- 2 Biñ serâbuñ görmedük bir teşne sîr-âb itdügin
Bilmezüz lutf itdügin biñ hod-nümâlardan biri¹⁶⁹⁵
- 3 Hâk-i pâyı ya nigâh-ı lutfi tut iksîr imiş
N’idelüm girmez ele ol kîmyâlardan biri
- 4 Salsa lenger keştî-i sahbâ kenâr-ı ‘işrete
Gelse bezm-i gurbete râz-âşinâlardan biri¹⁶⁹⁶
- 5 Nice biñ kasrı harâb itdi hazer kim gelmesün
Seyl-i eşk-i inkisâr ile du‘âlardan biri
- 6 Olsa ta‘dâd eylemek ya mâh olur ya âfitâb
Pây-mâl-i hüsnî olmuş hâk-i pâlardan biri
- 7 Bülbülün ey gonca-i nev-reste olsa sad hezâr
SÂKIB-ı nâlendedür ol bî-nevâlardan biri¹⁶⁹⁷

Ü1 110b, Ü2 115b, M119a.

¹⁶⁹⁵ 2b itdügin: itdügi Ü1.

¹⁶⁹⁶ 4a Nâ-hudâ-veş keştî-i sahbâyı kullansak bir az Ü2.

¹⁶⁹⁷ 7a gonca-i: gonca Ü1.

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

- 1 Çeşm-i pür-hündur bezimgâh-ı gamuñ peymânesi
Eşk-i ter sahbâ harâb-âbâd-ı dil mey-hânesi
- 2 Hâtırın yap dil-harâbân-ı gamuñ sâkî k'olur
Hışt-ı humm-ı meyle âbâdân göñül vîrânesi
- 3 Kopdı kûyında kıyâmetler figânumdan henûz
Olmadı hûşyâr o şûhuñ nergis-i mestânesi
- 4 Tîr-i âteş-bâl-ı cân-sûz-ı nigâh-ı hışmınuñ
Çün semender şu'lezâr-ı sîne oldı lânesi
- 5 SÂKIB olduk bülbül ol gülşende kim izhâr ider
Reng ü bûy-ı âşinâyı sebze-i bîgânesi¹⁶⁹⁸

Ü1 110b, Ü2 115b, M 119b.

¹⁶⁹⁸ 5b Reng ü: Reng- Ü2.

Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

- 1 Nezâre vakf-ı temâşâ-yı gül-ruhân oldı
Güzârgâh-ı nigehtâze gülsitân oldı
- 2 O ebruvân-ı mukavvesde kaldı hakk-ı nazar
Ki târ-ı nûr-ı nezâre zih-i kemân oldı¹⁶⁹⁹
- 3 Hurûş-ı lücce-i gamdan çeker mi zâhid elem
Ridâsı keştî-i sahbâyâ bâdbân oldı
- 4 Fürûg-ı ‘aks-i ‘izâr ile sâkî-i bezmün
Elinde şîşe-i sahbâ gül-âbdân oldı¹⁷⁰⁰
- 5 Halâs ümîdin iden güft ü gûy-ı ‘âlemden
Bu bezmgâh-ı mahabbetde bî-zebân oldı¹⁷⁰¹
- 6 ‘Aceb mi derd-i firâk ile ben helâk olsam
O serv egerçi ki bir ‘ömr idi revân oldı¹⁷⁰²
- 7 Olur esîr-i kafes ‘andelîb-veş SÂKIB
Anuñ ki kârı gam-ı ‘aşk ile figân oldı

Ü1 111a, Ü2 115a, M 119b.

¹⁶⁹⁹ 2b nezâre: nigâhum Ü2.

¹⁷⁰⁰ 4a bezmün: dehrün Ü1.

¹⁷⁰¹ 5a ‘âlemden: ‘âlemde Ü2.

¹⁷⁰² 6b ki: - Ü1, Ü2.

Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

- 1 Derûna ‘ârız olan inkisârı gördüğ mi
Şikest-i âyine-i jengdârı gördüğ mi
- 2 Ne çilleler çeker ‘uşşâk-ı zâr bakduğ mı
Kemân-ı ebrû-yı pertâb-ı yârı gördüğ mi¹⁷⁰³
- 3 Kalem-keş-i ezel itmiş nigaşte o mehüğ
Cemâl-i pâkine hatt-ı gubârı gördüğ mi¹⁷⁰⁴
- 4 Güşâyış-i dil-i pür-dâğı gör mükedder iken
Dem-i hazânda kühen lâlezârı gördüğ mi¹⁷⁰⁵
- 5 Hemân ki ‘aks-i ruh-ı yâra dönmiş âyinede
Kadehde reng-i mey-i şu‘le-bârı gördüğ mi

¹⁷⁰³ 2a çilleler çeker: çille çekdüğün Ü2. / bakduğ: bildüğ Ü2. b) yârı: mârı Ü2.

¹⁷⁰⁴ 3 - Ü2. / a) itmiş: olmuş Ü1.

¹⁷⁰⁵ 4 - Ü1, - M.

- 6 Hat-ı 'izârına bakduñ mı ol şehüñ SÂKIB
Dem-i hazânda şüküfte bahârı gördüñ mi¹⁷⁰⁶

Ü1 111a, Ü2 115a, M 119b.

578

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün

- 1 Geh çille-i derd ü gam-ı dildâr çekildi
Geh Siklet-i agyâr-ı girân-bâr çekildi¹⁷⁰⁷

¹⁷⁰⁶ 6a şehüñ: gülüñ Ü2. b) Dem-i hazânda şüküfte: Hazân-ı köhnede tâze Ü2.

¹⁷⁰⁷ 1a derd ü: derd- M.

- 2 Bir kerrede sâkî çekelüm rıtl-ı girânı
Zehr-i gam-ı devrân ise her-bâr çekildi¹⁷⁰⁸
- 3 Teşbîh olup leblerine kand-i mükerrer
Ol gonca-dehânı adı tekrâr çekildi
- 4 Encâmı cünûn ile humâr oldu be-dîdâr
Hem sübha vü hem sâgar-ı zerkâr çekildi
- 5 SÂKIB suhanı ola n'ola reşk-i Süreyyâ
Ser-rişte-i nazma dür-i şeh-vâr çekildi¹⁷⁰⁹

Ü1 111a, Ü2 114b, M 120a.

¹⁷⁰⁸ 2b devrân ise: devrân itse Ü1.

¹⁷⁰⁹ 5b Ser-rişte-i: Ser-rişte Ü2.

Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

- 1 O kim ümîd-i hulûs eyledüm riyâ çıkıdı
Savâb-dîd-i dil-i pür-keder hatâ çıkıdı¹⁷¹⁰
- 2 Bütân ki lutfın ümîd eyledüm cefâ gördüm
Mahabbet eyledüğüm cümle bî-vefâ çıkıdı
- 3 Dırâz-destî-i hvâhişle nîş-hvâr oldum
O yer ki dahme ümîd itdüm ejdehâ çıkıdı¹⁷¹¹
- 4 Ümîd-i lutf olınan yerde gördüm ‘acz u melâl
Niyâzmend-i ‘atâ oldugum gedâ çıkıdı¹⁷¹²
- 5 Visâli düş gibidür dirler idi gerçek imiş
Menâm-ı SÂKIB-ı gam-dîde câ-be-câ çıkıdı¹⁷¹³

Ü1 111b, Ü2 114b, M 120a.

¹⁷¹⁰ 1b Savâb akladugum ser-be-ser hatâ çıkıdı Ü2.

¹⁷¹¹ 3b dahme ümîd itdüm: dahme-i ümîd eyledüm Ü1

¹⁷¹² 4a yerde gördüm ‘acz u melâl: ‘aczin eyledi izhâr Ü2.

¹⁷¹³ 5 Zebân-ı şekveyi SÂKIB felekden itme dırâz

Ki bahşiş-i elem ü derdi hep saña çıkıdı Ü2. b) câ-be-câ: nâ-be-câ Ü1.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 ‘Aks-i rûyuñla ki peymâne dırahşân oldı
Zerrede mihr-i cihân-tâb nümâyân oldı
- 2 Dâhil-i bezm-i visâl olsa ‘aceb mi ‘uşşâk
Mûr şâyeste-i dergâh-ı Süleymân oldı
- 3 Bâg-ı ‘âlemde karâr eylemedi jâle gibi
Ol ki cûyende-i mihr-i ruh-ı cânân oldı¹⁷¹⁴
- 4 Dem-be-dem derdi füzûn oldı devâ bulmadı hiç
Düşmen-i cânı k’anuñ gamze-i hûbân oldı¹⁷¹⁵
- 5 Zulm tahrîb-i bilâd itdügin izhâr itdi
Dil-i ‘uşşâk-ı sitem-dîde ki vîrân oldı¹⁷¹⁶

¹⁷¹⁴ 3 - Ü2.

¹⁷¹⁵ 4 - Ü1, - M.

- 6 Yâd-ı ruhsârı ile gönlüm açıldı SÂKIB
Şûrezâr-ı dil-i endîşe gülistân oldu¹⁷¹⁷

Ü1 111b, Ü2 114a, M 120b.

581

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 Pâyâna irmedi gam-ı cânân dükenmedi
'Ömrüm dükendi fûrkat ü hicrân dükenmedi

¹⁷¹⁶ 5a izhâr itdi: itdi işhâd Ü2.

¹⁷¹⁷ 6a gönlüm açıldı SÂKIB: SÂKIB açıldı gönlüm Ü2.

- 2 Sâgar-gedâ-yı bezm-i mahabbet dükense de
Sahbâ-yı zevk-i hüsn-i cevânân dükenni¹⁷¹⁸
- 3 Zühhâd gark-ı rahmet ise olma nâ-ümîd
Ey dil muhît-i rahmet-i Yezdân dükenni¹⁷¹⁹
- 4 Bî-mâye kaldı kîse-i nutk âferînden
Ammâ ki hod-fürûşî-i nâ-dân dükenni¹⁷²⁰
- 5 Dil-teşne-i tama‘ bu kadar hisseti kosun
Bir katre ile bahr-i firâvân dükenni
- 6 Vâ-beste-i güşâyîşidür çün lebân-ı dîn
Farz eyle kim hazîne-i ihsân dükenni¹⁷²¹
- 7 SÂKIB kesildi rişte-i ülfet o şûh ile
Ammâ zebân-dırâzî-i yârân dükenni

Ü1 111b, Ü2 113b, M 120b.

¹⁷¹⁸ 2 - Ü2.

¹⁷¹⁹ 3 - Ü1, - M.

¹⁷²⁰ 4a kaldı kîse-i nutk: kîse kaldı nutk Ü1.

¹⁷²¹ 6 - Ü1, M.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Nîş-i zahm-ı hâr-ı mihnet derdnâk eyler beni
Nûş-ı meyle çâre olmazsa helâk eyler beni¹⁷²²
- 2 ‘Ayb olunmaz oldugum âlûde-i gerd-i hayât
Âb-ı şemşîr-i nigâh-ı yâr pâk eyler beni¹⁷²³
- 3 Şem‘-i cem‘ olması ol meh-tal‘atuñ agyâr ile
Subh-veş reşk ile her dem sîne-çâk eyler beni¹⁷²⁴
- 4 Sebzezârum nûr-ı ‘aşk ile olur mihr-i giyâ
Ol zamân kim dest-bürd-i merg hâk eyler beni
- 5 SÂKIBÂ neşv ü nemâ-yı nev-bahâr-ı feyz ile
Katre-rîzî-i kalem mahsûd-ı tâk eyler beni¹⁷²⁵

Ü1 112a, Ü2 113b, M 120b.

¹⁷²² 1a Nîş-i zahm-ı hâr-ı mihnet: Rîşe-i cân-kâh-ı fûrkat Ü2.

¹⁷²³ 2a oldugum: aldugum Ü1.

¹⁷²⁴ 3a cem‘ olması: kâm-ı hasmı Ü2. / meh-tal‘atuñ: meh-pârenüñ Ü1, mâhuñ Ü2./ agyâr ile: fûrûzân itmesi Ü2.

¹⁷²⁵ 5 Cûşîş-i âb-ı suhan şâh-ı kalemden SÂKIBÂ
Mâye-bahş-ı çeşme-i pür-âb-ı tâk eyler beni Ü2. a) neşv ü: neşv- Ü1.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 Hat geldi tâb-ı 'ârız-ı dildâr kalmadı
İrdi hazân letâfet-i gülzâr kalmadı¹⁷²⁶
- 2 Leb-rîz-i şekve-i gam u hicrân idüm velîk
Yârı görünce tâkat-i güftâr kalmadı¹⁷²⁷
- 3 Dil haste kaldı derd (ü) gamuñla senüñ hemân
Dârü'ş-şifâ-yı dehrde bîmâr kalmadı¹⁷²⁸
- 4 Hicrânı kalsa da bize memnûnıyuz gönül

¹⁷²⁶ 1a tâb-ı 'ârız-ı dildâr: reng-i lutf-ı ruh-ı yâr Ü1.

¹⁷²⁷ 2a velîk: velî Ü2.

¹⁷²⁸ 3b bîmâr: tîmâr Ü1.

Bârî o şûh-ı hem-dem-i agyâr kalmadı

- 5 Menzil-res-i eSer olup agyâra itdi kâr
SÂKIB hadeng-i âh-ı dil-i zâr kalmadı¹⁷²⁹

Ü1 112a, Ü2 113a, M 121a.

584

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

¹⁷²⁹ 5a agyâra: a‘dâya Ü2.

- 1 Bâde-i nâz ile mest olsa dü çeşm-i siyehi
Nûş ider hûn-ı dil-i ehl-i niyâzı nigeht¹⁷³⁰
- 2 Penbe-i bâlişi berg-i gül-i hurşîd oldı
Zânû-yı nâz olup ol gonca-lebüñ hvâbgehi
- 3 Yasdı yayın felege hâle gibi her kim ide
Kuvvet-i bâzû-yı himmetle der-âgûş o meht¹⁷³¹
- 4 Kâmet-i ‘âşık olursa n’ola çün hâle dü-tâ
Gidicek mâh-cebîni kalur âgûşı teht¹⁷³²
- 5 Hâl-i SÂKIB n’ola ‘aşk ile perîşân olsa
Dil-i sad-pâresidür şâne-i zülf-i güneht¹⁷³³

Ü1 112a, Ü2 113a, M 121a.

¹⁷³⁰ 1a nâz: nahvet Ü2. / mest: -Ü1. / olsa:ola Ü2. /dü: - Ü2.

¹⁷³¹ 3a Hâle-âsâ felege yayın asar her kim ide Ü2.

¹⁷³² 4a olursa: olur Ü2. / n’ola çün hâle: n’ola çün nâle Ü1, hâle-veş elbette Ü2.

b) Gidicek: Ki gide Ü2. / kalur: kala Ü2.

¹⁷³³ 5b güneht: siyehi Ü1.

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün

- 1 'Âlemde safâ bezm-i ferâgatda bulındı
Âsâyîş-i dil gûşe-i 'uzletde bulındı
- 2 Ol zevk ki dil-teşnesidür şâhlar anuñ
Ser-çeşmesi kûhsâr-ı kanâ'atde bulındı
- 3 Ol feyz ki bir katresidür bahr-i sa'âdet
Rindân-ı harâbat ile ülfetde bulındı¹⁷³⁴
- 4 Bî-şübhe gelür ayagina bay u gedâ hep
Hum gibi o kim künc-i melâmetde bulındı¹⁷³⁵
- 5 Hayrettedür âyîne-veş erbâb-ı basîret
Ol ma'nî-i iclâya ki sûretde bulındı
- 6 Ol tûl-i emel kim aña merbût ola devlet
Encâmı fenâ ile nedâmetde bulındı¹⁷³⁶
- 7 SÂKIB gibi esrârını fâş itdi cihâna

¹⁷³⁴ 3b Erbâb-ı fenâ çekdügi zilletde bulındı Ü2.

¹⁷³⁵ 4b melâmetde: mezelletde Ü2.

¹⁷³⁶ 6a kim: ki Ü2.

Ol gamze ile kim ki mahabbetde bulındı¹⁷³⁷

Ü1 112a, Ü2 113a, M 121b.

586

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 Hûbân ki cevri ile çekilmez kemânları
'Uşşâk oldı tîr-i cefâya nişânları¹⁷³⁸
- 2 Leb-bestegân-ı nâzdan efgân ki goncadur
Vakt-i sudûr-ı harf-i vefâ tercemânları¹⁷³⁹

¹⁷³⁷ 7bb Ol kimse ki gamzeyle mahabbetde bulındı Ü2.

¹⁷³⁸ 1b 'Uşşâk: Agyâr Ü2. / tîr-i cefâya: sehm-i visâle Ü2.

¹⁷³⁹ 2 Hem-çün hezâr gonca-lebândan figân ki hîç

- 3 Şâyân olunca harf-i visâle o goncadan
Dil-mürdegânuñ agzına gelmişdi cânları¹⁷⁴⁰
- 4 Geçmez hevâ-yı zülf ü hatından fütâdegân
Sad pâre olsa şâne gibi üstühvânları¹⁷⁴¹
- 5 SÂKIB bu nazma oldı güher-senc-i âferîn
Yek-ser suhanverân-ı zamânuñ dehânları

Ü1 113a, Ü2 112b, M 121b.

Me'lûf-ı harf-i lutf degüldür lişânları Ü2.
¹⁷⁴⁰ 3 'Uşşâkuñ olsa çekmeye tâkat getürmeye
Yâruñ kemân-ı cevrine zih târ-ı cânları Ü2.
¹⁷⁴¹ 4b şâne gibi: şâne-sıfat Ü2.

Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

- 1 Siyeh bahâr-ı hatı arturur cünûnumuzı
MiSâl-i cûy rübûde ider sükûnumuzı
- 2 Bize harâreti ol deñlü k’olmaya teskîn
O gamze su yerine nûş iderse hûnumuzı
- 3 Felek gibi nice ser-geşteye meded-res olan
Pür eylese ne ‘aceb sâgar-ı nigûnumuzı
- 4 İden çü Yûsuf esîr-i çeh-i melâli halâs
Virür bu bâdiye-i gamda reh-nümûnumuzı
- 5 Virür devâsını elbette der-‘akab SÂKIB
Esîr-i mihnet iden bu dil-i zebûnumuzı¹⁷⁴²

Ü1 112b, Ü2 112b, M 122a.

¹⁷⁴² 5b Esîr-i : Marîz-i Ü2.

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

- 1 Dil ki itdi 'aşkı nûş deryâlar gibi
Eyledi kem katre iken cûş deryâlar gibi
- 2 Neşve-yâb-ı bâde-i feyz-i tecelliyyât olan
Gâh pür-cûş oldı geh hâmûş deryâlar gibi¹⁷⁴³
- 3 Yem-hurûş-ı şevk olur ol sâf-meşreb kim ola
Zevrak-ı meyle be-hem-âgûş deryâlar gibi¹⁷⁴⁴
- 4 Devr-i meyde bî-kederdür sâf-tab'ân itse de
Hâr u hâşâk-ı gamı ber-dûş deryâlar gibi¹⁷⁴⁵
- 5 Teşneyüz bir katre feyz-i himmetine SÂKIBÂ
Anlaruñ kim ola ezrak-pûş deryâlar gibi

Ü1 112b, Ü2 112a, M 122a.

¹⁷⁴³ 2a Neşve-yâb-ı bâde-i feyz-i: Zevk-yâb-ı neşve-i feyz-i Ü1, Feyz-yâb-ı neşve-i şevk-i Ü2.

¹⁷⁴⁴ 3b Zevrak-ı: Zevk-i Ü1.

¹⁷⁴⁵ 4b Hâr u: Hâr- Ü1.

589

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

- 1 Felek dü katre mey-i dil-güşâyı çok gördi
Safâ-yı yek-deme-i bî-bekâyı çok gördi
- 2 Düşürdi gurbete bî-yâr u mûnis-i gam-hvâr
Felek bize bir iki âşinâyı çok gördi¹⁷⁴⁶
- 3 Şikeste itdi felek gönümüz gibi kadehi

¹⁷⁴⁶ 2a gam-hvâr: gam-hvârı Ü1.

Kemîne neşve-i pâ-der-hevâyı çok gördi¹⁷⁴⁷

4 Dirîg çarh-ı hased-bîn ayurdı âhir-i kâr
Ki nîm şeb bize bir meh-likâyı çok gördi¹⁷⁴⁸

5 ‘Uyûn-ı ehl-i hased SÂKIB ola yek-sere kûr
Ki çeşm-i zâruña ol hâk-i pâyı çok gördi¹⁷⁴⁹

6 Cenâb-ı ‘Ârif Efendî ki hâk-i pâyından
Dü çeşm-i nükteverân tûtiyâyı çok gördi

Ü1 113a, Ü2 111b, M 122a.

¹⁷⁴⁷ 3a Şikeste eyledi zâhid hasedle câmumuzı Ü2.

¹⁷⁴⁸ 4b bize bir: başa ol Ü2.

¹⁷⁴⁹ 5b Dü çeşmi nükteverânun cilâyı çok gördi Ü2.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Bâde kim safvet-fezâ-yı şîşedür her katresi
Cevher-i âyîne-i endîşedür her katresi¹⁷⁵⁰
- 2 Neşve-yâb-ı inbisâtuz gonca-veş ol meyle kim
Feyz-i sad nahl-i perîşân-rîşedür her katresi
- 3 Şu‘le-i sahbâ ki berk-i hırmen-i endûhdur
Âteş-endâz-ı hezârân-bîşedür her katresi¹⁷⁵¹
- 4 Girye-i mestâne kim nerm itdi âhen-dilleri
Hûy-ı şerm-i rûy kâr-ı tîşedür her katresi¹⁷⁵²
- 5 Âb-ı rûy-ı nazm-ı SÂKIB neşve-i meydür k’anuñ
Mâye-bahş-ı tab‘-ı sâhir-pîşedür her katresi

Ü1 113a, Ü2 111b, M 122b.

¹⁷⁵⁰ 1a Bâde: Katre Ü2.

¹⁷⁵¹ 3b bîşedür: pîşedür Ü1.

¹⁷⁵² 4a âhen-dilleri: ol âhen-dili Ü2.

Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

- 1 Hevâ-yı kâküline düşdi dil hatâ itdi
Bu kaydı başına dîvâne bir belâ itdi
- 2 Dehânı fikri ile yok yere helâk oldu
Garîb tehlükeye ugradı fenâ itdi
- 3 Vücûda gelmedi âSâr-ı nâlişi bülbül
Çemende mâye-i enfâsını hevâ itdi
- 4 O şûh meclisine hasmı itdürüp tasvîr
Tılısm-ı dahme-i maksûdı ejdehâ itdi¹⁷⁵³
- 5 O âfitâbı görüp toldı dîde-i SÂKIB
Lisân-ı hâli ile ‘arz-ı mâ-cerâ itdi

Ü1 113a, Ü2 111a, M 122b.

¹⁷⁵³ 4a hasmı itdürüp: hasmını eyleyüp Ü1.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 Âyîne tâb-ı hüsnine hayrân benüm gibi
Şem' âteşîn 'izârına sûzân benüm gibi¹⁷⁵⁴
- 2 Dil-bestegân-ı kâkül-i müşgîn-i dil-rübâ
'Akl u şikîbin itdi perîşân benüm gibi¹⁷⁵⁵
- 3 Bir ben sanurdum ol güle dil-dâde kendümi
Varmış hezâr 'âşık-ı nâlân benüm gibi
- 4 Tutmazdı böyle 'unf ile dil-hastegânını
Ger olsa teb didükleri lertzân benüm gibi¹⁷⁵⁶
- 5 SÂKIB diyâr-ı gurbete sevdâ-yı hâm ile
Kim düşdi ise oldı peşîmân benüm gibi

¹⁷⁵⁴ 1b 'izârına: cemâline Ü1.

¹⁷⁵⁵ 2a Sevdâ-yı zülf-i yâra düşen oldı bî-karâr Ü2. b) 'Akl u şikîbin: Raht-ı sükûnn Ü2.

¹⁷⁵⁶ 4b Ger olsa: Olsaydı: Ü2.

Ü1 113b, Ü2 111a, M 123a.

593

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün

- 1 Ol gonca-i bâg-ı edeb açılmadı gitdi
Meclisde turup beste-leb açılmadı gitdi¹⁷⁵⁷
- 2 Gamdan n'ola açılmasa yek-ser leb-i yârân
Mühr-i leb-i câm-ı tarab açılmadı gitdi¹⁷⁵⁸

¹⁷⁵⁷ 1b turup: kalup Ü2.

- 3 Bülbül gibi sad mutrib-i hoş-lehce tururken
N'oldı o güle b-sebeb açılmadı gitdi
- 4 Meftûh iken 'âlemde nice 'ukde-i müşkil
Bu baht-ı siyeh-dil 'aceb açılmadı gitdi
- 5 Dem-beste-i ye's olsa n'ola SÂKIB-ı n-km
Efsne-i bezm-i taleb açılmadı gitdi

1 113b, 2 111a, M 123a.

¹⁷⁵⁸ 2a yrn: mestn 2.

Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

- 1 Gubâr-ı âyîne-i dil safâ yerin tutdı
Hücûm-ı jeng-i küdûret cilâ yerin tutdı
- 2 Su‘âl-i hâl ile geldükce bezme bîgâne
Tasaddur itdi hezâr âşinâ yerin tutdı¹⁷⁵⁹
- 3 Be-câ mıdur bize hayrân iken delâlet-i ‘akl
Ki hayl-i güm-şudegî reh-nümâ yerin tutdı¹⁷⁶⁰
- 4 Kazâdan oldı selâmet-nişîn o bî-dil kim
Bu bezmgâh-ı fenâda rızâ yerin tutdı
- 5 Denî-tabî‘at olan mümsikân-ı bâlâ-câh
Mesîre-i nazarumda gedâ yerin tutdı¹⁷⁶¹
- 6 Hurûş-ı bülbüle oldı delîl bûy-ı bahâr
Hamûşî-i leb-i gonca derâ yerin tutdı
- 7 Sarîr-i hâme-i SÂKIB semâ‘-ı yârânda
Nevâ-yı bülbül-i rengîn-edâ yerin tutdı

Ü1 113b, Ü2 110b, M 123a.

¹⁷⁵⁹ 2 Harîm-i dilde dürûd-ı selâm-ı bîgâne
Sadır-nişînlik idüp âşinâ yerin tutdı Ü2.

¹⁷⁶⁰ 3b hayl-i: haylî Ü1, Ü2. / reh-nümâ: râh-nümâ Ü1.

¹⁷⁶¹ 5a Ganî ki eyledi tab‘ın nişîmen-i imsâk Ü2. / bâlâ: vâlâ Ü1.

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün

- 1 Üftâde gönül zülf-i siyâh-fâmına düşdi
Âzâde iken hayf belâ dâmına düşdi¹⁷⁶²
- 2 Hep neşve-i hüsn ile gül-âb oldu şarâbı
'Aks-i ruh-ı cânâne kimünj câmina düşdi
- 3 Çün şîşe-i nâmûs yine oldu şikeste
Ol tevbe ki seng-i reh-i ibrâmına düşdi¹⁷⁶³
- 4 Târ-ı nazarı oldu aña rişte-i hayret
Nezzâre ki âyîne-i endâmına düşdi¹⁷⁶⁴

¹⁷⁶² 1a Üftâde: Âvâre Ü2. b) Âzâde iken hayf: Hem-çün meges üftâde Ü2.

¹⁷⁶³ 3a Mestâne olup şîşesini itdi şikeste Ü2.

¹⁷⁶⁴ 4a Târ-ı nigehe eyledi ser-rişte-i hayret Ü2.

- 5 Olmaz yere sarf eyledi evkâtını SÂKIB
Nahl-i emelün kim tama‘-ı hâmına düşdi¹⁷⁶⁵

Ü1 114a, Ü2 110b, M 123b.

596

Mef‘ûlü Fâ‘ilâtü Mefâ‘îlü Fâ‘ilün

- 1 Nâz ile sâye-güster olur serv-kâmeti

¹⁷⁶⁵ 5a sarf: tarf Ü1.

- Olsa başında ‘âşık-ı zâruñ sa‘âdeti
- 2 Vardur safâsı pâdişeh-i bahr u ber kadar
O bî-dilüñ ki huşk u tere var kanâ‘ati
- 3 Ser-geşte oldı devr-i mecâlisde câm-ı mey
Hum gûşe-gîr-i ‘uzlet olup buldı râhatı¹⁷⁶⁶
- 4 Ger kanın içse sûz-ı dili bulmaya sükûn
Var ‘âşıkun rakîbe o deñlü harâreti
- 5 Her kim ki dil-rübâsı ile ‘azm-i râh ide
Tuymaz metâ‘ib-i rehi âlâm-ı gurbeti¹⁷⁶⁷
- 6 Böyle tegâfûl itdüğine çeşm-i mestinüñ
Bîmârî-i nigâhına bulduk hep ‘illeti¹⁷⁶⁸
- 7 Tâ düşmeyince mezlaka-i derd ü fûrkate
Biz bî-hatar tarîk sanurduk mahabbeti¹⁷⁶⁹
- 8 Ta‘vîk eylemek nice zencîr ile muhâl
Âvâre-geşteğân-ı sahârî-i kısmeti
- 9 SÂKIB teferrüd eylese bülbül ‘aceb midür
İtmez kabûl saltanat-ı ‘aşk şirketi¹⁷⁷⁰

Ü1 114a, Ü2 110a, M 123b.

¹⁷⁶⁶ 3a mecâlisle: mecâlisde Ü2.

¹⁷⁶⁷ 5b metâ‘ib-i: meşakkat-i Ü1, Ü2.

¹⁷⁶⁸ 6a itdüğine: itdügin Ü2.

¹⁷⁶⁹ 7a derd ü: derd-i Ü1. b) Biz: Bir Ü1, Ü2.

¹⁷⁷⁰ 9 SÂKIB yegâne gevher iken ragbet olmaya
Bisyâr iken ‘aceb güherün ola kıymeti Ü2.

Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

- 1 Ne geldi hâtır-ı zâra gubârdan gayrı
Ne gördi âyînemüz inkisârdan gayrı
- 2 Felek nedür bize tahmîl-i minnet eyledüğün
Çekilmedük n’ola devründe bârdan gayrı
- 3 Ola safâsınun encâmı çün keşâkeş-i gam
Ne zevki var mey-i nâbuñ humârdan gayrı
- 4 Ümîd-i makdem-i yâr ile kimseler bilmez
Benüm ne çekdügümi intizârdan gayrı
- 5 Revâcgâh-ı cihânda metâ‘-ı ma‘rifete
Ne isteseñ bulunur i‘tibârdan gayrı
- 6 Cihânda kalmadı bir nesne görmedük SÂKIB
Hemân müsâ‘ade-i rûzgârdan gayrı

Ü1 114a, Ü2 110a, M 124a.

- 1 Bâliş-i bay u gedâdur âsitân-ı Mevlevî
Mahlas-ı kayd-ı hevâdur âsitân-ı Mevlevî¹⁷⁷¹
- 2 Haste-diller olsalar sıhhat-pezîr anda bula
Şübhesüz dârü’ş-şifâdur âsitân-ı Mevlevî
- 3 Lutfını görmez o bâbuñ kûr-çeşmân-ı riyâ
Mikhal-i nûr-ı cilâdur âsitân-ı Mevlevî¹⁷⁷²
- 4 Şemse vâsıldur ‘amelde intisâb iden aña
Dahmegâh-ı kîmyâdur âsitân-ı Mevlevî¹⁷⁷³
- 5 Kalsalar SÂKIB ‘aceb mi anda yârân-ı safâ
Mevkif-i her müntehâdur âsitân-ı Mevlevî

Ü1 114b, M 124b.

¹⁷⁷¹ 1a Bâliş-i: Tabiş-i Ü1.

¹⁷⁷² 3a bâbuñ: mâhuñ Ü1.

¹⁷⁷³ 4a ‘amelde intisâb: intisâb Ü1. b) Dahmegâh-ı kîmyâdur: Mahzen-i pür-kîmyâdur Ü1.

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

- 1 Kubbe-i genc-i hakîkâtür külâh-ı Mevlevî
Habbe-i bahr-i sa'âdetür külâh-ı Mevlevî
- 2 Bâzgün peymâne-i sahbâ mezîd-i feyzdür
Revnağ-ı ser-bezm-i hâletdür külâh-ı Mevlevî
- 3 Bü'l-'aceb fânûsdur pervâne-i şem'î felek
Matmah-ı çeşm-i himâyetdür külâh-ı Mevlevî¹⁷⁷⁴
- 4 Ber-ser iden câna şâhân ser-fürû itse n'ola
Gıpta-i zer-tâc-ı devletdür külâh-ı Mevlevî
- 5 SÂKIB erbâbında nâ-hem-vâr yokdur sübha-veş
Dürç-i gevher-bâr-ı vahdetdür külâh-ı Mevlevî

Ü1 114b, M 124b.

¹⁷⁷⁴ 3a şem'î: şem'î-i Ü1. b) Matmah-ı: Mazhar-ı Ü1.

600

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün

- 1 Sâkî çemene câm-ı mey-i nâb ile geldi
Bir şîşe-i gül-gonca-i şâd-âb ile geldi
- 2 Ahvâli ketân-rîşlerüñ vardı harâba
Ol dem ki bütân-hüsn çü meh-tâb ile geldi

- 3 Nûş-ı mey-i gül-fâm ile ruhsârı aşıldı
Ol berg-i gül-i ter gibi kim âb ile geldi
- 4 Taklîd ile tahkîke vusûl oldu nümâyan
Deryâya has u hâr ki seyl-âb ile geldi
- 5 Ayagına düşdi göricek pîr-i mugânı
Mey-hâneye SÂKIB yine âdâb ile geldi

Ü1 114b, M 125a.

Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

- 1 Dil ki germ-intizârdur şimdi
Şem‘-i şeb-zindedârdur şimdi
- 2 Dâgdârî-i gamla ser-tâ-ser
Sahn-ı dil lâlezârdur şimdi¹⁷⁷⁵
- 3 Nâ-güşûde kalan çü dest-i bahîl
Tâli‘-i ‘ukdedârdur şimdi
- 4 Gönül âzâde iken ‘âlemde
Beste-i zülf-i yârdur şimdi
- 5 Devr-i Cem’den bakıyye-i ‘işret
Bâde-i nâb vardur şimdi¹⁷⁷⁶
- 6 Dest-i nerrâd-ı çarhda SÂKIB
Dil-i pür-dâg zârdur şimdi¹⁷⁷⁷

Ü1 115a, Ü2 112a, M 124b.

¹⁷⁷⁵ 2a Dâgdârî-i: dâg dâg oldu Ü2.

¹⁷⁷⁶ 5a bakıyye-i ‘işret: bakıyye ‘âlemde Ü2.

¹⁷⁷⁷ 6b pür-dâg: ser-geşte: Ü2.

Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

- 1 Âteş-i âbdâr ya‘nî mey
Âb-ı âteş-feşâr ya‘nî mey
- 2 Gonca-i bâg-ı şevk ya‘nî câm
Gül-i her dem bahâr ya‘nî mey
- 3 Reng-i ruhsâre-i perî-rûyân
Âzer-i büt-nigâr ya‘nî mey¹⁷⁷⁸
- 4 Nakd-i vakt-i gürûh-ı bâde-keşân
Mâye-i pâydâr ya‘nî mey¹⁷⁷⁹

¹⁷⁷⁸ 3a ruhsâre-i: ruhsâre Ü2.

¹⁷⁷⁹ 4a Müflisân-ı safâya nakd-i tarab Ü2.

5 SÂKIB'ı eyledi Cem-i devrân
Devlet-i ber-karâr ya'nî mey

Ü1 115a, Ü2 112a, M 125a.

603

Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

1 Âb-ı âteş-telâşî ya'nî mey
Şu'le-i hoş-kumâşî ya'nî mey

- 2 Âb u tâb-ı cemâl-i sâde-ruhân
Âzer-i büt-tırâşî ya'nî mey
- 3 Nerm-sâz-ı derûn-ı saht-ı bütân
Tîşe-i şu'le-pâşî ya'nî mey¹⁷⁸⁰
- 4 Nigeh-i mestin eyledi pür-hvâb
Gül-i rengîn-firâşî ya'nî mey
- 5 Oldı sâgar gedâsı Cem SÂKIB
Reng-i rûy-ı ma'âşî ya'nî mey

Ü2 114a.

¹⁷⁸⁰ 3b şu'le-pâşî: şu'le-i pâşî Ü2.

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün

- 1 Hatt-ı ruh-ı dildâr-ı pür-âfet yeñilendi
Ser-levha-i dîvân-ı melâhat yeñilendi
- 2 Ol şûh-ı hat-âverdeye dil tâze kapıldı
Takvîm-i kühen-sâl-i mahabbet yeñilendi
- 3 Merbût idi ol zülfe ezel râbita-i dil
Bu hatt ile şîrâze-i ülfet yeñilendi
- 4 Dîbâce-tırâzı bu gönül oldu ki ol dem
Mecmû'a-i dîrîn-i melâmet yeñilendi
- 5 Bir köhne libâs idi cünûn Kays'a münâsib
SÂKIB gibi bî-dilde o hil'at yeñilendi

Ü2 114a.

RUBÂÎLER

1

Mef'ûlü Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fa'

Ey mâ'nî-i sırr-ı zâtı sûret-pîrâ
Peydâda nühüfte vü hafâda peydâ
Peydâlıguña hafâda şâhid peydâ
Peydâda nihânlıguñ hüveydâ hakkâ

Ü1 120a, M 128b.

2

Mef'ûlü Mefâ'ilün Mefâ'îlü Fe'ul

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ul

Mef'ûlü Mefâ'ilün Mefâ'îlün Fa'

Mef'ûlü Mefâ'ilün Mefâ'îlü Fe'ul

Ey dergeh-i lutfi melce'-i şâh u gedâ

Mahz-ı keremi kuvvet-i kalb-i zu‘afâ¹⁷⁸¹
Kıl SÂKIB’ı ihtiyâcdan müstegnâ
Vir kalbine ya‘nî nûr-ı feyzünle gınâ¹⁷⁸²

Ü1 120a, M 128b.

¹⁷⁸¹ 2 mahz-ı: mahz u Ü1.

¹⁷⁸² 4 kalbine ya‘nî: kalbine Ü1.

3

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'ilün Mefâ'ilü Fe'ul
Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ul
Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilün Fa'

Ey Bâr-i Hudâ 'âleme sensün çün Rab
Gayra ne revâ güşâyış-i dest-i taleb
Gül-gonca-i ümmîdüm açılmasa da ger
Sen var iken ölsem digere açmam leb

Ü1 120a, M 128b.

4

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ul

Ey lücce-i eltâfına yok sâhil had
V'ey mazhar-ı lutfi mevic-âsâ bî-'ad¹⁷⁸³
Müstagrak-ı gird-âb-ı günehdür SÂKIB
Her dem n'ola dirse meded Allâh meded

Ü1 120a, M 128b.

¹⁷⁸³ 2 V'ey mevc gibi mazhar-ı lutfun bî-'ad Ü1.

5

Mef'ûlü Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fa'

Yâ Rabb zebânımı recâdan sakla
Mahlûka recâmı intimâdan sakla¹⁷⁸⁴
Gayrı kapuya SÂKIB'a el açdurma
Ol bende-i efkarı hatâdan sakla¹⁷⁸⁵

Ü1 121b, M 129a.

¹⁷⁸⁴ 3 kapuya SÂKIB'a: kapuya Ü1.

¹⁷⁸⁵ 4 Ol bende-i: bende-i Ü1.

6

Mef'ûlü Mefâ'ilün Mefâ'ilü Fe'ul

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ul

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilün Fa'

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilün Fa'

Ey Şeh ki ŐaŐa ra‘iyyet olmiŐdur ‘usât¹⁷⁸⁶
Zîr-i ‘alemünj oldı melâz-ı ‘arasât
Sen Şâh-ı dü kevn olduŐına bî-Şübhe
Hayl-i rüsül ü enbiyâ ider isbât¹⁷⁸⁷

Ü1 120a, M 128b.

¹⁷⁸⁶ 1 Ey Şâh cenâbuŐı penâh itdi ‘usât Ü1

¹⁷⁸⁷ 4 Hayl-i: Haylî Ü1.

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ul
 Mef'ûlü Mefâ'îlün Mefâ'îlü Fe'ul
 Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ul
 Mef'ûlü Mefâ'îlün Mefâ'îlü Fe'ul

Ey Ka'be-i iclâlünge mihrâb 'Alî
 V'ey şehri-i 'azîm-i 'ilmünge bâb 'Alî
 Bir katrece şefâ'atünji itme dirîg¹⁷⁸⁸
 Ol dem k'ide teşnegânı sîr-âb 'Alî

Rûh-ı pâk-i SÂKIB'a el-Fâtiha¹⁷⁸⁹

Ü1 121b, M 129a.

¹⁷⁸⁸ 3 Mısra vezne uymamaktadır.

¹⁷⁸⁹ - M.

8

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ul

Kâbildi o mû-miyânı temâşâ ey dil¹⁷⁹⁰
Çeşme düşicek mû nazar olsa kâbil
Ümmîd-i der-âgûş-ı miyâna düşme
'Aklun var ise SÂKIB kılca kes el

Ü1 121b, M 129a.

¹⁷⁹⁰ 1 Kâbildi: Kapıldı Ü1. Mısra vezne uymamaktadır.

9

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fa'

Mef'ûlü Mefâ'îlün Mefâ'îlü Fe'ul

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ul

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ul

Hammâr satar bâdeyi dirhem dirhem
‘Aklı olan almaz agzına bîş ü ne kem
Bir katresi çün âteş-i seyyâle anuñ
İhrâk ider mezra‘a-i ‘aklı ne gam

Ü1 121b, M 129a.

MATLA' VE MÜFREDLER

1

BE-NÂM-I CEMŞİD

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

Hum idicek habâbını ser-cümle-i bepâ
Şeydânuñ itdi ayagın işkeste bu hevâ

Ü2 122b.

2

BE-NÂM-I MEHMED

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fe'ûlün

Habâbı kalmadı sahbânuñ oldı humda rîzân
Şarâb-ı nâb içerler cümleten meclisde yârân

Ü2 122b.

3

BE-NÂM-I İSMÂ'ÎL

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

Gelse bir nutka femi bala döner deryâlar
Başlasa tatlu söze dil-ber-i şekker-hâlar

Ü2 122b.

1

BE-NÂM-I MÎRZÂ

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

Mu'ammânuñ egerçi Emrî-i üstâd kânıdur
Biz âbdan mihr-veş a'lâ-terüz eflâkümüz vardur

Ü2 122b.

2

BE-NÂM-I HASAN

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

Nemnâk olur dûçâr olıcak çeşm-i eşk-rîz

Rahm eyle hâl-i âşika ey şûh çek çevir

Ü2 122b.

DÎVÂN DIŞINDAKİ ŞİİRLER

KENZÜ'L-VAKÂYİ'DEN¹⁷⁹¹

1

Mef'ûlü Mefâ'ilün Mefâ'ilü Fe'ul
Mef'ûlü Mefâ'ilün Mef'ûlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'ilün Mefâ'ilü Fe'ul

- 1 Ger olmasa âh ü nâle âSâr-nümûn
- 2 Hep halkuñ olurdı hâli dîger-gûn
- 3 İtdükleri yanına kalurđı hasmuñ
- 4 Bu derd ile cümle 'âlem olurđı zebûn

1b

2

Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

Ya çeken Hızr gibi âb mıdur
Ya Sikender gibi türâb mıdur

2a.

3

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

*Cihân beşeştem u derdâ ki hiç şeher u diyâr
Neyâftem ki furûşend baht der bâzâr¹⁷⁹²*

2b

¹⁷⁹¹ Kâtib-zâde Sâkib Mustafâ, Kenzü'l-Vakâyi', Millet Ktp. Ali Emiri-Tarih Böl., Nu: 490.

¹⁷⁹² "Ey dertliü Cihanı dolaşđım, hiçbir şehir ve ülkede pazarda bahtın satıldığına rastlamadım."

4

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

İşte meydân işte er merdüm diyen gelsün beri

5a.

5

Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

*Ne yâft girye-i miskîn rehâ zi-hamle-i şîr*¹⁷⁹³

5a

¹⁷⁹³ “Miskinin ağlaması aslanın saldırmasından kurtuluş bulmadı.”

- 1 Bâreke'llâh âsaf-ı Dârâ-haşem
*Sânehullâh*¹⁷⁹⁴ sâhib-i 'âli-himem
- 2 Levhaşa'llâh dâver-i dâd-âzmâ
Habbezâ düstûr-ı pür-cûd u sehâ
- 3 Rif'at-i kadrine nisbet çarh dûn
Havf-ı şemşîriyle düşmen ser-nigûn
- 4 Sâye-i lutfuñda râhat hass u 'âmm
Oldı ikrâmıyla 'âlem şâd-kâm
- 5 Pâye-i ikbâli gerdûna medâr
Ferr ü iclâli verâ-yı inhisâr
- 6 Zill-ı¹⁷⁹⁵ eltâfinda 'âlem mültecî
Süllem-i cûdıyla herkes mürtakî
- 7 Öyle bir kâmil vezîr-i nîk-nâm
Kim tamâmet 'âleme virdi nizâm
- 8 Velvele saldı cihâna savleti
İrdi tâ 'ayyûka bâng-ı satveti
- 9 Toldı yek-ser nâm u şânıyla cihân
Olsa 'âlemden n'ola 'ankâ nihân
- 10 Her ne dem k'ide kef-i cûdı hurûş
Şerm ile deryâlar olurdu hamûş

¹⁷⁹⁴ "Allah onu korusun."

¹⁷⁹⁵ Nüshada "Zill u" şeklindedir.

- 11 Bâb-ı ihsânında herkes behre-yâb
Hvân-ı in‘âmı nasîb-i şeyh ü şâb
- 12 Hulk-ı pâki eylese neşr-i şemîm
Çîn iderdi reh-güzârını nesîm
- 13 Bâ-husûs ifrâz umûrî kim müdâm
Hîç bulamazdı nizâm u intizâm
- 14 Kem-terîn himmetle ol âsaf-hisâl
‘Ukde-i ahvâle virdi inhilâl
- 15 Habbezâ dikkat zihî re’y-i savâb
K’itdi bu emrûñ husûlin iktisâb
- 16 Hamdü li’llâh kim Hudâ-yı bî-niyâz
İtdi tevfküñ bu emre kâr-sâz
- 17 Çünkü bâ-tevfik-i Hayy-i lâ-yemût
Maslahat buldı husûl ile Sübût
- 18 Düşdi dil bir fikre kim tahrîr ide

Mâ-cerâyı yek-be-yek tastîr ide

- 19 Eyleyüp işkeste-beste bir kitâb
İde arz-ı meclis-i ‘âlfî-cenâb
- 20 Menzil-i maksûda idüp reh-nümâ
‘Arz-ı hâle yol bula bununla tâ
- 21 Bahtdan şekvâda kilik-i ter-zebân
Kanlu yaş idüp midâd-âsâ revân
- 22 Dâdgâh-ı âsaf-ı Kısra-nihâd
Ola leb-rîz-i sadâ-yı dâd dâd
- 23 Dâd ey düstûr-ı ‘âlfî-menzilet
V’ey vezîr-i ‘âkil ü nîgû-sıfat
- 24 Dâd ey dâd-âver-i feryâd-res
V’ey nigâh-ı şefkatüdüdür mültemes
- 25 Nâ-müsâ‘id bahtdan âh u figân
Kim beni itdi elemle nâ-tüvân
- 26 ‘Âlemüñ bahtı olur bîdâr gâh
Bulmayan bahtumdur ancak intibâh
- 27 Cevr-i baht-ı tîreden SÂKIB gedâ
İtdi zıll-ı re’fetüñde ilticâ’
- 28 İt aña ‘ayn-ı ‘inâyetle nazar
İtmesün tâ bahtı îrâs-ı keder
- 29 Tâ ki ‘âlemde ola best ü güşâd

İde ‘ömr ü devletin Mevlâ ziyâd

30 Tâ cihânda ola âSâr-ı nizâm
Ola her hâlin karîn-i intizâm

31 Tâ ola ‘âlemde nâm-ı ilticâ
‘İzz ü ikbâlin füzûn itsün Hudâ

32 Hak ta‘alâ devletin ide füzûn
Hem ide dâ’im hatâlardan masûn

9a